L.N. TOLSTOY

GENÇLİK

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: AYŞE HACIHASANOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

II. BASIM

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LEV NİKOLAYEVİÇ TOLSTOY
GENÇLİK

ÖZGÜN ADI
ЮНОСТЬ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
AYŞE HACIHASANOĞLU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2013
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

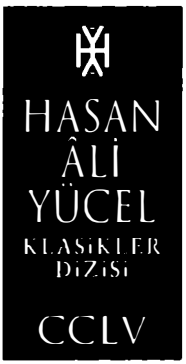
I. BASIM, AĞUSTOS 2015, İSTANBUL
II. BASIM, OCAK 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-539-0 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
TEL: (0212) 445 32 38 FAKS: (0212) 445 05 63
SERTİFİKA NO: 22749

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

L. N. TOLSTOY

GENÇLİK

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
AYŞE HACIHASANOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

I. Bölüm
Neyi Gençliğin Başlangıcı Olarak Görüyorum?

Dmitriy'le dostluğumun benim için yaşam üzerine, yaşamın amacı ve yaşamla ilgili görüşler üzerine yeni bir bakış açısı ortaya koyduğunu söylemiştim. Bu bakış açısının özü, insanın görevinin ahlaki yetkinleşme isteği, bu yetkinleşmenin gerçekleşmesinin de gayet mümkün, kolay ve ebedî olduğuna inançtı. Ancak ben hâlâ bu inançtan kaynaklanan yeni düşünceleri yalnızca keşfetmekten, gelecekteki ahlaki faaliyetimle ilgili parlak planlar kurmaktan zevk alıyordum ve yaşamım yine incir çekirdeğini doldurmaz, karmakarışık, boş işlerle geçiyordu.

Bazen kendi kendime fısıltıyla *büyüleyici Mitya* diye adlandırdığım ve taparcasına sevdiğim dostum Dmitriy'le sohbetlerimizde ele aldığımız erdemli düşünceler henüz duygularımın değil, yalnızca aklımın hoşuna gidiyordu. Ama bu düşüncelerin manevi bir keşif yapmanın taptaze gücüyle aklıma geldiği öyle bir an oldu ki, onca zamanı boşa harcadığımı düşünüp korktum ve hemen o anda bu düşünceleri bir daha hiç değiştirmemek niyetiyle hayata geçirmek istedim.

İşte *gençliğin* bu andan itibaren başladığı görüşündeyim.

O sırada on altı yaşımı bitirmek üzereydim. Öğretmenler ders vermeye geliyor, St. Jérôme derslerime nezaret ediyor ve ben isteksizce üniversiteye hazırlanıyordum. Ders dışındaki uğraşlarım, bir köşeye çekilip saçma sapan hayallere ve düşüncelere dalmak, dünyanın en güçlü adamı olabilmek için jimnastik yapmak, odalarda, özellikle de hizmetçi kızların odasının önündeki koridorda belli bir amacım, belli bir düşüncem olmaksızın dolaşmak ve her zaman büyük bir sıkıntıyla, hatta tiksintiyle yanından uzaklaştığım aynada kendime bakmaktı. Aynanın önünden uzaklaştığım bu anlarda sadece dış görünüşümün çirkinliğine inanmakla kalmaz, en bildik şeylerle bile kendimi avutamazdım. Anlamlı, akıllı ya da soylu bir yüzüm olduğunu söyleyemezdim. Anlamlı hiçbir şey yoktu yüzümde, en sıradan, kaba ve çirkin çizgiler; özellikle aynaya baktığım anlarda akıllı olmaktan çok aptala benzeyen küçük, ela gözler. Erkeksi şeyler daha da azdı; boyum kısa değildi ve yaşıma göre çok güçlüydüm, ama yüzümdeki tüm çizgiler yumuşak, gevşek ve belirsizdi. Soylu bir şey de yoktu ayrıca; tam tersine yüzüm, basit bir köylünün yüzü gibiydi, ayaklarımla ellerim de bir köylününki kadar büyüktü; bu da o sıralar bana çok utanç verici bir şey gibi gelirdi.

II. Bölüm
İlkbahar

Üniversiteye girdiğim yıl Kutsal Hafta nisan ayının sonlarındaydı, bu yüzden sınavlar Büyük Perhiz'e denk gelmişti ve ben hem perhiz yapıp kiliseye gitmek, hem de sınavlara hazırlanmak zorundaydım.

Bir zamanlar Karl İvanoviç'in "Babadan sonra oğlu geldi," dediği sulu karın ardından üç gündür hava artık sakin, ılık ve açıktı. Sokaklarda kar kalmamıştı, çamurun yerini parlayan ıslak kaldırım taşları ve hızla akan derecikler almıştı. Çatılardan artık son damlalar akıyor, küçük bahçedeki ağaçların tomurcukları kabarıyordu. Avluda donmuş gübre yığınının yanından at ahırına doğru giden kuru bir yol oluşmuştu ve küçük merdivenin çevresindeki taşların arasında yosunumsu otlar yeşeriyordu. İlkbaharın insan ruhunu en güçlü etkilediği günlerdi: Parlak, her şeyi ışığa boğan, ama ısıtmayan güneş, derecikler ve eriyen karlar, mis gibi kokan tertemiz hava ve upuzun saydam bulutlarıyla tatlı mavi gökyüzü. Nedendir bilmem ama bence büyük kentte baharın doğduğu bu ilk günlerin etkisi insan ruhu üzerinde daha çok hissedilir, daha güçlüdür, daha az görürsün, ama daha çok hissedersin. Sabah güneşinin çift çerçeveden geçerek artık dayanılmayacak kadar bıktığım ders odamın döşemesine tozlu ışınlar gönderdiği pencerenin yakınında dikiliyor, ka-

ratahtada uzun bir cebir denklemi çözüyordum. Bir elimde Francoeur'ün yırtılmış, katlanmış "Cebir" kitabı, öbüründe tozlarını iki elime, yüzüme ve yarım frakımın dirseklerine bulaştırdığım küçük bir tebeşir parçası vardı. Nikolay önlüğünü bağlamış, kollarını sıvamış, ön bahçeye açılan pencerenin macunlarını kerpetenle vurarak çıkarıyor, çivilerini söküyordu. Yaptığı iş ve çıkarttığı gürültü dikkatimi dağıtıyordu. Üstelik son derece kötü, hoşnutsuz bir ruh hali içindeydim. Bir türlü beceremiyordum: Hesabın başında bir hata yapmıştım, bu yüzden en baştan başlamam gerekiyordu, tebeşiri iki kez yere düşürmüştüm, yüzümün ve ellerimin tebeşir tozuna bulandığını hissediyordum, silgi ortadan kaybolmuştu, Nikolay'ın çıkarttığı gürültü müthiş sinirlerimi bozuyordu. Kızmak, bağırmak istiyordum; tebeşiri, Cebir kitabını fırlatıp attım ve odada dolaşmaya başladım. Ama bugünün Kutsal Çarşamba günü olduğunu, bugün günah çıkarmamız, bütün kötülüklerden uzak durmamız gerektiğini anımsadım; birdenbire uysal, sakin bir ruh haline girip Nikolay'ın yanına gittim.

— İzin ver de sana yardım edeyim Nikolay, –dedim sesime en yumuşak ifadeyi vermeye çalışarak; içimdeki kızgınlığı bastırıp ona yardım ederek iyi bir davranışta bulunduğum düşüncesi, uysal ruh halimi daha da güçlendirdi.

Macun çıkarılmış, çiviler sökülmüştü, ama Nikolay'ın var gücüyle asılmasına karşın çerçeve yerinden çıkmıyordu. "Nikolay'la birlikte ben de asıldığım zaman çerçeve hemen yerinden çıkarsa," diye aklımdan geçirdim, "günah anlamına gelir ve artık daha fazla ders çalışmam gereksiz olur." Çerçeve eğrilerek yerinden çıktı.

— Onu nereye götüreyim? –dedim.

— İzin verin de kendim götüreyim, –diye karşılık verdi şaşkın ve görünüşe göre benim bu gayretli çalışmamdan huzursuz olan Nikolay,– karıştırmamak gerek, sandık odasına numara vererek koyuyorum çerçeveleri.

— Ben de numaralandırırım, -dedim çerçeveyi kaldırırken.

Sandık odası iki verst[1] ötede, çerçevenin ağırlığı da iki kat fazla olsa sanırım daha çok memnun olurdum. Nikolay'a bu yardımı yaparak kendimi yormak, hırpalamak istiyordum. Odaya geri döndüğümde tuğla parçacıklarıyla minik tuz yığınları pencerenin önüne yığılmıştı, Nikolay elindeki telekle kumları ve uyuşmuş sinekleri açık pencereden dışarı süpürüyordu. Mis kokulu tertemiz hava içeri girmiş, odayı doldurmuştu. Pencereden kentin gürültüsüyle birlikte küçük bahçedeki serçelerin cıvıltısı duyuluyordu.

Bütün eşyalar ışığa boğulmuştu, oda neşe içindeydi, hafif bir ilkbahar esintisi Cebir kitabımın sayfalarını ve Nikolay'ın saçlarını kımıldatıyordu. Pencereye yaklaştım, kenarına oturdum, bahçeye doğru eğilip düşüncelere daldım.

Birden içim, benim için yeni, son derece güçlü, hoş bir duyguyla doldu. Yer yer sarı saplı, parlak yeşil otların iğne iğne patlayıp çıktığı ıslak toprak, güneşte parlayan, üzerinde topak topak toprak parçalarının ve yongaların döne döne akıp gittiği derecikler, pencerenin tam altında sallanan, kabarmış tomurcuklarıyla kızıllaşmaya yüz tutmuş leylak dalları, bu çalılığın arasında eşelenip duran kuşların telaşlı cıvıltısı, üzerindeki karın erimesiyle ıslanarak rengi koyulaşmış tahta perde ve asıl şu buram buram kokan nemli hava, neşe saçan güneş, beni etkilediği şekilde anlatamasam da anladığım şekliyle aktarmaya çalışacağım yeni ve çok güzel bir şeyi çok açık ve anlaşılır bir biçimde söylüyordu: Bütün bunlar bana güzellikten, mutluluktan ve erdemden söz ediyorlardı, kolayca elde edebileceğim şeyler olduklarını, biri olmadan diğerinin olamayacağını, hatta güzellik, mutluluk ve erdemin bir ve aynı şey olduğunu söylüyorlardı. "Nasıl oldu da bunu anlayamadım, eskiden nasıl da aptalmışım, iyi ve mutlu bir insan olabilirmişim, bundan sonra da ola-

1 Verst, 1,06 km'ye eşit Rus uzunluk ölçüsü (ç.n.)

bilirim!" diyordum kendi kendime. "Bir an önce, hemen şu anda bambaşka bir insan olmalı, bambaşka bir yaşam sürmeye başlamalıyım." Böyle dediğim halde uzun bir süre daha hayallere dalıp hiçbir şey yapmadan pencerenin önünde oturdum. Sizin de yazın havanın kapalı ve yağmurlu olduğu bir gündüz vakti yatıp uyuduğunuz ve gün batarken uyanıp gözlerinizi açtığınız, dört köşeli açık pencerenin içinde rüzgârla şişip kenarlara çarpan keten perdenin altından yağmurdan ıslanmış, gölgeli, leylak rengi, iki yanı ıhlamur ağaçlı yolu ve bahçedeki eğik, parlak ışıklarla aydınlanmış ıslak patikayı gördüğünüz, kuşların birdenbire neşelenen cıvıltısını duyduğunuz ve perdenin aralığından güneşte bir görünüp bir kaybolarak dolanıp duran sinekleri gördüğünüz, yağmurdan sonra havadaki kokuyu hissettiğiniz, "Böyle bir akşamda uyumak ne ayıp," diye düşündüğünüz ve bahçeye çıkıp yaşamın sevinçlerine kendinizi kaptırmak için hemen yerinizden fırladığınız oldu mu hiç? Eğer olduysa işte bu, benim o sırada hissettiğim güçlü duyguya verilebilecek bir örnektir.

III. Bölüm
Hayaller

"Bugün günah çıkarır, bütün günahlarımdan arınırım," diye düşünüyordum, "bir daha da hiç günah işlemem..." (Tam o anda bana en çok azap veren günahlarım aklıma geldi.) "Her pazar mutlaka kiliseye gideceğim ve ardından bir saat İncil okuyacağım, sonra üniversiteye başladığımda her ay alacağım yirmi beş rublenin onda birini, yani iki buçuk rublesini kimseye belli etmeden yoksullara vereceğim, dilencilere değil; hiç kimsenin tanımadığı yoksul insanlar, öksüz bir çocuk ya da yaşlı bir kadın bulacağım.

Ayrı bir odam olacak (herhalde St. Jérôme'un odası) ve bu odayı derleyip toplayacağım, şaşılacak kadar temiz tutacağım; uşaklar da aynen benim gibi insan olduğuna göre hiçbirine işimi gördürmeyeceğim. Sonra her gün üniversiteye yürüyerek gideceğim (eğer araba verirlerse onu satacağım ve parasını da yine yoksullara vereceğim), her şeyi titizlikle yerine getireceğim (bu 'her şey'in ne olduğunu o zamanlar söyleyemesem de mantıklı, ahlaka uygun, kusursuz bir yaşam olduğunu çok iyi anlıyor ve hissediyordum). Derslerime çalışacağım, hatta daha sonraki konulara geçeceğim, birinci sınıfta tezini ilk hazırlayan ben olacağım; ikinci sınıfta bütün konuları bildiğim için beni doğrudan üçüncü sınıfa geçire-

cekler, böylece on sekiz yaşımda okulu iki altın madalyayla birinci olarak bitireceğim, sonra master ve doktora yapacağım ve Rusya'nın en önemli bilim adamı olacağım... Hatta Avrupa'nın da en önemli bilim adamı olabilirim belki. Ya daha sonra?" diye soruyordum kendi kendime; ama bu hayallerin kibirlilik anlamına geldiğini, akşam papaza sözünü etmem gereken birer günah olduğunu anımsayıp düşüncelerimin en başına geri döndüm. "Ders çalışmak için yürüyerek Serçe Tepeleri'ne gideceğim; orada bir ağacın altında kendime yer bulup derslerime çalışacağım; yanıma bazen yiyecek bir şeyler de alırım: Peynir ya da pastacı Pedotti'den börek veya başka bir şey. Dinleneceğim, sonra güzel bir kitap okuyacağım ya da manzara resmi yapacağım veya bir çalgı çalacağım (flüt çalmayı mutlaka öğreneceğim). Sonra o da Serçe Tepeleri'ne gezmeye gelecek ve yanıma yaklaşıp kim olduğumu soracak. Onun yüzüne büyük bir kederle bakacağım ve bir papazın oğlu olduğumu, yalnızca burada, tek başıma kaldığımda mutlu olduğumu söyleyeceğim. Bana elini uzatacak, bir şeyler söyleyecek, yanıma oturacak. Her gün böyle buraya geleceğiz, dost olacağız ve ben onu öpeceğim... Yo, bu iyi bir şey değil. Tam tersine bugünden itibaren artık kadınlara bakmayacağım. Hizmetçi kızların odasına asla ve asla gitmeyeceğim, hatta yanından bile geçmemeye çalışacağım, üç yıl sonra ise vesayet altından çıkacağım ve mutlaka evleneceğim. Olabildiğince fazla hareket edeceğim, her gün jimnastik yapacağım, öyle ki, yirmi beş yaşıma geldiğimde Rappo'dan daha güçlü olacağım. İlk gün 'ileri uzattığım elimle' yarım pudluk[2] ağırlıkları beş dakika tutacağım, ertesi gün ağırlık yirmi bir funt,[3] üçüncü gün yirmi iki funt olacak ve giderek artacak, öyle ki, sonunda her bir elimde dörder pudluk ağırlık taşıyacağım ve uşakların hepsinden daha güçlü olacağım, birisi çıkıp da bana hakaret edecek ya

2 Pud, eskiden Rusya'da kullanılan 16,3 kg'lık bir ağırlık ölçüsü. (ç.n.)

3 Funt, 409,5 gr'lık ağırlık ölçüsü. (ç.n.)

da *ondan* saygısızca söz edecek olursa şöyle yakasına yapışıp tek elimle yerden iki arşın kadar yukarı kaldıracağım ve gücümü hissetmesi için havada tutacak, sonra yere bırakacağım; ama bu da iyi bir şey değil, yoo, aslında ona bir kötülük yapmayacağım ki, sadece göstereceğim, benim ne kadar..."

Gençlik hayallerim de çocukluk ve ilkgençlik hayallerim gibi çocukça olduğu için beni kimse kınamasın. Çok ileri bir yaşa dek yaşamak nasip olursa, hikâyem de yaşım kadar uzun sürerse yetmiş yaşında bir ihtiyar olarak şimdiki gibi aynı çocukça hayalleri kuracağımdan eminim. Benim gibi dişsiz bir ihtiyarı, tıpkı Mazepa'yı sevdiği gibi sevecek güzel bir Mariya'yı, yarım akıllı oğlumun birdenbire olağanüstü bir fırsat yakalayıp bakan oluverdiğini ya da ansızın yığınla paraya kavuştuğumu hayal edeceğim. Böyle iyilik dolu, avutucu hayaller kurma yeteneğinden yoksun bir insan ve böyle bir yaş olmadığından eminim. Ama hayallerin olanaksızlığı ve büyüleyiciliğinin ortak çizgisi dışında her insanın ve her yaşın hayalleri kendine özgü bir karaktere sahiptir. İlkgençliğin sonu ve gençliğin başlangıcı saydığım bu dönemde benim hayallerimin temelinde dört duygu vardı: *Ona*, yani her zaman hep aynı anlamda hayal ettiğim ve her dakika bir yerde karşılaşmayı beklediğim hayalimdeki kadına duyduğum sevgi. *O*, biraz Soneçka, biraz çamaşırlarımı leğende yıkarkenki haliyle Vasiliy'in karısı Maşa, biraz da uzun zaman önce tiyatroda yanımızdaki locada gördüğüm, beyaz boynuna inci kolye takmış kadındı. İkinci duygu "sevgiyi" sevmekti. Herkesin beni tanımasını ve sevmesini isterdim. "Nikolay İrtenyev" diye adımı söylemek, adımı duyan herkesin hayran kalmasını, çevremi sarmasını ve bir şeyler için bana teşekkür etmesini isterdim. Üçüncü duygu, olağanüstü kibirli bir mutluluk umuduydu, bu umut o kadar güçlü ve sağlamdı ki, delilik derecesine varırdı. Çok yakında olağanüstü bir fırsat yakalayıp bir anda dünyanın en zengin, en ünlü adamı olacağıma o kadar inanırdım ki,

sürekli böyle büyülü bir mutluluk beklentisi içinde olurdum. Hep işte şimdi *başlayacak* ve ben bir insanın isteyebileceği her şeyi elde edeceğim diye beklerdim ve bu şeyin benim o anda olmadığım bir yerde *başladığını* düşünerek her yere her zaman acele ederdim. Dördüncü ve en önemli duygu, kendime karşı duyduğum tiksinti ve pişmanlıktı, fakat pişmanlık mutlu olma umuduyla o derece kaynaşmış haldeydi ki, üzücü bir şey yoktu içinde. Geçmişte olan her şeyi geride bırakmak, yeniden yapmak, olmuş bitmiş her şeyi unutmak ve yaşamımı geçmişin rahatsızlık vermeyeceği, beni bağlamayacağı bir şekilde bütün ilişkileriyle birlikte tamamen yeniden kurmak bana öyle kolay, öyle doğal gelirdi ki. Hatta geçmişten tiksinmek bana zevk verirdi, geçmişi olduğundan daha karanlık görmeye çalışırdım. Geçmişin anılar çemberi karardıkça parlak ve temiz bir nokta halindeki bugünüm bu çemberin içinden daha parlak ve daha temiz bir şekilde ortaya çıkar ve geleceğin gökkuşağı renkleri dökülürdü. İşte bu pişmanlığın ve mükemmel olma tutkusunun sesi, gelişimimin bu döneminde yeni, en önemli ruhsal durumdu ve kendime, insanlara, dünyaya bakışıma yeni temeller atan da bu sesti. Hayırlı, gönül okşayıcı ses, o günlerden bugünlere yaşamdaki yalanların ve fesatlıkların egemenliğine ruhumun sessizce boyun eğdiği kederli anlarımda kim bilir kaç kez her türlü yalana karşı birdenbire cesaretle başkaldıran, geçmişi öfkeyle ortaya çıkaran, parlak bir nokta halindeki bugünü sevdirerek işaret eden, gelecekte iyilik ve mutluluk sözü veren hayırlı, gönül okşayıcı ses! Acaba günün birinde duyulmaz mı olacaksın?

IV. Bölüm
Aile Çevremiz

Babamın bu ilkbahar evde olduğu günler sayılıydı. Ama evdeyken son derece neşeli oluyor, piyanoda sevdiği parçaları tıngırdatıyor, tatlı tatlı bakıyor, hepimizle ve Mimi'yle ilgili şakalar yapıyor, örneğin bir gezinti sırasında Gürcü kralının oğlunun Mimi'yi gördüğünü ve karısından boşanmak için Sinod'a dilekçe verecek kadar ona âşık olduğunu, benim Viyana elçisinin yardımcılığına atandığımı ciddi bir yüz ifadesiyle anlatıyordu; Katenka'ya çok korktuğu örümceklerden söz ediyordu; arkadaşlarımız Dubkov ve Nehlüdov'a karşı çok nazik davranıyor, konuklara durmadan gelecek yıla ait planlarını anlatıyordu. Bu planlar neredeyse her gün değişse de, biri diğerine ters düşse de o kadar ilgi çekiciydi ki, hepimiz can kulağıyla dinliyorduk, Lyuboçka ise tek bir sözcüğü bile kaçırmamak için gözünü kırpmadan babamın ağzının içine bakıyordu. Plan bazen bizi Moskova'da üniversitede bırakıp Lyuboçka'yla birlikte iki yıllığına İtalya'ya gitmeyi, bazen güney kıyılarında, Kırım'da bir çiftlik almayı ve her yaz buraya gitmeyi, bazen ailecek Petersburg'a taşınmayı ve benzeri şeyleri içeriyordu. Ancak bu çok neşeli halinin dışında son zamanlarda babamda beni çok şaşırtan bir değişiklik daha olmuştu. Kendisine son moda bir elbise diktirmişti,

zeytin rengi bir frak, sübyeli bir pantolon ve üzerine çok yakışan uzun kürk bir palto. Misafirliğe giderken, özellikle de Mimi'nin derin derin iç çekerek "Ah zavallı yetimler! Ne talihsiz bir tutkudur bu! İyi ki, *o* artık yok," sözleri okunabilecek bir yüz ifadesiyle hakkında daha farklı şeyler söyleyemediği bir hanımefendiyi ziyarete giderken üzerinden çok güzel kokular yayılıyordu. Kumar konularından bize hiç söz etmediği için babamın bu kış çok şanslı olduğunu, çok para kazandığını, paralarını emniyet sandığına yatırdığını ve ilkbaharda artık kumar oynamak istemediğini Nikolay'dan öğrenmiştim. Herhalde bu nedenle, yani kendini tutamayacağından korktuğu için bir an önce köye gitmek istiyordu. Hatta benim üniversiteye girişimi beklemeden, Paskalya'dan hemen sonra kızları da yanına alarak Petrovskoye'ye gitmeye karar vermişti, Volodya'yla ben daha sonra gidecektik.

Volodya, ilkbahara kadar bütün kış boyunca Dubkov'dan ayrılmadı (Dmitriy'le araları soğumaya başlıyordu). Kulağıma çalınan konuşmalardan çıkarabildiğim kadarıyla en büyük zevkleri sürekli şampanya içmek, ikisinin de âşık olduğunu sandığım kızın penceresinin altından kızakla geçmek, artık çocuk balolarında değil, gerçek balolarda karşı karşıya dans etmekti. Bu son durum, Volodya'yla birbirimizi sevdiğimiz halde bizi çok ayrı düşürmüştü. Öğretmenlerin ders vermeye geldikleri bir oğlanla büyüklerin balolarında dans eden bir adam arasında birbirlerine düşüncelerinden söz etme konusunda ne kadar büyük bir fark olduğunu hissediyorduk. Katenka artık iyice büyümüştü, çok roman okuyordu ve yakında evlenebileceği düşüncesi bana artık şaka gibi gelmiyordu; ama Volodya da büyüdüğü halde ikisi bir araya gelmiyor, hatta galiba birbirlerinden nefret ediyorlardı. Katenka evde yalnızken onu romanlardan başka hiçbir şey ilgilendirmiyor, sürekli canı sıkılıyordu; evde yabancı erkekler olduğunda ise canlanıyor, kibarlaşıyor ve gözlerini ne ifade etmek istediğini hiç anlayamadığım şekillere sokuyor-

du. Daha sonra bir konuşma sırasında ondan bir kız için hoş görülebilecek tek cilvenin bu şekilde bakışlarıyla cilve yapmak olduğunu duyunca başkalarının hiç şaşırmadığı, hiç de doğal olmayan garip göz süzmelerini kendime ancak açıklayabilmiştim. Lyuboçka da artık uzun denebilecek elbiseler giymeye başlıyordu, böylece çarpık bacakları neredeyse hiç görünmüyordu, ama aynen eskisi gibi sulu gözlüydü. Artık bir süvari subayıyla değil, bir şarkıcı ya da müzisyenle evlenmeyi hayal ediyordu ve bu amaçla büyük bir gayretle müzikle ilgileniyordu. Bizim evde ancak benim sınavlarım bitene dek kalabileceğini bildiği için kendine bir kontun yanında iş bulmuş olan St. Jérôme, o günden beri bizim ev halkına küçümseyerek bakıyordu. Seyrek olarak evde bulunuyordu, o sıralarda pek bir moda olan sigara içmeye başlamıştı ve ağzına tuttuğu bir kartın üzerinden ıslıkla birtakım neşeli ezgiler çalıp duruyordu. Mimi gün geçtikçe daha üzgün görünüyordu, büyüdüğümüzden beri hiç kimseden de, hiçbir şeyden de iyilik beklemiyor gibiydi.

Öğle yemeğine geldiğimde yemek odasında sadece Mimi, Katenka, Lyuboçka ve St. Jérôme'u buldum; babam evde değildi, Volodya ise arkadaşlarıyla birlikte odasında sınava çalışıyordu, yemeği odasına istemişti. Son zamanlarda masadaki en önemli yeri, içimizden hiç kimsenin saygı göstermediği Mimi işgal ediyordu, yemek de güzelliğinden çok şey kaybetmişti. Mamanın ya da büyükannemin zamanındaki gibi yemek, belli bir saatte bütün aileyi bir araya getiren ve günü ikiye bölen bir çeşit tören değildi artık. Yemeğe geç kalıyorduk, ikinci yemeğe geçildiğinde geliyorduk, şarabı su bardağıyla içiyorduk (bunun ilk örneğini bizzat St. Jérôme vermişti), sandalyeye yayılarak oturuyorduk, yemeği bitirmeden kalkıyorduk ve benzeri laubalilikler yapıyorduk. Yemek artık eskisi gibi her gün aileye sevinç veren bir tören olmaktan çıkmıştı. Oysa saat ikide herkesin yıkanmış, öğle yemeği için giyinmiş olarak konuk odasında oturduğu ve neşe

içinde sohbet ederek yemek saatini beklediği Petrovskoye'de böyle miydi ya? Garson odasındaki saat tam tamına ikiyi vurmak için hırıldadığında Foka, kolunda peçete, saygılı ve biraz sert bir yüz ifadesiyle sessiz adımlarla içeri girerdi. "Yemek hazır!" –diye yüksek, tekdüze bir sesle ilan eder ve büyükler önde, küçükler arkada olmak üzere herkes neşeli, mutlu yüzlerle kolalı eteklerini hışırdatarak, çizmelerini ve potinlerini gıcırdatarak yemek odasına gider, alçak sesle konuşarak her zamanki yerine otururdu. Ya da Gavrilo'nun yemeğin hazır olduğunu haber vermeye gittiği sırada hepimizin alçak sesle konuşarak büyükannemi beklerken salondaki hazır sofranın önünde dikildiği Moskova'da böyle miydi? Birden kapı açılır, bir elbise hışırtısı, sürüklenen ayakların sesi ve büyükannem, başında leylak rengi tuhaf kurdeleli bir başlıkla, sağlık durumuna göre ya gülümseyerek ya da asık bir suratla yan yan bakıp, yan yan yürüyerek yüzer gibi odasından çıkardı. Gavrilo büyükannemin koltuğunu çekmek için ileri atılır, sandalyeler gürültüyle çekilir ve açlık belirtisi bir ürpertinin sırtında dolaştığını hissedersin, kolalı, hafif nemli peçeteyi eline alırsın, hem sabırsız hem de sevinçli bir açgözlülükle ekmeğin kabuğunu yersin, masanın altında ellerini ovuşturarak garsonun rütbeye, yaşa ve büyükannemin verdiği öneme göre doldurduğu dumanı tüten çorba tabaklarına bakarsın.

Şimdi öğle yemeğine giderken artık ne bir sevinç, ne de heyecan hissediyordum.

Rusça öğretmenimizin giydiği korkunç çizmeler, prenses Kornakovların volanlı elbiseleri gibi konularda Mimi'nin, St. Jérôme'un ve kızların yaptıkları ve eskiden bana özellikle Lyuboçka ve Katenka karşısında gizlemeye çalışmadığım samimi bir küçümseme telkin eden gevezelikler, beni içinde bulunduğum yeni, erdemli ruh halinden uzaklaştırmıyordu. Alışılmamış şekilde yumuşak başlıydım; onları tatlı tatlı gülümseyerek dinledim, bana kvası uzatmalarını saygılı bir

şekilde rica ettim ve sofrada söylediğim bir cümlemi, *je peux* yerine *je puis*[4] demenin daha güzel olduğunu söyleyerek düzelten St. Jérôme'a hiç ses çıkartmadım. Ancak itiraf edeyim ki, benim bu yumuşak başlılığıma ve erdemli davranışıma kimsenin önem vermemesi pek hoşuma gitmedi. Lyuboçka yemekten sonra bana günahlarını yazdığı kâğıdı gösterdi; yaptığı şeyi çok güzel bulduğumu, ama bütün günahlarını ruhuna yazmanın daha iyi olacağını söyledim ve "Hepsi bu da değil," dedim.

— Neden değil? –diye sordu Lyuboçka.

— Neyse, bu da iyi; anlatsam da beni anlamayacaksın. –St. Jérôme'a ders çalışmaya gittiğimi söyleyip, aslında aşağı yukarı bir buçuk saat kalmış olan günah çıkartma zamanına dek hayatım boyunca yapacağım ödevlerin, uğraşacağım işlerin listesini yapmak, yaşamımın amacını ve her zaman yılmadan, geri adım atmadan uygulayacağım kuralları kâğıt üzerinde sıralamak için yukarıya, odama gittim.

4 "pouvoir" (-ebilmek) yeterlilik fiilinin birinci tekil şahıs çekimi. Daha çok yazılı dilde, şiirde tercih edilen daha kibar bir ifadedir. (ç.n.)

V. Bölüm
Kurallar

Bir sayfa kâğıt aldım, önce önümüzdeki yıl yapacağım ödevlerin ve işlerin cetvelini yapmak istiyordum. Kâğıdı çizgilerle bölmek gerekiyordu. Ancak cetvelimi bulamadığımdan bu iş için Latince sözlüğü kullandım. Sözlüğün kenarı boyunca dolmakalemi hareket ettirip sonra da sözlüğü geri çekince kâğıdın üzerinde çizgi yerine uzunca bir mürekkep lekesi oluşturduğum ortaya çıktı, sözlüğün boyu kâğıdın boyundan kısa kalmıştı ve çizgi kitabın yumuşak köşesine uygun olarak eğri gitmişti. Başka bir kâğıt aldım ve sözlüğü ileri doğru hareket ettirerek çizgileri çektim. Ödevlerimi kendime, yakınlarıma ve Tanrı'ya karşı ödevlerim olarak üçe ayırıp, kendime karşı ödevlerimi yazmaya başladım, fakat bunlar o kadar çoktu, türleri ve bölümleri o kadar fazlaydı ki, önce "Yaşam Kuralları"nı yazmak, sonra da listeyi yapmak gerekti. Altı sayfa kâğıt aldım, defter haline getirdim ve üstüne "Yaşam Kuralları" yazdım. Bu iki sözcük o kadar eğri büğrü yazılmıştı ki, uzunca bir zaman yeniden mi yazsam diye düşündüm, yırttığım listeye ve bu çirkin başlığa bakarak uzun süre canım sıkıldı. Neden ruhumda her şey bu kadar güzel, bu kadar açıkken kâğıt üzerinde ve düşündüğüm bazı şeyleri hayata geçirmek istediğimde bu kadar çirkin oluyordu?

— Papaz efendi geldiler, kuralları dinlemek için aşağıya buyurun, –diye haber vermeye geldi Nikolay.

Defteri masanın gözüne sakladım, aynaya baktım, saçlarımı, bana dalgın bir görünüş verdiğine inandığım şekilde yukarı doğru taradım, üzerinde bir ikonayla yanan mumların durduğu örtülü bir masa hazırlanmış divanlı odaya gittim. Babam benimle aynı anda öbür kapıdan içeri girdi. Kır saçlı, sert, ihtiyar yüzlü bir adam olan papaz, babamı takdis etti. Babam onun pek iri olmayan geniş ve kuru elini öptü, ben de aynısını yaptım.

— Voldemar'ı çağırın, –dedi babam.– Nerede o? Ya da bırakın üniversitede perhizini yapıyor zaten.

— Prensle birlikte ders çalışıyor, –dedi Katenka ve Lyuboçka'ya baktı. Lyuboçka nedense birden kızardı, canı yanmış gibi yüzü buruştu ve odadan çıktı. Ben de peşinden çıktım. Konuk odasında durdu, elindeki kâğıt parçasına küçük kurşun kalemiyle bir şey daha yazdı.

— Ne oldu, yeni bir günah mı işledin? –diye sordum.

— Hayır, yok bir şey, öylesine, –diye yanıtladı Lyuboçka kızararak.

Bu sırada evin girişinde Volodya'yla vedalaşan Dmitriy'in sesi duyuldu.

— Al işte sana yeni bir ayartma daha, –dedi odaya giren Katenka, Lyuboçka'ya bakarak.

Kız kardeşime ne olduğunu anlayamadım: O kadar utanmıştı ki, gözlerinde yaşlar belirmiş, utancı en aşırı noktaya vararak kendisine ve onu kızdırmış olan Katenka'ya yönelik bir öfkeye dönüşmüştü.

— *Yabancı* olduğun belli işte, –dedi (Katenka için yabancı sözcüğünden daha incitici bir şey olamazdı, Lyuboçka da bu amaçla kullanmıştı zaten),– böyle bir ayin öncesinde, –diye devam etti Lyuboçka ağırbaşlı bir sesle,– bile bile sinirlendiriyorsun beni... Anlaman gerekirdi... hiç de şaka değil.

— Biliyor musun ne yazdı Nikolenka? –dedi *yabancı* sözüne gücenen Katenka.– Yazdığı şey...

Ağlamak üzere olan Lyuboçka yanımızdan uzaklaşırken:

— Bu kadar kötü biri olacağını hiç beklemezdim, –dedi.– Böyle bir anda bile insanı günaha sokuyorsun. Ben senin duygu ve acılarınla alay ediyor muyum?

VI. Bölüm
Günah Çıkarma

Günah çıkarma öncesi ayağa kalkıp dua okumaya hazırlanan rahibin ve diğer herkesin toplandığı divanlı odaya bu ve benzeri dağınık düşüncelerle geri döndüm. Ama sessizliğin ortasında dua okuyan rahibin anlamlı ve ciddi sesi, en çok da bize söylediği "*Bütün günahlarınızı utanmadan, gizlemeden, haklı çıkarmaya çalışmadan açıklayınız ki, ruhunuz Tanrı'nın önünde arınsın, bir şey gizlerseniz büyük günah işlemiş olursunuz,*" sözleri duyulur duyulmaz sabahleyin bu ayini düşünürken hissettiğim saygılı ürpertiyi tekrar hissettim. Hatta bu durumun bilincinde olmaktan zevk duydum ve aklıma gelen bütün düşünceleri durdurarak, içimdeki ürpertiyi artırarak bu durumu sürdürmeye çalıştım.

İlk günah çıkaran babam oldu. Çok uzun süre büyükannemin odasında kaldı ve bizler bu süre içinde divanlı odada hiç konuşmadık, ya da fısıldayarak içeriden en erken kimin çıkacağını konuştuk. Sonunda rahibin dua okuyan sesi ve babamın ayak sesleri tekrar kapıda duyuldu. Kapı gıcırdadı ve babam her zamanki alışkanlığıyla öksürerek, omzunu yukarı kaldırarak ve hiçbirimize bakmadan dışarı çıktı.

— Hadi şimdi sen gir Lyuba, bana bak, yalnız her şeyi söyle; içimizdeki en büyük günahkâr sensin zaten, –dedi Lyuboçka'nın yanağından bir makas alarak.

Lyuboçka'nın önce benzi attı, sonra kızardı, önlüğünün cebinden notunu çıkarıp tekrar cebine soktu ve başını öne eğip, sanki yukarıdan tepesine bir yumruk inmesini bekliyormuş gibi boynunu kısarak kapıdan girdi. İçerde az kaldı, ama odadan çıkarken hıçkırınaktan omuzları sarsılıyordu.

Kapıdan gülümseyerek çıkan güzel Katenka'nın ardından benim sıram gelmişti sonunda. Aynı anlamsız korkuyla ve bu korkuyu içimde kasıtlı olarak artırma isteğiyle loş odaya girdim. Rahip rahlenin önünde ayakta duruyordu, yüzünü ağır ağır bana çevirdi.

Büyükannemin odasında en fazla beş dakika kaldım, ama oradan mutlu ve o zamanki düşünceme göre son derece saf, ahlaki yönden yeniden doğmuş, yeni bir insan olarak çıktım. Yaşadığımız ortamın, odaların, mobilyaların, dış görünüşümün aynen eskisi gibi olması beni olumsuz etkilemiş olsa da (değiştiğini sandığım içim gibi dışımın da tümden değişmesini istiyordum), yatağıma yatıncaya dek bu sevinçli ruh hali içinde kaldım.

Arındığım günahları bir bir kafamdan geçirerek uykuya dalmak üzereydim, birden günah çıkarırken sakladığım utanç verici bir şey geliverdi aklıma. Günah çıkarmadan önce rahibin okuduğu duanın sözleri hiç durmadan kulaklarımda çınlıyordu. Bir anda bütün huzurum kaçmıştı. "Bir şey gizlerseniz, büyük günah işlemiş olursunuz..." sözlerini duyuyordum sürekli, kendimi öyle korkunç bir günahkâr olarak görüyordum ki, işlediğim bu günaha uygun bir ceza yoktu bu dünyada. Durumumu düşünerek ve Tanrı'nın vereceği cezayı, hatta birdenbire ölmeyi her an bekleyerek uzun süre bir yandan öbür yana dönüp durdum. Bu düşünce beni anlatılmaz bir korkuya düşürüyordu. Ama bir anda aklıma sevindirici bir düşünce geldi: Gün ağarır ağarmaz yürüyerek ya da arabayla manastıra, rahibin yanına gidecek ve yeniden günah çıkartacaktım. İçim rahatlamıştı.

VII. Bölüm
Manastıra Gidiş

Sabah uyanamayacağımdan korkarak gece birkaç kez gözümü açtım, saat altıda ayaktaydım. Gün yeni ağarıyordu. Buruşmuş giysilerimi ve Nikolay henüz temizleme fırsatı bulamadığı için yatağımın önünde duran çamurlu çizmelerimi giydim, hayatımda ilk kez dua etmeden, yüzümü yıkamadan tek başıma sokağa çıktım.

Karşı taraftaki büyük evin yeşil çatısının ardından puslu, buz gibi tan kızıllığı görünüyordu. İlkbaharın oldukça kuvvetli sabah ayazı çamurları ve su birikintilerini dondurmuştu, ayaklarımın altına iğneler batırıyor, yüzümü, ellerimi ısırıyordu. Bizim sokakta bir an önce gidip geri dönebileceğim tek bir araba bile yoktu henüz. Sadece Arbat'tan geçen bir iki yük arabası görünüyordu ve iki taş işçisi konuşarak kaldırımdan yürüyordu. Bin adım kadar yürüyünce karşıma ellerinde sepetleriyle pazara giden kadınlar, adamlar, su arabaları çıkmaya başladı; dört yol ağzında bir pastaneyle bir ekmek fırını göründü; Arbat kapısında maviye çalan boyaları dökülmüş, yama içindeki arabasında sallanarak uyuklayan yaşlı bir arabacıya rastladım. Uyku mahmurluğundan olacak manastıra kadar gidiş dönüş için benden topu topu yirmi kapik istedi, ama sonra birden aklı başına geldi ve tam

ben binmeye niyetlendiğimde dizginlerin ucuyla atı kamçılayıp yanımdan uzaklaştı. "Ata yem vermem gerek! Gidemem beyim," diye mırıldanıyordu.

İki yirmi kapiklik teklif edip onu güç bela durmaya ikna ettim. Atı durdurdu, dikkatle bana baktı ve "Buyur bin beyim," dedi. İtiraf edeyim, az da olsa ıssız bir ara sokağa götürüp beni soyacağından korkuyordum. Lime lime olmuş kalın bez kaftanının yakasından tutup, ki bu arada iyice kamburlaşmış sırtının üstünde kırışık ensesi acıklı bir şekilde ortaya çıkmıştı, arabanın yaylı mavi koltuğuna tırmandım ve sarsıla sarsıla Vozdvijenka'dan aşağı inmeye başladık. Yolda koltuğun arkalığının da arabacının sırtındaki kaftanın yeşilimsi kumaşından bir parçayla kaplandığını fark ettim; bu durum nedense içimi rahatlattı, artık arabacının beni ıssız bir sokağa götürüp soyacağından korkmuyordum.

Manastıra yaklaştığımızda güneş epeyce yükselmişti, kilisenin altın renkli kubbeleri parlıyordu. Gölge olan yerlerde ayaz hâlâ hükmünü sürse de yolda bulanık derecikler hızla akıyor, at, yumuşamış çamurda şapır şupur sesler çıkarıyordu. Manastırdan içeri girerken gördüğüm ilk kişiye rahibi nasıl bulabileceğimi sordum.

Yanımızdan geçen bir keşiş, bir an durup, bana kapısının önünde bir iki basamak merdiveni olan küçücük bir evi göstererek:

— İşte rahibin hücresi, –dedi.

— Çok teşekkür ederim efendim, –dedim.

Peş peşe kiliseden çıkan, hepsi de yüzüme bir göz atıp geçen keşişler hakkımda ne düşünebilirlerdi? Ne büyüktüm, ne de çocuk; yüzüm yıkanmamış, saçlarım taranmamıştı, elbisem toz içindeydi, çizmelerim temiz değildi, dahası çamurluydu. Yüzüme göz atan keşişler kafalarında beni hangi insan sınıfına koyuyorlardı acaba? Çok dikkatli bakıyorlardı bana. Ancak ben her şeye karşın genç keşişin gösterdiği yöne doğru yürüyordum.

Hücrelere doğru giden dar yolda karşılaştığım gür kaşları beyazlamış, kara giysili yaşlı bir adam bana ne istediğimi sordu.

"Hiçbir şey" deyip, gerisingeri arabaya koşmak ve eve gitmek istediğim bir andı, ama çatık kaşlı olsa da yaşlı adamın yüzü güven veriyordu. Adını verdiğim rahibi görmem gerektiğini söyledim.

Anlaşılan durumumu hemen tahmin etmişti, arkasını dönerek:

— Gidelim *küçük bey*, ben sizi götüreyim, –dedi.– Peder sabah ayininde; birazdan teşrif eder.

Kapıyı açtı ve beni temiz bir bez kilimin serili olduğu tertemiz girişten geçirerek hücreye götürdü.

Yumuşak, içimi rahatlatan bir sesle:

— Burada bekleyin, –diyerek çıktı.

İçinde bulunduğum oda çok küçük, son derece derli toplu bir odaydı. Bütün eşyası, önünde iki sardunya saksısı duran iki küçük pencerenin arasındaki muşamba kaplı küçük masa, bir ikona rafı ve ikonaların önünde asılı bir kandil, bir koltuk ve iki sandalyeden ibaretti. Köşede kadranında çiçek resimleri olan ve zincirlerinin ucunda bakır toplar sallanan bir duvar saati asılıydı; kireçle boyanmış tahta çıtalarla tavana bağlanmış bölmenin arkasında herhalde karyola vardı; bölmenin üstündeki çivilere iki papaz cüppesi asılmıştı.

Pencereler iki arşın uzakta görünen beyaz bir duvara bakıyordu. Pencerelerle duvar arasında küçük bir leylak ağacı vardı. Odaya dışarıdan hiç ses girmiyordu, öyle ki bu sessizlikte saat sarkacının düzgün ve hoş tıkırtısı kuvvetli bir ses gibi geliyordu. Bu sakin köşede tek başıma kalır kalmaz önceki düşüncelerimin ve anılarımın hepsi sanki hiç var olmamış gibi bir anda aklımdan çıkıp gitti ve anlatılması olanaksız hoş bir dalgınlığa gömüldüm. Bu astarı yıpranmış ve solmaya yüz tutmuş pamuklu papaz cüppesi, bu bakır kopçalı, siyah deriden yıpranmış kitap kapakları, bu toprağı

özenle sulanmış, yaprakları yıkanmış donuk yeşil çiçekler, özellikle de saat sarkacının tekdüze, kesik kesik sesi, bana açıkça yeni, şimdiye dek tanımadığın bir yaşamdan, yalnızlık içinde dua ederek sakin, huzurlu bir mutlulukla geçen bir yaşamdan söz ediyordu.

"Aylar geçecek, yıllar geçecek," diye düşünüyordum, "o hep tek başına, hep huzurlu olacak, hep Tanrı önünde vicdanının temiz olduğunu ve duasının Tanrı tarafından duyulduğunu hissedecek." Bana pek çok şey söyleyen seslerin uyumunu bozmamak için kımıldamamaya, yüksek sesle soluk almamaya çalışarak yarım saat kadar sandalyede oturdum. Sarkaç ise hep aynı şekilde, sağa gittiğinde daha gürültülü, sola gittiğinde ise daha sessiz tıkırdamaya devam ediyordu.

VIII. Bölüm
İkinci Günah Çıkarma

Rahibin ayak sesleri beni bu dalgınlıktan çıkardı.

— Merhaba, –dedi ak saçlarını eliyle düzelterek.– Ne istemiştiniz?

Beni takdis etmesini rica ettim ve sarıya çalan küçük elini büyük bir hoşnutlukla öptüm.

Ona ricamı açıkladığımda hiçbir şey söylemedi, ikonalara yaklaşıp günah çıkarmaya başladı.

Günah çıkarma işi bitip de ben utancımı yenerek ruhumda olanları söylediğimde ellerini başımın üstüne koydu ve pürüzsüz hafif sesiyle "Tanrı'nın inayeti üstüne olsun oğlum, içindeki inancı, uysallığı ve tevekkülü her zaman korusun. Âmin," dedi.

Çok mutluydum; mutluluk gözyaşları boğazımda düğümleniyordu, rahibin kaba yünlü kumaştan cüppesinin kıvrımını öptüm ve başımı kaldırdım. Rahibin yüzü son derece sakindi.

Bu duygusal durumdan zevk aldığımı hissediyordum ve bunun kaybolmasından korkarak rahiple aceleyle vedalaşıp etrafıma bakmadan manastırın dışına çıktım, yaylı arabaya tekrar bindim. Fakat arabanın sarsıntıları, gözlerimin önünde bir görünüp bir kaybolan alaca bulaca şeyler

kısa sürede bu duyguyu uzaklaştırmıştı ve rahibin şimdi herhalde benim gibi güzel ruhlu bir delikanlıyla hayatında hiç karşılaşmadığını, bir daha da karşılaşmayacağını, hatta dünyada benim gibi insanların olmadığını düşündüğünü aklımdan geçiriyordum. Buna inanıyordum ve bu inanç, biriyle paylaşma isteği verecek kadar büyük bir sevinç uyandırmıştı içimde.

Biriyle konuşmayı çok istiyordum; fakat elimin altında arabacıdan başka kimse yoktu, bu yüzden onunla konuştum.

— Ne dersin, çok mu kaldım içerde? –diye sordum.

Güneşin yükselmesiyle birlikte eskisine göre daha neşeli görünen yaşlı arabacı:

— Eh, epeyce, atın yemlenme zamanı çoktan geçti; üstelik *gececiydim*, –diye yanıtladı.

— Oysa bana topu topu bir dakika kalmışım gibi geldi, –dedim; yaşlı arabacıya daha da yaklaşarak koltuğun çukur bir yerine yerleştikten sonra ekledim:– Manastıra neden geldim biliyor musun?

— Bize ne? Yolcu nereye derse oraya götürürüz, –diye karşılık verdi arabacı.

— Yo, sen yine de ne düşündüğünü söyle, –diye sormaya devam ediyordum.

— Herhalde cenazeniz var, mezar yeri almaya geldiniz, –dedi.

— Değil birader; biliyor musun ne için geldim?

— Bilemem beyim, –diye yineledi arabacı.

Arabacının sesi bana öyle iyi geldi ki, o da ibret alsın diye buraya neden geldiğimi, hatta ne hissettiğimi anlatmaya karar verdim.

— İster misin anlatayım? Bak şimdi...

Ona her şeyi, hissettiğim bütün güzel duyguları anlattım. Aklıma gelince şimdi bile yüzüm kızarıyor.

— Demek öyle efendim, –dedi arabacı kuşkuyla.

Sonra uzun süre konuşmadı ve kımıldamadan, sadece arabanın basamağına yasladığı ayağına bir numara büyük çizmesinin içinde zıplayıp duran, ayağının altından kurtularak çıkan kaftanının eteğini arada bir sıkıştırarak oturdu. Ben de artık arabacının benim hakkımda tıpkı rahiple aynı şeyi düşündüğünü, yani bu dünyada benim gibi harika bir delikanlının daha bulunmadığı görüşünde olduğunu düşünüyordum; fakat o birden bana dönerek:

— Beyim sizin işler efendi işi, –dedi.

— Ne? –diye sordum.

— Efendi işi diyorum efendi işi! –diye yineledi dişsiz ağzıyla anlaşılmaz şekilde mırıldanarak.

"Hayır, beni anlamadı," diye düşündüm, ama eve kadar da bir daha onunla konuşmadım.

Tam olarak duygusallık ve dindarlığın kendisi olmasa da böyle bir duyguyu hissetmenin bana verdiği kendinden hoşnutluk, parlak güneş ışığı altında sokaklarda dolaşan alaca bulaca kalabalığa karşın yol boyunca devam etti, ama eve gelir gelmez tamamen yok oldu. Arabacıya ödeyecek iki tane yirmi kapikliğim yoktu. Daha önceden borç aldığım baş uşak Gavrilo artık bana borç vermiyordu. Arabacı, benim para bulmak için avluyu iki kez koşarak geçtiğimi görünce neden koştuğumu tahmin etmiş olmalı ki, arabadan inmiş ve o kadar iyi bir insan olarak görünmesine karşın beni iğnelemek için bağıra bağıra araba parasını ödemeyen bazı bedavacılar olduğunu söylemeye başlamıştı.

Evde henüz herkes uyuyordu, dolayısıyla hizmetçilerden başka iki yirmi kapiklik alabileceğim kimse yoktu. Sonunda Vasiliy, verdiğim şeref sözüne hiç inanmasa da (inanmadığı yüzünden belli oluyordu) beni sevdiği ve kendisine yaptığım iyilikleri unutmadığı için benim yerime arabacıya parayı ödedi. Bu duygu da böylece duman gibi dağılıp gitti. Ayine katılmak üzere herkesle birlikte kiliseye gitmek üzere giyinmeye hazırlandığım sırada elbisemin onarımının henüz bit-

mediği ve o elbiseyi giyemeyeceğim anlaşıldığında bir yığın günah işledim. Başka bir elbise giyip, düşüncelerin aceleyle kafamda dolaştığı tuhaf bir durumda ve güzel huylarım, eğilimlerim olduğundan basbayağı kuşku duyarak ayine yollandım.

IX. Bölüm
Sınava Nasıl Hazırlanıyorum?

Paskalya haftasında perşembe günü babam, kız kardeşim ve Katenka'yla Mimi köye gittiler, böylece büyükannemin koskoca evinde yalnızca Volodya, ben ve St. Jérôme kaldık. Günah çıkardığım ve manastıra gittiğim günlerdeki ruh halim tamamen geçip gitmiş, onun yerinde özgür, başıboş bir yaşamın bıraktığı izlenimlerle gitgide sönükleşen, hoş olsa da bulanık, belirsiz bir anı kalmıştı.

"Yaşam Kuralları" başlıklı defter de karalama defterlerimle birlikte bir yerlere girmişti. Yaşamın tüm durumları için kendine kurallar oluşturabilme ve her zaman bunlara uygun hareket edebilme düşüncesi hoşuma gitmiş olsa da, bu düşünce son derece basit ve yüce bir düşünce gibi görünse de, ben bu düşünceyi ne olursa olsun hayata geçirmek niyetinde olsam da bu işi hemen yapmam gerektiğini unutmuştum, sürekli olarak da erteliyordum. Ancak şu anda aklıma gelen her düşüncenin, koyduğum kuralların ve saptadığım ödevlerin herhangi bir maddesine, yakınlarıma, kendime ya da Tanrı'ya karşı davranışlarımla ilgili kurallara uygun düşmesi beni avutuyordu. "O zaman bunu da, bu konuda aklıma gelen pek çok düşünceyi de oraya dâhil ederim," diyordum kendi kendime. Şimdi kendime sık sık

soruyorum: Ben ne zaman daha iyi ve daha doğruydum; insan aklının mutlak gücüne inandığım o zamanlar mı, yoksa gelişme gücünü yitirip insan aklının gücünden ve öneminden kuşkulandığım şimdi mi? Ve kendime olumlu bir yanıt veremiyordum.

Özgürlüğün farkında olmak ve daha önce sözünü ettiğim ilkbahara özgü bir şeyler bekleme duygusu beni öylesine heyecanlandırıyordu ki, kesinlikle kendime hâkim olamıyordum ve sınav hazırlıklarım çok kötü gidiyordu. Hani sabah sınıfta ders çalışırsın ve çalışmak gerektiğini bilirsin, çünkü koskoca iki konuyu henüz hiç okumadığın bir dersten ertesi gün sınavın vardır, ama birden pencereden bir ilkbahar kokusu gelir, sanki o anda anımsaman gereken bir şey varmış gibi olur, ellerin kendiliğinden kitabı bırakır, ayakların kendiliğinden harekete geçer ve bir aşağı bir yukarı yürümeye başlar; kafanda ise birisi düğmeye basmış ve makineyi çalıştırmış gibidir, alacalı, neşeli, türlü hayaller kafanın içinde öyle kolay, öyle doğal koşuşmaya başlar ki, bu hayallerin ancak parıltısını yakalayabilirsin. Bir saat, iki saat geçer farkına varmadan. Ya da kitabın başında otursun ve dikkatini okuduğun şey üzerinde zar zor toplarsın; birden koridorda bir kadının ayak seslerini, elbisesinin hışırtısını duyarsın ve her şey aklından uçup gider, büyükannenin yaşlı oda hizmetçisi Gaşa'dan başka hiç kimsenin koridordan geçemeyeceğini çok iyi bildiğin halde yerinde oturamazsın. "Yoksa gelen *o* mu? Ya şimdi başlıyorsa ve ben kaçırıyorsam?" diye düşünürsün, fırlayıp koridora koşarsın ve geçenin gerçekten de Gaşa olduğunu görürsün; yine de uzun süre aklını toplayamazsın. Düğmeye basılmıştır ve yine korkunç bir karışıklık başlamıştır. Ya da akşam odanda mum ışığında tek başına otursun; mumun fitilini ya da sandalyede oturuşunu düzeltmek için bir anlığına gözlerini kitaptan ayırırsın ve her yerde, kapıda, köşelerde karanlığı görürsün, evin her yerinde sessizliği işitirsin, bu sessizliği dinlemek de,

karanlık bir odaya açılan kapının karanlığını görmemek de, uzun süre kımıldamadan durmak ya da aşağıya inmemek ve boş odaların hepsini dolaşmamak da elinde değildir artık. Akşamları genellikle fark edilmeden salonda oturur, bir mumun aydınlattığı büyük salonda Gaşa'nın tek başına piyanoda iki parmağıyla çıkardığı "bülbül" sesine kulak verirdim. Ay ışığında mutlaka yataktan kalkar ve küçük bahçeye bakan pencerenin önüne uzanıp, Şapoşnikovların evinin parlayan çatısına, kilisemizin zarif çan kulesine, tahta perdeden ve çalıdan küçük bahçe yoluna düşen gölgeye bakarak o kadar uzun süre otururdum ki, sonradan ancak sabah saat onda güçlükle uyanırdım.

Bana ders vermeye gelen öğretmenler ve zaman zaman istemeden de olsa onurumu kıran St. Jérôme olmasaydı, ama asıl önemlisi dostum Nehlüdov'un gözüne başarılı bir delikanlı olarak görünmek, yani dostumun nazarında çok büyük önem taşıyan sınavda başarılı olma isteğim olmasaydı ilkbahar ve özgürlük, beni bildiklerimi de unutacak, sınavı asla kazanamayacak hale getirirdi.

X. Bölüm
Tarih Sınavı

16 Nisan'da St. Jérôme'un eşliğinde ilk kez üniversitenin büyük salonundan içeri girdim. St. Jérôme'la birlikte oldukça fiyakalı faytonumuza binip gelmiştik. Frak giymiştim, hayatımda ilk kez üzerimdeki her şey, hatta iç çamaşırlarımla çoraplarım bile yeni ve güzeldi. Aşağıda sırtımdan paltomu alan kapıcının karşısına giysimin tüm güzelliğiyle çıktığımda bu kadar göz kamaştırıcı olduğum için birazcık utanmıştım hatta. Ancak kalabalığın doldurduğu, yerleri parke döşemeli aydınlık salona girer girmez ve içlerinden bazıları bana hiç umursamadan bakan lise üniformalı ve fraklı yüzlerce genç insanla uzak bir köşede masaların etrafında rahat rahat dolaşan ya da büyük koltuklarda oturan ciddi profesörleri görür görmez herkesin dikkatini üzerime çekme umudum suya düşmüştü. Evdeyken ve kapıdan çıkarken yüzümdeki ben istemesem de işte böylesine soylu ve önemli bir görünüşe sahibim anlamına gelen ifade yerini çok büyük bir çekingenliğe, biraz da umutsuz bir kedere bırakmıştı. Hatta salonun öbür ucuna düşüp de en yakınımda, arka sırada başkalarından uzakta oturan, henüz yaşlı değilse de saçları tümüyle ağarmış, giysileri son derece kötü ve özensiz birini görünce çok sevindim. Hemen yanına oturdum ve sınava girenleri

izlemeye, kafamda onlarla ilgili yorumlar yapmaya koyuldum. Bu salonda çeşit çeşit beden ve yüz vardı, ama benim o zamanki düşünceme göre, bu beden ve yüzlerin hepsi kolayca üç türe ayrılabilirdi.

Sınava benim gibi eğitmeni veya babasıyla gelenler. Bunların arasında daha önceden tanıdığım Frost'la birlikte gelen en küçük İvin ve yaşlı babasıyla gelen İlenka Grap da vardı. Hepsinin çeneleri ince tüylerle kaplıydı, gömlekleri pantolonlarından dışarı çıkmıştı, yanlarında getirdikleri kitaplarla defterleri açmadan uslu uslu oturuyor, yüzlerinden okunan bir ürkeklikle profesörlere ve sınav masalarına bakıyorlardı. Sınava girenlerin ikinci türünü oluşturanlar, çoğu artık sakal tıraşı olan lise üniformalı gençlerdi. Bunların çoğu önceden tanışıyordu, yüksek sesle konuşuyor, profesörlerden adları ve baba adlarıyla söz ediyor, sorulan sorulara hemen oracıkta çalışıyor, birbirlerine defterlerini veriyor, sıraların üstünden atlıyor, dışarıdan börek ve sandviç alıp geliyor, başlarını sıra hizasına gelecek şekilde birazcık eğip hemen orada yiyorlardı. Ve nihayet, sayıları pek fazla olmayan, iyice yaşını başını almış, fraklı, ancak büyük bölümü redingotlu ve gömlekleri pantolonlarından dışarı taşmamış olanlar da sınava girenlerin üçüncü türüydü. Bunlar son derece ağırbaşlıydı, tek başlarına oturuyorlardı ve görünüşleri çok karamsardı. Giyimi benden daha kötü olduğu için içimi rahatlatan adam da bu sonuncu türdendi. Dirseklerini dayamış, ellerini saçlarına daldırmış kitap okuyordu. Kırlaşmış dağınık saçları parmaklarının arasından diken diken dışarı fırlamıştı. Pek iyiliksever sayılamayacak parlak gözleriyle bir an bana baktı, suratını astı ve ona daha fazla yaklaşmayayım diye kumaşı parlamış dirseğini benden yana biraz daha uzattı. Liseliler aksine son derece girişkendi, biraz çekiniyordum onlardan. Birisi elime bir kitap tutuşturup "Şunu ona versene," dedi; diğeri, yanımdan geçerken "İzin versene babalık," dedi; bir üçüncüsü sıranın üstünden atlarken sıraya dayanıyormuş

gibi omzuma dayandı. Bunların hepsi bana kaba ve çirkin geldi; kendimi bu liselilerden çok daha yüksek sayıyor, bana karşı bu derece teklifsiz davranmaya hakları olmadığını düşünüyordum. Sonunda soyadına göre çağırmaya başladılar; liseliler cesaretle gidiyor, soruları çoğunlukla doğru yanıtlıyor, neşe içinde geri dönüyorlardı; bizimkiler çok çekingendi, yanıtları da galiba daha kötüydü. Yaşlıların bazıları mükemmel yanıtlar veriyorlardı, bazılarının yanıtları ise çok kötüydü. Semyonov adını söylediklerinde kır saçlı ve parlak gözlü komşum, kaba bir şekilde beni itip ayaklarımın üstünden atladı ve masaya doğru gitti. Profesörlerin görünüşünden anlaşıldığına göre çok iyi ve cesurca yanıtlar veriyordu. Yerine döndükten sonra kaç puan verdiklerini öğrenmeden sakin bir şekilde defterlerini alıp gitti. Soyadlarımızı okuyan sesi dinlerken birkaç kez irkildim, ama K harfiyle başlayan soyadlarını söylemiş oldukları halde alfabetik sıraya göre bana daha sıra gelmemişti. Birden profesörlerin köşesinden biri "İkonin ve Tenyev!" diye bağırdı. Sırtımda ve saçlarımın dibinde bir ürperti dolaştı.

— Kimi çağırdılar? Bartenyev kim? –dedi çevremdekiler.

Arkada dikilen kırmızı yanaklı, uzun boylu lise öğrencisi:

— İkonin hadi git, seni çağırıyorlar; Bartenyev mi, Mordenyev mi o kim peki? Doğrusu tanımıyorum, –dedi.

— Sizi çağırıyorlar, –dedi St. Jérôme.

— Benim adım İrtenyev, –dedim kırmızı yanaklı lise öğrencisine.– İrtenyev'i mi çağırdılar acaba?

—Evet; ne duruyorsunuz? Öf amma da şık! –diye ekledi alçak sesle ama sıranın arkasından geçerken onun bu sözlerini duymuştum. Önümden yaşlılardan oluşan üçüncü türe dâhil yirmi beş yaşlarındaki uzun boylu İkonin gidiyordu. Üzerinde zeytin rengi dar bir frak vardı, mavi atlas boyunbağı bağlamıştı. À la mujik tarzı özenle taranmış uzun sarı saçları arkada boyunbağının üzerini örtüyordu. Onun dış görünüşünü daha sırada otururken fark etmiştim. Yüzüne

bakılır biriydi, konuşkandı; beni en çok etkileyen ensesine bıraktığı kızıla çalan tuhaf sarı saçları ve sahip olduğu daha da tuhaf bir alışkanlık, sürekli yeleğinin önünü açıp gömleğinin altından göğsünü kaşıma alışkanlığıydı.

İkonin'le birlikte yanına yaklaştığımız masanın ardında üç profesör oturuyordu; hiçbiri selamımıza karşılık vermedi. Profesörlerden genç olanı iskambil destesi karıştırır gibi soru kartlarını karıştırıyordu; frakında yıldız nişanı takılı olan diğer profesör, Büyük Şarlman hakkında hızlı hızlı bir şeyler anlatan ve her sözüne "sonunda" ekleyen lise öğrencisine bakıyordu. Gözlüklü yaşlı bir adam olan üçüncü profesör başını eğip, gözlüğünün üstünden bize baktı ve soru kartlarını gösterdi. Profesörün bakışının ikimize birden, hem bana, hem de İkonin'e yönelik olduğunu ve kartları bir an önce çekmemiz için yine her ikimize birden bakarak başıyla sabırsız bir hareket yaptığına göre bizde hoşlanmadığı bir şey olduğunu (İkonin'in kızıla çalan sarı saçları olabilirdi bu) hissediyordum. Birincisi, selamımıza hiçbiri karşılık vermediği, ikincisi, beni İkonin'le aynı sınava girenler grubuna dâhil saydıkları ve İkonin'in kızıla çalan sarı saçları yüzünden bana karşı önyargılı oldukları için canım sıkılmış, gururum kırılmıştı. Korkusuzca bir kart aldım ve cevaplamaya hazırlandım, ama profesör gözleriyle İkonin'i işaret etti. Soru kartımı okudum: Konuyu biliyordum, sıramı beklerken önümde olanları izliyordum. İkonin'de zerre kadar ürkeklik yoktu, hatta soru kartını almak için son derece cesur bir hareketle biraz yana döndü, saçlarını silkeledi ve kartta yazılı soruyu gürül gürül okudu. Soruyu yanıtlamak üzere tam ağzını açmıştı ki, liseliyi övgülerle gönderen yıldız nişanlı profesör birden bakışlarını İkonin'e çevirdi. İkonin'in aklına sanki bir şey gelmişti, durdu. İki dakika kadar tam bir sessizlik oldu.

— Evet, –dedi gözlüklü profesör.

İkonin ağzını açtı ve tekrar sustu.

— Bir tek siz değilsiniz; cevap verecek misiniz, vermeyecek misiniz? –dedi genç profesör, ama İkonin ona bakmadı bile. Gözlerini soru kartına dikmişti, tek söz olsun etmedi. Gözlüklü profesör gözlükle, gözlüğün üzerinden, sonra da gözlüğünü çıkarıp camlarını özene bezene silecek ve yeniden takacak kadar zaman bulduğu için gözlüksüz olarak İkonin'e baktı. İkonin'in ağzından tek sözcük çıkmadı. Birden yüzünde bir gülümseme ışıldadı, saçlarını silkeledi, tekrar masaya yan döndü, soru kartını bıraktı, sırayla bütün profesörlere, sonra da bana baktı, döndü ve kollarını sallayarak canlı adımlarla sıralara doğru gitti. Profesörler bakıştılar.

— Bak sen! Kendi cebinden okuyanlardan bu! –dedi genç profesör.

Masaya biraz daha yaklaştım, ama profesörler sanki benim orada olduğumun farkında değillermiş gibi fısıltı denecek kadar alçak sesle aralarında konuşmaya devam ediyorlardı. Benim sınavı verip veremeyeceğim, verirsem iyi bir puanla mı vereceğim konusunun üç profesörün üçünü de çok ilgilendirdiğinden, ama sırf önemsenmek için bu konuyu hiç umursamıyorlarmış ve sanki beni fark etmiyorlarmış gibi davrandıklarından hiç kuşkum yoktu o sırada.

Gözlüklü profesör soruları yanıtlamamı söyleyerek umursamazca bana döndüğünde gözlerine bakıp, karşımda böylesine ikiyüzlü davrandığı için onun adına birazcık utandım ve başta biraz durakladım; ama daha sonra giderek kolaylaştı ve soru çok iyi bildiğim Rusya tarihinden geldiği için parlak bir şekilde bitirdim, hatta öyle açıldım ki, profesörlere benim İkonin olmadığımı, onunla karıştırılamayacağımı hissettirme isteğiyle bir soru kartı daha almayı önerdim; fakat profesör başını sallayıp "Güzel," dedi ve deftere bir not yazdı. Nasıl öğrendiklerini Tanrı bilir ya, beş aldığımı oturduğum sıraya döner dönmez liselilerden duydum.

XI. Bölüm
Matematik Sınavı

Daha sonraki sınavlarda, tanışık olmaya değer görmediğim Grap ve nedense bana karşı çekingen davranan İvin dışında pek çok yeni tanıdık edindim. Bazıları benimle selamlaşıyordu artık. Hatta İkonin beni görünce sevindi ve tarihten tekrar sınava gireceğini, tarih profesörünün daha geçen yılki sınavdan kendisine öfkeli olduğunu, o sınavda da bu profesörü *şaşırttığını* söyledi. Benimle birlikte matematik fakültesine giren Semyonov, sınavların sonuna dek herkesten uzak durdu, parmaklarını kır saçlarının arasına sokup, dirseklerine dayanarak tek başına sessizce oturdu ve sınavlarda çok başarılı oldu. İkinciydi, birinci ise bir numaralı liseden bir öğrenciydi. Uzun boylu, zayıfça, benzi aşırı derecede soluk, siyah boyunbağı yanağına kadar çıkan, alnı sivilcelerle kaplı esmer bir çocuktu. Elleri zayıf ve kırmızı, parmakları aşırı uzundu, tırnakları o kadar yenmişti ki, parmaklarının uçları iple bağlanmış gibi görünüyordu. Bütün bunlar bana çok güzel geliyor, *birinci olan bir liselide* olması gereken şeyler gibi görünüyordu. Herkes herkesle nasıl konuşuyorsa o da öyle konuşuyordu, hatta ben de tanışmıştım onunla, ama yine de bence yürüyüşünde, dudaklarının oynamasında ve kara gözlerinde olağanüstü, *manyetik* bir şey hissediliyordu.

Matematik sınavına her zamankinden daha erken gelmiştim. Dersi adamakıllı biliyordum, ama cebirden hiç bilmediğim, bilmediğimi de öğretmenimden sakladığım iki konu vardı. Bunları bugün gibi anımsıyorum: Kombinasyon teoremi ve Newton'un binom açılımı konularıydı. Arka sıraya oturmuş, bilmediğim bu iki konuya göz gezdiriyordum; ancak gürültülü bir odada ders çalışma alışkanlığımın olmaması ve zamanın yetmeyeceğini hissetmem okuduğumu anlamama engel oluyordu. Arkamdan Volodya'nın tanıdık sesi geldi:

— İşte o. Buraya gel Nehlüdov.

Başımı çevirdim ve redingotlarının düğmelerini açmış, kollarını sallayarak sıraların arasından yanıma gelen kardeşimi ve Dmitriy'i gördüm. Üniversitede evlerindeymiş gibi davranan ikinci sınıf öğrencisi oldukları hemen anlaşılıyordu. Redingotlarının önünün açık olması, yeni girenleri küçümsediklerini ifade ediyor, yeni giren öğrenciye de kıskançlık ve saygı telkin ediyordu. İkinci sınıftan iki öğrenciyle tanıştığımı çevremdekilerin gördüğünü düşünmek bana gurur veriyordu, onları karşılamak için hemen ayağa kalktım.

Hatta bu arada Volodya, üstünlüğünü ifade etmekten kendini alıkoyamıyordu.

— Ey talihsiz çocuk! –dedi Volodya.– Sınava girmedin mi daha?

— Hayır.

— Ne okuyorsun? Çalışmadın mı yoksa?

— Evet, iki konuyu tam bilmiyorum. İşte şurayı anlamıyorum.

— Nereyi? Şurayı mı? –dedi Volodya ve Newton binomunu anlatmaya koyuldu. Fakat o kadar hızlı, o kadar anlaşılmaz bir şekilde anlatıyordu ki, verdiği bilgilere karşı gözlerimde beliren güvensizliği okuyarak Dmitriy'e baktı, onun gözlerinde de aynı güvensizliği okumuş olmalı ki, kıpkırmızı kesildi, ama yine de anlamadığım bir şeyler söylemeye devam etti.

Dmitriy profesörlerin bulunduğu köşeye bir göz atıp:

— Yo, dur Volodya, bırak da ben anlatayım, belki yetiştiririz, –dedi ve yanıma ilişti.

Arkadaşımın kendinden hoşnut olduğu zamanlarda hep üzerinde bulunan, benim de çok sevdiğim o yumuşak, hoşnut halini hemen fark ettim. Matematiği çok iyi bildiği ve açık seçik anlattığı için konunun üzerinden benimle birlikte o kadar güzel geçti ki, anlattıklarını hâlâ anımsarım. Ancak daha o sözünü bitirir bitirmez St. Jérôme, oldukça yüksek bir fısıltıyla "A vous Nicolas!"[5] dedi ve ben, bilmediğim diğer konuyu çalışamadan İkonin'i izleyerek sıranın arkasından çıktım. Yanında iki profesörün oturduğu masaya yaklaştım, liseli karatahtanın önünde duruyordu. Liseli tebeşiri tahtada gürültüyle kırarak hızlı hızlı bir formül çıkarıyordu, profesörün kendisine "yeter" demesine ve bize soru kartlarını almamızı söylemesine karşın yazmaya devam ediyordu. Kesilmiş kâğıtlardan oluşmuş yumuşak yığının içinden titreyen parmaklarımla sorumu çekerken "Ya kombinasyon teoremi çıkarsa!" diye düşündüm. İkonin geçen sınavdaki gibi cesur bir hareketle bütün bedeniyle yana doğru sallanıp hiç seçmeden üstteki kâğıdı aldı, kâğıda bir göz atıp öfkeyle kaşlarını çattı.

— Bütün belalar da hep beni bulur! –diye mırıldandı.

Kendi soruma baktım. Eyvah! Kombinasyon teoremi!

— Sizinki ne? –diye sordu İkonin.

Gösterdim.

— Bu soruyu biliyorum, –dedi.

— Değişmek ister misiniz?

Profesör bizi tahtaya çağırırken:

— Hayır, ne fark eder, nasıl olsa havamda değilim, bunu hissediyorum, –diye fısıldayabildi ancak.

"Her şey mahvoldu!" diye geçirdim aklımdan. "Başarılı olmayı düşündüğüm parlak bir sınav yerine İkonin'den be-

5 "Sizi çağırıyorlar Nikolay." (Fr.)

ter bir duruma, sonsuza kadar utanç içine düşeceğim." Fakat İkonin, profesörün gözlerinin önünde ansızın bana döndü, elimden soru kâğıdını çekip aldı ve kendininkini bana verdi. Kâğıda baktım, Newton binomuydu.

Profesör, alnının aşırı kabarık olan alt kısmının yüzüne hoş, akıllı bir ifade verdiği, pek yaşlı olmayan bir adamdı.

— Ne o, soruları mı değiştiriyorsunuz baylar? –dedi profesör.

— Hayır, öylesine, bakayım diye vermişti sorusunu bana, sayın profesör, –diye cevabı yapıştırdı İkonin; *sayın profesör* sözleri burada ağzından çıkan son sözler oldu yine; yine yanımdan geriye geçerken profesörlere, bana baktı, gülümsedi, "Boş ver kardeş!" diyen bir ifadeyle omuzlarını silkti. (İkonin'in giriş sınavına üç yıldır girdiğini sonradan öğrendim.)

Yeni çalıştığım soruya çok güzel yanıt verdim, hatta profesör bana beklenenden daha iyi bir yanıt olduğunu söyledi ve beş verdi.

XII. Bölüm
Latince Sınavı

Latince sınavına kadar her şey çok güzel gidiyordu. Boyunbağı yanağına kadar çıkan liseli birinci, Semyonov ikinci, ben üçüncüydüm. Hatta çalım satmaya bile başlamıştım ve genç olmama karşın hiç de yabana atılacak biri olmadığımı ciddi ciddi düşünüyordum.

Daha ilk sınavdan başlayarak herkes Latince profesöründen korkuyla söz ediyor, onun genç insanları, özellikle de kendi parasıyla okuyan gençleri mahvetmekten zevk aldığını ve sadece Latinceyle Yunanca konuşan bir canavar olduğunu söylüyordu. Latince öğretmenim St. Jérôme beni yüreklendiriyordu, Cicero'yu, Horatius'un birkaç od'unu sözlüksüz çeviren ve Zumpt'u[6] çok iyi bilen biri olarak sınav hazırlığım diğerlerinden kötü değildi bence; ama öyle olmadı. Sabah tek duyduğumuz, benden önce sınava girenlerin başına gelenlerdi: Kimine sıfır vermiş, kimine bir, kimini üstelik bir de azarlamış, kovmaya kalkışmış vs. vs. Yalnızca Semyonov ve birinci olan liseli her zamanki gibi sakin gittiler sınava ve beş alıp döndüler. İkonin'le beni bu korkunç pro-

6 Zumpt (1792-1849), Alman filolog, Berlin Üniversitesi'nde Latince dersleri veren bir profesördü. Kısa Latince Grameri kitabı Rusçaya çevrilmişti. (ç.n.)

fesörün tek başına oturduğu küçük masaya çağırdıklarında başıma bir felaket geleceğini seziyordum. Korkunç profesör, saçları uzun ve yağlı, son derece dalgın bir yüz ifadesine sahip ufak tefek, zayıf, sapsarı bir adamdı.

İkonin'e Cicero'nun söylevini verdi ve çevirmesini söyledi. Beni çok şaşırtan bir şey oldu ve İkonin sadece okumakla kalmadı, profesörün bazı şeyleri fısıldayarak yaptığı yardımla birkaç satırını da çevirdi. Böyle zayıf bir rakip karşısında üstünlüğümü hissederek elimde olmadan gülümsedim, hatta sıra metin çözümlemesine gelip de İkonin önceki sınavlarda olduğu gibi çaresiz bir suskunluğa gömülünce biraz da küçümseyerek gülümsedim. Bu zeki, hafif alaycı gülümsemeyle profesörün hoşuna gitmek istiyordum, ama tam tersi oldu.

— Gülümsediğinize göre, siz daha iyi biliyorsunuz herhalde, –dedi profesör kötü bir Rusçayla.– Görelim bakalım. Evet, siz söyleyin.

Latince profesörünün İkonin'i koruyup kolladığını, hatta İkonin'in onun evinde kaldığını sonradan öğrendim. İkonin'e sorulan sözdizimi sorusuna hemen cevap verdim, ama profesör kederli bir yüz ifadesi takınıp başını öbür tarafa çevirdi.

— Peki efendim, sizin sıranız da gelecek, neler bildiğinizi göreceğiz, –dedi yüzüme bakmaksızın. Sonra İkonin'e sorduğu soru hakkında açıklama yapmaya girişti.

— Gidebilirsiniz, –diye ekledi ve not defterine İkonin için dört yazdığını gördüm. "Söyledikleri kadar da sert değil," diye geçirdim içimden. İkonin gittikten sonra bana beş saat gibi gelen beş dakika boyunca kitaplarını, soru kartlarını toplayıp yerleştirdi, sümkürdü, koltuğunu düzeltti, koltuğa yığılır gibi oturdu, salona, iki yanına ve çevresine bakıyor, bir tek bana bakmıyordu. Bütün bu yapmacık hareketlerini yeterli görmemiş olacak ki, bir kitabın sayfalarını açtı ve sanki ben orada hiç yokmuşum da kitabını okuyormuş gibi yaptı. Yanına yaklaşıp öksürdüm.

— Ah, sahi! Bir de siz vardınız! Tamam, bir şeyler çevirin bakalım, –dedi bana bir kitap uzatarak.– Yo hayır, iyisi mi şunu çevirin siz, –diyerek Horatius'un kitabının sayfalarını karıştırdı ve bence hiç kimsenin hiçbir zaman çeviremeyeceği bir yer açtı.

— Buraya çalışmadım, –dedim.

— Ha, siz ezberlediğiniz soruya cevap vermek istiyorsunuz, ne iyi! Hayır, bunu çevireceksiniz.

Anlamı zar zor yakalamaya çalışıyordum, ama profesör benim soru dolu her bakışıma karşılık başını sallıyor, içini çekerek sadece "hayır" diyordu. Sonunda kitabı sinirli bir hareketle öyle hızlı kapattı ki, parmağı sayfaların arasında kaldı; öfkeyle parmağını geri çekip bana dilbilgisinden bir soru verdi, koltuğun arkalığına iyice yaslanıp çok uğursuz bir sessizlik içinde oturdu. Soruyu cevaplamaya başlamıştım, ama profesörün yüz ifadesini görünce dilim tutuluyordu, ne söylersem söyleyeyim yanlış olduğunu düşünüyordum.

Oturuşunu hızla değiştirerek, dirseklerini masaya dayayarak ve sol elinin incecik parmağına bol gelen altın yüzüğüyle oynayarak iğrenç telaffuzuyla birden:

— Değil, değil, hiç değil, –diye konuşmaya başladı.– Bu şekilde olmaz baylar, bir yükseköğretim kurumuna böyle hazırlanılmaz; hepinizin tek isteği mavi yakalı üniformayı giymek, derme çatma bilgiler ediniyorsunuz ve üniversite öğrencisi olabileceğinizi sanıyorsunuz; hayır baylar, bir dersi iyice öğrenmek gerekir vb. vb.

Berbat bir dille yapılan bu konuşma sırasında yere diktiği gözlerine anlamsız bir dikkatle bakıyordum. Önce üçüncü olma konusundaki hayal kırıklığı, sonra sınavı hiç kazanamama korkusu beni kahretmişti, buna bir de adaletsizlik, gururumun kırılması ve hiç hak etmediğim aşağılanma duygusu eklenmişti; üstelik benim değerlendirmeme göre comme il faut[7] insanlardan olmadığı için (bunu onun kısa,

7 "Olması gerektiği gibi", dürüst, düzgün insan. (Fr.)

küt ve yuvarlak tırnaklarından anlamıştım) profesöre karşı duyduğum küçümseme de bütün bu duyguları daha çok alevlendiriyor, zehirli hale getiriyordu. Bana bir göz atıp dudaklarımın titrediğini, gözlerimin dolduğunu fark eden profesör, heyecanımı daha yüksek bir not ricası olarak algılamış olacak ki, acırcasına (hem de bu sırada yanımıza gelen bir başka profesörün yanında) bana şöyle dedi:

— Pekâlâ efendim, size geçer not vereceğim (bu iki demekti), gerçi siz bunu hak etmiyorsunuz, ama bunu sırf gençliğinize duyduğum saygıdan ve üniversitede bundan böyle bu kadar düşüncesiz olmayacağınız umuduyla yapıyorum.

Yüzüme sanki "İşte görüyorsunuz ya genç adam," der gibi bakan bir başka profesörün yanında söylenen bu son cümle beni iyice utandırmıştı. Gözlerimin sis perdesiyle örtüldüğü bir andı: Bu korkunç profesör masasıyla birlikte uzakta bir yerde oturuyor gibi göründü gözüme ve aklıma müthiş bir açıklıkla "Peki eğer şimdi kalkıp ona... Ne olur sanki?" diye vahşi bir düşünce geldi. Ama nedense hiçbir şey yapmadım ona, tam tersine iki profesöre bilinçsizce, son derece saygıyla selam verdim ve galiba İkonin'e gülümsediğim şekilde hafifçe gülümseyip masadan uzaklaştım.

Bu haksızlık beni o zaman o kadar çok etkilemişti ki, davranışlarımda özgür olsaydım, bir daha sınava gitmezdim. Her türlü yükselme isteğimi yitirmiştim (artık üçüncü olmayı düşünmek bile olanaksızdı) ve geri kalan sınavlara her türlü çabadan, hatta heyecandan uzak girdim. Toplam dört küsur puanım vardı, ama bu artık beni hiç ilgilendirmiyordu; birinci olmaya çalışmanın son derece aptalca, hatta mauvais genre[8] olduğuna, Volodya gibi ne çok kötü, ne de çok iyi olmak gerektiğine karar verdim ve bunu kendime son derece açık bir şekilde kanıtladım. Her ne kadar bu konuda dostumla ilk kez bir düşünce ayrılığı yaşamış

8 Kötü davranış. (Fr.)

olsam da ileride, üniversitede de bu şekilde davranmak niyetindeydim.

Artık sadece üniversite üniformasını, üç köşeli şapkayı, kendime ait bir arabayı, kendi odamı ve en önemlisi özgürlüğümü düşünüyordum.

XIII. Bölüm
Artık Büyüğüm

Bu düşüncelerin yine de kendine göre bir güzelliği vardı.

8 Mayıs'ta son sınav olan din dersi sınavından eve döndüğümde Rozanov'un daha önce parlak siyah kumaştan teyellenmiş bir üniformayla bir redingot getirmiş ve tebeşirle yakayı işaretlemiş olan kalfası bu kez tamamen bitmiş, hazır bir elbiseyle, bir kâğıda sarılmış parlak altın rengi düğmeler getirmişti.

Redingotu giydikten sonra, St. Jérôme sırtının pot yaptığını söylese de giysiyi çok güzel bularak hiç istemediğim halde yüzüme yayılan kendini beğenmiş bir gülümsemeyle aşağıya indim, hizmetçilerin girişten ve koridordan üzerime yiyecek gibi dikilmiş bakışlarını hissederek ve farkında değilmiş gibi yaparak Volodya'nın yanına gittim. Baş uşak Gavrilo beni salonda yakaladı, üniversiteye girişimi kutladı, babamın emriyle dört beyaz banknot verdi[9] ve yine babamın emriyle bugünden itibaren arabacı Kuzma'nın, yaylı arabanın ve doru at Krasavçik'in tamamen benim emrimde olduğunu söyledi. Bu beklenmedik mutlu habere o kadar sevinmiştim ki, Gavrilo'nun yanında umursamıyormuş gibi

9 Yirmi beş rublelik banknot. (ç.n.)

yapamadım ve biraz sersemleyip, soluğum kesilir gibi olduktan sonra aklıma ilk gelen şeyi söyledim, galiba "Krasavçik çok güzel bir at," dedim. Girişin ve koridorun kapısından uzanan başlara bir göz atıp daha fazla kendimi tutamayarak parlak altın düğmeli yeni redingotumla salonu koşarak geçtim. Volodya'nın odasına girdiğim sırada arkamda beni kutlamak ve yemeğe gitmeyi, benim üniversiteye girişim onuruna şampanya içmeyi önermek için gelen Dubkov'la Nehlüdov'un sesleri duyuldu. Dmitriy şampanya içmeyi sevmediği halde benimle *senlibenli* olmak için bugün bizimle birlikte geleceğini söyledi. Dubkov ise nedense bir albaya benzediğimi söyledi; Volodya beni kutlamadı, yalnız son derece soğuk bir şekilde yarın değil öbür gün artık köye gidebileceğimizi söyledi. Üniversiteye girişime sevindiği halde artık benim de onun gibi yetişkin olmamdan pek hoşlanmamıştı sanki. St. Jérôme, yanımıza gelip, görevinin sona erdiğini, bu görevi iyi mi, kötü mü yaptığını bilmediğini, yarın kontunun yanına gideceğini çok gösterişli bir şekilde söyledi. Bana söylenenler karşısında yüzüme istemediğim halde tatlı, mutlu, biraz aptalca ve kendini beğenmiş bir gülümseme yayıldığını hissediyordum, bu gülümsemenin benimle konuşan herkese bulaştığını da fark ediyordum.

İşte artık eğitmenim yok, kendi arabam var, adım üniversite öğrencileri listesinde yazılı, kemerimde kısa bir kılıç taşıyorum, bekçiler arada bir bana selam verebilirler... Büyüğüm artık, galiba mutluyum da.

Yemeği Yar'da, saat beşte yemeye karar verdik; ama Volodya Dubkov'a gittiği, Dmitriy de alışkanlığı üzere öğlene kadar bir işi olduğunu söyleyip ortadan kaybolduğu için iki saatimi istediğim gibi geçirebilirdim. Oldukça uzun bir süre bütün odaları dolaştım, bazen redingotumun düğmeleri ilikli, bazen tamamen açık, bazen en üstteki düğmesi ilikli olarak bütün aynalara baktım, hepsi de çok güzel göründü gözüme. Sonra çok sevindiğimi göstermekten utansam da

kendimi tutamadım, ahıra ve arabaların durduğu ambara gittim, Krasavçik'e, Kuzma'ya ve arabama baktım, sonra geri döndüm, aynalara bakarak, cebimdeki paraları sayarak ve hep aynı şekilde mutlu mutlu gülümseyerek odaları tekrar dolaşmaya başladım. Ancak daha bir saat geçmemişti ki, bu kadar parlak bir durumdayken beni hiç kimsenin görmemesi biraz canımı sıktı, ya da buna üzüldüm ve canım harekete geçmek, bir şeyler yapmak istedi. Bu yüzden arabayı koşmalarını söyleyip alışveriş yapmak için Kuznetskiy Köprüsü'ne gitmenin iyi olacağına karar verdim.

Üniversiteye girdiğinde Volodya'nın kendisine Victor Adam'ın taşbaskı at resimlerini, tütün ve pipo aldığını anımsadım ve benim de aynısını yapmam gerektiğini düşündüm.

Dört bir yandan üzerime çevrilmiş bakışlar arasında, düğmelerimin, şapkamdaki kokartın ve kısa kılıcımın üstünde pırıl pırıl parlayan güneş ışınları içinde Kuznetskiy Köprüsü'ne geldim, Daziaro'nun resim dükkânının önünde durdum. Çevreme bakınarak içeri girdim. Volodya'ya öykündüğümü düşünüp kınamasınlar diye V. Adam'ın atlarını satın almak istemiyordum, ama kibar satıcılara verdiğim rahatsızlık yüzünden utandığım için bir an önce seçim yapmak arzusuyla vitrinde duran guajla yapılmış kadın portresini aldım ve resme yirmi ruble ödedim. Ancak yirmi rubleyi ödedikten sonra bile güzel giyimli bu iki satıcıyı böyle ufak tefek işlerle rahatsız ettiğim için utancım sürüyordu, üstelik de satıcılar bana hâlâ küçümseyerek bakıyorlarmış gibi geliyordu. Onlara nasıl biri olduğumu hissettirmek için dikkatimi camekânın altındaki bir gümüş eşyaya çevirdim ve bunun on yedi ruble değerinde bir porte-crayon[10] olduğunu öğrenip, paketlemelerini rica ettim, parayı ödedikten ve güzel pipolarla tütünü yandaki tütüncüde bulabileceğimi öğrendikten sonra her iki satıcıya da nazikçe selam verip kolumun altında resimle caddeye

10 Kalemlik. (Fr.)

çıktım. Tabelasında puro içen bir zenci resmi olan komşu dükkândan yine hiç kimseye öykünmüş olmamak isteğiyle Jukov değil, Sultan tütünü, bir İstanbul piposu ve biri ıhlamur, öbürü gül ağacından iki çubuk aldım. Dükkândan çıkıp arabaya doğru giderken sırtında sivil ceketi, başını önüne eğmiş, hızlı adımlarla karşı kaldırımda yürüyen Semyonov'u gördüm. Beni tanımadığı için canım sıkıldı. Oldukça yüksek bir sesle arabacıya "Buraya gel!" diye seslendim ve arabaya binip Semyonov'a yetiştim.

— Merhaba efendim, –dedim.

— Saygılar sunarım, –diye karşılık verdi Semyonov yürümeye devam ederek.

— Neden üniformanızı giymediniz? –diye sordum.

Semyonov durdu, gözlerini kıstı, güneşe bakmak canını acıtıyormuş gibi beyaz dişlerini ortaya çıkartıp aslında arabamı ve üniformamı umursamadığını göstermek için hiçbir şey demeden bana bakıp yürümeye devam etti.

Kuznetskiy Köprüsü'nden sonra Tverskaya'daki pastacıya uğradım, pastacıda beni daha çok gazeteler ilgilendiriyormuş gibi yapmak istediğim halde kendimi tutamadım ve tatlı çörekleri birbiri ardına yemeye başladım. Gazetesinin ardından merakla bana bakan beyefendiden utansam da pastacıya yeni gelmiş olan, hepsi aynı cinsten sekiz kadar tatlı çöreği büyük bir hızla mideye indirdim. Eve döndükten sonra midemde hafif bir ekşime hissettim, ama buna hiç aldırış etmeden aldıklarımı incelemeye koyuldum. Tabloyu hiç beğenmedim, hatta bırakın çerçeveleyip Volodya'nın yaptığı gibi odamın duvarına asmayı, kimse görmesin diye konsolun arkasına sakladım. Evde baktığımda porte-crayon da hoşuma gitmedi; ancak bir üniversite öğrencisi için çok yararlı, önemli bir gümüş eşya olduğu düşüncesiyle kendimi avutarak onu masanın çekmecesine koydum. Tütün malzemelerini ise hemen devreye sokmaya ve denemeye karar verdim.

Çeyrek funtluk paketi açıp, kızılımsı sarı renkli, ince kesim Sultan tütünüyle İstanbul işi pipomu özene bezene doldurduktan sonra üzerine yanan kavı koydum ve sapını orta ve yüzükparmaklarımın arasına alıp (çok hoşuma giden bir tutuş şekliydi bu) tüttürmeye başladım. Tütünün kokusu çok hoştu, ama ağzımın içi zehir gibi olmuştu, soluğum kesiliyordu. Ancak istemeye istemeye de olsa oldukça uzun bir süre dumanı içime çektim, ağzımdan halka şeklinde ve dümdüz duman çıkartmayı denedim. Odam kısa zamanda mavimsi bir duman bulutuyla doldu, pipo hırıldamaya, yanan tütün sağa sola sıçramaya başladı, ağzımın içinde acılık ve başımda hafif bir dönme hissediyordum. İçmeye ara vermek, sadece elimde pipoyla aynaya bakmak istiyordum, hayret edilecek şey, ayağa kalktığımda yalpaladım; oda dönüp duruyordu ve yanına güçlükle gittiğim aynaya bakınca yüzümün keten gibi bembeyaz olduğunu gördüm. Kendimi divana atar atmaz öyle bir bulantı ve halsizlik hissettim ki, piponun benim için ölümcül bir şey olduğuna hükmettim, oracıkta can vereceğimi sandım. Çok korkmuştum, hizmetçileri yardıma çağırmak ve birilerini gönderip bir doktor getirtmek istiyordum.

Neyse ki bu korku uzun sürmedi. Meselenin ne olduğunu kısa sürede anladım ve korkunç bir baş ağrısıyla elim ayağım tutmaz halde tütün paketinin üzerine resmedilmiş olan Bostonjoglo armasına, yerde sürünen pipoya, tütün ve çörek artıklarına boş boş bakarak uzun süre divanda yattım ve hayal kırıklığı içinde "Başkaları gibi tütün içemediğime göre daha büyümemişim demek, başkaları gibi piponun sapını orta ve yüzük parmaklarımın arasında tutmak ve kumral bıyıklarımın üzerinden dumanı bırakmak bana nasip değilmiş demek," diye düşündüm kara kara.

Saat beşte odama uğrayan Dmitriy beni bu hiç de hoş olmayan durumda buldu. Ancak bir bardak su içince düzelir gibi oldum, Dmitriy'le birlikte gitmeye hazırdım artık.

Tütün içme serüvenimin izlerine bakarak:

— Tütün içme hevesine de nereden kapıldınız! –dedi.– Bunların hepsi aptalca şeyler, boş yere para harcamak. Ben tütün içmemek için kendime söz verdim... Neyse hemen gidelim, daha Dubkov'a uğrayacağız.

XIV. Bölüm
Dubkov'la Volodya Ne Yapıyorlardı?

Dmitriy'in yüzünden, yürüyüşünden ve keyifsiz olduğu zamanlarda gözünü kırpıp, boyunbağını düzeltir gibi başını yana çevirerek yaptığı kendine özgü hareketten, kendisinden hoşnut olmadığını ve ona karşı duygularım üzerinde her zaman soğuk bir etki yapan o soğuk ve inatçı ruh hali içinde bulunduğunu daha odama girer girmez anlamıştım. Son zamanlarda dostumun karakterini gözlemeye ve değerlendirmeye başlıyordum, ama dostluğumuz bundan hiçbir şekilde etkilenmiyordu; dostluğumuz o kadar yeni, o kadar güçlüydü ki, Dmitriy'e ne yönden bakarsam bakayım onu mükemmel biri olarak görmemem mümkün değildi. Onun içinde her ikisi de bana çok güzel gelen iki farklı insan vardı. Biri çok sevdiğim, iyi, sevecen, uysal, neşeli ve bu güzel özelliklerin bilincinde olan insandı. Bu ruh hali içinde olduğu zamanlar dış görünüşü, sesi, hareketleri sanki "Ben uysal ve iyi bir insanım, uysal ve iyi olduğum için keyifliyim ve sizler de bütün bunları görebiliyorsunuz," diyordu. Daha yeni tanımaya başladığım ve büyüklüğü önünde saygıyla eğildiğim diğeri ise soğuk, kendisine ve başkalarına karşı sert, gururlu, bağnazlık derecesinde dindar ve ukalalık derecesinde ahlak kurallarına düşkün bir insandı. Şu anda ikincisiydi.

Arabaya bindiğimizde, bu mutlu günümde onu böyle kötü, hoşlanmadığım bir ruh hali içinde görmekten üzüntü duyduğumu aramızdaki ilişkilerin gerekli koşulu olan açık-yüreklilikle söyledim.

— Galiba canınızı sıkan bir şey olmuş. Neden bana söylemiyorsunuz? –diye sordum.

Acele etmeden, sinirli bir şekilde başını yana çevirerek ve gözlerini kırparak:

— Nikolenka! –dedi.– Eğer ben sizden bir şey saklamayacağıma söz vermişsem, sizin de benim bir şey sakladığımdan kuşkulanmak için bir nedeniniz olamaz. Her zaman aynı durumda olmak olanaksızdır, canımı sıkan bir şey varsa bile ne olduğunu ben de bilemiyorum.

"Şaşırtıcı derecede açık, dürüst bir karakter!" diye geçirdim içimden ve sözü daha fazla uzatmadım.

Hiç konuşmadan Dubkov'un evine geldik. Dubkov'un dairesi olağanüstü güzeldi ya da bana öyle göründü. Her yerde halılar, tablolar, perdeler, rengârenk duvar kâğıtları, portreler, sallanır koltuklar, Voltaire koltukları vardı; duvarlarda tüfekler, tabancalar, tütün keseleri ve mukavvadan yapılmış hayvan kafaları asılıydı. Bu çalışma odasını görünce Volodya'nın odasını döşerken kimi taklit ettiğini anladım. Dubkov ve Volodya'yı iskambil oynarken bulduk. Tanımadığım bir bey (gösterişsiz haline bakılırsa önemli biri değildi) masanın yanında oturuyor, büyük bir dikkatle oyunu izliyordu. Dubkov'un sırtında ipek bir sabahlık ve ayaklarında yumuşak ayakkabılar vardı. Volodya redingotunu çıkartmış, Dubkov'un karşısında, divanda oturuyordu, kıpkırmızı kesilmiş yüzünden ve iskambil kâğıtlarından ayırıp bir an bize attığı o hoşnutsuz, kaçamak bakıştan anlaşıldığına göre oyuna kendini iyice kaptırmıştı. Beni görünce daha da çok kızardı.

— Hadi, dağıtma sırası sende, –dedi Dubkov'a; iskambil oynadığını öğrenmiş olmam hoşuna gitmemişti anlaşılan.

Ama yüzünde bir şaşkınlık ifadesi yoktu, bana sanki "Evet oyun oynuyorum, sen de buna şaşıyorsun, çünkü henüz gençsin. Kötü olmadığı gibi, bizim yaşımızda yapılması gerekli bir şey bu," diyordu.

Bunu anında hissettim ve anladım.

Ancak Dubkov kâğıtları dağıtmayıp ayağa kalktı, elimizi sıktı, oturttu, birer pipo uzattı, ama biz istemedik.

— İşte kahramanımız, diplomatımız! –dedi Dubkov.– Hey Tanrım, ne kadar da albaya benziyor.

Yüzüme yayılan kendimden hoşnut o aptal gülümsemeyi tekrar hissederek:

— Hmm! –diye mırıldandım.

Dubkov'a karşı, yani büyüklerin hepsinin son derece dürüst bir delikanlı olduğunu söyledikleri, mükemmel dans eden, çok iyi Fransızca konuşan ve içinden benim gençliğimi küçümsediği halde görünüşte bunu saklamaya çalışan yirmi yedi yaşındaki bir yavere karşı on altı yaşındaki bir çocuğun duyabileceği saygıyı duyuyordum.

Saygı duyduğum halde, Tanrı bilir nedendir, onunla tanıştığımızdan bu yana gözlerine bakmak hoşuma gitmiyor, beni rahatsız ediyordu. Üç tür insanın gözüne bakmaktan rahatsız olduğumu fark ettim sonra: benden çok daha kötü olanlar, benden çok daha iyi olanlar ve her ikimizin de bildiği bir şeyi karşılıklı olarak birbirimize söylemeye cesaret edemediğimiz kişiler. Dubkov benden belki daha iyi, belki de daha kötüydü, ama çok sık yalan söylediği ve bunu kabul etmediği, benim de onun bu zayıflığının farkında olduğum kesindi ve tabii ki, ona bundan söz etmeye çekiniyordum.

Volodya, tıpkı babam gibi omuzlarını yukarı kaldırarak kartları karıştırırken:

— Bir el daha oynayalım, –dedi.

— Tutturdu yine! –dedi Dubkov.– Sonra oynarız. Neyse, madem bir el, hadi oynayalım.

Onlar oynarken ellerini izliyordum. Volodya'nın eli büyük ve güzeldi; kartları tutarken başparmağını ayırışı ve diğerlerini büküşüyle babamın eline o kadar benziyordu ki, bir ara Volodya sanki büyüklere benzemek için ellerini mahsus böyle tutuyormuş gibi geldi; fakat yüzüne bakınca oyundan başka bir şey düşünmediği hemen görülüyordu. Dubkov'un elleri, aksine küçük, tombul, içe kıvrık, yumuşak parmaklarıyla son derece becerikli ellerdi; parmaklarına yüzük takan, el işlerine yatkın, güzel eşyalara sahip olmayı seven insanların elleri gibiydi.

Oyunu seyreden bey, Volodya'nın elindeki kartlara bakıp Vladimir Petroviç'in çok şanssız olduğunu söylediğine, Dubkov'un not defterini çıkarıp oraya bir şey yazdığına ve yazdığı şeyi Volodya'ya gösterdikten sonra "Tamam mı?" dediğine göre Volodya oyunu kaybetmiş olmalıydı.

— Tamam! –dedi Volodya not defterine önemsemiyormuş gibi bakarak.– Gidelim artık.

Volodya, Dubkov'u arabasına aldı, beni de Dmitriy faytonuyla götürdü.

— Ne oynuyorlardı? –diye sordum Dmitriy'e.

— Piket. Aptal bir oyun, zaten kâğıt oyunu genel olarak aptalca bir şeydir.

— Büyük paralarla mı oynuyorlar?

— Büyük olmasa da iyi bir şey değil.

— Peki, siz oynamıyor musunuz?

— Hayır, oynamamaya söz verdim; Dubkov'sa birilerini yenmeden duramaz.

— Onun için de iyi bir şey değil, –dedim.– Sahi, Volodya ondan kötü mü oynuyor?

— Tabii, iyi bir şey değil, ama çok kötü bir şey de değil. Dubkov oyun oynamayı sever, iyi de oynar, ama yine de mükemmel bir insandır.

— Ben de zaten aksini hiç düşünmedim, –dedim.

— Zaten Dubkov için kötü bir şey düşünülemez, çünkü o gerçekten harika biridir. Ben de çok severim onu, zayıflıklarına karşın her zaman da seveceğim.

Bana da her nedense sırf Dmitriy, Dubkov'u son derece ateşli bir şekilde savunduğu için artık onu sevip saymıyor, ama inadı yüzünden ve kimse onu döneklikle suçlamasın diye bunu itiraf etmiyor gibi geldi. Dmitriy dostlarını kendisine karşı her zaman saygılı davrandıkları için değil, yanlışlıkla bile olsa birini bir kez sevince onu sevmekten vazgeçmenin onursuz bir davranış olacağını düşündüğü için dostlarını hayat boyu sevmeye devam eden insanlardandı.

XV. Bölüm
Beni Kutluyorlar

Dubkov ve Volodya, Yar'daki herkesi tanıyorlardı, kapıcıdan patrona kadar herkes onlara büyük saygı gösteriyordu. Bizi hemen özel bir odaya buyur ettiler ve Dubkov'un Fransızca listeden seçtiği olağanüstü bir yemek getirdiler. Olabildiğince umursamadan bakmaya çalıştığım buz gibi bir şampanya şişesi hazırdı. Her ne kadar Dubkov, büyükannesinin kendisine saldıran üç haydudu fitilli tüfekle öldürmesi gibi (o sırada kıpkırmızı kesilmiş ve gözlerimi yere dikip başımı öbür yana çevirmiştim) en tuhaf hikâyeleri gerçek olaylarmış gibi anlatsa ve bir şey söylemek için her ağzımı açtığımda Volodya korkuya kapılsa da (boşuna korkuyordu, çünkü utanılacak bir şey söylemedim anımsadığım kadarıyla) yemek çok güzel ve neşeli geçti. Şampanya içilirken herkes beni kutladı, ben de şampanyayı Dubkov ve Dmitriy'le "senlibenli" olarak, yani kolumu karşımdakinin kolundan geçirerek içtim ve ikisiyle de öpüştüm. Getirilen şampanyayı kimin ısmarladığını bilmediğimden (daha sonra bana söylediklerine göre ortak şampanyamızmış) ben de cebimin içinde yoklayıp durduğum paramla dostlarıma şampanya ısmarlamak istedim, usulca on rublelik bir banknot çıkarttım, garsonu

yanıma çağırıp parayı verdim ve yavaşça, ama susup bana baktıkları için herkesin duyduğu bir sesle *bir şişe şampanya daha* getirmesini söyledim. Volodya kıpkırmızı kesildi, omuzlarını yukarı kaldırıp bana ve diğerlerine öyle bir korkuyla bakmaya başladı ki, hata ettiğimi anladım, ama şampanyayı getirmişlerdi, onu da büyük bir keyifle içtik. Hava hâlâ çok neşeli gibiydi. Dubkov hiç susmadan yalanlarını sıralıyordu, Volodya da çok gülünç şeyler anlatıyordu, ondan hiç ummadığım kadar güzel konuşuyordu, bol bol gülüyorduk. Onların, yani Volodya ve Dubkov'un anlattıkları gülünç şeyler, bilinen bir fıkranın daha da abartılarak anlatılmasından ibaretti: Birisi "Yurt dışında bulundunuz mu?" diye soruyor, öbürü, "Hayır, bulunmadım, ama erkek kardeşim keman çalıyor," diye yanıtlıyordu. Bu tür anlamsızlıktan kaynaklanan gülünçlüğü öyle bir mükemmelliğe vardırdılar ki, fıkranın kendisini artık "Benim kardeşim de hiç keman çalmazdı," şeklinde anlatıyorlardı. Birbirlerinin her sorusuna bu tür bir yanıt veriyorlardı, zaman zaman da soru sormadan sadece en saçma iki şeyi birleştirmeye çalışıyorlar, bu saçma şeyi ciddi bir suratla söylüyorlardı, sonuçta çok gülünç bir şey ortaya çıkıyordu. İşin aslını anlamaya başlıyordum, ben de gülünç bir şey söylemek istiyordum, ama ben konuşurken yüzüme ya korkarak bakıyorlar ya da hiç bakmamaya çalışıyorlardı, benim fıkram da bir şeye benzemiyordu. Dubkov, "Kuyruklu bir yalan attı bizim diplomat kardeş," dedi, ama içtiğim şampanyadan ve büyüklerle birlikte olmaktan o kadar keyifliydim ki, bu söz pek az canımı sıktı. Bir tek Dmitriy, bizimle aynı miktarda içtiği halde ortak neşemizi hafiften engelleyen ciddi bir ruh hali içindeydi.

— Dinleyin baylar, –dedi Dubkov,– yemekten sonra diplomata el koymalıyız. *Teyzeye* gidip, orada bir şeyler öğrenmesini sağlamalıyız.

— Nehlüdov gitmez ki, –dedi Volodya.

— Ne çekilmez adam! Sen ne çekilmez, ne uslu adamsın yahu! –dedi Dubkov Nehlüdov'a dönerek.– Biz gidelim, teyzenin ne mükemmel bir kadın olduğunu göreceksin.

— Ben gelmem, onu da göndermem, –dedi Dmitriy kıpkırmızı kesilerek.

— Kimi? Diplomatı mı? Gitmek istersin, değil mi diplomat? Bak, daha teyzeden söz eder etmez gözleri nasıl da parladı.

Yerinden kalkıp odada dolaşmaya başlayan Dmitriy bana bakmaksızın:

— Göndermem değil de, gitmesini istemem ve tavsiye etmem. Çocuk değil artık, isterse siz olmadan tek başına da gidebilir. Utanmalısın Dubkov, kötü bir şey yapıyorsun, başkalarının da aynı şeyi yapmasını istiyorsun.

— Bunda ne kötülük var ki, –dedi Dubkov, Volodya'ya göz kırparak,– hepinizi teyzeye bir fincan çay içmeye davet ediyorum. Ne yapalım, senin hoşuna gitmiyorsa o zaman biz gideriz Volodya'yla. Geliyor musun Volodya?

— Hı hı, –dedi Volodya onaylayarak,– oraya gideriz, sonra da bana gider, pikete devam ederiz.

— Onlarla gitmek istiyor musun? –dedi Dmitriy yanıma gelerek.

— Hayır, –dedim oturması için ona yanımda yer açarak,– istemiyorum, hele de sen tavsiye etmiyorsan hiç gitmem. Hayır, –diye ekledim sonra,– onlarla gitmek istemediğimi söylerken doğru söylemiyorum, ama gitmediğim için de mutluyum.

— Çok iyi, –dedi,– kendi istediğin gibi yaşa ve kimsenin çaldığı havayı oynama, en iyisi budur.

Bu küçük tartışma keyfimizi kaçırmadığı gibi, daha da artırmıştı. Dmitriy bir anda benim sevdiğim, o uysal ruh haline girmişti. Sonraları da birkaç kez fark ettiğime göre, iyi bir şey yaptığını bilmek onun üzerinde böyle bir etki yaratıyordu. Beni koruduğu için kendinden hoşnuttu. İyice

neşelendi, bir şişe şampanya daha istedi (ki bu onun kurallarına aykırıydı), tanımadığımız bir adamı odamıza çağırdı, ona içki içirdi, *Gaudeamus İgitur*'u[11] söyledi, bizim de peşinden tekrarlamamızı istedi ve Dubkov'un son derece duygulu dediği bir öneride bulunarak Sokolniki'ye gezmeye gitmeyi önerdi.

— Bugün neşelenelim, –diyordu Dmitriy gülümseyerek.– Onun üniversiteye girişi şerefine ilk kez sarhoş olacağım, öyle olsun artık ne yapalım.

Bu neşeli hal Dmitriy'e garip bir şekilde yakışıyordu. Çocuklarından hoşnut, gezmeye çıkmış, onları eğlendirmek ve edepli, onurlu bir şekilde eğlenilebileceğini kanıtlamak isteyen bir eğitmene ya da iyi bir babaya benziyordu; buna karşın bu beklenmedik neşe bana da, ötekilere de bulaşmıştı, üstelik her birimizin payına neredeyse yarımşar şişe şampanya düşmüştü.

Bu keyifli ruh hali içinde Dubkov'un bana ikram ettiği sigarayı içmek için büyük odaya gittim.

Yerimden kalktığımda başımın hafiften döndüğünü, ayaklarımın ve ellerimin ancak dikkatimi onlara verdiğimde hareket ettiğini ve doğal halinde bulunduğunu fark ettim. Aksi halde ayaklarım yalpalıyor, ellerim birtakım hareketler yapıyordu. Bütün dikkatimi bu üyelerim üzerinde topladım, ellerime yukarı kalkmalarını, ceketimi iliklemelerini, saçlarımı düzeltmelerini emrettim (bunun üzerine ellerim dirseklerimi iyice yukarı kaldırdı), ayaklarıma ise kapıya doğru yürümelerini buyurdum. Buyruğumu yerine getirdiler, ama ya çok sert ya da son derece yumuşak adım atıyorlardı, özellikle sol ayağım hep parmaklarının ucunda yürüyordu. Bir ses bana "Nereye gidiyorsun? Mum getirir-

11 Yaşamı, gençliği ve bilimi öven, XIII. yy.dan Latince bir şarkı. Daha sonraki yıllarda çeşitli ülkelerde, devrim öncesinde de Rusya'da üniversite öğrencileri arasında sevilen bir marş olmuştur. (ç.n.)

ler şimdi," diye bağırdı. Bu sesin Volodya'ya ait olduğunu anladım ve bu durumda bile bunu anlamış olmak hoşuma gitti, ancak ona yanıt olarak yalnızca gülümsedim ve yürümeye devam ettim.

XVI. Bölüm
Atışma

Büyük odada kısa boylu, kızıla çalan sarı bıyıklı, tıknaz bir adam küçük bir masanın ardında oturmuş bir şeyler yiyordu. Yanında uzun boylu, bıyıksız, esmer biri oturuyordu. Fransızca konuşuyorlardı. Bakışları beni utandırmıştı, yine de sigaramı adamların önündeki mumdan yakmaya karar verdim. Göz göze gelmemek için çevreye bakınarak masaya yaklaştım ve sigaramı yakmaya giriştim. Sigaram yandığı sırada dayanamayıp yemek yiyen adama bir göz attım. Düşmanca bakan ela gözleri üzerime dikilmişti. Tam dönüp gidecekken kızılımsı sarı bıyıkları oynadı ve Fransızca:

— Ben yemek yerken birilerinin yanımda sigara içmesinden hiç hoşlanmam sayın bayım, –dedi.

Anlaşılmaz bir şeyler mırıldandım.

Bıyıklı adam, bıyıksız adama sanki beni nasıl yola getireceğini zevkle izlemeye çağırır gibi çabucak bir bakış atıp:

— Evet efendim, hiç hoşlanmam, –diye devam etti sert bir şekilde,– hoşlanmam sayın bayım, sigara içmek için burnumun dibine kadar gelenlerden de hoşlanmam.

Adamın beni azarladığını hemen anlamıştım, ama ilk anda onlara karşı çok büyük bir suç işlemişim gibi geldi.

— Bunun sizi rahatsız edeceğini düşünemedim, –dedim.

— Edepsizin biri olduğunuzu da düşünmüyordunuz, ama ben düşündüm, –diye bağırdı adam.

Bana hakaret ettiğini hissederek ve sinirlenmeye başlayarak:

— Ne hakla bağırıyorsunuz? –dedim.

— Şu hakla ki, hiç kimsenin bana karşı saygısızlık etmesine göz yummam, sizin gibi delikanlılara da her zaman dersini veririm. Adınız nedir sayın bayım, nerede oturuyorsunuz?

Çok kızmıştım, dudaklarım titriyor, soluğum kesiliyordu. Ama şampanyayı fazla kaçırdığımdan olmalı kendimi yine de suçlu hissediyordum, adama tek bir kaba söz etmediğim gibi, tam tersine dudaklarım ona en uysal şekilde adımı ve adresimi söyledi.

— Benim adım Kolpikov sayın bayım, siz önce daha saygılı olmayı öğrenin. Sizinle tekrar haberleşeceğiz (vous aurez de mes nouvelles), –diye bitirdi sözlerini aramızda geçen tüm konuşma gibi Fransızca olarak.

Ben sesimi olabildiğince sertleştirmeye çalışarak yalnızca "Çok memnun oldum," dedim, döndüm ve elimde sönmüş sigaramla yemek yediğimiz odaya gittim.

Ateşli bir tartışmayla meşgul oldukları için başıma gelen bu olaydan ne kardeşime, ne de dostlarıma hiç söz etmedim, bu tuhaf durumu düşünerek bir köşede tek başıma oturdum. "Edepsizin birisiniz, sayın bayım" (un mal elevé, monsieur) sözleri beni giderek daha çok sinirlendirerek kulaklarımda çınlayıp duruyordu. Sarhoşluğum tamamen geçmişti. Bu işe nasıl girdiğimi düşündüğüm sırada birden aklıma korkunç bir düşünce, ne kadar korkak davrandığım düşüncesi geldi. "Ne hakla saldırdı bana? Neden sadece bunun kendisini rahatsız ettiğini söylemekle yetinmedi? Bu durumda o da suçlu değil mi? Hem bana edepsizin biri olduğumu söylediğinde neden ona 'Edepsiz, kabalık edendir sayın bayım,' demedim? Ya da neden 'Kapa çeneni!' diye bağırmadım

ona? Bu çok iyi olurdu; neden düelloya çağırmadım onu? Hayır! Bunların hiçbirini yapmadım, gerçek bir ödlek gibi hakareti yuttum." "Edepsizin birisiniz, sayın bayım!" sözleri beni sinirlendirerek hiç durmadan kulaklarımda çınlıyordu. "Yo, bunu böyle bırakamam," diye düşündüm ve tekrar adamın yanına gidip ona daha korkunç bir şeyler söylemek, hatta gerekirse şamdanı kafasına indirmek niyetiyle ayağa kalktım. En son niyetimi çok büyük bir zevkle hayal ediyordum, ama büyük odaya içimde yine de büyük bir korkuyla girdim. Neyse ki Bay Kolpikov yoktu; büyük odada tek bir garson vardı ve masayı topluyordu. Garsona olanları anlatmak, zerre kadar suçum olmadığını söylemek istedim, ama nedense fikrimi değiştirip çok karamsar bir halde odamıza geri döndüm.

— Bizim diplomata ne olmuş? –dedi Dubkov.– Galiba şu anda Avrupa'nın yazgısını belirliyor.

— Of, rahat bırak beni, –dedim suratımı asıp başımı çevirerek.

Bunun ardından odada gezinerek nedense Dubkov'un hiç de iyi bir insan olmadığını düşünmeye başladım. Sonu gelmez şakaları ve "diplomat" demesi neydi öyle? Bunlar nezaketle hiç ilgisi olmayan şeylerdi. Varsa yoksa Volodya'yı yensin, bir de bilmem kim teyzeye gitsin... Hoşa gidecek bir yanı da yok. Ne söylese hepsi yalan ya da bayağı ve hep alay etmek istiyor. Bence düpedüz aptal, aynı zamanda da kötü biri. İçimde her nedense Dubkov'a karşı gitgide artan düşmanca bir duygu hissederek beş dakika kafamda bu düşüncelerle gezindim. Dubkov ise bana bakmıyordu, bu durum beni daha da çok sinirlendiriyordu. Hatta onunla konuşuyorlar diye Volodya ve Dmitriy'e de kızıyordum.

Dubkov yüzünde alaycı, hatta haince olduğunu düşündüğüm bir gülümsemeyle bana bir göz atıp birden:

— Biliyor musunuz baylar, diplomatı ıslatmak gerek, çünkü durumu kötü! –dedi.– Yemin ederim çok kötü!

Kinle gülümseyerek, hatta ona "sen" diye hitap ettiğimi unutarak:

— Sizi de ıslatmak gerek, siz de kötüsünüz, –diye yanıt verdim.

Bu yanıt Dubkov'u şaşırtmış olmalıydı, ama umursamadan bana arkasını dönüp Volodya ve Dmitriy'le konuşmaya devam etti.

Onların sohbetine katılmayı denedim, ama kesinlikle rol yapamayacağımı hissediyordum, tekrar kendi köşeme çekildim, gidene kadar da orada kaldım.

Hesabı ödeyip paltolarımızı giydiğimiz sırada Dubkov, Volodya'ya:

— Ee, Orestes'le Pylades[12] nereye gidiyorlar? –dedi.– Herhalde *aşk* üzerine sohbet etmeye eve giderler; en iyisi biz sevgili teyzemizi ziyaret edelim, sizin o kekre arkadaşlığınızdan daha iyidir.

Bir anda Dubkov'un burnunun dibine gidip kollarımı sallayarak konuşmaya başladım:

— Böyle konuşmaya, bizimle alay etmeye nasıl cüret edersiniz? Anlamadığınız duygularla nasıl alay edersiniz? Bunu yapmanıza izin vermem. Susun! –diye bağırdım ve ne söyleyeceğimi bilemediğim, heyecandan soluğum kesildiği için de sustum.

Dubkov önce şaşırdı, sonra gülümsemek ve bunu şaka olarak kabul etmek istedi, ama sonunda şaşırdığım bir şey oldu ve Dubkov korkup gözlerini yere dikti.

— Hiç de sizinle ve duygularınızla alay etmeye kalkışmıyorum, ben öylesine söylüyorum işte, –dedi kaçamak bir şekilde.

— Ha şöyle! –diye bağırdım, ama aynı anda da hem kendi adıma utandım, hem de kıpkırmızı kesilmiş, şaşkın suratı gerçekten acı ifadesi taşıyan Dubkov'a acıdım.

---

12 Eski Yunan mitolojisinden iki dost. Daha sonra sadık ve sıkı dostluğun simgesi olmuşlardır. (ç.n.)

— Neyin var senin? –dediler Volodya ve Dmitriy aynı anda.– Kimse senin kalbini kırmak istemedi.

— Hayır, bana hakaret etmek istedi o.

Dubkov, kapıdan dışarı çıkıp, söylediklerimi duyamayacak kadar uzaklaştığında:

— Kardeşin de ne cesurmuş, –dedi.

Belki de peşinden atılır, ona daha kaba şeyler söyleyebilirdim, ama Kolpikov'la aramızda geçenler sırasında orada olan garson tam o anda paltomu tutuyordu; ben de hemen sakinleştim. Sadece bir anda sakinleşmemin tuhaf görünmemesi için Dmitriy'in yanında olabildiğince öfkeliymiş gibi davrandım. Ertesi gün Dubkov'la Volodya'nın odasında karşılaştık, bu olaydan söz etmiyorduk, ama birbirimize "siz" demekte kararlıydık, birbirimizin gözünün içine bakmak daha da zorlaşmıştı.

Ne ertesi gün, ne de daha sonra de ses nouvelles[13] göndermeyen Kolpikov'la aramızdaki atışma, benim için yıllarca çok canlı ve çok can sıkıcı bir anı olarak kaldı. Bundan beş yıl kadar sonra bile bu öcü alınmamış hakareti her anımsadığımda titriyor, çığlıklar atıyordum; buna karşılık Dubkov olayında kendimi nasıl yiğit bir delikanlı gibi gösterdiğimi gururla anımsayarak avunuyordum. Ancak çok sonraları bu konuya bambaşka bir gözle bakmaya, Kolpikov'la aramızda geçen tartışmayı gülünç bir keyifle anımsamaya ve *iyi yürekli bir delikanlı olan* Dubkov'a yaptığım, hiç hak etmediği hakaretten pişmanlık duymaya başladım.

Aynı akşam Kolpikov'la aramızda geçenleri, Kolpikov'un dış görünüşünü ayrıntısıyla tarif ederek anlattığımda Dmitriy çok şaşırdı.

— Evet, ta kendisi! –dedi.– Tasavvur edebiliyor musun, bu Kolpikov, herkesin tanıdığı dolandırıcının, alçağın, asıl önemlisi korkağın biridir, suratına şamar yediği ve dövüşmek istemediği için arkadaşları tarafından alaydan kovulmuş bir

13 Kendisiyle ilgili haber. (Fr.)

adamdır. Bu gelişme nereden geliyor acaba? –diye ekledi iyilik dolu bir gülümsemeyle yüzüme bakarak.– "Edepsiz"den başka bir şey demedi, değil mi?

— Demedi, –diye yanıtladım kızararak.

— Hoş değil, ama neyse felaket de sayılmaz! –diye beni teselli etti Dmitriy.

Ancak çok daha sonra bu meseleyi sakin bir kafayla düşününce oldukça doğru bir sonuca vardım: Tıpkı benim Kolpikov'un söylediği "edepsiz"in öcünü anında masum Dubkov'dan almam gibi, o da bana saldırabileceğini hissedip yediği şamarın öcünü yıllar sonra bıyıksız esmer adamın gözünün önünde benden almıştı.

XVII. Bölüm
Ziyaretlere Hazırlanıyorum

Ertesi gün uyandığımda ilk düşündüğüm şey Kolpikov'la aramızda geçenlerdi; yine söylendim, yine odamda bir o yana bir bu yana koştum, ama yapacak bir şey yoktu; üstelik Moskova'daki son günümdü ve babamın bir kâğıda bizzat yazdığı ziyaretleri yapmam gerekiyordu. Babam bizimle ilgili olarak ahlak ve eğitimden çok sosyeteyle ilişkiler konusuna önem verirdi. Kâğıtta onun aceleci ve eğri yazısıyla "1) Prens İvan İvanoviç'e *mutlaka*; 2) İvinlere *mutlaka*; 3) Prens Mihail'e, 4) Prenses Nehlüdova'ya ve Valahina'ya vakit bulursan," yazılıydı. Ve tabii ki, vasi, rektör ve profesörlere de.

Dmitriy, gereksiz olması bir yana yakışık almayacağını söyleyerek bu sonuncu ziyaretlerden beni vazgeçirdi, ama geri kalanları bugün yapmam gerekiyordu. Bunlardan özellikle yanında *mutlaka* yazan ilk iki ziyaret beni korkutuyordu. Prens İvan İvanoviç, yalnız yaşayan, yaşlı, zengin bir orgeneraldi; bu durumda generalle on altı yaşında bir öğrenci olarak kendi açımdan pek övgüye değer olmayabileceğini sezdiğim yüz yüze bir görüşme yapmak zorunda kalacaktım. İvinler de zengindi, onların babası da büyükannemin sağlığında evimize topu topu bir kez gelmiş önemli bir sivil generaldi. Büyükannemin ölümünden sonra ise küçük

İvin'in bizden kaçtığını, çalım satar gibi davrandığını fark ediyordum. Kulağıma çalındığına göre, en büyükleri hukuk fakültesini bitirmiş, Petersburg'da çalışıyordu; ikinci İvin, yani bir zamanlar benim taparcasına sevdiğim Sergey de seçkin Maiyet Koleji'nde okuyan şişman bir öğrenci olarak Petersburg'daydı.

Gençliğimde kendilerini benden daha üstün gören insanlarla görüşmeyi sevmek bir yana, bu tür ilişkiler, sürekli hissettiğim aşağılanma korkusu yüzünden ve tüm zihinsel gücümü başıma buyruk biri olduğumu insanlara kanıtlamak için harcadığımdan dayanılmaz ölçüde sıkıntılı gelirdi bana. Ama babamın sonuncu talimatını yerine getirmeyeceğime göre, birincileri yaparak suçumu hafifletmem gerekiyordu. Odada dolaşıyor, sandalyelerin üstünde duran elbiseme, kılıcıma, şapkama bakıyordum. Tam gitmeye hazırlandığım sırada yaşlı Grap kutlamaya geldi, yanında İlenka'yı da getirmişti. Baba Grap, dayanılmaz derecede yapmacık, dalkavuk ve genellikle sarhoş gezen Ruslaşmış bir Alman'dı; bizim eve çoğunlukla herhangi bir ricada bulunacağı zaman gelirdi, babam onu arada sırada çalışma odasına buyur ederdi, ama hiçbir zaman bizimle aynı sofraya oturtulmazdı. Grap'ın acizliği ve dilenciliği dıştan bakınca iyi yürekli görünümüyle ve bizim eve alışkın oluşuyla öyle kaynaşmıştı ki, herkes onun hizmetlerini bizlere karşı bağlılıkmış gibi görürdü, ama nedense ben onu sevmezdim ve Grap konuşurken onun adına hep utanırdım.

Konuklarımın gelişinden pek hoşnut değildim, hoşnutsuzluğumu gizlemeye de çalışmıyordum. Ben İlenka'ya tepeden bakmaya, o da bizi bu davranışımızda haklı görmeye o kadar alışmıştık ki, onun da tıpkı benim gibi üniversite öğrencisi olmasını biraz nahoş buluyordum. Sanırım o da bu eşitlik yüzünden karşımda biraz utanır gibiydi. Soğuk bir şekilde selamlaştım, ben buyur etmesem de oturabileceklerini düşünüp söylemeye utandığım için onlara oturacak

yer göstermeden uşaklara arabayı koşmalarını buyurdum. İlenka çok dürüst, iyi yürekli ve hiç de aptal olmayan bir delikanlıydı, ama zaman zaman saçma hareketler yapardı; ruhsal durumu görünürde hiçbir neden yokken sürekli aşırı uçlar arasında gider gelirdi: Kâh ağlar, kâh güler, kâh önemsiz bir şey için alınganlık ederdi; görünüşüne göre şimdi de bu sonuncu ruh hali içindeydi. Hiçbir şey söylemiyor, bana ve babasına öfkeyle bakıyor, ancak kendisine bir şey söylendiği zaman tüm duygularını, özellikle de bizim yanımızda hissetmemesi olanaksız bir duyguyu, babasından duyduğu utanç duygusunu ardına saklamaya alıştığı uysal, zoraki bir gülümseme beliriyordu yüzünde.

Ben giyinirken peşimde dolaşan, büyükannemin armağanı gümüş enfiye kutusunu tombul parmakları arasında saygılı bir şekilde yavaş yavaş döndüren yaşlı adam bana:

— İşte böyle Nikolay Petroviç, –diyordu.– Sınavı çok başarılı bir şekilde kazandığınızı oğlumdan öğrenir öğrenmez, ki zaten zekânız herkesin malumu, hemen kutlamaya koştum azizim; ben sizi omzumda taşırdım, Tanrı biliyor ya, hepinizi akrabam gibi severim, benim İlenka da yanınıza gelmek istedi. O da alışkındır size.

Bu sırada İlenka pencerenin önünde benim üç köşeli şapkamı inceliyormuş gibi yaparak konuşmadan oturuyor, sinirli sinirli homurdanıyordu.

— Size bir şey sormak istiyordum Nikolay Petroviç, – diye devam etti yaşlı adam.– Benim İlyuşa sınavda iyi miydi? Sizinle aynı yerde olacağını söylüyordu, onu bırakmazsınız artık, gözetir, akıl verirsiniz.

— Çok iyiydi, –diye karşılık verdim İlenka'ya bakarak; bakışımı üzerinde hisseden İlenka kızarmış ve dudaklarını oynatmayı bırakmıştı.

— Bugün sizde kalabilir mi acaba? –dedi yaşlı adam. Yüzünde benden çok korkuyormuş gibi ürkek bir gülümseme vardı. Nereye gidersem gideyim o kadar yakınımda duru-

yordu ki, her yanından yayılan şarap ve tütün kokusu bir saniye bile peşimi bırakmıyordu.

Beni oğluna karşı böyle ikiyüzlü bir duruma sokması ve dikkatimi o sırada en önemli uğraşım olan giyinmekten uzaklaştırması canımı sıkmıştı; asıl önemlisi de peşimi bırakmayan bu kötü koku öyle sinirimi bozmuştu ki, bütün gün evde bulunmayacağım için İlenka'yla birlikte kalamayacağımı söyledim çok soğuk bir şekilde.

İlenka, yüzüme bakmadan gülümseyerek:

— Siz kız kardeşime gitmek istiyordunuz zaten babacığım, –dedi,– benim de işim var.

Canım daha da çok sıkılmış ve utanmıştım, verdiğim olumsuz yanıtı bir biçimde düzeltmek için evde olmayacağımı, çünkü *Prens* İvan İvanoviç'e, *Prenses* Kornakova'ya, önemli bir mevkide bulunan İvin'e ve *Prenses* Nehlüdova'nın evinde yemeğe gitmek zorunda olduğumu söyledim çabuk çabuk. Bu kadar önemli insanlara gideceğimi öğrendikten sonra artık benden bir şey isteyemezler gibi geliyordu. Gitmeye hazırlandıkları sırada İlenka'ya başka bir gün uğramasını söyledim; fakat İlenka bir şeyler mırıldanarak zoraki bir ifadeyle gülümsedi yalnızca. Bir daha bizim eve adım atmayacağı belliydi.

Onların ardından ben de ziyaretlerime başladım. Tek başıma gitmekten çok hoşlanmadığım için sabah birlikte gitmemizi rica ettiğim Volodya, iki *kardeşin* aynı *arabada*, birlikte yolculuk etmesinin çok dokunaklı bir şey olduğunu söyleyerek ricamı geri çevirmişti.

XVIII. Bölüm
Valahinler

Böylece yalnız başıma yola çıktım. İlk ziyaretimi Sivtsev Vrajok Sokağı'nda oturan Valahina'ya yaptım. Soneçka'yı aşağı yukarı üç yıldır görmüyordum, ona olan aşkım elbette geçmişti, ama geçip gitmiş bir çocukluk aşkının henüz canlı ve dokunaklı anısı içimde duruyordu. Bu üç yıl boyunca onu gözyaşı dökecek ve kendimi yeniden âşık hissedecek kadar güçlü ve canlı anımsadığım anlar olmuştu, ama bu durum ancak birkaç dakika sürüyor, tekrar anımsayana kadar da epey bir zaman geçiyordu.

Soneçka'nın annesiyle birlikte yurt dışına gittiğini, orada iki yıl kadar kaldıklarını biliyordum. Arabalarının devrildiğini, Soneçka'nın yüzünün cam kırıklarıyla kesildiğini, bu yüzden çok çirkinleştiğini söylüyorlardı. Evlerine giderken yolda Soneçka'nın eski hali canlı bir şekilde gözümün önüne geliyor, şu anda onu nasıl bulacağımı düşünüyordum. İki yıldır yurt dışında olduğu için onu hayalimde nedense çok uzun boylu, çok güzel endamlı, ciddi ve ağırbaşlı, ama olağanüstü çekici bir kız olarak canlandırıyordum. Hayalgücüm onu yaralarla çirkinleşmiş olarak canlandırmayı

reddediyordu; tam tersine, yüzünü çirkinleştiren çiçekbozuğuna karşın sevgilisine sadık kalan tutkulu bir âşıkla ilgili söylenenleri duyduktan sonra Soneçka'ya âşık olduğumu düşünmeye, övgüye değer bir harekette bulunmak için yüzündeki yaralara rağmen ona sadık kalmaya çalışıyordum. Valahinlerin evine yaklaşırken âşık falan değildim, ancak içimde eski aşk anıları canlandıktan sonra âşık olmaya iyice hazır hale gelmiştim ve bunu çok istiyordum, ayrıca âşık olan arkadaşlarıma bakarken onlardan geri kaldığım için nicedir utanıyordum.

Valahinler kapısı avluya açılan tertemiz, küçük, ahşap bir evde oturuyorlardı. O zamanlar Moskova'da henüz çok ender görülen kapı çıngırağını çaldığımda kapıyı bana ufacık, temiz giyimli bir çocuk açtı. Efendilerin evde olup olmadıklarını söyleyemedi ya da söylemek istemedi ve beni karanlık girişte yalnız başıma bırakıp daha da karanlık olan koridora koştu.

Giriş kapısından ve koridordan başka kapalı bir kapı daha bulunan bu karanlık odada oldukça uzun bir süre kaldım. Bir yandan evin bu karanlık karakterine şaşıyor, bir yandan da yurt dışına gitmiş insanların evlerinin böyle olması gerektiğini düşünüyordum. Beş dakika kadar geçtikten sonra salonun kapısı az önceki çocuk tarafından içeriden açıldı ve çocuk beni derli toplu, ama pek zengin olmayan konuk odasına buyur etti, ardımdan da Soneçka içeri girdi.

Soneçka on yedi yaşındaydı. Boyu çok kısaydı, çok zayıftı ve yüzü sarımsı, sağlıksız bir renkteydi. Yüzünde hiçbir yara izi görülmüyordu, ama dışarı çıkık, güzel gözleri ve iyilik dolu, tatlı, neşeli gülümsemesi çocukluğumdan bildiğim ve âşık olduğum gibiydi. Onu hiç böyle beklemiyordum, bu yüzden yol boyunca hazırladığım duyguları ona birden gösteremedim. O zamanlar tıpkı kapı çıngırağı gibi ender görülen İngiliz geleneğine uygun bir şekilde elini uzattı, elimi sıktı ve sedire, yanına oturttu.

— Ah, sizi gördüğüme ne kadar sevindim sevgili Nicolas, –dedi. Bunu yüzüme bakarak öyle içten bir mutluluk ifadesiyle söylemişti ki, "Sevgili Nicolas" sözlerinde dostça, ama koruyucu olmayan bir tonlama fark ettim.

Yurt dışına gittikten sonra davranışlarının eskisinden daha basit, daha sevimli, daha candan olmasına şaşırdım. Burnunun yanında ve kaşının üstünde iki küçük yara izi gördüm, ama büyüleyici güzellikteki gözleri ve gülümsemesi tamamen anılarımdaki gibiydi, gözleri eskisi gibi parlıyordu.

— Ne kadar değişmişsiniz! –dedi.– Çok büyümüşsünüz. Peki beni nasıl buluyorsunuz?

Tam bu sırada onu her zaman tanıyabileceğimi düşündüğüm halde:

— Ah, sizi tanıyamazdım, –diye karşılık verdim.

Kendimi bundan beş yıl önce büyükannemin balosunda onunla Grossvater dansı yaptığımız andaki tasasız ve neşeli ruh hali içinde hissediyordum yine.

— Çok mu çirkinleşmişim? –diye sordu başını silkerek.

— Hayır, hiç de değil, biraz boyunuz uzamış, büyümüşsünüz, –diye atıldım,– ama tersine... hatta...

— Neyse fark etmez; danslarımızı, oyunlarımızı, St. Jérôme'u, Madam Dorat'yı anımsıyor musunuz? (Madam Dorat diye birini hiç anımsamadım; anlaşılan çocukluk anılarına kendini kaptırmıştı ve anıları birbirine karıştırıyordu.) Ah, ne güzel günlerdi! –diye devam etti; belleğimde taşıdığım, hatta belleğimdekinden daha da güzel olan gülümsemesi ve aynı gözler karşımda ışık saçıyordu.

O konuşurken ben de o anda içinde bulunduğum durumu düşündüm ve âşık olduğuma karar verdim. Buna karar verir vermez de mutlu, tasasız ruh halim anında kayboldu, karşımdaki her şeyi, hatta onun gözlerini ve gülümsemesini bir tür sis kapladı, bir şeyden utandım, kızardım ve konuşma yeteneğimi yitirdim.

İç geçirip kaşlarını hafifçe yukarı kaldırdıktan sonra:

— Artık o günler geride kaldı, –diye devam etti,– her şey çok daha kötü oldu, biz de daha kötüyüz, doğru değil mi Nicolas?

Yanıt veremiyordum, hiçbir şey söylemeden ona bakıyordum.

Kıpkırmızı kesilmiş ürkek yüzüme merakla bakarak:

— Şimdi nerede o zamanki İvinler, Kornakovlar? Anımsıyor musunuz? –dedi.– Ne güzel günlerdi!

Yine yanıt veremedim.

Yaşlı Valahina'nın odaya girişi beni bu zor durumdan bir süreliğine kurtardı. Ayağa kalktım, selamladım ve konuşma yeteneğimi tekrar kazandım; fakat annesinin odaya girmesiyle birlikte Soneçka'da garip bir değişiklik oldu: Bütün neşesi ve cana yakınlığı bir anda kayboldu, hatta gülümsemesi farklılaştı ve bir anda uzun boy dışında onda bulmayı hayal ettiğim yurt dışından gelmiş genç bir hanımefendi oluverdi. Böyle bir değişim için ortada hiçbir neden yok gibiydi, çünkü annesi eskisi gibi tatlı tatlı gülümsüyordu ve her hareketiyle eski günlerdeki uysallığını ortaya koyuyordu. Valahina büyük koltuğa oturdu ve bana da yanında yer gösterdi. Kızına İngilizce bir şey söyledi ve Soneçka hemen dışarı çıkarak beni daha da rahatlattı. Valahina akrabalarımı, kardeşimi, babamı sordu, daha sonra bana kendi acısından, kocasının ölümünden söz etti ve sonunda benimle konuşacak başka bir şeyi kalmadığını hissederek sanki "Eğer şimdi kalkar, veda eder, gidersen çok iyi edersin canım," der gibi hiçbir şey söylemeden yüzüme baktı; ama bana tuhaf bir şey oldu. Bakışlarını üzerimde hissettiğime göre Soneçka elişini alıp geri dönmüş ve konuk odasının öbür ucuna oturmuştu. Valahina, kocasının ölümünü anlatırken âşık olduğumu bir kez daha anımsadım, Soneçka'nın annesinin de galiba bunu tahmin ettiğini bir kez daha düşündüm, yeniden öyle büyük bir utangaçlık nöbetine tutuldum ki, tek bir üyemi doğal biçimde kımıldatabilecek durumda hissetmiyordum

kendimi. Kalkıp gitmek için ayağımı nereye koyacağımı, başımı, elimi ne yapacağımı düşünmek zorunda olduğumun farkındaydım, kısacası yarım şişe şampanya içtiğim akşam hissettiklerimi hissediyordum. Bunları beceremeyeceğimi seziyordum, bu yüzden de ayağa *kalkamıyordum,* gerçekten *kalkamıyordum.* Valahina, çuha gibi kırmızı suratıma ve kımıldamadan oturuşuma bakarak herhalde hayret ediyordu; ama ben saçma sapan bir şekilde ayağa kalkıp gitme tehlikesine girmektense bu aptal durumda oturmanın daha iyi olacağına karar vermiştim. Beklenmedik bir fırsatın beni bu durumdan kurtaracağını umarak uzunca bir süre böyle oturdum. Bu fırsat, ev halkından biri gibi hareketlerle odaya giren ve bana nazik bir selam veren gösterişsiz genç bir adamın şahsında ortaya çıktı. Valahina, homme d'affaires'iyle[14] konuşması gerektiğini söyleyip özür dileyerek ayağa kalktı, yüzünde "Eğer bir asır oturmak istiyorsanız, buyurun oturun, sizi kovmuyorum," diyen şaşkın bir bakış vardı. Korkunç bir gayret gösterip ayağa kalktım, ama artık eğilip selam verebilecek durumda değildim, anne kızın acıyan bakışları altında dışarı çıkarken bütün dikkatimi ayaklarımın altındaki halıya takılmamak için harcadığımdan yolumun üstünde olmayan bir sandalyeye takıldım. Bu duygu ancak temiz havaya çıktıktan sonra dağıldı –bir an içim titremiş ve o kadar yüksek sesle homurdanmıştım ki, Kuzma bile birkaç kez "Ne buyurdunuz?" diye sormuştu– ve Soneçka'ya olan aşkımı, annesiyle aralarındaki bana garip gelen ilişkiyi oldukça rahat bir şekilde düşünmeye başladım. Valahina'nın kızıyla ilişkisinin iyi olmadığı konusundaki düşüncemi sonradan babama anlattığımda babam:

— Evet, korkunç cimriliğiyle zavallıcığı canından bezdiriyor, –dedi ve bir akrabasına duyabileceğinden daha güçlü bir duyguyla ekledi:– Ne mükemmel, ne sevimli ve büyüleyici bir kadındı oysa! Neden bu kadar değişti anlayamıyorum.

14 Vekilharç, sekreter. (Fr.)

Sekreteri var, görmedin mi evinde? Bir Rus hanımefendisinin erkek sekreter tutması da ne demek oluyor? –dedi öfkeyle yanımdan uzaklaşarak.

— Gördüm, –diye yanıtladım.

— E, yakışıklı biri mi bari?

— Hayır, hiç yakışıklı değil.

— Anlaşılır gibi değil, –dedi babam ve sinirli sinirli omuzlarını yukarı kaldırıp öksürdü.

Arabamla yola devam ederken "İşte ben de âşık oldum," diye geçiriyordum içimden.

XIX. Bölüm
Kornakovlar

İkinci ziyaretimi yol üzerindeki Kornakovlara yaptım. Arbat'ta büyük bir evin birinci katında oturuyorlardı. Merdiven aşırı derecede gösterişli ve tertemizdi, ama süslü değildi. Yerlere ovularak parlatılmış bakır çubuklarla tutturulmuş çizgili yolluklar serilmişti, ama ne bir çiçek, ne de ayna vardı. Konuk odasına giderken geçtiğim, parkeleri pırıl pırıl cilalanmış salon da aynı şekilde soğuk, sert görünüşlü, derli topluydu; çok yeni olmasa da bütün eşyalar parlıyor, sağlam görünüyordu, ama hiçbir yerde ne bir tablo, ne tül perde, ne de bir süs eşyası görülüyordu. Küçük prenseslerden birkaçı konuk odasındaydı. Konukları yokken böyle oturmadıklarını hemen belli edecek kadar düzgünce, hiçbir şey yapmadan oturuyorlardı.

— Maman birazdan gelir, –dedi içlerinden en büyüğü yanıma oturarak.

Bu prenses, on beş dakika boyunca bir saniye bile susmadan konuşarak son derece rahat ve ustaca oyaladı beni. Ama oyalamaya çalıştığı çok belliydi, bu yüzden hoşlanmadım ondan. Bu arada *Etyen* dedikleri ve iki yıl kadar önce askerî okula verdikleri erkek kardeşleri Stepan'ın artık subay çıktığını anlattı. Kardeşinden, özellikle de maman istemediği

halde onun süvari subayı oluşundan söz ettiğinde yüzüne korku dolu bir ifade veriyor, sessizce oturan bütün küçük prensesler de yüzlerine aynı korku dolu ifadeyi oturtuyorlardı; prenses, büyükannemin ölümünden söz ederken kederli bir yüz ifadesi takınıyor, küçük prenseslerin hepsi aynı şeyi yapıyorlardı; prenses, St. Jérôme'a vurduğumu ve beni alıp götürdüklerini anımsayıp gülüyor, çirkin dişlerini gösteriyordu, küçük prensesler de gülmeye başlıyor, çirkin dişlerini gösteriyorlardı.

Prenses içeri girdi, fıldır fıldır gözleri ve sizinle konuşurken başkalarına bakma alışkanlığıyla aynı ufak tefek, kupkuru kadındı. Elimi tuttu ve öpmem için kendi elini dudaklarıma doğru kaldırdı. Bunu yapmasa, böyle bir şeyin gerekli olduğunu akıl etmeyip dünyada elini öpmezdim.

Prenses her zamanki konuşkanlığıyla ve kızlarına bakarak:

— Sizi gördüğüme ne kadar sevindim! –diye başladı.– Ah, nasıl da annesine benziyor! Öyle değil mi Lise?

Anneciğimle aramızda en küçük bir benzerlik bile bulunmadığını bilsem de Lise, öyle diyerek annesini onayladı.

— Siz de artık koca delikanlı olmuşsunuz! Benim Etyen de, anımsarsınız onu, üçüncü kuşaktan kuzeniniz... yoo, üçüncü kuşaktan değil, nasıldı Lise? Benim annem Varvara Dmitriyevna, Dmitriy Nikolayeviç'in kızı, sizin büyükanneniz Natalya Nikolayevna da...

— O zaman dördüncü kuşaktan akraba oluyor maman, –dedi prensesin en büyük kızı.

— Of, hep karıştırırsın, –diye öfkeyle bağırdı prenses kızına,– hiç de üçüncü kuşak değil, issus de germains[15] oluyorsunuz benim Etyenciğimle. Subay oldu biliyor musunuz? Çok başına buyruk olması iyi değil yalnız. Siz gençleri şöyle avcunun içinde tutmak gerek! Bana, bu yaşlı teyzenize kızmayın, size doğru söylüyorum. Ben Etyen'i sımsıkı tu-

15 Kardeş torunları. (Fr.)

tuyorum ve böyle yapmak gerektiğini düşünüyorum. İşte böyle, biz akrabayız, –diye devam etti,– Prens İvan İvanoviç benim öz dayımdır, annenizin de dayısıdır. Dolayısıyla annenizle kardeş çocukları, yo hayır, kardeş torunları oluyoruz. Evet, öyle. Peki, söyleyin bakalım, Prens İvan'a gittiniz mi dostum?

Henüz gitmediğimi, ama bugün gideceğimi söyledim.

— Ah, nasıl olur? –diye haykırdı,– ilk ziyaretinizi ona yapmalıydınız. Biliyorsunuz Prens İvan babanız gibidir. Prensin çocuğu olmadığına göre sadece siz ve benim çocuklarım onun mirasçıları oluyorsunuz... Yaşından, sosyetedeki konumundan ve pek çok şeyden dolayı ona saygı göstermelisiniz. Biliyorum, siz, bu zamanın gençleri artık akrabalığa değer vermiyorsunuz, yaşlılardan hoşlanmıyorsunuz; ama siz beni, yaşlı teyzenizi dinleyin, çünkü ben sizi seviyorum, annenizi de severdim, büyükannenizi de çok sever ve sayardım. Yo, gidin, mutlaka gidin.

Mutlaka gideceğimi söyledim. Bana göre bu ziyaret yeterince uzadığı için ayağa kalktım ve gitmeye niyetlendim, ama prenses beni durdurdu.

— Yo, durun bir dakika. Babanız nerede Lise? Buraya çağırın onu; sizi gördüğüne ne kadar sevinecek! –diye devam etti bana dönerek.

Gerçekten de iki-üç dakika sonra Prens Mihail içeri girdi. Pek uzun boylu olmayan, sağlam yapılı, tıraşsız, son derece özensiz giyinmiş bir adamdı. Yüzünde öyle umursamaz bir ifade vardı ki, bu onu aptal gibi gösteriyordu. Beni gördüğüne hiç de sevinmemişti, en azından yüzünde böyle bir ifade yoktu. Ama görünüşe bakılırsa prensesten çok korkuyordu.

— Voldemar (herhalde adımı unutmuştu) annesine ne kadar da benziyor değil mi? –dedi prenses ona ve gözleriyle öyle bir hareket yaptı ki, onun ne istediğini anlayan prens yanıma gelip, en duygusuz, hatta en hoşnutsuz yüz ifadesiyle bana öpmek zorunda kaldığım tıraşsız yanağını uzattı.

Ardından prenses, herhalde ev halkıyla konuşurken alışkın olduğu öfkeli ses tonuyla:

— Gideceksin ama hâlâ giyinmemişsin, –dedi prense.– Yine insanların sana kızmalarını, yine onları kendine karşı kışkırtmak mı istiyorsun?

— Hemen şimdi anacığım, –dedi Prens Mihail ve gitti.

Ben de başımla selam verip çıktım.

Prens İvan İvanoviç'in mirasçıları olduğumuzu ilk kez duyuyordum ve bu haber hoşuma gitmemişti.

XX. Bölüm
İvinler

Yapmam gereken ziyareti düşünmek daha da zor gelmeye başlamıştı. Ama prense gitmeden önce yolumun üstündeki İvinlere uğramam gerekiyordu. İvinler, Tverskaya'da çok büyük ve güzel bir evde oturuyorlardı. Elinde asasıyla bir kapıcının beklediği gösterişli ana kapıdan korkarak girdim.

Kapıcıya evde olup olmadıklarını sordum.

— Kimi soruyorsunuz? Generalin oğlu evde, –dedi kapıcı.

— Ya general? –diye sordum cesurca.

— Haber vermem gerek. Kim diyeyim? –dedi kapıcı ve zili çaldı.

Uşağın potinli ayakları merdivende göründü. Nedenini kendim de bilmiyorum, öyle ürkmüştüm ki, uşağa, generale haber vermemesini, önce generalin oğluna uğrayacağımı söyledim. Bu büyük merdivenden yukarı çıkarken iyice ufalmışım gibi geldi (hem de mecazi falan değil, sözcüğün gerçek anlamında). Arabam büyük kapıya yanaştığında da aynı duyguyu hissetmiştim; araba da, at da, arabacı da ufalmışlar gibi gelmişti. İçeri girdiğimde generalin oğlu, önünde açık bir kitap, divana uzanmış uyuyordu. Hâlâ evlerinde kalmakta olan eğitmen Bay Frost, arkamdan cesur adımlar-

la odaya girdi ve öğrencisini uyandırdı. İvin, beni görünce özel bir sevinç gösterisinde bulunmadı, benimle konuşurken kaşlarıma baktığını fark ettim. Çok nazik biri olduğu halde tıpkı prenses gibi beni oyalıyormuş, bana karşı özel bir yakınlık duymuyormuş, kendisinin başka bir arkadaş çevresi olduğundan benimle arkadaşlık etmeye ihtiyacı yokmuş gibi geldi. Bütün bunları daha çok kaşlarıma baktığı için düşündüm. Kısacası onun benimle ilişkisi, itiraf etmekten hoşlanmasam da, benim İlenka'yla olan ilişkim gibiydi neredeyse. Öfkelenmeye başlıyordum, İvin'in her bakışını havada yakalıyor ve Frost'la göz göze geldiğinde "Bize neden geldi acaba?" sorusunu okuyordum.

İvin benimle biraz konuştuktan sonra babasıyla annesinin evde olduğunu, birlikte yanlarına gitmek isteyip istemediğimi sordu.

— Hemen giyinip geliyorum, –diye ekledi öbür odaya giderken. Oysa kendi odasındayken de giyimi gayet güzeldi, yeni bir ceketle beyaz bir yelek vardı sırtında.

Birkaç dakika sonra bütün düğmeleri ilikli bir ceketle yanıma geldi ve birlikte aşağı indik. Geçtiğimiz gösterişli odalar aşırı derecede büyük ve yüksek tavanlıydı, galiba çok güzel döşenmişti, üstlerine tül örtülmüş, mermer, altın yaldızlı, aynalı bir şeyler vardı bu odalarda. Bayan İvina, konuk odasının bitişiğindeki küçük odaya öbür kapıdan bizimle aynı anda girdi. Beni çok dostça, yakın bir akraba gibi karşıladı, yanına oturttu, ailem hakkında ilgiyle sorular sordu.

Daha önce bir iki kez gördüğüm, şimdi ise dikkatle incelediğim İvina çok hoşuma gitti. Uzun boylu, zayıf, çok beyaz tenliydi, hep üzgün ve bitkin görünüyordu. Gülümsemesi hüzünlü, ama iyilik doluydu; gözleri iri, yorgun ve hafif şehlaydı. Bu da ona daha hüzünlü ve çekici bir ifade veriyordu. Kamburunu çıkarmadan, ama bütün bedeniyle eğilmiş gibi oturuyordu, tüm hareketleri düşecekmiş gibiydi. İsteksiz konuşuyordu, ama *r* ve *l* harflerini anlaşılmaz bir şekilde telaf-

fuz ederek konuşması ve sesi çok hoştu. Beni oyalamaya çalışmıyordu. Yakınlarımla ilgili verdiğim yanıtlar galiba onu üzüyordu, sanki beni dinlerken en güzel zamanları kederle anımsıyordu. Oğlu dışarı çıktı, İvina iki dakika kadar sessizce bana baktı ve birden ağlamaya başladı. Onun önünde oturuyordum, ne söylemem, ne yapmam gerektiğini bilemiyordum. Bana bakmaksızın ağlamaya devam ediyordu. İlk başta acımıştım ona, sonra "Onu teselli etmem gerekmez mi, ama bunu nasıl yapmalı?" diye düşündüm. Sonunda beni böyle rahatsız bir durumda bıraktığı için canım sıkıldı. "Acaba o kadar acınacak bir görünüşüm mü var benim?" diye düşünüyordum. "Ya da bu durumda nasıl davranacağımı görmek için mahsus mu böyle yapıyor?"

"Sanki onun gözyaşlarından kaçar gibi hemen gitmek hoş olmaz," diye düşünmeye devam ettim. Orada olduğumu anımsatmak için sandalyede hafifçe döndüm.

Bana bir göz atıp gülümsemeye çalışarak:

— Ah, ne aptalım! –dedi.– İşte bazen böyle oluyor, ortada hiçbir neden yokken ağlıyorsun.

Sedirin üstünde, yanında yöresinde mendilini aramaya koyuldu ve birden daha şiddetli ağlamaya başladı.

— Ah, Tanrım! Ne gülünç bir şey, durmadan ağlıyorum. Annenizi o kadar çok severdim, onunla öyle yakın dosttuk ki... hem...

Mendilini buldu, mendiliyle yüzünü kapattı ve ağlamaya devam etti. Yeniden o rahatsız duruma düştüm ve bu durum oldukça uzun bir süre devam etti. Hem canım sıkılıyordu, hem de ona daha çok acıyordum. Gözyaşları içtendi, bence anneme ağlamıyordu, asıl ağladığı kendisiydi, bir zamanlar çok daha iyiyken şimdi iyi olmamasına ağlıyordu. Eğer genç İvin içeri girmemiş, yaşlı İvin'in onu çağırdığını söylememiş olsaydı bu durum nasıl sona ererdi bilmiyorum. Bayan İvina ayağa kalkmış ve Bay İvin içeri girdiği sırada gitmeye niyetlenmişti. Bay İvin, gür kara kaşlı, kısa kesilmiş bembeyaz

saçlı, dudaklarında son derece sert bir ifade olan ufak tefek, sağlam yapılı bir adamdı.

Ayağa kalktım ve başımla selam verdim, ama yeşil frakının üstünde üç yıldız bulunan İvin, selamıma karşılık vermediği gibi, neredeyse hiç yüzüme bakmadı, öyle ki, bir an kendimi insan değil de, önemsenmeyecek bir eşya, bir koltuk ya da bir pencere, eğer insansam da koltuktan ya da pencereden hiç farkı olmayan biri gibi hissettim.

Duygusuz, ama sert bir yüz ifadesiyle karısına Fransızca:

— Peki, siz kontese her şeyi yazmadınız mı canım? –dedi.

İvina birden gururlu bir şekilde başını eğip, tıpkı oğlu gibi kaşlarıma baktıktan sonra:

— Hoşça kalın Monsieur Irteneff, –dedi.

Ona ve kocasına bir kez daha eğilerek selam verdim, ama benim selamım yaşlı İvin'in üzerinde yine bir pencerenin açılması ve kapanması gibi bir etki yaptı. Öğrenci İvin beni kapıya kadar geçirdi, ancak kapıya gidene dek babası Petersburg'da bir göreve atandığı için (çok önemli bir mevkiden söz etti) Petersburg Üniversitesi'ne geçeceğini anlattı.

"Artık babam ne kadar istese de," diye mırıldanıyordum arabaya binerken, "bir daha buraya adımımı atmam; bir sulu göz yüzüme bakarak sanki ben talihsizin biriymişim gibi ağlayıp duruyor, İvin domuzu ise selam bile vermiyor; ben ona göstereceğim..." Ona göstermek istediğim neydi kesinlikle bilmiyorum, ama bu şekilde sözcüklere dökülüvermişti.

Bu tanışıklığı *cultiver*[16] gerektiğini ve böyle bir konumda bulunan İvin gibi birinin benim gibi bir çocukla ilgilenmesini bekleyemeyeceğimi söyleyen babamın öğütlerine daha sonra sık sık katlanmam gerekti; ama ben oldukça uzun bir süre bildiğimden şaşmadım.

16 Geliştirmek. (Fr.)

XXI. Bölüm
Prens İvan İvanoviç

— Şimdi de son ziyaretimiz için Nikitskaya'ya gidelim, – dedim Kuzma'ya ve hızla Prens İvan İvanoviç'in evine doğru yol aldık.

Birkaç ziyaret deneyinden geçince kendime güvenim gelmişti, şimdi prensin evine oldukça sakin bir ruh haliyle yaklaşmaktaydım ki, birden aklıma benim mirasçı olduğumla ilgili Prenses Kornakova'nın sözleri geldi; ayrıca kapının önünde iki araba gördüm ve önceki ürkekliğim nüksetti.

Bana kapıyı açan yaşlı kapıcı, sırtımdan paltomu çıkaran uşak, konuk odasında gördüğüm iki hanım ve iki bay, özellikle üzerinde sivil ceketiyle sedirde oturan Prens İvan İvanoviç, bana bir mirasçı olarak, dolayısıyla da kötü gözle bakıyorlar gibi geldi. Prens bana karşı çok sevecen davrandı, beni öptü, yani yumuşak, kuru ve soğuk dudaklarını bir an için yanağıma değdirdi, derslerimi, planlarımı sordu, benimle şakalaştı, büyükannemin isim gününde yazdığım gibi hâlâ şiir yazıp yazmadığımı sordu ve öğle yemeğine kalmamı söyledi. Ancak prensin sevecenliği arttıkça ben de sırf mirasçısı olmamdan hoşlanmadığını belli etmemek için beni iltifatlara boğduğu düşüncesine kapılıyordum. Ağ-

zını dolduran takma dişlerinden kaynaklanan bir alışkanlığı vardı: Bir şey söyledikten sonra üst dudağını burnuna doğru kaldırıyor ve hafif bir soluma sesi çıkartarak sanki dudağını burun deliğinin içine çekiyordu. Şimdi de bunu yaptığında bana hep içinden "Çocuk, çocuk, sen burada olmasan da ben senin mirasçı olduğunu biliyorum," gibi şeyler söylüyormuş gibi geliyordu.

Çocukken Prens İvan İvanoviç'e dede derdik, ama şimdi bir mirasçı olarak ona "dede" demeye dilim varmıyordu, burada bulunan baylardan birinin dediği gibi "ekselansları" demek de bana aşağılayıcı geliyordu, bu yüzden konuşma boyunca ona hiç hitap etmemeye çalıştım. Ama beni en çok şaşırtan prensin mirasçısı olan ve onun evinde yaşayan yaşlı prenses oldu. Öğle yemeği boyunca prensesle yan yana oturdum ve kendisi gibi ben de prensin mirasçısı olduğum için prensesin benimle konuşmadığını, prensin de bizden, yani mirasçıları olarak benden ve prensesten aynı şekilde tiksindiği için masanın bizim bulunduğumuz tarafını önemsemediğini düşünüp durdum.

Aynı günün akşamı bu mirasçılık düşüncesinden ne kadar nefret ettiğimi göstererek (aslında bu duygu çok iyi bir şey gibi geliyordu bana) Dmitriy'in karşısında övünme isteğiyle:

— Bugün prensin evinde koskoca iki saat kalmak nasıl canımı sıktı bilemezsin. Harika bir insan ve bana karşı çok sevecendi, –dedim ona; arkadaşıma bütün bunları prensin karşısında kendimi aşağılanmış hissettiğim için söylemediğimi telkin etme isteğiyle şöyle devam ettim:– O çok iyi bir insan, bana karşı da çok sevecendi, ama bana evinde kalan ve karşısında dalkavukluk eden prensese baktığı gibi bakabileceği düşüncesi korkunç bir düşünce. Harika bir insan, herkese karşı son derece iyi ve nazik, ama onun prensese karşı nasıl *maltraiter*[17] davrandığını görmek çok acı. Şu iğ-

17 Kötü davranmak, hırpalamak, küçümsemek. (Fr.)

renç para bütün ilişkileri bozuyor! Biliyor musun, prensle açık açık konuşmak, ona bir insan olarak saygı duyduğumu, ama onun mirasını almayı düşünmediğimi, bana hiçbir şey bırakmasını istemediğimi ve ancak bu durumda yanına gidebileceğimi söylemek sanırım çok daha iyi olacak.

Bunu söylediğimde Dmitriy kahkahalarla gülmedi; tam tersine düşünmeye başladı ve birkaç dakika sessiz kaldıktan sonra şöyle dedi:

— Bak ne diyeceğim, bence yanlış düşünüyorsun. Ya şu prenses hakkında akıllarından geçirdiklerini senin hakkında da düşündükleri sanısına hiç kapılmamalısın, ya da eğer böyle bir sanıya kapıldıysan, bunun daha ötesini düşünmelisin, yani senin hakkında düşünebilecekleri şeyleri bildiğini, ama bu düşüncelerin, seni onlardan nefret ettirecek kadar ve senin davranışlarına temel oluşturmayacak kadar senden uzak düşünceler olduğunu düşünmelisin. Senin bunu tahmin ettiğini sandıklarını düşünmelisin... ama kısacası, –diye ekledi, ileri sürdüğü düşünceyi karmakarışık hale getirdiğini hissederek,– en iyisi hiç düşünme bunu.

Arkadaşım son derece haklıydı, ancak ben, her insanın yüreğinde olan, çok soylu görünen ama herkesten saklanması gereken pek çok şeyi düşünmenin zararlı, söylemenin ise daha da zararlı bir şey olduğuna ve soylu sözlerin soylu işlerle ender olarak bağdaştığına yaşam deneyimimle çok daha sonra inandım. Artık bir tek şeyden, iyi niyetle söylenmiş bir sözün yerine getirilmesinin zor, hatta çoğunlukla olanaksız olduğundan eminim. Fakat gençliğe özgü kendini beğenmiş ve soylu taşkınlıkları dile getirmekten insan kendini nasıl alıkoyabilir? Ancak bunları çok sonra anımsarsın ve dayanamayıp daha açmadan koparttığın, sonra da yerde solmuş ve ezilmiş olarak gördüğün çiçeğe acıdığın gibi acırsın.

Daha demin arkadaşım Dmitriy'e paranın ilişkileri bozduğunu söyleyen ben, ertesi sabah, köye gitmek üzere yola

çıkmadan önce paramın tümünü çeşitli tablolara ve çubuklara çarçur ettiğimi görünce arkadaşımdan bana vermeyi önerdiği yirmi beş kâğıt rubleyi aldım, çok uzun bir zaman da ona borçlu kaldım.

XXII. Bölüm
Dostumla Samimi Bir Konuşma

Bu konuşma Kuntsevo'ya giderken faytonda geçti. Sabah Dmitriy beni annesini ziyarete gitmekten vazgeçirmiş, öğleden sonra da akşamı, hatta geceyi geçirmek üzere ailesinin yaşadığı kır evine götürmek üzere uğramıştı. Ancak kentten çıktığımızda, çamurlu sokakların ve kaldırım taşlarının kulakları sağır eden dayanılmaz gürültüsünün yerini tarlaların engin manzarasıyla tekerleklerin tozlu yolda çıkarttığı hafif tıkırtı aldığında ve dört bir yandan yayılan ilkbahar kokularıyla dolu hava ve özgürlük beni sarıp sarmaladığında, şu son iki gün kafamı iyice karıştırmış olan türlü türlü yeni izlenimlerden ve özgürlüğümü kazanmış olma düşüncesinden birazcık uzaklaşıp kendime gelmiştim. Dmitriy sokulgan ve uysaldı, başını oynatarak boyunbağını düzeltmiyor, sinirli sinirli göz kırpmıyor, kaşlarını çatmıyordu; beni tamamen bağışlaması ve bu olay yüzünden küçük görmemesi düşüncesiyle ona Kolpikov'la aramızda geçen utanç verici hikâyeyi açıkladığım soylu duygularımdan hoşnuttum ve her zaman birbirine söylenmeyecek kadar samimi pek çok konuda dostça sohbet ediyorduk. Dmitriy bana henüz tanımadığım ailesini, annesini, teyzesini, kız kardeşini ve Volodya'yla Dubkov'un dostumun aşk ilahesi olarak gördükleri ve *kı-*

zılsaçlı diye ad taktıkları kızı anlatıyordu. Sanki bu konuda yapılabilecek her türlü itirazı baştan önlemek ister gibi annesinden biraz soğuk ve ağırbaşlı bir övgüyle söz ediyordu; teyzesinden coşkuyla, ama biraz da hoşgörüyle bahsediyordu; kız kardeşinden pek az söz ediyordu, bana onu anlatmaktan utanıyor gibiydi; ama gerçek adı Lyubov Sergeyevna olan ve bilmem hangi ailevi bağlar nedeniyle Nehlüdovların evinde kalan yaşı geçkin *kızılsaçlıyı* anlatırken heyecanlanıyordu.

Utancından kızarmasına rağmen gözlerimin içine büyük bir cesaretle bakarak:

— Harika bir kız, –diyordu,– genç değil, hatta yaşlı bile sayılır, pek güzel de değil, ama güzelliği sevmek ne aptalca, ne saçma şeydir zaten! Bunu anlayamıyorum, o kadar aptalca bir şey ki (bunu sanki çok yeni, olağanüstü bir gerçeği biraz önce keşfetmiş gibi söylüyordu), o ruh, o yürek, o kurallar... günümüzde böyle bir kız bulunmayacağından eminim (Dmitriy, günümüzde güzel şeylerin ender bulunduğunu söyleme alışkanlığını kimden edinmişti bilmiyorum ama, bu sözleri yinelemeyi seviyordu, bu da ona yakışıyordu). –Güzelliği sevme aptallığını gösteren insanları bu yargısıyla tamamen saf dışı bırakıp devam etti:– Ancak korktuğum bir şey var, onu kısa sürede anlayamayacak ve tanıyamayacak olman: Kendisi alçakgönüllü, hatta içini belli etmeyen biridir, güzel, şaşırtıcı özelliklerini göstermeyi sevmez. İşte annem, ki onun ne kadar güzel, ne kadar akıllı bir kadın olduğunu göreceksin, Lyubov Sergeyevna'yı birkaç yıldır tanıyor, ama onu anlayamıyor, anlamak da istemiyor. Hatta dün... dün sen sorduğunda neden keyifsiz olduğumu anlatayım. Üç gün önce Lyubov Sergeyevna kendisiyle birlikte İvan Yakovleviç'e gitmemi istedi. Deli olduğu söylenen, aslında mükemmel bir insan olan İvan Yakovleviç'ten söz edildiğini duymuşsundur herhalde. Lyubov Sergeyevna aşırı dindar biridir, İvan Yakovleviç'i de çok iyi anladığını söylemem gerek. Sık sık onun yanına gider, sohbet eder ve kazandığı paraları

yoksullara vermesi için İvan Yakovleviç'e teslim eder. Harika bir kadındır, göreceksin. Neyse ben de onunla birlikte İvan Yakovleviç'e gittim, bu olağanüstü adamı gidip gördüğüm için Lyubov Sergeyevna'ya da minnettarım. Oysa annem bunu hiç anlamak istemiyor, boş inan olarak görüyor. Ve dün hayatımda ilk kez annemle aramızda tartışma çıktı, hem de oldukça şiddetli bir tartışma, –diye konuşmasını bitirdi; bu tartışma sırasında hissettikleri aklına gelmiş gibi boynunu gererek iki yana hareket ettirdi.

— Peki, sen ne düşünüyorsun, yani bu işin sonucunun ne olacağını düşünüyorsun... ya da onunla aşkınızın veya dostluğunuzun nasıl sonuçlanacağını konuşuyor musunuz? –diye sordum dikkatini bu tatsız anısından uzaklaştırmak isteğiyle.

Tekrar kızararak, ama dönüp cesurca yüzüme bakarak:

— Onunla evlenmeyi düşünüp düşünmediğimi mi soruyorsun? –dedi.

"Ne var bunda," diye düşündüm kendimi rahatlatarak, "bir şey yok işte, biz *büyüğüz*, iki arkadaş faytona binmiş gidiyoruz ve gelecekteki yaşamımızı konuşuyoruz. Dışarıdan bize kulak misafiri olan, bizi izleyen her insanın hoşuna gidebilir bu durum."

Benim evet yanıtımı aldıktan sonra şöyle devam etti:

— Neden olmasın? Zaten benim amacım da her aklı başında insan gibi olabildiğince mutlu olmak ve güzel yaşamak; tam anlamıyla bağımsız bir insan olduğumda, eğer o da bunu isterse dünyanın en güzel kadınıyla olabileceğimden daha mutlu olurum onunla, daha güzel bir yaşamım olur.

Bu şekilde konuşurken ne Kuntsevo'ya yaklaştığımızı, ne de gökyüzünün bulutlandığını, yağmurun bastırmak üzere olduğunu fark etmiştik. Güneş sağ tarafta, Kuntsevo'nun bahçesindeki yaşlı ağaçların üstüne doğru alçalmıştı ve o parlak kırmızı dairenin yarısını gri, hafifçe parlayan bir yağmur bulutu örtmüştü; diğer yarısından kıvılcımlar halinde

ışınlar serpiliyor, gökyüzünün henüz açık ve ışıklı maviliğinde yeşil ve gür tepe dalları kımıldamadan parlayan yaşlı ağaçları şaşırtıcı bir ışığa boğuyordu. Göğün bu ucunun parlaklığı ve aydınlığı, ileride, ufukta görünen genç akağaç korusunun üstüne uzanmış olan morumsu ağır yağmur bulutuyla tam bir çelişki oluşturuyordu.

Biraz sağda, çalılarla ağaçların ardından küçük kır evlerinin renk renk çatıları görünüyordu, çatıların bazıları güneşin parlak ışınlarını yansıtıyor, bazıları ise göğün diğer yanının karamsar karakterine bürünüyordu. Solda aşağıda, soluk-yeşil söğütlerle çevrili hareketsiz bir gölet mavi mavi görünüyor, söğütlerin karanlık gölgeleri göletin kabarmış gibi duran donuk yüzeyine düşüyordu. Göletin arkasındaki yamaçta sürülmüş ve dinlenmeye bırakılmış bir tarla kapkara uzanıyordu, düz bir çizgi halinde tarlanın ortasından geçen parlak yeşil tarla sınırı uzaklaşıp fırtınalı kurşuni ufka dayanıyordu. Faytonun, üzerinde aynı tempoyla iki yana sallandığı yumuşak yolun her iki tarafında artık yer yer başaklanmış bir çavdar tarlası yemyeşil uzanıyordu. Hava son derece sakindi, taptaze kokular yayılıyordu; ağaçların, yaprakların ve çavdarların yeşili, kımıltısız, olağanüstü temiz ve parlaktı. Her bir yaprak, her bir ot kendi ayrı, dopdolu, mutlu hayatını yaşıyor gibiydi. Yolun yakınında gerçek boyunun dörtte birine kadar büyümüş koyu yeşil çavdarların arasında kıvrıla kıvrıla giden siyahımsı bir patika fark ettim ve bu patika bana nedense son derece canlı bir şekilde köyü anımsattı, köyü anımsayınca da tuhaf bir düşünce zinciriyle Soneçka'yı ve ona âşık olduğumu anımsadım.

Dmitriy'le olan tüm dostluğuma, açıkyürekliliğinin beni mutlu etmesine karşın onun duyguları ve Lyubov Sergeyevna'yla ilgili niyetleri hakkında daha fazla şey bilmek istemiyordum, ama bana çok yüksek bir aşk olarak görünen Soneçka'ya olan aşkımı mutlaka ve mutlaka anlatma arzusundaydım. Ancak her nedense Soneçka'yla evlendiğimde

köydeki yaşamımın ne kadar güzel bir yaşam olacağını, yerde emeklerken bana baba diye seslenecek küçük çocuklarımın dünyaya geleceğini ve Dmitriy'in, üzerinde yol giysisi, yanında karısı Lyubov Sergeyevna'yla evime geldiği zaman ne kadar sevineceğimi ona açıkça söylemeye cesaret edemedim... bütün bunların yerine batan güneşi göstererek "Dmitriy, baksana, ne kadar güzel!" dedim.

Dmitriy bana bir şey söylemedi, anlaşılan epey çaba harcayarak yaptığı itirafa, dikkatini genellikle kayıtsız olduğu doğaya çekerek karşılık vermiş olmam hoşuna gitmemişti. Doğa, beni etkilediğinden çok farklı etkiliyordu onu: Doğa, onu güzelliğinden çok ilgi çekici yönleriyle etkiliyordu; doğayı duygularından çok aklıyla seviyordu.

Ardından Dmitriy'in kendi düşünceleriyle meşgul olmasına ve ona söylediğim şeye karşı son derece kayıtsız kalmasına aldırış etmeyerek:

— Çok mutluyum, –dedim,– hani çocukken âşık olduğum bir küçükhanımdan söz ediyordum ya sana, anımsarsın; bugün onu gördüm, –diye hevesle devam ettim,– ona kesinlikle âşığım...

Hâlâ yüzünde duran kayıtsızlık ifadesine karşın ona aşkımdan, ileride evlenip mutlu olma planlarımdan söz ettim. Garip ama hissettiğim duygunun ne kadar güçlü olduğunu ayrıntılı olarak anlatır anlatmaz bu duygunun azalmaya, küçülmeye başladığını fark ettim.

Yağmur bizi kır evine giden iki yanı akağaçlı yola döndüğümüz sırada yakaladı. Ama ıslatamadı. Yağmurun yağdığını burnuma ve elime düşen birkaç damladan ve keyiflerinin yerinde olduğunu yolun her yanına yaydıkları güçlü kokuyla ortaya koyarak gür yapraklı dallarını hareketsizce sarkıtıp, bu temiz, saydam damlaları içlerine çeken akağaçların taptaze, yapışkan yapraklarına bir şeylerin düşüp şap şap ses çıkartmasından anlıyordum. Bahçeyi koşarak geçip eve daha çabuk varmak için arabadan indik. Ama evin girişinin tam

önünde karşı taraftan hızlı adımlarla gelen, ikisinin ellerinde işleri, birinin kitap, diğerinin ise küçük bir köpek olan dört hanımla burun buruna geldik. Dmitriy beni hemen oracıkta annesine, kız kardeşine, teyzesine ve Lyubov Sergeyevna'ya takdim etti. Bir an durdular, ama yağmur hızını artırmaya başlıyordu.

— Galeriye gidelim, orada bir kez daha tanıştırırsın, –dedi Dmitriy'in annesi olduğunu sandığım hanım.

XXIII. Bölüm
Nehlüdovlar

İlk anda bu topluluğun içinden en çok dikkatimi çeken, kucağında finosu, ayağında kalın örgü potinlerle merdiveni herkesten geride çıkan ve bir iki kez durup dikkatle bana bakan, hemen ardından da küçük köpeğini öpen Lyubov Sergeyevna'ydı. Çok çirkindi: Kızıla çalan saçları vardı, zayıf, kısa boyluydu, hafifçe yana eğik duruyordu. Yandan ayrılmış tuhaf saç modeli (saçı dökülen kadınların kendileri için buldukları saç modellerinden biridir bu) zaten güzel olmayan yüzünü daha da çirkinleştiriyordu. Arkadaşıma yaranmak için ne kadar uğraşırsam uğraşayım Lyubov Sergeyevna'da tek bir güzel çizgi bulamadım. İyilik ifadesi taşımasına karşın kahverengi gözleri bile son derecede küçük ve donuk ifadeliydi, kesinlikle güzel değildi; elleri büyük olmasa ve biçim olarak fena sayılmasa da kırmızı ve pütür pütürdü.

Arkalarından terasa çıktığım sırada Dmitriy'in, iri, koyu ela gözleriyle yüzüme dikkatle bakan kız kardeşi Varenka dışında hanımların her biri ellerine işlerini almadan önce bana bir şeyler söylediler, Varenka ise dizlerinin üstünde tuttuğu kitabı, parmağını okuduğu satıra koyarak yüksek sesle okumaya başladı.

Prenses Marya İvanovna kırk yaşlarında uzun boylu, düzgün vücutlu bir kadındı. Başlığının altından saklamaya gerek duymadan dışarı çıkarılmış kır buklelerine bakınca daha yaşlı olduğu söylenebilirdi. Ancak hemen hemen hiç kırışığı olmayan, taptaze, son derece tatlı yüzüne, özellikle de iri gözlerinin canlı, neşeli ışıltısına bakınca çok daha genç gösteriyordu. Gözleri kahverengiydi, iri iri açılmıştı; dudakları son derece ince, ifadesi birazcık sertti; burnu hafifçe sola doğru eğik olsa da oldukça düzgündü; eli neredeyse erkek eli gibi iri, yüzüksüz güzel parmakları uzundu. Övündüğü anlaşılan düzgün ve henüz gençliğini koruyan bedenini sımsıkı saran, lacivert, kapalı bir elbise vardı üzerinde. Dimdik oturuyor ve dikiş dikiyordu. Galeriye girdiğimde elimi tuttu, sanki daha yakından bakmak istiyormuş gibi beni kendisine doğru çekti ve oğlunda da gördüğüm biraz soğuk bir bakışla yüzüme bakıp, Dmitriy'in anlattıklarından beni uzun süredir tanıdığını, onları daha iyi tanımam için birkaç gün evlerinde kalmamı söyledi.

— Canınızın istediği her şeyi yapın, bizim sizden çekinmediğimiz gibi, siz de bizden hiç çekinmeyin; gezin, okuyun, dinleyin ya da size daha eğlenceli gelecekse uyuyun, –diye ekledi.

Sofya İvanovna, yaşlı bir kızdı ve prensesin küçük kardeşiydi, ama ondan daha yaşlı görünüyordu. Boyu pek uzun olmayan, korse giyen çok şişman yaşlı kızlardaki gibi özel bir vücut yapısına sahipti. Sanki vücudunda sağlıkla ilgili olarak ne varsa hepsi onu her an boğmakla tehdit edercesine vücudunun üst kısmına doğru çıkmıştı. Kısacık tombul kolları korsesinin bükülmüş üçgen ucunun altında birleşemiyor ve korsenin sımsıkı gerilmiş ucunu artık göremiyordu.

Prenses Marya İvanovna'nın koyu renk saçlara, koyu renk gözlere, Sofya İvanovna'nın ise sarı saçlara, iri ve canlı, fakat (çok ender görülen bir şey) sakin mavi gözlere sahip olmasına karşın kız kardeşler arasında aileden gelen büyük

bir benzerlik vardı: Aynı yüz ifadesi, aynı burun, aynı dudaklar; sadece Sofya İvanovna'nın burnu da, dudakları da biraz daha kalındı ve gülümsediği zaman dudakları prensesinkiler gibi sola değil, sağa kayıyordu. Giyimine ve saç şekline bakılırsa Sofya İvanovna galiba hâlâ gençlik taslıyordu ve eğer saçları kırlaşmış olsaydı ak buklelerini göstermezdi. Bakışı ve benimle konuşması ilk anda çok gururlu gelmiş, beni şaşırtmıştı; oysa prensesle konuşurken tam tersine kendimi son derece rahat hissediyordum. Belki de bu şişmanlık, biraz da Büyük Yekaterina portresiyle arasındaki şaşırtıcı benzerlik, benim gözümde ona gururlu bir görünüş veriyordu; fakat gözlerini üzerime dikerek "Dostlarımızın dostları bizim dostumuzdur," dediğinde çok ürktüm. Ancak bu sözleri söyledikten sonra sustuğunda ve ağzını açıp derin derin soluk aldığında içim rahatladı, onunla ilgili düşüncem de bir anda tamamen değişti. Bir iki söz söyledikten sonra şişmanlığı yüzünden ağzını hafifçe açarak ve iri mavi gözlerini hafifçe devirerek derin derin soluk alma alışkanlığı edinmişti galiba. Bu alışkanlıkta öyle sevimli bir saflık vardı ki, bu derin soluğun ardından ona karşı duyduğum korku kayboldu, hatta ondan çok hoşlandım. Gözleri çok güzeldi, sesi pürüzsüz ve hoştu, hatta benim gençliğimin bu döneminde, bütün bu yusyuvarlak vücut hatlarıyla bile güzellikten yoksun değilmiş gibi geliyordu bana.

Dostumun dostu olarak hemen çok dostça ve samimi bir şeyler söyleyeceğini tahmin ettiğim Lyubov Sergeyevna da oldukça uzun bir süredir hiçbir şey söylemeden, sanki söylemek istediği şeyin arkadaşça olup olmayacağı konusunda kararsızlık içindeymiş gibi bana bakıyordu; bu sessizliğini ancak hangi fakültede okuduğumu sormak için bozdu. Sonra tekrar herhalde bu samimi sözleri söylesem mi, söylemesem mi diye duraksayarak oldukça uzun bir süre daha dikkatle baktı, ben de bu duraksamayı fark edip, yüz ifademle bana her şeyi söylemesi için ona yalvardım, ama o,

"Bugünlerde üniversitede artık bilimle daha az uğraşıldığını söylüyorlar," dedi ve köpeği Suzetka'yı yanına çağırdı.

Lyubov Sergeyevna, akşam boyunca genellikle hiç kimseyi ilgilendirmeyen konulardan söz etti; ancak ben Dmitriy'e o kadar inanıyordum ve o da sürekli olarak bir bana, bir Lyubov Sergeyevna'ya "E, nasıl?" diye soran bir ifadeyle bakıyordu ki, sık sık başımıza geldiği gibi, içimden Lyubov Sergeyevna'nın hiçbir özelliği bulunmadığından artık iyice emin olduğum halde bu düşünceyi kendime bile ifade etmekten henüz son derece uzaktım.

Nihayet, bu ailenin son kişisi olan Varenka, on altı yaşlarında çok şişman bir kızdı.

Sadece teyzesinin gözlerine aşırı derecede benzeyen, neşeyi ve dingin bir dikkati birlikte ifade eden koyu ela, iri gözleri, çok kalın kumral saç örgüsü ve son derece hoş elleri güzeldi.

Sofya İvanovna, iyilik dolu derin bir soluk alıp, elinde diktiği elbisenin parçalarını çevirerek:

— Ortasından dinlemek, size sıkıcı gelecek sanırım Monsieur Nicolas, –dedi.

Bu sırada Dmitriy dışarıya çıktığı için okumaya ara verilmişti.

— "Rob-Roy"u daha önce okumuşsunuzdur belki de.

O sıralar az tanıdığım insanlarla konuşurken sorulan en basit soruya bile sırf sırtımda öğrenci üniforması taşıdığım için mutlaka çok *zekice* ve çok *özgün* bir yanıt vermeyi görev biliyor ve evet, hayır, sıkıcı, neşeli ve benzeri gibi kısa ve açık yanıtları çok ayıp sayıyordum. Son moda yeni pantolonuma ve ceketimin parlak düğmelerine şöyle bir göz atıp "Rob-Roy"u okumadığımı, ama kitapları başından değil, ortasından başlayarak okumayı sevdiğimden dinlemenin benim için çok ilginç olacağını söyledim.

— İki kat daha ilginç oluyor, daha önce ne olduğunu ve bundan sonra ne olacağını tahmin ediyorsun, –diye ekledim kendimden hoşnut gülümseyerek.

Prenses doğal olmayan bir şekilde gülmeye başladı (başka türlü gülemediğini sonradan fark ettim).

— Yalnız, bu doğru galiba, –dedi prenses.– Burada çok kalacak mısınız Nicolas? Size monsieur demesem gücenir misiniz? Ne zaman gideceksiniz?

Ertesi gün gitmemiz gerektiği halde nedense:

— Bilmiyorum, belki yarın gideriz, belki de uzun bir süre kalırız, –diye yanıtladım.

— Hem kendiniz için, hem de benim Dmitriy için kalmanızı isterdim, –dedi prenses uzakta bir yere bakarak,– sizin yaşınızda dostluk ne güzel şeydir.

Varenka, teyzesinin elindeki işe bakıyormuş gibi yapsa da hepsinin bana baktıklarını, söyleyeceğim şeyi beklediklerini hissediyordum; beni bir tür sınavdan geçirdiklerini ve kendimi olabildiğince olumlu, kusursuz biri olarak göstermem gerektiğini hissediyordum.

— Evet, benim için, –dedim,– Dmitriy'in dostluğu yararlı, ama benim ona bir yararım olmaz, o benden bin kat daha iyi. (Dmitriy'in, söylediklerimi işitmesi olanaksızdı, yoksa sözlerimin samimiyetsizliğini hissetmesinden korkardım.)

Prenses yine aslında doğal olmayan, kendisi için doğal şekilde gülmeye başlamıştı.

— Tabii, onu dinleyecek olursak, –dedi,– c'est vous qui êtes un petit monstre de perfection.[18]

"Monstre de perfection harika, aklımda tutmalıyım bunu," –diye geçirdim içimden.

— Sizi bilmem ama o bu konuda ustadır,– diye devam etti sesini alçaltıp, gözleriyle de Lyubov Sergeyevna'yı işaret ederek (bu hareket benim çok hoşuma gitmişti),– Suzetka'sıyla birlikte yirmi yıldır tanıdığım *yoksul bir teyzede* (aralarında Lyubov Sergeyevna'ya böyle diyorlardı) var olduğunu hiç sanmadığım öyle meziyetler buldu ki... Varya, söyle de bana bir bardak su getirsinler, –diye ekledi; beni aile ilişkilerine

18 Küçük bir mükemmellik canavarı olan sizsiniz. (Fr.)

sokmayı henüz erken ya da tamamen gereksiz bulmuş olmalı ki, tekrar uzakta bir yere bakıp,– Ya da *o* gitsin daha iyi. *O* (o, bendim) bir şey yapmıyor, sen okumaya devam et. Doğruca kapıya gidin, on beş adım yürüyün, durun ve yüksek sesle: "Pyotr, Marya İvanovna'ya bir bardak buzlu su getirin," diye seslenin dostum, –dedikten sonra yine doğal olmayan şekilde gülmeye başladı.

"Herhalde benim hakkımda konuşmak istiyor, –diye düşündüm odadan çıkarken,– herhalde benim çok ama çok akıllı bir delikanlı olduğumu anladığını söylemek istiyor." Daha on beş adım atmamıştım ki, şişman Sofya İvanovna soluk soluğa, ancak hızlı ve hafif adımlarla arkamdan yetişti.

— Merci, mon cher,[19] –dedi,– o tarafa gidiyorum, ben söylerim.

19 Teşekkürler, azizim. (Fr.)

XXIV. Bölüm
Sevgi

Sofya İvanovna, daha sonradan tanıdığıma göre, aile hayatı için doğmuş, orta yaşlı ender bulunan kadınlardan biriydi. Kader bu kadınlara bu mutluluğu vermemiştir, bu yüzden onlar da çocukları ve kocaları için çok uzun zaman yüreklerinde sakladıkları, büyüttükleri ve pekiştirdikleri tüm sevgilerini seçtikleri bazı kişilerin üzerine birden boca etmeye karar verirler. Bu sevgi, bu tür yaşlı kızlarda öylesine bitmez tükenmezdir ki, seçtikleri kişilerin sayısı çok bile olsa çevrelerindeki herkese, tek özellikleri hayatta onlarla karşılaşmak olan iyi ve kötü bütün insanlara verebilecek daha pek çok sevgileri vardır.

Üç tür sevgi vardır:

1. Güzel sevgisi;
2. Özverili sevgi;
3. Gayretkeş sevgi.

Sözünü ettiğim, genç bir adamın genç bir kıza olan sevgisi veya tam tersi değil. Ben böyle tatlı sözlerden korkarım, hem hayatta o kadar mutsuz oldum ki, bu tür bir sevgide hiçbir zaman gerçeğin tek bir kıvılcımını bile görmedim; gördüğüm tek şey yalandı, şehvetin, evlilik ilişkilerinin, paranın, bağlanma ya da kurtulma isteğinin, sevgi duygusunu

hiçbir şey anlaşılamayacak kadar karmakarışık hale getirdiği bir yalan. Bir insanın ruh gücünün büyük ya da küçük olmasına göre bir ya da birkaç kişinin üzerinde yoğunlaşan, ya da birçok kişiye dağıtılan insan sevgisinden, anne, baba, kardeş, çocuk, arkadaş, dost, yurttaş sevgisinden, insan sevgisinden söz ediyorum.

Güzel sevgisi, duygunun kendisindeki ve dile getirilmesindeki güzelliğe duyulan sevgidir. Böyle sevenler için sevdikleri insan, ancak bilinmesinden ve ifade edilmesinden haz duydukları hoş bir duygu uyandırabildikleri ölçüde sevgiye değerdir. Güzel sevgisiyle seven insanlar, duygunun güzelliği ve tatlılığı üzerinde hiçbir etkisi olmayan bir durum olarak gördükleri için, sevginin karşılıklı olmasına özen göstermezler. Asıl amaçları hoş sevgi duygusunun sürekli uyarıcı bir duygu olmasıdır, bu yüzden de sevdikleri kişiyi sık sık değiştirirler. İçlerinde bu hoş duyguyu sürdürmek için gerek sevdikleri kişiye, gerekse bu sevgiyle uzaktan yakından ilgisi olmayan herkese sürekli olarak en zarif ifadelerle sevgilerinden söz ederler. Bizim ülkemizde belli bir sınıftaki *güzel* seven insanlar, herkese sadece sevgilerinden söz etmekle kalmazlar, ayrıca sevgilerinden mutlaka ve mutlaka Fransızca söz ederler. Söylemesi gülünç ve garip ama geçmişte ve şimdi o malum topluluk içinde sevgi konusunda Fransızca konuşmayı yasaklar yasaklamaz dostlarına, kocalarına, çocuklarına olan sevgileri anında yok olacak pek çok insan, özellikle de kadınlar olduğundan eminim.

İkinci tür sevgi, yani *özverili sevgi*, sevdiği insana iyilik mi, kötülük mü getireceğini hiç önemsemeden sevdiği için kendini feda etme eylemine olan sevgidir. "Tüm dünyaya ve *ona* bağlılığımı göstermek için katlanamayacağım sıkıntı yoktur". Bu tür sevginin formülü işte budur. Böyle seven insanlar, sevginin karşılıklı olduğuna asla inanmazlar (çünkü beni anlamayan biri için kendimi feda etmek daha da değerli diye düşünürler), her zaman marazidirler, çünkü bu onların

gösterdikleri özverinin değerini artırır; çoğunlukla sadıktırlar, çünkü sevdikleri için yaptıkları fedakârlıkların değerini yitirmesi onlara ağır gelir; *ona* bağlılığını göstermek için ölmeye hazırdırlar, ama özel bir özveri gösterisine gerek duyulmayan günlük yaşamın küçük sevgi gösterilerine önem vermezler. İyi yemek yediniz mi, iyi uyudunuz mu, neşeli misiniz, sağlığınız iyi mi, onlar için hiç önemi yoktur ve ellerinden gelse bile bunları size sağlamak için hiçbir şey yapmazlar; ama bir merminin hedefinde olmak, kendini suya, ateşe atmak, aşkından bir deri bir kemik kalmak, işte bunlara her zaman hazırdırlar, yeter ki karşılarına fırsat çıksın. Ayrıca özverili sevgiye meyilli insanlar, sevgileriyle her zaman gurur duyarlar, güç beğenirler, kıskançtırlar, kuşkucudurlar ve –söylemesi garip– sevdiklerini korumak için onların başına bir tehlike gelsin, avutmak için mutsuzluk veren bir şeyler olsun, hatta kusurlarını düzeltmek için başlarına yüz kızartıcı olaylar gelsin isterler.

Sizi özveriyle seven karınızla birlikte bir köyde yalnız yaşıyorsunuz. Sağlıklı, huzurlusunuz, sevdiğiniz uğraşlarınız var; sizi seven karınız öyle zayıf ki, ne uşakların eline bıraktığı ev işleriyle, ne dadıların elindeki çocuklarla, hatta ne de sevdiği herhangi bir işle ilgilenemiyor, çünkü sizden başka sevdiği bir şey yok. *Galiba* hasta, ama sizi üzmek istemediğinden bunu size söylemiyor; *galiba* canı sıkılıyor, ama sizin için ömür boyu sıkılmaya hazır; sizin işinize (ava gitmek, kitaplar, çiftlik işleri, başka bir görev, hangisi olursa olsun) bu kadar sıkı sarılmanız *galiba* onu öldürüyor; bu işlerin sizi perişan ettiğini görüyor, ama susuyor ve katlanıyor. Ama işte hastalandınız, sizi seven karınız kendi hastalığını unutuyor ve kendisini boşuna üzmemesi için ettiğiniz ricalara karşın hiç ayrılmadan yatağınızın başında oturuyor ve siz her saniye onun acıyan, "Ben diyordum, ama bana göre hava hoş, ben yine de seni bırakmam," diyen bakışını üzerinizde hissediyorsunuz. Sabah biraz iyileşiyorsunuz, öbür odaya

geçiyorsunuz. Oda buz gibi, derlenip toplanmamış, aşçıya tek yiyebileceğiniz şey olan çorbayı pişirmesi söylenmemiş, ilaçları aldırmaya adam gönderilmemiş, ama dün gece uyumadığı için bitkin durumdaki sizi seven karınız yine aynı acıyan ifadeyle size bakıyor, ayaklarının ucunda yürüyor ve uşaklara fısıltıyla alışılmamış, anlaşılmaz emirler veriyor. Okumak istiyorsunuz, sizi seven karınız derin bir iç çekerek sizin onu dinlemeyeceğinizi, kızacağınızı, ama bu duruma artık alıştığını, okumasanız daha iyi olacağını söylüyor; odada dolaşmak istiyorsunuz, bunu da yapmasanız daha iyi olacak; bir arkadaşınız gelmiş, onunla konuşmak istiyorsunuz, konuşmasanız sizin için daha iyi olacak; gece yine ateşiniz çıkıyor, biraz dalmak istiyorsunuz, ama sizi seven karınız, zayıf, soluk benizli, arada bir iç çekerek idare lambasının loş ışığında karşınızdaki koltukta oturuyor ve ufacık bir hareketiyle, çıkarttığı en ufak bir sesle sizde kızgınlık ve sabırsızlık uyandırıyor. Artık yirmi yıldır birlikte yaşadığınız, alıştığınız, gündüz güzelce uyuduğu ve hizmetinin karşılığında maaşını aldığı için size hoşnutlukla ve en iyi biçimde hizmet edebilecek bir uşağınız var, ama karınız size hizmet etmesine izin vermiyor. Karınız her şeyi zayıf, alışkın olmayan parmaklarıyla kendisi yapıyor. Bu beyaz parmakların bir şişenin kapağını açmak için uğraşırken ilaçları döktüğünü, mumu söndürdüğünü ya da hırçın bir şekilde size dokunduğunu bastırılmış bir öfkeyle izlememek elinizde değil. Eğer sabırsız, sinirli biriyseniz ve ondan dışarı çıkmasını isterseniz, hassas kulağınızla kapının arkasında nasıl boyun eğmiş bir durumda iç çekmekte, ağlamakta ve uşağınıza saçma sapan şeyler söylemekte olduğunu duyarsınız. Nihayet, eğer ölmediyseniz, hastalığınız sırasında yirmi gecedir uyumamış olan (ki bunu size tekrarlayıp duracaktır) sizi seven karınız hastalanır, zayıf düşer, acı çeker ve herhangi bir işi daha da az yapabilecek bir duruma gelir ve tam da siz normale dönmüşken özverili sevgisini ancak

uysal bir sıkıntıyla gösterir ve bu sıkıntı ister istemez size ve çevresindeki herkese bulaşır.

Üçüncü tür, *–gayretkeş sevgi–* sevdiği insanın bütün ihtiyaçlarını, bütün isteklerini, geçici, hatta yüz kızartıcı heveslerini yerine getirme isteğidir. Böyle seven insanlar, hayatları boyunca hep severler, çünkü ne kadar çok severlerse sevdikleri insanı o kadar iyi tanırlar ve onu sevmeleri, yani isteklerini yerine getirmeleri daha kolay olur. Bu insanların sevgisi ender olarak sözle ifade edilir, sözle ifade edilecek olursa da kendinden hoşnut ve güzel bir biçimde değil, utanarak, beceriksizce ifade edilir, çünkü onlar hep sevgilerinin yetersiz olmasından korkarlar. Bu insanlar, başka yeni istekleri yerine getirme olanağı verdiği için sevdiklerinin kusurlarını bile severler. Sevgilerinde karşılık ararlar, hatta çok hevesli bir şekilde kendi kendilerini kandırarak karşılık gördüklerine inanırlar ve görürlerse de mutlu olurlar; ama tersi durumda bile hep aynı şekilde severler, üstelik sadece sevdiklerinin mutluluğunu istemekle kalmazlar, ellerindeki bütün maddi ve manevi, büyük ve küçük olanaklarla bunu sürekli sağlamaya çalışırlar.

İşte Sofya İvanovna'nın da gözlerinde, her sözünde, her hareketinde yeğenlerine, kız kardeşine, Lyubov Sergeyevna'ya, hatta sırf Dmitriy beni sevdiği için bana karşı duyduğu bu gayretkeş sevgi parlıyordu.

Sofya İvanovna'nın değerini çok sonraları tam olarak anladım, ama o zaman da aklıma şu soru geldi: Dmitriy, sevgiyi sıradan gençlerden tamamen farklı bir şekilde anlamaya çalıştığı ve sevimli, sevgi dolu Sofya İvanovna her zaman gözünün önünde bulunduğu halde neden anlaşılmaz Lyubov Sergeyevna'yı bir anda tutkuyla sevmişti ve teyzesinde de iyi özellikler olduğunu söylemekle yetiniyordu? Anlaşılan "Kendi memleketinde peygamber olunmaz," özlü sözü doğruydu. İkisinden biri: Ya gerçekten insanın kötü yönleri iyi yönlerinden daha fazlaydı, ya da insan iyi

şeylerden çok kötü şeyleri benimsemeye daha yatkındı. Lyubov Sergeyevna'yı daha yeni tanıyordu, oysa teyzesinin sevgisini doğduğundan beri biliyordu.

XXV. Bölüm
Onları Yakından Tanıyorum

Galeriye geri döndüğümde, düşündüğüm gibi benim hakkımda konuşmuyorlardı, ama Varenka okumayı bırakmış, kitabı bir yana koyup, boynunu iki yana hareket ettirerek boyunbağını düzelten ve gözlerini kırpıştırarak bir aşağı bir yukarı dolaşıp duran Dmitriy'le ateşli bir tartışmaya girişmişti. Tartışmanın konusu sözümona İvan Yakovleviç ve boş inanlardı; ancak tartışmanın dile getirilmese de ima edilen konusu, ailede herkesin yakından bildiği konudan başka bir şey olmadığı için tartışma son derece ateşli geçiyordu. Prensesle Lyubov Sergeyevna, arada bir tartışmaya katılma isteğiyle her sözcüğe kulak vererek, ancak kendilerini tutup, biri Varenka'ya, öbürü Dmitriy'e kendi adlarına konuşma hakkı tanıyarak ağızlarını açmadan oturuyorlardı. İçeri girdiğim sırada Varenka, bana öyle umursamaz bir ifadeyle baktı ki, tartışmanın onu çok ilgilendirdiği, söylediklerini benim duyup duymayacağımı umursamadığı anlaşılıyordu. Varenka'dan yana olduğu anlaşılan prensesin bakışları da aynı ifadeyi taşıyordu. Ancak Dmitriy benim yanımda daha da ateşli tartışmaya başladı, Lyubov Sergeyevna ise benim gelişimden çok ürkmüş gibiydi ve özellikle belli bir kişiyi hedeflemeden:

— Yaşlılar doğru söylüyorlar, si jeunesse savait, si vieillesse pouvait,[20] –dedi.

Ancak bu özdeyiş de tartışmayı sona erdirmedi, sadece beni, Lyubov Sergeyevna'yla arkadaşımın haklı olmadığı düşüncesine vardırdı. Küçük bir aile kavgasına tanık olduğum için biraz utansam da, bu ailenin bir tartışma sonucu ortaya çıkan gerçek ilişkilerini görmek ve benim varlığımın onların gerçek yüzlerini göstermelerine engel olmadığını hissetmek hoştu.

Hani sık sık olan bir şeydir, bir aileyi yıllarca şu veya bu nezaket perdesi ardında görürsünüz ve aile üyelerinin gerçek ilişkileri sizin için bir sır olarak kalır (hatta bu sır perdesi ne kadar aşılmaz, dolayısıyla da güzelse, sizden gizlenen gerçek ilişkilerin de o kadar kaba olduğunun farkına varmıştım). Ama hiç beklenmedik bir şekilde bu ailede, zaman zaman önemsiz gibi görünen herhangi bir sorun, örneğin bilmem hangi sarışın kadınla ilgili ya da kocanın arabasıyla yapılan bir ziyaretle ilgili bir sorun ortaya çıkar ve gözle görülen bir neden yokken tartışma şiddetlendikçe şiddetlenir, perdenin ardı artık meselenin incelenmesi için dar gelir, bir anda tartışanları korkutacak ve orada bulunanları şaşırtacak şekilde tüm gerçek ve kaba ilişkiler açığa çıkar, artık hiçbir şeyi örtmeyen perde, kavga eden taraflar arasında boş boş sallanır, sadece size ne kadar uzun zamandır bu perde tarafından aldatıldığınızı anımsatır. İnsanın kafasını kapının üst kirişine küt diye vurması, eski ve çok sızlayan bir yaraya belli belirsiz, usulca dokunmak kadar acı vermez genellikle. İşte böyle eski, acı veren bir yara neredeyse her ailede vardır. Nehlüdov ailesinde de bu yara, Dmitriy'in Lyubov Sergeyevna'ya olan, kız kardeşinde ve annesinde kıskançlık değilse bile ailenin aşağılandığı duygusunu uyandıran tuhaf sevgisiydi. Bu yüzden de İvan Yakovleviç ve boş inanlar konusundaki tartışma, hepsi için böyle bir ciddi öneme sahipti.

20 Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse. (Fr.)

Varenka, pürüzsüz, anlaşılır sesiyle her harfi açık seçik telaffuz ederek:

— Başkalarının güldükleri ve küçümsedikleri şeylerde olağanüstü güzellikler görmeye, bulmaya çalışırsın her zaman, –diyordu.

Dmitriy, başını sert bir hareketle kız kardeşinin olduğu yandan öbür yana çevirerek:

— Birincisi, İvan Yakovleviç gibi kusursuz bir insanın küçümsendiğini ancak en *düşüncesiz insan* söyleyebilir, – diye karşılık veriyordu,– ikincisi de, tam tersine *sen* gözünün önünde duran iyi bir şeyi kasten görmemeye çalışıyorsun.

Sofya İvanovna yanımıza geldikten sonra korku dolu gözlerle birkaç kez sırayla Dmitriy'e, Varenka'ya, sonra da bana baktı ve sanki içinden bir şey söylemiş de sözünü bitirmiş gibi ağzını açıp derin bir iç çekti.

Kitabı Varenka'ya uzatıp, elini sevgiyle okşadıktan sonra:

— Varya, lütfen daha hızlı okur musun, –dedi,– adam kızı tekrar buldu mu hemen öğrenmek istiyorum. (Galiba romanda birinin başka birini bulması söz konusu falan da değildi.) Sen de Mitya, yanağına bir şey bağlasan iyi edersin canım, hava serinledi, yine dişlerin ağrıyacak, –dedi Dmitriy'e ve Dmitriy'in, konuşmasındaki mantık silsilesini bozduğu için kendisine yönelttiği hoşnutsuz bakışa aldırış etmedi. Okuma devam ediyordu.

Bu küçük tartışma, ailenin huzurunu ve bu küçük kadın grubunun soluduğu sağduyulu uzlaşma havasını hiç bozmamıştı.

Yönünü ve karakterini, görünüşe göre, Prenses Marya İvanovna'nın belirlediği bu küçük grup, benim için mantıklılık, aynı zamanda basitlik ve zariflik bakımından son derece yeni ve çekici bir karaktere sahipti. Benim için bu karakter eşyaların, örneğin çıngırağın, kitap ciltlerinin, koltuğun, masanın güzelliğinde, temizliğinde ve sağlamlığında, prensesin korseyle desteklenmiş dimdik duruşunda,

sırf göstermek için başlığın dışına taşırılmış kır buklelerinde, daha ilk görüşünde beni sadece Nicolas ve *o* diye adlandırmasında, bu grubu oluşturan kadınların uğraşlarında, kitap okumalarında, dikiş dikmelerinde, hanımların ellerinin alışılmadık beyazlığında ifadesini buluyordu. (Hepsinin ellerinde aileden gelme ortak bir özellik vardı: Ellerinin etli iç kısımları yandan bakınca kırmızıydı ve olağanüstü beyaz renkteki üst kısımlarından keskin, düz bir çizgiyle ayrılıyordu.) Ama bu özellik en çok hareketlerinde, üçünün de her harfin hakkını vererek, her sözcüğü, her cümleyi aşırı titiz bir doğrulukla bitirerek çok güzel Rusça ve Fransızca konuşmalarında görülüyordu. Bütün bunlar, özellikle de bana basit ve büyük bir insanmışım gibi ciddi davranmaları, düşüncelerini söylemeleri ve benim düşüncelerimi dinlemeleri, –aslında bunlar o kadar az alışkın olduğum şeylerdi ki, parlak düğmelerime ve mavi manşetlerime karşın birdenbire bana "Yoksa ciddiye alındığınızı mı sanıyorsunuz? Hadi bakalım dersinize, marş marş," deyivereceklerinden korkuyordum,– işte bütün bunlar, bu insanların arasında en ufak bir utangaçlık duymamamı sağlıyordu. Ayağa kalkıyordum, bir yerden başka bir yere geçip oturuyordum ve daha ilk görüşmemizde hemen konuşmanın yakışık almayacağını düşündüğüm Varenka dışında herkesle cesurca konuşuyordum.

Varenka okurken, onun hoş, pürüzsüz sesini dinliyor, bir ona, bir üzerinde koyu, yuvarlak yağmur lekeleri oluşmuş kumlu çiçeklik yoluna, az önce yakalandığımız yağmur bulutunun, göğün mavisiyle aydınlanmış solgun ucundan yapraklarına arada sırada yağmur damlalarının şıp şıp dökülmeye devam ettiği ıhlamur ağaçlarına, sonra tekrar Varenka'ya, batan güneşin yağmurdan ıslanmış gür, yaşlı akağaçları aydınlatan son kızıl ışıklarına, sonra tekrar Varenka'ya bakıyor, onun bana başta göründüğü kadar çirkin olmadığını düşünüyordum.

"Yazık ki âşığım," diye geçirdim içimden, "hem Varenka da bir Soneçka değil; bu ailenin üyesi oluvermek ne kadar iyi olurdu: Bir anda hem annem, hem teyzem, hem de karım olurdu." Tam bunu düşündüğüm sırada okumaya devam eden Varenka'ya gözlerimi dikmiş bakıyordum ve onu büyülediğimi, bana bakmak zorunda olduğunu düşünüyordum. Varenka başını kitaptan kaldırdı, bana baktı, bakışlarımız karşılaşınca başını çevirdi.

— Yağmur da hâlâ devam ediyor, –dedi.

Birden tuhaf bir duyguya kapıldım: Şimdi olan her şey, daha önce bir kez daha olmuş bir şeyin tekrarı gibi geldi: O zaman da sanki böyle hafif bir yağmur yağıyor ve güneş, akağaçların ardından batıyordu, ben *ona* bakıyordum, o kitap okuyordu, ben onu büyülüyordum; o yine çevresine bakınmıştı, hatta ben bunun daha önce bir kez daha olduğunu anımsamıştım.

"Yoksa o... *o* mu?" diye düşündüm. "Yoksa *başlıyor mu*?" Ama kısa süre sonra onun *o* olmadığına ve henüz başlamadığına karar verdim. "Birincisi o güzel değil," diye düşündüm, "ayrıca basit bir küçükhanım, hem onunla çok sıradan bir şekilde tanıştım, oysa *o* olağanüstü olacak, onunla olağanüstü bir yerde karşılaşacağım; hem sonra henüz hiçbir şey görmediğim için bu aile bu kadar hoşuma gidiyor," diye karar verdim. "Böyleleri her zaman olur ve daha pek çoklarıyla karşılaşacağım hayatta."

XXVI. Bölüm
En Olumlu Yönlerimi Sergiliyorum

Çay içerken okumaya ara verilmişti, hanımlar beni sevgiyle, güler yüzle karşılamış olsalar da, sanırım sırf yaş ve sosyetedeki konumumuz açısından aramızdaki farkı hissettirmek için kendi aralarında benim tanımadığım kişilerden, bilmediğim konulardan konuşuyorlardı. Önceki suskunluğumu telafi ederek katılma olanağı bulduğum ortak konulardaki konuşmalarda olağanüstü zekâmı, özellikle de sırtımdaki üniformanın beni zorunlu kıldığını düşündüğüm özgünlüğü göstermeye çalışıyordum. Söz yazlık evlere gelince birden Moskova yakınlarında Prens İvan İvanoviç'in Londra'dan ve Paris'ten insanların görmeye geldikleri bir yazlığı olduğunu, bu yazlıkta üç yüz seksen bin ruble değerinde bir parmaklık bulunduğunu, Prens İvan İvanoviç'in çok yakın akrabam olduğunu, bugün onun evinde öğle yemeği yediğimi, prensin beni bütün yazı kendisiyle bu yazlıkta geçirmek üzere çağırdığını, ama birkaç kez kaldığım bu evi iyi bildiğimden prensin çağrısını kabul etmediğimi, gösterişli, süslü şeylere, hele de köy yerinde hiç katlanamadığımdan, köyde tam tamına köydeymiş gibi yaşamayı sevdiğimden bütün bu parmaklıkların ve köprülerin ilgimi çekmediğini söyleyiverdim. Bu korkunç ve katmerli yalanı söyledikten

sonra öyle utandım, öyle kızardım ki, yalan söylediğimi hepsi fark etti herhalde. Bu sırada bana bir fincan çay veren Varvara ve konuşurken yüzüme bakan Sofya İvanovna, başlarını öbür tarafa çevirdiler ve daha sonraları, çok genç bir adam gözlerinin içine baka baka açıkça yalan söylemeye başladığında iyi yürekli insanların yüzlerinde gördüğüm, "yalan söylediğini biliyoruz da, bunu neden yapıyor sanki bu zavallıcık!" diyen bir yüz ifadesiyle başka bir konudan konuşmaya başladılar.

Prens İvan İvanoviç'in yazlık evi olduğunu söylemiştim, çünkü Prens İvan İvanoviç'le akraba olduğumu ve bugün öğle yemeğini onun evinde yediğimi söylemek için daha iyi bir bahane bulamamıştım; ama üç yüz seksen binlik parmaklıktan ve Nehlüdovların da çok iyi bildiği gibi, Prens İvan İvanoviç sadece ve sadece Moskova'da ve Napoli'de yaşadığı için böyle bir eve hiç gitmediğim ve gidemeyeceğim halde prensin evine sık sık gittiğimden niye söz etmiştim? Bunu neden söylediğimi kesinlikle bilemiyordum. Ne çocukluğumda, ne ilkgençliğimde, ne de daha sonra olgun yaşlarımda yalan söylemek gibi bir ayıbım olmadı: Tam tersine, bırakın yalan söylemeyi, aşırı doğrucu ve açıkyürekli biriydim; fakat gençliğimin bu ilk döneminde, ortada herhangi bir neden yokken, korkunç bir en çılgınca yalanları söyleme isteği avcunun içine alıverirdi beni. "Çılgınca" sözünü özellikle kullanıyorum, çünkü yalanımın çok kolay yakalanabileceği konularda yalan söylüyordum. Sanırım bu tuhaf eğilimimin asıl nedeni, suçüstü yakalanmadan hayatta ortaya çıkmayacak bir yalan söylemiş olma umuduyla birleşen, kendimi olduğumdan bambaşka bir insan olarak gösterme isteğiydi.

Çaydan sonra prenses, yağmur dindiği ve gün batarken hava sakin ve açık olduğu için bahçenin aşağısına gezmeye gitmeyi ve kendisinin en sevdiği yeri görmeyi önerdi. Her zaman özgün olma kuralımı izleyerek ve prensesle benim

gibi akıllı insanların sıradan nezaket kurallarının üstünde olmaları gerektiği düşüncesiyle, bir amacım yoksa gezmeye katlanamadığımı, eğer gezeceksem de tek başıma gezmekten hoşlandığımı söyledim. Bunun apaçık bir kabalık olduğunu hiç aklıma getirmedim; ama o zamanlar bayağı iltifatlar etmekten daha ayıp bir şey olmadığı gibi, birazcık kaba bir açıkyüreklilikten daha sevimli, daha özgün bir şeyin de olmadığını sanıyordum. Ancak verdiğim yanıttan çok memnun bir halde herkesle birlikte gezmeye gitmekten de geri kalmadım.

Prensesin sevdiği yer çok aşağıda, bahçenin en dibinde, bataklığı andıran dar bir su birikintisinin üzerindeki küçük bir köprüydü. Çok sınırlı, ama insanı hayallere daldıran, çok sevimli bir manzarası vardı. Sanatı doğayla karıştırmaya o kadar alışmışız ki, resim sanatında hiç karşılaşmadığımız doğa olayları, hatta doğa da doğal değilmiş gibi gelir bize, ya da tersine, resim sanatında çok sık yinelenen doğa olayları bize fazlalık gibi, gerçek hayatta karşımıza çıkan, tek bir düşünce ve duyguyla dolu bazı manzaralar ise son derece süslü görünür. Prensesin sevdiği yerin manzarası bu türdendi. Bu manzarayı, kıyılarını yabani otların sardığı küçük bir gölet, onun hemen ardında yükselen çok büyük, yaşlı ağaçlarla ve çeşit çeşit yeşilin birbirine karıştığı çalılıklarla kaplı dik bir tepe ve tepenin eteğinde, kalın köklerinin bir kısmı göletin ıslak kıyısına tutunmuş, tepesindeki dallarıyla da dümdüz gövdeli yüksek bir titrek kavağın üzerine abanmış, gür yapraklı dallarını, bu dallarla birlikte çevresini saran yeşillikleri de içinde yansıtan göletin düzgün yüzeyine sarkıtmış yaşlı bir akağaç oluşturuyordu.

Prenses başını sallayarak ve özellikle birine hitap etmeksizin:

— Ne güzellik! –dedi.

Her konuda kendime ait bir düşüncem olduğunu göstermek isteğiyle:

— Evet, harika, yalnız bana kalırsa tam bir dekorasyona benziyor, –dedim.

Prenses beni duymamış gibi hayran hayran manzarayı seyretmeye devam ediyor ve kız kardeşiyle Lyubov Sergeyevna'ya aşağı sarkan eğri bir dalı, bu dalın özellikle çok beğendiği sudaki yansımasını gösteriyordu. Sofya İvanovna bunların hepsinin çok güzel olduğunu, kız kardeşinin birkaç saatini burada geçirdiğini söylüyordu, ama bunları sırf prensesi hoşnut etmek için söylediği de belli oluyordu. Gayretkeş sevgi yeteneğine sahip olan insanların, doğanın güzelliklerine karşı nadiren duyarlı olduklarını fark ediyordum. Lyubov Sergeyevna da hayranlıkla manzarayı seyrediyor, arada "Bu akağaç nasıl ayakta duruyor? Uzun süre ayakta kalır mı?" diye sorular soruyor, sürekli olarak köprüde tüylü kuyruğunu sallayarak, sanki hayatında ilk kez evden dışarı çıkma fırsatı bulmuş gibi eğri bacaklarıyla telaşlı telaşlı ileri geri koşup duran Suzetka'sını izliyordu. Dmitriy, ufku sınırlı bir manzaranın asla güzel bir manzara olamayacağı üzerine annesiyle çok mantıklı bir tartışmaya girişmişti. Varenka hiçbir şey söylemiyordu. Ona göz attığım sırada köprünün parmaklığına dayanmış, yüzünü bana yan dönmüş, ileriye bakıyordu. Galiba bir şey çok ilgisini çekiyor, hatta onu heyecanlandırıyordu, çünkü görünüşüne bakılırsa dalıp gitmiş, kendisini unutmuştu ve birinin ona baktığının da farkında değildi. İri gözlerinin ifadesinde o kadar büyük bir dikkat, sakin ve açık bir düşünce, duruşunda o kadar büyük bir doğallık ve hatta kısa boylu olmasına karşın öyle bir yücelik vardı ki, sanki yine o an gelmişti ve ben kendime "Yoksa başlıyor mu?" diye sordum. Ve kendime yine benim Soneçka'ya âşık olduğum, Varenka'nın ise sadece bir küçükhanım, sadece arkadaşımın kız kardeşi olduğu yanıtını verdim. Ama o anda Varenka hoşuma gitti ve bu yüzden içimde belli belirsiz bir şekilde onun canını sıkacak tatsız bir şey yapma ya da söyleme isteği duydum.

Söyleyeceklerimi duyabilmesi için Varenka'ya yaklaşarak:

— Biliyor musun Dmitriy, –dedim arkadaşıma,– sivrisinekler de olmasaydı burada hiç güzel bir şey olmazdı diye düşünüyorum, ama işte bu da, –diye ekledim, elimi alnıma vurup gerçekten bir sivrisinek öldürdükten sonra,– çok fena bir şey.

— Doğayı sevmiyorsunuz galiba? –dedi Varenka yüzünü bana çevirmeksizin.

Ona ufak da olsa tatsız, üstelik de özgün bir şey söylemiş olmaktan çok hoşnut bir halde:

— Bunu boş ve yararsız bir uğraş olarak görüyorum, – diye yanıt verdim.

Varenka, kaşlarını bana acıyormuş gibi bir an hafifçe yukarı kaldırdı ve aynen biraz önceki gibi sakin bir şekilde ileri bakmaya devam etti.

Canım sıkılmıştı, ama yine de Varenka'nın dayandığı, boyası solmuş gri parmaklıklar, eğilmiş akağacın kuru dalının, diğer sarkan dallarla birleşmek istiyormuş gibi görünecek şekilde göletin içinde yansıması, durgun suyun kokusu, alnımda bir sivrisineğin ezilmiş olması ve Varenka'nın dikkatli bakışıyla gururlu duruşu, daha sonraları hiç beklenmedik anlarda sık sık hayalimde belirivermiştir.

XXVII. Bölüm
Dmitriy

Gezintinin ardından eve döndüğümüzde, Varenka genellikle her akşam şarkı söylediği halde bu akşam söylemek istemedi. Ben kendime o derece güveniyordum ki, bunun nedeninin köprünün üzerinde ona söylediğim sözler olduğunu düşünerek bundan kendime pay çıkardım. Nehlüdovlar akşam yemeği yemiyor ve erkenden odalarına çekiliyorlardı, bugün de Sofya İvanovna'nın tahmin ettiği gibi Dmitriy'in dişleri ağrıdığından her zamankinden daha da erken bir vakitte Dmitriy'in odasına gittik. Mavi yakamın ve düğmelerimin benden beklediği her şeyi yaptığımı ve herkesin çok hoşuna gittiğimi tahmin ederek son derece hoş, kendimden hoşnut bir ruh hali içinde bulunuyordum; Dmitriy ise aksine, yaptığı tartışma ve çektiği diş ağrısı yüzünden suskun ve somurtkandı. Masanın başına oturdu, defterlerini, günlüğünü ve gelecekte yapacağı, geçmişte yaptığı işleri her akşam not etme alışkanlığına sahip olduğu defteri aldı ve sürekli kaşlarını çatarak, eliyle yanağına dokunarak uzun uzun notlarını yazdı.

Dişinin nasıl olduğunu, pansuman isteyip istemediğini öğrenmek üzere Sofya İvanovna'nın gönderdiği hizmetçi kıza:

— Ah, beni rahat bırakın! –diye bağırdı.

Daha sonra yatağımı hemen yapacaklarını ve birazdan döneceğini söyleyip Lyubov Sergeyevna'nın yanına gitti.

Odada yalnız kaldığımda "Ne yazık, Varenka güzel bir kız değil, bir Soneçka hiç değil," diye düşünüyordum. "Üniversiteyi bitirdikten sonra evlerine gidip ona evlenme teklif etmek ne güzel olurdu. Şöyle derdim: 'Prenses, artık genç değilim, tutkulu bir âşık olamam, ama sizi her zaman sevimli bir kız kardeş gibi seveceğim. Size saygı duyuyorum,' derdim annesine, size de Sofya İvanovna, inanın size de çok ama çok değer veriyorum. Şimdi bana açıkça söyleyin, karım olmak ister misiniz?'– 'Evet.' Sonra o bana elini uzatır ve ben, bu eli sıkarak şöyle derdim: 'Benim sevgim sözde değil, eylemdedir.' Peki ya Dmitriy de Lyuboçka'ya âşık oluverir de onunla evlenmek isterse?" diye aklıma geldi, "Lyuboçka zaten Dmitriy'e âşık. O zaman ikimizden birinin evlenmesi olanaksız hale gelir, bu da harika bir şey olurdu. O zaman da şöyle yapardım. Bunu fark ettiğimde hiçbir şey söylemezdim, Dmitriy'in yanına gider ve 'Birbirimizden boşuna gizlemeyelim dostum,' derdim, 'kız kardeşine duyduğum aşk, biliyorsun ancak benim hayatımla son bulur; ama ben her şeyi biliyorum: Sen beni en güzel umudumdan yoksun bıraktın, beni mutsuz ettin, ama biliyor musun, Nikolay İrtenyev hayatının en büyük mutsuzluğunun öcünü nasıl alacak? Al, kız kardeşimi sana veriyorum,' ve Lyuboçka'nın elini onun eline verirdim. O, 'Hayır, asla olmaz!' derdi. Bense 'Prens Nehlüdov! Nikolay İrtenyev'den daha yüce gönüllü olmak için boşuna uğraşıyorsunuz. Dünyada ondan daha yüce gönüllü kimse yoktur,' derdim. Eğilip selam verir ve dışarı çıkardım. Dmitriy ve Lyuboçka gözyaşları içinde arkamdan koşarlar ve biz vazgeçtik kabul et diye yalvarırlardı. Varenka'ya âşık olsaydım kabul edebilirdim ve çok, ama çok mutlu olabilirdim..." Bu hayaller o kadar hoştu ki, arkadaşıma söylemeyi çok istiyordum, ama birbirimize karşı açıkyürekli olmaya

söz vermiş olsak da fiziksel olarak bunu söyleme gücümün olmadığını hissediyordum.

Dmitriy, Lyubov Sergeyevna'nın yanından onun verdiği bir şişe damlayla, daha da çok acı çekerek, dolayısıyla daha da asık bir suratla döndü. Yatağım henüz serilmemişti ve Dmitriy'e hizmet eden çocuk benim nerede yatacağımı sormaya gelmişti.

— Canınız cehenneme! –diye bağırdı Dmitriy ayağını yere vurup. Çocuk çıkar çıkmaz her seferinde sesini yükselterek,– Vaska! Vaska! Vaska! –diye bağırmaya başladı.– Vaska! Benim yatağımı yere ser.

— Olmaz, ben yerde yatarım, –dedim.

— Neyse fark etmez, ser işte bir yere, –diye aynı öfkeli ses tonuyla devam ediyordu Dmitriy.– Vaska! Niye yapmıyorsun yatağı?

Ama Vaska galiba kendisinden ne istendiğini anlamıyor, kımıldamadan dikiliyordu.

Dmitriy bir anda delirmiş gibi:

— Hadi, ne dikiliyorsun? Ser, sersene şu yatağı! Vaska! Vaska! –diye bağırıyordu.

Fakat söyleneni hâlâ anlamayan Vaska korkuya kapılmış, yerinden kımıldamıyordu.

— Demek öyle, demek beni öldürmeye... delirtmeye yemin ettin ha?

Ve Dmitriy, sandalyeden fırlayıp çocuğun yanına giderek, hızla odadan kaçmaya çalışan çocuğun kafasına bütün gücüyle birkaç yumruk indirdi. Dmitriy, kapının önünde durup bana baktı, bir an yüzünde beliren çılgın ve sert ifade yerini öyle uysal, öyle utangaç ve sevgi dolu çocukça bir ifadeye bıraktı ki, ona acıdım, başımı başka tarafa çevirmek istediğim halde bunu yapamadım. Hiçbir şey demedi, ama arada bir aynı af dileyen ifadeyle bana bakarak uzun zaman hiçbir şey söylemeden odada dolaştı, sonra masadan bir defter aldı, deftere bir şeyler yazdı, ceketini çıkarttı, özenle kat-

ladı, ikonanın asılı olduğu köşeye gitti, iri beyaz ellerini göğsünde kavuşturup dua etmeye başladı. O kadar uzun süre dua etti ki, Vaska bu arada şilteyi getirip, ona fısıldayarak söylediğim şekilde yere sermişti. Üstümü çıkarıp yer yatağına uzandım, Dmitriy ise hâlâ dua ediyordu. Hafif kambur sırtına ve diz çöktüğünde karşımda uslu uslu ortaya çıkan tabanlarına bakarken Dmitriy'i eskisinden daha çok seviyor ve hep "Kız kardeşlerimiz için hayal ettiklerimi ona söylesem mi acaba?" diye düşünüyordum. Dmitriy duasını bitirip yanıma uzandı. Dirseklerine dayanmış, uzun süredir hiçbir şey söylemeden sevecen, utangaç gözlerle bana bakıyordu. Görünüşe bakılırsa bu durum ağırına gidiyordu, ama sanki kendisini bu şekilde cezalandırıyordu. Yüzüne bakarak gülümsedim. O da gülümsedi.

— Neden iğrenç davrandığımı söylemiyorsun bana? – dedi.– Şu anda bunu düşünüyordun aslında.

— Evet, –dedim başka bir şey düşündüğüm halde, ama gerçekten de bunu düşünüyormuşum gibi geldi.– Evet bu çok iğrenç, hatta senden bunu beklemezdim, –dedim o anda ona *sen* demekten özel bir keyif duyarak.– Ee, dişlerin nasıl? –diye ekledim.

— Geçti. Ah, Nikolenka, dostum! –diye öyle sevgi dolu konuşmaya başladı ki, parlayan gözlerinde yaşlar vardı galiba.– Ne kadar kötü biri olduğumu biliyor, hissediyorum, Tanrı'dan beni daha iyi bir insan yapmasını istediğimi ve dilediğimi o da biliyor; ama bu kadar mutsuz, bu kadar berbat bir karakterim varken ne yapabilirim? Elimden ne gelir? Kendime hâkim olmaya, düzeltmeye gayret ediyorum, ama bu bir anda olmuyor, tek başına da olmuyor. Birinin bana destek olması, bana yardım etmesi gerek. İşte Lyubov Sergeyevna. O beni anlıyor, bu konuda bana çok yardımı olmuştur. Bir yıldır epeyce düzeldiğimi notlarımdan biliyorum. Ah, Nikolenka, canım! –diye devam ediyordu alışılmamış, farklı bir tatlılıkla ve bu itiraftan sonra daha sakin

bir ses tonuyla.– Onun gibi bir kadının ne kadar büyük bir etkisi olduğunu gösterir bu! Tanrım, yalnız başıma yaşamaya başladığımda onun gibi bir dostla birlikte olsam ne kadar iyi olur! Onunla birlikteyken bambaşka bir insan oluyorum.

Daha sonra Dmitriy bana evlilikle, köyde yaşamakla ve kendini sürekli adam etmeye çalışmakla ilgili planlarını açıklamaya koyuldu.

— Köyde yaşayacağım, sen bana geleceksin, belki Soneçka'yla evlenmiş olacaksın, –diyordu,– çocuklarımız oyun oynayacaklar. Bunların hepsi gülünç ve aptalca görünüyor, ama gerçekleşebilir de.

Gülümseyerek ve bu sırada kız kardeşiyle evlenmemin daha da iyi olacağını düşünerek:

— Olabilir elbette, –dedim.

— Biliyor musun sana ne diyeceğim? –dedi kısa bir süre sustuktan sonra.– Soneçka'ya âşık olduğunu sanıyorsun sen, ama bence saçma, sen bu duygunun nasıl bir şey olduğunu henüz bilmiyorsun.

Onunla hemen hemen aynı fikirde olduğum için karşı çıkmadım. Kısa bir süre konuşmadık.

— Fark etmişsindir, gündüz de yine o çirkin ruh hali içindeydim ve Varya'yla tartıştım. Bu tartışmanın üstelik de senin yanında olması yüzünden daha sonra çok canım sıkıldı, üzüldüm. Pek çok konuda gerektiği gibi düşünmese de çok iyi bir kızdır Varya, kısa zamanda sen de tanıyacaksın onu.

Benim âşık olmam konusunu bırakıp kız kardeşinden övgüyle söz etmeye başlaması, beni son derece sevindirmiş ve kıpkırmızı kesilmeme neden olmuştu, ama yine de ona kız kardeşiyle ilgili hiçbir şey söylemedim ve başka bir konuda konuşmayı sürdürdük.

Horozların ikinci ötüşlerine kadar böyle gevezelik ettik, Dmitriy yatağına geçip mumu söndürdüğünde şafağın soluk ışıkları pencereden içeri bakıyordu.

— Hadi artık uyuyalım, –dedi Dmitriy.

— Evet, –dedim ben,– yalnız tek bir şey söyleyeceğim.

— Nedir?

— Bu dünyada yaşamak çok güzel, değil mi? –dedim.

— Bu dünyada yaşamak çok güzel, –diye öyle bir sesle karşılık verdi ki, karanlıkta sanki onun neşeli, sevgi dolu gözlerinin ve çocuksu gülümseyişinin taşıdığı ifadeyi gördüm.

XXVIII. Bölüm
Köyde

Ertesi gün Volodya'yla birlikte posta arabasına binip köye gittik. Yolda Moskova anılarımı gözden geçirirken Soneçka Valahina aklıma geldi, ama ta akşamleyin, ancak beş posta istasyonunu geride bıraktıktan sonra. "Ne garip," diye geçirdim içimden, "âşık olduğumu tümden unuttum; onu düşünmem gerekirdi." Hani yolculuklarda hep olduğu gibi, kopuk kopuk, ama canlı bir şekilde onu düşünmeye başladım, her nedense bu düşünme işini köye vardıktan sonra iki gün boyunca tüm ev halkının, özellikle de bu tür işlerin erbabı saydığım ve kalbimin içinde bulunduğu durumla ilgili bir şeyler çıtlattığım Katenka'nın karşısında üzgün ve dalgın görünme gereği duyacak bir noktaya vardırdım. Ama başkalarına ve kendime karşı tüm rol yapma çabalarıma ve âşık olanlarda gördüğüm bütün belirtileri taklit etmeme karşın âşık olduğumu ancak iki gün boyunca, o da sürekli değil, daha çok akşamları anımsadım ve sonunda, köy yaşamının ve işlerinin benim için yeni olan yoluna adım atınca Soneçka'ya olan aşkımı da tamamen unuttum.

Petrovskoye'ye gece vardık; ben öyle derin bir uykuya dalmıştım ki, evi, akağaçlı yolu, artık odalarına çekilmiş ve çoktan uyumuş olan ev halkından hiç kimseyi görmedim.

İki büklüm bir ihtiyar olan Foka açtı kapının çengelini. Sırtında kadınların giydiği cinsten pamuklu bir gömlek vardı, yalınayaktı. Bizi görünce sevincinden titremeye başladı, omzumuzdan öptü, telaşla keçe şiltesini topladı ve giyinmeye koyuldu. Sundurmayı ve merdivenleri henüz iyice ayılmadan geçmiştim, ama girişteki kapının kilidi, sürgü, eğri döşeme tahtası, sandık, eskisi gibi yağ damlatan eski şamdan, az önce yakılmış eğri, soğuk kandilin düşürdüğü gölgeler, anımsadığıma göre ardında bir üvez ağacının bulunduğu, iki kanatlı, hiç açılmayan tozlu pencere, öyle tanıdık, öyle anılarla dolu, tek bir düşünce halinde birleşmiş gibi kendi aralarında öyle dosttu ki, birden bu sevimli eski evin beni sevip okşadığını hissettim. İster istemez biz, yani ben ve ev, nasıl oldu da bu kadar uzun süre birbirimizden ayrı kalabildik sorusu aklıma geldi. Ve sanki bir yere yetişecekmiş gibi telaşla öbür odalar da aynı mı diye bakmaya koştum. Her şey aynıydı, yalnız her şey küçülmüş, alçalmıştı, bense büyümüş, daha ağır, daha kaba saba biri olmuştum; ama ev beni bu halimle kollarının arasına alıyor, döşemenin her tahtasıyla, her penceresiyle, merdiveninin her basamağıyla, her sesiyle içimin karanlığında bir daha geri dönemeyeceğim mutlu geçmişin hayallerini, duygularını, olaylarını canlandırıyordu. Çocukluğumuzda yattığımız odaya gittik: Çocukluktaki tüm korkular, yine köşelerin ve kapıların karanlığında saklanıyordu; konuk odasına geçtik, annemin sakin, tatlı sevgisi odadaki bütün eşyaların üzerine sinmişti; salona geçtik, gürültücü, kaygısız çocuk neşesi bu odada galiba duruyor ve yalnızca yeniden canlandırılmayı bekliyordu. Foka'nın bizi götürdüğü ve yataklarımızı serdiği divanlı odadaki her şey, ayna, paravanalar, eski ahşap tasvir, beyaz kâğıtla kaplı duvarın her bir pütürü, her şey acıdan, ölümden, bir daha hiç var olmayacak bir şeyden söz eder gibiydi.

Yataklarımıza yattık ve Foka, iyi geceler dileyip bizi yalnız bıraktı.

— Maman bu odada ölmemiş miydi? –dedi Volodya.

Ona yanıt vermedim, uyuyormuş gibi yaptım. Bir şey söyleseydim ağlardım. Ertesi sabah uyandığımda babam, henüz üstünü giyinmemiş, ayağında Torjok çizmeleri, sırtında sabahlığı, dişlerinin arasında purosu Volodya'nın yatağının yanında oturuyor ve onunla konuşup gülüyordu. Neşeli bir sıçramayla Volodya'nın yanından kalkıp benim yanıma geldi ve kocaman eliyle sırtıma pat pat vurduktan sonra yanağını uzatıp dudaklarıma bastırdı.

Kendisine özgü şakacı sevecenlikle ve küçük parlak gözleriyle bana bakarak:

— Eh, çok iyi, teşekkür ederim diplomat, –dedi.– Volodya sınavı başarıyla geçtiğini söylüyor, aferin, çok iyi. Aptallık etmeye kalkışmadığın zamanlar sen de iyi bir çocuksun. Teşekkür ederim dostum. Şimdi burada güzel güzel yaşayalım, kışın belki Petersburg'a gideriz; yalnız ne yazık ki av mevsimi sona erdi, yoksa ben sizi eğlendirirdim; tüfekle avlanabilir misin Voldemar? Sürüyle kuş var, belki ben de seninle gelirim bir gün. Kışın da Tanrı izin verirse Petersburg'a geçeriz, insanları görürsünüz, bağlantılar kurarsınız, artık büyüdünüz. Demin Voldemar'a, siz artık yola çıktınız, benim işim bitti, kendiniz yürüyebilirsiniz, ama bana danışmak isterseniz danışın, ben artık sizin babanız değil, dostunuzum, en azından dostunuz, arkadaşınız, yapabildiğim yerde akıl danışabileceğiniz biri olmak istiyorum diyordum. Nasıl, senin felsefene uyar mı Koko? Ha? İyi mi kötü mü? Ne dersin?

Kuşkusuz çok iyi olduğunu söyledim, gerçekten de öyle düşünüyordum. Babamın o gün çok çekici, neşeli ve mutlu bir hali vardı; bu şekilde eşit, arkadaşça davranması onu daha çok sevmeme neden oluyordu.

— Hadi anlat bakalım, bütün akrabaları ziyaret ettin mi? İvinlere gittin mi? İhtiyarı gördün mü? Sana ne dedi? –diye bana soru sormaya devam etti.– Prens İvan İvanoviç'e uğradın mı?

Üstümüzü giyinmeden öyle uzun zamandır konuşuyorduk ki, güneş artık divanlı odanın pencerelerinden çekilmeye başlamış, Yakov (yine yaşlıydı, parmaklarını yine arkasında döndürüp duruyor ve eskisi gibi *yine* demeye devam ediyordu) odamıza gelmiş ve babama faytonun hazır olduğunu haber vermişti.

— Nereye gidiyorsun? –diye sordum babama.

— Ah, unutuyordum, –dedi babam *hoşnutsuz* bir şekilde omuzlarını yukarı kaldırıp hafifçe öksürerek.– Bugün Yepifanovlara gideceğime söz vermiştim. Yepifanova'yı anımsarsın, hani annenizin yanına gelen la belle Flamande.[21] Çok iyi insanlar.

Daha sonra babam, bana mahcup olmuş gibi görünen bir omuz hareketi yapıp odadan çıktı.

Biz gevezelik ederken Lyuboçka kaç kez kapıya kadar gelmiş ve "Yanınıza gelebilir miyim?" diye sormuştu, ama babam her seferinde kapıdan "Olmaz, çünkü giyinik değiliz," diye bağırmıştı.

— Ne olur ki! Seni sabahlıkla hiç mi görmedim?

— Ağabeylerini *pantolonsuz* göremezsin, –diye bağırmıştı Lyuboçka'ya.– Ama bak, her biri kapıyı birer kere tıklatsa, yeterli olur mu senin için? Tıklatın. Hem bu şekilde kılıklarına çekidüzen vermeden seninle konuşmak onlar için de hoş olmaz.

— Of, ne kötüsünüz! O zaman bir an önce konuk odasına gelin, Mimi sizi öyle görmek istiyor ki! –diye kapının arasından bağırdı Lyuboçka.

Babam çıkar çıkmaz öğrenci ceketimi çabucak sırtıma geçirdim ve konuk odasına gittim; Volodya ise tam tersine acele etmedi ve Yakov'la su çulluklarının nerelerde bulunduğunu konuşarak uzun süre yukarıda oturdu. Daha önce de söylediğim gibi Volodya'nın kendi ifadesiyle, kardeşçiğine, babacığına ve kız kardeşçiğine karşı sevecen davranmaktan

21 Güzel Flaman. (Fr.)

daha çok korktuğu bir şey yoktu ve duygularını ifade etmekten her şekilde kaçınarak tam karşı uca düşmüş, bunun nedenini bilmeyenleri, çoğunlukla canlarını acıtacak derecede inciten soğuk bir insan olup çıkmıştı. Evin girişinde kısa, hızlı adımlarla arabasına doğru giden babamla karşılaştım. En son Moskova modasına uygun yeni ceketini giymişti, üzerinden mis kokular yayılıyordu. Beni görünce, "Ne kadar yakışıklıyım, görüyor musun?" der gibi neşeyle başını eğerek selam verdi ve gözlerinde sabah fark ettiğim mutluluk ifadesiyle beni bir kez daha hayrete düşürdü.

Konuk odası, sarı İngiliz piyanosuyla, yemyeşil ağaçların ve kızıla çalan sarı bahçe yollarının neşeyle içeri baktıkları açık, büyük pencereleriyle her zamanki gibi aydınlık, yüksek tavanlı odaydı eskisi gibi. Mimi ve Lyuboçka'yla öpüştükten sonra Katenka'nın yanına giderken birden aklıma onunla öpüşmenin artık yakışık almayacağı düşüncesi geldi ve hiçbir şey söylemeden kıpkırmızı kesilerek durdum. Katenka hiç utangaçlık etmeden bana küçük beyaz elini uzatıp üniversiteye girdiğim için beni kutladı. Volodya konuk odasına geldikten sonra Katenka'yla karşılaştığında da aynı şey oldu. Bizim gibi birlikte büyümüş, daha sonra da her gün birbirini görmüş insanların birbirlerinden ilk kez ayrıldıktan sonra şimdi bizim gibi tekrar karşılaştıklarında ne yapacaklarına karar vermeleri gerçekten zor bir durumdu. Katenka hepimizden daha çok kızarmıştı; Volodya hiç şaşırmadı, hafifçe eğilerek Katenka'yı selamladı, Lyuboçka'nın yanına gitti, onunla da pek ciddi olmayan bir şeyler konuşup tek başına dolaşmaya çıktı.

XXIX. Bölüm
Kızlarla Aramızdaki İlişkiler

İlgisini çekmeyi başaran kızlar konusunda, bu kızların karınları tok mu, iyi uyumuşlar mı, iyi giyinmişler mi, Fransızca konuşurken yabancıların yanında onu utandıracak hatalar yapıyorlar mı gibi garip bir bakışı vardı Volodya'nın; ama bu kızların düşünebildiklerini ya da insanca bir şeyler hissedebildiklerini aklına getirmez, onlarla herhangi bir konuda tartışma olasılığına daha da az fırsat tanırdı. Kızlar ona herhangi ciddi bir soru soracak olsalar (ki bundan kaçınmaya çalışıyorlardı artık), örneğin bir roman konusundaki düşüncelerini ya da üniversitedeki derslerini sorduklarında yüzünü buruşturup onlara birtakım mimikler yapar, ya hiçbir şey söylemeden çekip gider, ya bozuk bir Fransızcayla *kom si tri joli*[22] gibi bir yanıt verir, ya yüzüne ciddi, mahsus aptal bir ifade verip hiçbir anlamı ve konuyla ilişkisi olmayan bir söz söylerdi; birden gözlerini donuklaştırıp *francala* ya da *gittiler* ya da *lahana* veya bunun gibi bir şeyler söylerdi. Lyuboçka'nın ya da Katenka'nın bana söylediği sözleri ona tekrarlayacak olsam hep şöyle derdi:

— Hmm! Onlarla hâlâ böyle şeyler mi konuşuyorsun yani? Yok, bakıyorum da hâlâ beş para etmezsin sen.

22 Fransızca "comme c'est très joli" (Ah ne kadar güzel). (ç.n.)

Bu cümlede dile gelen o her zamanki derin küçümsemeyi anlamak için o sırada onu duymak ve görmek gerekirdi. Artık iki yıldır yetişkin sayılan Volodya, karşılaştığı bütün güzel kadınlara âşık oluyordu; ancak iki yıldır uzun elbiseler giyen ve gün geçtikçe güzelleşen Katenka'yla her gün görüştüğü halde ona âşık olabileceği düşüncesi aklına gelmiyordu bile. Bu durum, şiirsel çocukluk anılarının –cetvel, çarşaf şakaları, şımarıklıklar– belleklerde son derece yeni olmasından mı, yoksa çok genç yaştaki insanların tüm ev halkına karşı duydukları nefretten mi, yoksa insanların genel bir huyundan, yoluna ilk çıkan güzel ve iyiyi "Aman canım! Böyle daha pek çoklarıyla karşılaşırım hayatta," diyerek önemsememe huyundan mı kaynaklanıyordu bilinmez, ancak Volodya hâlâ Katenka'ya kadın gözüyle bakmıyordu.

Bütün yaz boyunca Volodya'nın canı çok sıkıldı; sıkıntısı benim de söylediğim gibi bize karşı duyduğu ve gizlemeye bile çalışmadığı küçümsemesinden kaynaklanıyordu. Yüzünün ifadesi hep "Öf! Ne sıkıcı, iki laf edecek kimse de yok!" diyordu. Sabahtan çıkıp elinde tüfek ava gittiği ya da öğlene dek üstünü giyinmeden odasında kitap okuduğu zamanlar oluyordu. Hatta babam evde değilse öğle yemeğine elinde kitapla geliyor, okumaya devam ediyor, hiçbirimizle konuşmuyordu. Bu yüzden kendimizi ona karşı suçlu hissediyorduk. Akşam da konuk odasındaki sedire ayakkabılarıyla uzanıyor, başını kolunun üstüne koyarak uyuyor ya da en ciddi yüz ifadesini takınarak saçmanın saçması, zaman zaman Mimi'yi kızdıran ve yüzünün pençe pençe kızarmasına neden olan, bizi ise gülmekten öldüren hiç yakışık almayacak bir şey söylüyordu; ancak babamdan ve arada sırada da benden başka ailemizden hiç kimseyle ciddi konuşma lütfunda bulunmuyordu. Sevecenlik gösterilerinden onun gibi korkmasam ve kızlara karşı nefretim o kadar kesin ve derin olmasa da kızlar konusunda elimde olmadan kardeşimi taklit ediyordum. Hatta o yaz can sıkıntısından birkaç kez Lyu-

boçka ve Katenka'yla yakınlaşmayı ve sohbet etmeyi denemiştim, ama her seferinde mantıklı düşünme yeteneğinden yoksun olduklarını, örneğin para nedir, üniversitede neler öğrenilir, savaş nedir gibi en basit, en sıradan konuları bile bilmediklerini ve bütün bu konulardaki açıklamalara karşı ilgisiz kaldıklarını gördüm. Hatta o kadar ilgisizdiler ki, bu konuda yaptığım denemeler onlarla ilgili olumsuz düşüncemi daha da çok doğrulamaktan başka bir işe yaramıyordu.

Anımsadığım kadarıyla bir akşam Lyuboçka, artık iyice bıkkınlık veren bir parçayı piyanoda yüzüncü kez tekrarlıyordu. Volodya konuk odasındaki sedire uzanmış uyukluyor, arada sırada belli bir kimseye hitap etmeden, biraz da öfkeli bir alayla "Amma da çalıyor... müzisyen hanım... *Bithoven!* (bu adı özellikle alay ederek söylüyordu), döktür... hadi bir daha... işte böyle." diye mırıldanıyordu. Katenka'yla ben çay masasının başında oturuyorduk ve nasıl oldu anımsamıyorum, Katenka, sözü çok sevdiği aşk konusuna getirdi. Felsefe yapmaya uygun bir ruh hali içindeydim ve kibirli bir şekilde aşkı, kendi sahip olmadığın bir şeyi başkasından alma isteği diye tanımlamaya giriştim. Ama Katenka bana, eğer kız zengin biriyle evlenmeyi düşünüyorsa tam tersine bunun aşk olmayacağını, kendisine göre malın mülkün boş şeyler olduğunu, ancak ayrılığa katlanabilen bir aşkın gerçek aşk olduğunu (burada kendisinin Dubkov'a olan aşkını ima ettiğini anlamıştım) söylüyordu. Volodya konuşmamızı duymuş olmalı ki, birden dirseğine dayanarak doğruldu ve merakla bağırdı: *Katenka! Ruslar mı!*

— Hep saçmalarsın! –dedi Katenka.

— *Biberliğe* mi? –diye devam etti Volodya her sesli harfi vurgulayarak; Volodya'nın çok haklı olduğunu düşünmeden edemedim.

İnsanlardaki ortak, daha çok ya da daha az gelişmiş zihin yeteneğinden, duygulu olma halinden ve sanat duygusundan ayrı olarak, toplumun farklı gruplarında, özellikle de aile-

lerde, benim *kavrayış* diye adlandırdığım özel, daha çok ya da daha az gelişmiş bir yetenek vardır. Bu yeteneğin özünü, koşullanmış bir ölçü duygusu ve yine belli koşullar içinde olaylara tek yanlı bir bakış oluşturur. Bir gruptan veya bir aileden bu yeteneğe sahip iki insan, bir duyguyu her zaman bir ve aynı noktada ifade ederler ve bu noktanın ötesini artık ikisi de boş laf olarak görürler; övgü nerede bitiyor, alay nerede başlıyor, ilgi nerede bitiyor, yalan nerede başlıyor ikisi de aynı anda görürler, farklı kavrayışa sahip insanlar içinse bunlar bambaşka görünebilir. Her konu, aynı kavrayışa sahip iki insanın gözüne daha çok aynı gülünç ya da güzel, ya da çirkin, pis yönüyle çarpar. Bu ortak kavrayışı kolaylaştırmak için bir gruptan veya aileden insanların arasında kendine özgü bir dil, kendine özgü deyimler, hatta başkaları için var olmayan kavrayış farklılıklarını tanımlayan sözcükler oluşur. Bizim ailede, babamla biz erkek kardeşler arasında bu kavrayış en yüksek derecede gelişmişti. Dubkov da bizim gruba iyi bir uyum sağlamıştı ve konuştuklarımızı *kavrıyordu*, ama Dmitriy, ondan çok daha akıllı olduğu halde bu konuda kalın kafalıydı. Fakat bu yeteneği, aynı koşullarda büyüdüğümüz Volodya kadar hiç kimseyle böyle bir inceliğe vardırmamıştık. Artık babam bile bizden geride kalmıştı, bizim için iki kere iki kadar açık olan pek çok şeyi anlamıyordu. Örneğin, nasıl olduğunu Tanrı bilir, Volodya'yla benim aramda şu şekilde sözcükler yerleşmişti: *Üzüm*, param var diye gösteriş yapma isteği, *şişka*[23](bunu söylerken parmakları birleştirmek ve her iki "ş" harfini de özellikle bastıra bastıra söylemek gerekiyordu), taze, sağlıklı, narin, ama fiyakalı olmayan bir şey anlamına geliyordu; çoğul halde kullanılan bir ad, bu adı taşıyan şeye karşı haksız duyulan heves demekti ve buna benzer şeyler. Ancak yine de anlam daha çok yüz ifadesine, konuşmanın genel havasına bağlı oluyordu, öyle ki, içimizden biri, yeni bir anlam farkı için

23 Kozalak. (ç.n.)

hangi yeni ifadeyi kullanırsa kullansın diğeri, bir tek imayla bunu doğru anlıyordu. Kızlar bizim kavrayışımıza sahip değillerdi, onlara karşı duyduğumuz küçümsemenin ve ruhsal ayrılığın başlıca nedeni de buydu.

Belki de onların kendi *kavrayışı* vardı, ama bu kavrayış, bizimkiyle aynı düzeye ulaşmıyordu ki, bizim boş laf olarak gördüğümüz yerde onlar duygu görüyor, bizim alayımız onlara gerçek geliyordu. Ama o zamanlar kızların bu konuda bir suçu olmadığını ve kavrayış eksikliğinin hem iyi, hem de akıllı kızlar olmalarını engellemediğini anlamıyor, onları küçümsüyordum. Üstelik bir kez açıkyürekli olma düşüncesine kendimi kaptırıp, bu düşüncenin uygulamasını kendimde en uç noktaya vardırarak, düşüncelerini ve ruhsal eğilimlerini kurcalamaya ve incelemeye hiç gerek görmeyen Lyuboçka'nın sakin, saf doğasını gizlilikle ve sahtelikle suçluyordum. Örneğin Lyuboçka'nın her gece babamı kutsaması, Lyuboçka'yla Katenka'nın annemin mezarında dua etmek için gittikleri küçük kilisede ağlamaları, Katenka'nın piyano çalarken içini çekmesi ve gözbebeklerini gözkapaklarının altına sokacak kadar yukarı bakması... Bütün bunlar bana aşırı derecede yapmacık geliyordu, büyükler gibi böyle yapmacık şeyler yapmayı ne zaman öğrendiler, bundan utanmıyorlar mı, diye soruyordum kendime.

XXX. Bölüm
Uğraşılarım

İçimde müziğe karşı beliren heves yüzünden bu yaz diğer yıllara göre bizim küçükhanımlarla yine de daha fazla yakınlaştım. İlkbaharda komşularımızdan genç bir adam bizimle tanışmak için köye gelmiş, konuk odasına girer girmez piyanoya bakmaya başlamış ve bu arada Mimi ile Katenka'yla konuşurken kaşla göz arasında piyanonun yanına bir sandalye çekmişti. Biraz havadan, köy hayatının güzelliklerinden söz ettikten sonra genç adam sözü ustalıkla piyano akorduna, müziğe ve piyanoya getirmiş, sonunda kendisinin de piyano çaldığını açıklamış ve hemen üç vals çalmıştı. Bu sırada Lyuboçka, Mimi ve Katenka piyanonun yanında durmuş ona bakıyorlardı. Genç adam daha sonra bize hiç gelmedi, ama piyano çalışı, piyano başındaki duruşu, saçlarını sallayışı ve özellikle serçeparmağıyla başparmağını hızla enlemesine açarak, sonra yavaş yavaş parmaklarını bir araya getirip tekrar açarak sol eliyle oktavları çalması çok hoşuma gitmişti. Bu zarif hareket, gelişigüzel oturuş, saçların sallanışı ve bizim hanımların genç adamın yeteneğine verdikleri önem, bana piyano çalma fikrini vermişti. Bu düşünceyle müziğe yeteneğim ve hevesim olduğuna inanıp öğrenmeye giriştim. Bu konuda iyi bir öğretmeni, gerçek bir

yeteneği, sanatın ne verebileceği ve bir şey verebilmesi için işe nasıl başlanması gerektiği konusunda en ufak bir düşüncesi bile olmayan milyonlarca erkek ve özellikle kadın öğrenciyle aynı şekilde hareket ediyordum. Benim için müzik ya da daha çok piyano çalmak, duygularımla kızları hayran bırakma vasıtasıydı. Katenka'nın yardımıyla notaları öğrenip, bir türlü söz dinlemeyen yüzükparmağımı öğle yemeğinde dizimde, yatağımda da yastığın üzerinde çalıştırarak iki ay kadar çaba harcamak suretiyle tombul parmaklarımı bir parça kıvraklaştırdıktan sonra bazı *parçalar* çalmaya başladım, elbette bunları Katenka'nın da kabul ettiği gibi, duyarak, avec âme,[24] ama tamamen ölçüsüz çalıyordum.

Bilindik parçaları seçmiştik: Valsler, galoplar, romanslar (arrangés) ve benzeri şeyler. Hepsi de birazcık zevk sahibi birinin bir nota mağazasında size bir sürü harika şey içinden küçük bir küme ayırıp, "İşte bunlar, nota kâğıdı üzerine bunlardan daha kötü, daha zevksiz ve daha anlamsız bir şey yazılmadığı için çalınmaması gereken şeylerdir," diyeceği ve herhalde bu nedenle olacak, her Rus hanımefendisinin piyanosunun önünde bulacağınız o sevimli bestecilerin eserleriydi. Aslında elimizde, mamanın anısına Lyuboçka'nın çaldığı Beethoven'in "Sonate Pathétique"i ve Si Bemol Sonatı gibi eskiden beri küçükhanımlar tarafından berbat edilen talihsiz yapıtlar da, Moskova'daki öğretmeninin Lyuboçka'ya çalması için verdiği başka iyi şeyler de vardı, ama yine Moskova'daki aynı öğretmenin verdiği, Lyuboçka'nın da çaldığı tuhaf marşlar ve galoplar da vardı. Biz Katenka'yla ciddi şeyleri sevmiyorduk, "Le fou" ve Katenka'nın, parmakları bile görünmeyecek kadar hızlı çaldığı, benim de oldukça yüksek perdeden ve düzgün çalmaya başladığım "Bülbül"ü hepsine üstün tutuyorduk. Şu genç adamın hareketlerini kapmıştım, nasıl çaldığımı gören yabancı birinin olmamasına üzülüyordum. Ama Lizst ve Kalkbrenner, benim harcım

24 Kulaktan. (Fr.)

değilmiş gibi göründü ve Katenka'ya yetişmenin olanaksız olduğunu anladım. Bunun sonucunda, klasik müziğin daha kolay olduğunu sanıp, biraz da orijinallik olsun diye görmüş geçirmiş Alman müziğini sevdiğime karar veriverdim, doğruyu söylemek gerekirse "Sonate Pathétique" bana artık aşırı derecede kabak tadı verdiği halde Lyuboçka bu sonatı çaldığında hayranlık duymaya, ben de Beethoven çalmaya başladım. Bugün gibi anımsıyorum, bütün bu kargaşa ve yapmacıklık arasında yine de bende yeteneğe benzer bir şey vardı, çünkü müzik üzerimde ağlamaklı hale gelecek kadar güçlü bir iz bırakıyordu ve hoşuma giden şeyleri piyanoda kendi kendime notasız çalabiliyordum; öyle ki, o zamanlar birisi bana müziğe hızlı ve duygulu piyano çalarak kızları hayran bırakma aracı değil de bir hedef, başlı başına bir zevk olarak bakmayı öğretmiş olsaydı belki de gerçekten doğru dürüst bir müzisyen olurdum.

Volodya'nın gelirken yanında bol miktarda getirdiği Fransız romanlarını okumak da o yaz başka bir uğraşım oldu. O sıralarda "Monte Cristo"lar ve çeşitli "Gizemler"[25] daha yeni yeni çıkmaya başlıyordu ve ben Sue, Dumas ve Paul de Kock'un romanlarını okuyordum. Hiç doğal olmayan kişiler ve olaylar benim için gerçek kadar canlıydı, yazarın palavra attığından kuşkulanmaya kalkışmak şöyle dursun, benim için yazarın kendisi yoktu, canlı, gerçek insanlar ve olaylar basılmış bir kitabın içinden kendiliklerinden karşıma çıkıyorlardı. Okuduklarıma benzer insanlarla hiçbir yerde karşılaşmamış olsam da, bu insanların *var olacaklarından* bir an bile kuşku duymuyordum.

Tıpkı kuruntulu bir insanın tıp kitabı okurken olası bütün hastalıkların belirtilerini kendisinde görmesi gibi, ben de romanlarda anlatılan tüm tutkuları ve bütün karakterlerle, romanın her kahramanıyla, kötü adamlarıyla bir ben-

25 O dönemde Rusya'da Londra'nın Gizemleri, Paris'in Gizemleri gibi kitaplar epey popülerdi. (ç.n.)

zerlik görüyordum kendimde. Bu romanlardaki kurnazca düşünceler de, ateşli duygular da, büyüleyici olaylar da, eksiksiz karakterler de hoşuma gidiyordu; iyiler tamamen iyi, kötüler de tamamen kötüydü, ilkgençliğimde insanları ben de tam böyle sanırdım; bütün bunların Fransızca olması ve soylu kahramanların söyledikleri sözleri aklımda tutup soylu bir iş yapma fırsatı yakaladığımda söyleyebilmek de çok ama pek çok hoşuma gidiyordu. Bir gün karşılaşacak olursam Kolpikov'a ve sonunda karşılaşıp da aşkımı ilan ettiğimde *ona* söylemek üzere çeşit çeşit Fransızca cümle bulmuştum bu romanların yardımıyla. Öyle sözler hazırlamıştım ki, duyduklarında mahvolabilirlerdi. Hatta erişmek istediğim yeni ahlaki ideallerim bile romanları temel almıştı. Tüm işlerimde ve davranışlarımda en önce "noble" (soylu değil, noble diyorum, çünkü Fransızca sözcük, Almanların nobel sözcüğünü alıp, ehrlich kavramını onunla karıştırmaksızın anladıkları gibi farklı bir anlam taşır), sonra *tutkulu* ve en son olarak da –ki eskiden de buna meylim vardı– mümkün olduğunca comme il faut[26] olmak istiyordum. Hatta dış görünüşümle ve alışkanlıklarımla bu erdemlerden herhangi birine sahip kahramanlara benzemeye çalışıyordum. Anımsıyorum, o yaz okuduğum yüzlerce romandan birinde gür kaşlı, aşırı derecede tutkulu bir kahraman vardı ve ben dış görünüş olarak (ahlak bakımından kendimi aynı onun gibi hissediyordum) ona benzemeyi o kadar çok istiyordum ki, aynanın karşısında kaşlarımı incelerken daha gür uzamaları için onları hafifçe kesmeyi düşündüm, ama bir kere kesmeye başladıktan sonra da bir yerini daha fazla kestim ve düzeltmem gerekti. Sonunda dehşet içinde kalarak, aynada kendimi tamamen kaşsız ve dolayısıyla çok çirkin bir halde gördüm. Ancak kaşlarımın kısa sürede o tutkulu adamınki gibi gür bir şekilde çıkacağını umarak içimi rahatlattım, tek kaygım, beni kaşsız gördüklerinde bi-

26 Terbiyeli, dürüst. (Fr.)

zimkilere ne diyeceğimdi. Volodya'nın odasından barut aldım, kaşlarıma sürdüm ve tutuşturdum. Barut alev almasa da epeyce alazlanmışa benzedim, yaptığım kurnazlığı kimse anlamadı ve o tutkulu adamı unutup gittikten sonra gerçekten de kaşlarım çok gür bir şekilde uzadı.

XXXI. Bölüm
Comme Il Faut

Bu Fransızca başlığa uygun düşen kavrama bu öykü boyunca birkaç kez gönderme yaptım, şimdi de bütün bir bölümü hayatım boyunca bana eğitim ve toplum tarafından aşılanmış olan en mahvedici, en yanlış kavramlardan biri olan bu kavrama ayırmaya gerek duyuyorum.

İnsan soyunu zengin-fakir, iyi-kötü, asker-sivil, akıllı-aptal gibi pek çok bölüme ayırmak mümkündür, ama her insanın tanıdığı her yeni insanı farkında olmadan yerleştirdiği ve kesinlikle sevdiği bir ana bölüm vardır. Hikâyesini yazdığım dönemde benim en sevdiğim asıl ayrım, insanları comme il faut ve comme il ne faut pas diye ayırmaktı. İkinci bölüm, ayrıca asıl comme il faut olmayanlar ve basit halk diye de ayrılıyordu. Comme il faut olan insanlara saygı duyuyordum ve onları benimle eşit ilişki kurmaya değer görüyordum; ikincilere gelince, önemsemiyormuş gibi yapıyordum, ama kişiliklerini aşağılayıcı bir duygu besleyerek aslında onlardan nefret ediyordum; benim için üçüncülerin varlığı bile söz konusu değildi, onlardan tümden nefret ediyordum. *Benim* comme il faut'm birinci ve asıl olarak Fransızcayı çok iyi bilmek, özellikle de çok iyi konuşmaktı. Kötü Fransızca konuşan bir insan bende hemen nefret uyandırır-

dı. İçimden zehir gibi bir alayla "Madem beceremiyorsun niçin bizim gibi Fransızca konuşmaya kalkıyorsun?" diye sorardım. Comme il faut'nun ikinci koşulu, uzun, tertemiz tırnaklardı; üçüncüsü, selam vermeyi, dans etmeyi ve konuşmayı bilmekti; dördüncü ve çok önemli koşul, her şeye karşı umursamaz görünmek ve sürekli olarak küçümseyici, ama hafiften zarif bir can sıkıntısı ifadesi takınmaktı. Ayrıca biriyle konuşmaksızın onu hangi sınıfa koyacağıma karar verdiğim genel işaretler vardı. Odasındaki eşyalar, mühür, el yazısı, araba dışında bu işaretlerden en önemlisi ayaklardı. Çizmelerle pantolonların ilişkisi, benim gözümde o insanın konumunu hemen belirliyordu. Burnu köşeli, ökçesiz çizmeler ve sübyesiz dar pantolon paçaları, *basit* halk; dar, yuvarlak burunlu ve ökçeli çizme ve sübyeli, bacağı saran, aşağı doğru dar pantolon ya da sübyeli, çizmenin burnunun üstünde süs perdesi gibi duran geniş pantolon mauvais genre[27] bir adam demekti.

Comme il faut olma yeteneği olmayan benim gibi birinde bu kavramın bu derece yerleşmiş olması tuhaftı. Belki de bu comme il faut özelliğini kazanmak bana çok büyük çabaya mal olduğundan bu kadar güçlü büyümüştü içimde. Hayatımın paha biçilmez, en güzel on altı yılını bu niteliği kazanmak için harcadığımı anımsamak korkunç bir şey. Taklit ettiğim herkes, Volodya, Dubkov ve tanıdıklarımın büyük bölümü, bunların hepsini kolayca kazanmış gibiydiler. Onlara gıptayla bakar, Fransız dili, kime selam verdiğime bakmaksızın selam verme bilimi, konuşma, dans etme, her şeye karşı umursamaz olma ve sıkıntılı bir ifade takınma konularında, etlerini makasla kestiğim tırnaklarım konusunda gizliden gizliye çalışırdım, yine de hedefe ulaşmak için daha çok çaba harcamam gerektiğini hissederdim. Odamı, çalışma masamı, arabamı ise bu gündelik işlerden nefret etmekle birlikte epeyce çaba gösterdiğim halde hiçbir zaman comme il faut

27 Kötü cins. (Fr.)

olacak şekilde düzenleyemedim. Başkalarında ise herhangi bir çaba harcamadan sanki başka türlüsü olamazmış gibi her şey mükemmel gidiyordu. Anımsıyorum, bir keresinde tırnaklarımla boş yere uzun uzun uğraştıktan sonra, şaşırtıcı derecede güzel tırnakları olan Dubkov'a, onların uzun zamandır mı böyle olduğunu ve bunu nasıl yaptığını sormuştum. Dubkov bana "Kendimi bildim bileli tırnaklarımın böyle olması için hiçbir zaman hiçbir şey yapmadım ve düzgün bir adamın tırnaklarının başka nasıl olabileceğini bilmiyorum," yanıtını vermişti. Bu yanıt beni fazlasıyla üzmüştü. Comme il faut olmanın başlıca koşullarından birinin, bu duruma erişmek için harcanan emekler konusunda gizlilik olduğunu o zamanlar henüz bilmiyordum. Comme il faut, benim için sadece önemli bir yararlık, çok güzel bir nitelik, erişmek istediğim mükemmellik değil, aynı zamanda yokluğunda mutluluğun, şan şöhretin, dünyadaki güzel hiçbir şeyin olamayacağı, elzem bir yaşam koşuluydu. Eğer comme il faut değilse, ne ünlü bir artiste, ne bir bilim adamına, ne de insan soyuna hizmet eden bir iyiliksevere saygı duyabilirdim. Comme il faut olan bir insan, daha yüksekteydi, onlarla kıyaslanmazdı; resim yapmayı, nota ve kitap yazmayı, iyilik yapmayı onlara bırakır, hatta bunları yaptıkları için onları överdi. Her nerede olursa olsun güzel bir şeyi övmemesi için neden yoktu, ama onlarla aynı düzeyde olamazdı, o comme il faut biriydi, onlar ise değildi, bu da yeterdi. Hatta bana öyle geliyor ki kardeşim, annem ya da babam comme il faut olmasaydı, bunun bir talihsizlik olduğunu, onlarla aramda ortak hiçbir şey olamayacağını söylerdim. Ama ne herhangi bir ciddi işle uğraşma olanağımı ortadan kaldıran ve benim için çok zor olan comme il faut olabilme koşullarına uymak amacıyla harcadığım altın değerindeki zamanın kaybı, ne insan soyunun onda dokuzuna karşı nefret duymam ve küçümsemem, ne comme il faut dairesi dışındaki bütün güzel şeylere ilgisiz kalmam, bu kavramın bana yaptığı en büyük

kötülük değildi daha. En büyük kötülüğü, comme il faut olmanın toplum içinde başlı başına bir konum olduğuna, bir insan, comme il faut ise memur, arabacı, asker, bilim adamı olmak için çalışması gerekmediğine, bu konumu elde ettikten sonra artık görevini yerine getirmiş olduğuna, hatta insanların çoğundan daha yüce olduğuna inandırmasıydı.

Her insan gençliğin o bilinen döneminde pek çok yanlıştan ve hevesten sonra genellikle toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılma gereği duyar, herhangi bir iş kolunu seçer ve kendisini ona adar; ancak comme il faut olan bir insan bunu nadiren yapar. Öbür dünyada kendilerine "Sen kimdin, orada ne yaptın?" diye sorulacak olsa "Je fus un homme très comme il faut"[28] dan başka bir yanıt veremeyecek durumdaki çok ama pek çok sayıda yaşlı, gururlu, kendine güvenen, yargıları keskin insan tanıdım ve tanımaya devam ediyorum.

Beni de böyle bir alınyazısı bekliyordu.

28 "Çok comme il faut biriydim." (Fr.)

XXXII. Bölüm
Gençlik

Kafamın içinde meydana gelen kavram karışıklığına karşın o yaz genç, masum, özgür ve bu yüzden de mutlu denebilecek bir haldeydim.

Bazen, daha doğrusu sıklıkla erken kalkıyordum. (Terasta, açık havada uyuyordum ve sabah güneşinin parlak, eğik ışıkları beni uyandırıyordu.) Çabucak giyiniyor, koltuğumun altına havlumu ve bir Fransızca roman alıp evden yarım verst uzaktaki akağaç ormanının gölgesindeki nehre gidiyordum. Orada gölgeye, otların üzerine uzanıyor, kitap okuyordum. Arada bir nehrin sabah rüzgârıyla dalgalanmaya başlayan, gölge düşmüş yerlerde leylak rengi görünen yüzeyine, karşı kıyıda sararmakta olan çavdar tarlasına, birbirinin ardına gizlenerek gerçek ormanın derinlerine doğru yanımdan uzaklaşan akağaçların ak gövdelerinin, giderek daha alt kısımlarını renklendiren parlak kızıl sabah güneşinin ışıklarına göz atmak için gözlerimi kitaptan ayırıyor ve doğanın çevremdeki her yerde soluğuyla dışarı verdiği taptaze, gepgenç yaşama gücünün aynısını içimde duymaktan keyif alıyordum. Gökyüzünde gri sabah bulutları belirdiğinde ve ben sudan çıkıp ürperdiğimde genellikle yoldan değil, tarlalardan ve ormanlardan geçerek, çizmelerimin içinde

ayaklarımı taptaze çiyle ıslatma zevkini tadarak yürümeye koyuluyordum. Bu sırada son okuduğum romanın kahramanları hayalimde canlanıyor, kendimi bazen bir başkomutan, bazen bir bakan, bazen eşi benzeri görülmemiş bir pehlivan, bazen tutkulu bir adam olarak hayal ediyor ve ansızın ya bir orman açıklığında, ya da bir ağacın arkasında *ona* rastlama umuduyla heyecandan titreyerek durmadan çevreme bakıyordum. Bu gezintiler sırasında çalışmaya giden kadın erkek köylülerle karşılaştığımda benim için *basit halk* diye bir şey söz konusu bile olmadığı halde bilinçsizce bir utanç duyuyor ve beni görmemeleri için çaba harcıyordum. Hava artık ısınmış, ama bizim hanımlar henüz çay içmeye dışarı çıkmamışlarsa olgunlaşmış sebze ve meyveleri yemeye bostana ya da meyve bahçesine gidiyordum. Bu uğraş bana en büyük zevklerden birini veriyordu. Elma bahçesine, iyice boy atmış, sıklaşmış ahududu çalısının tam ortasına girersin. Tepende parlak, kızgın gökyüzü, çevrende yabani otlarla karışmış ahududu çalılarının dikenli açık yeşili. İncecik çiçeklenmiş tepesiyle dümdüz yukarı doğru uzanan koyu yeşil bir ısırgan; doğal değilmiş gibi görünen leylak rengi dikenli çiçekleriyle yayvan bir dulavratotu, ahududunun boyunu da, benim boyumu da aşıyor ve bazı yerlerde ısırganla birlikte tepelerinde çekirdek gibi yuvarlak, parlak, henüz ham elmaların kızgın güneşin yardımıyla olgunlaştığı yaşlı elma ağaçlarının budaklı açık yeşil dallarına dek ulaşıyor. Aşağıda hemen hemen kuru, yapraksız, eğri bir ahududu çalısı güneşe doğru uzanıyor; iğne gibi sivri yeşil bir ot ve çiyle ıslanmış geçen yıldan kalma yaprakların arasından çıkmış genç bir dulavratotu, sanki güneşin elma ağacının yaprakları üzerinde nasıl oyunlar oynadığını ikisi de bilmiyormuş gibi sonsuz bir gölgelikte boy atıyorlar.

Ormanın bu en sık yeri her zaman nemlidir, hiç eksilmeyen koyu gölgesi, örümcek ağları, çürük toprağın üstünde kara kara yatan elma artıkları ve ahududu kokar, bazen

ahududuyla birlikte kazara yuttuğun bitki bitinin kokusunu duyarsın ve hemen bir tane daha ahududu atarsın ağzına. Yürürken hep bu kuytulukta yaşayan serçeleri ürkütürsün, onların telaşlı cıvıltısını ve küçük, hızlı kanatlarının dallara çarpışını duyarsın, aynı yerde tombul bir arının vızıltısını ve bahçıvan aptal Akim'in yolun bir yerinden gelen ayak seslerini, hiç durmadan mırıl mırıl söylenmesini işitirsin. Kendi kendine düşünürsün: "Hayır! Ne o, ne de başka biri beni burada bulabilir!" Sağdan ve soldan iki elinle sulu sulu yemişleri koni şeklindeki beyaz saplarından koparırsın, arka arkaya tadını çıkara çıkara yersin. Bacakların, hatta dizlerinin üstü bile ıslanmıştır, kafanda saçma sapan bir şeyler dolaşır (arka arkaya birinci kez aklından ve-ve-ve yi-i-ir-mi, ve-ve-ve se-ki-iz diye geçirirsin), kollarını ve ıslak pantolonunun içindeki bacaklarını ısırganlar dalamıştır, ormanın bu en sık yerine girmeyi başaran güneş ışınları artık başını yakmaya başlamıştır, yeme isteğin artık geçmiştir, ama ormanda oturmaya devam edersin, çevrene bakınırsın, seslere kulak kabartırsın, düşünürsün ve en güzel yemişleri makine gibi, farkında olmadan koparır koparır yersin.

Konuk odasına genellikle çay saatinden sonra, saat on bir gibi, hanımlar işlerinin başına oturduklarında giriyordum. Güneş geldiği için keten perdesi inik olsa da perdenin aralarından giren parlak güneşin, üzerine düştüğü her yere ışıl ışıl ateşten halkacıklar kondurduğu birinci pencerenin önünde bir gergef duruyor, gergefteki beyaz ketenin üzerinde ise sinekler geziniyor sessizce. Gergefin başında Mimi oturuyor, sinirli hareketlerle durmadan başını sallıyor ve ansızın bir delik bulup içeri girerek yüzüne ya da ellerinin üzerine ateşten bir çizgi çizen güneş yüzünden sürekli yer değiştiriyor. Diğer üç pencere, çerçevelerinin gölgeleriyle yerde parlak dikdörtgenler oluşturuyor; konuk odasının boyasız döşemesi üzerinde bu dikdörtgenlerden birinde eski alışkanlığıyla Milka yatıyor ve kulaklarını dikmiş, parlak

dikdörtgen üzerinde dolaşan sineklere bakıyor dikkatle. Katenka divana oturmuş örgü örüyor ya da kitap okuyor ve parlak ışıkta şeffaf gibi görünen bembeyaz ellerini sabırsızca sallıyor ya da gür, altın sarısı saçlarının arasına girmiş, bir türlü çıkamayan sineği kovmak için yüzünü buruşturup başını sallıyor. Lyuboçka ya ellerini arkasında birleştirmiş, bahçeye çıkmamızı bekleyerek odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, ya da piyanoda uzun zamandır artık her notasını ezbere bildiğim bir parça çalıyor. Bir köşede oturuyor, piyano başına oturabilmeyi umarak bu müziği ya da okunan kitabı dinliyorum. Öğleden sonra kızlara, birlikte atla gezme onurunu bağışlıyordum (benim yaşımdaki ve sosyetede benim konumumdaki birinin yaya olarak gezmesini uygun bulmazdım). Bu gezilerimiz çok hoş oluyor, onları olağanüstü yerlere ve derelere götürüyorum. Bazen benim yiğitlik gösterdiğim olaylar geliyor başımıza, hanımlar biniciliğimi ve cesaretimi övüyorlar, beni koruyucuları olarak görüyorlar. Akşamları eğer hiç konuğumuz yoksa gölgeli galeride çay içtikten ve babamla birlikte çiftliği dolaştıktan sonra eski yerime, yani Voltaire koltuğa uzanıyor ve Katenka'nın ya da Lyuboçka'nın çaldığı şarkıyı dinleyerek kitap okuyor, bu arada eskisi gibi hayal kuruyorum. Bazen Lyuboçka eski bir şarkı çalarken konuk odasında bir başıma kaldığımda elimde olmadan kitabımı bırakıyorum ve açık balkon kapısından yüksek akağaçların, artık üzerlerine akşam gölgesinin düştüğü gür yapraklı dallarına ve dikkatle bakıldığında tozlu, sarımsı bir lekenin bir anda görünüp tekrar kaybolduğu tertemiz gökyüzüne göz atıyorum ve salondan gelen müzik sesine, kapı gıcırtılarına, kadın seslerine, köye dönen sürünün sesine kulak kabartırken birdenbire capcanlı bir şekilde Natalya Savişna'yı, mamanı, Karl İvanoviç'i anımsıyorum, içim bir an kederle doluyor. Fakat bu sırada ruhum o kadar yaşam ve umut dolu ki, bu anı bana sadece kanadının ucuyla dokunup uzaklara uçuyor.

Akşam yemeğinden, bazen de yanımda biriyle bahçede yaptığım gece gezintisinden sonra (karanlık yollarda yalnız dolaşmaktan korkardım) tek başıma galeriye gidip yere yatardım. Gece ortaya çıkan milyonlarca sivrisinek ısırsa bile burada yatmak bana büyük keyif verirdi. Dolunay zamanı gecelerimi burada, şiltemin üstünde oturup, ışığa ve gölgeye bakarak, sessizliğe ve seslere kulak kabartarak, türlü konularda, en çok da o zamanlar bana hayattaki en büyük mutluluk olarak görünen ve o güne dek sadece hayal etmekle yetindiğim cinsel mutluluk hayali kurarak geçirirdim. Herkes dağıldığında, konuk odasındaki ışıklar sönüp, kadın sesleri ve açılıp kapanan pencerelerin sesleri duyulduğunda galeriye gider ve uykuya dalmak üzere olan evin tüm seslerine kulak kabartarak galeride dolaşırdım. Hayalini kurduğum böyle yarım yamalak bir mutluluk için de küçük ve nedensiz de olsa bir umut varken, ben bu mutluluğun hayalini bile henüz rahatça kuramazdım.

Çıplak ayaklardan çıkan her seste, her öksürükte, her iç çekişte, her pencere çarpışında, her elbise hışırtısında yataktan kalkar, hırsız gibi çevreye kulak kabartır, dikkatle etrafa bakar ve gözle görülür bir neden yokken heyecana kapılırdım. Ama işte üst kat pencerelerindeki ışıklar kaybolur, ayak sesleriyle insan sesleri yerini horultulara bırakır, gece bekçisi tahtalara vurmaya başlar, bahçe hem pencerelerden bahçeye düşen kızıl ışık şeritleri kaybolur kaybolmaz hem daha aydınlık hem de hem daha hüzünlü olur, son ışık büfe odasından, çiyle kaplı bahçede bir ışık şeridi bırakarak evin girişine geçer ve sırtında gömleği, elinde bir mumla yatağına giden Foka'nın kamburu çıkmış bedenini görürdüm pencereden. Evin kapkara gölgesindeki ıslak çimenlere basarak gizlice girişin penceresine yaklaşıp, soluğumu tutarak ayak işlerine bakan oğlanın horultusunu, kendisini kimsenin duymadığını zanneden Foka'nın sızlanmalarını ve uzun uzun dua eden yaşlı sesini dinlemekten heyecan verici

büyük bir zevk alırdım. Nihayet Foka'nın son mumu da söner, pencere kapanır, tamamen yalnız kalırdım ve çiçekliğin oralarda ya da yatağımın yanında beyazlı bir kadın görür müyüm diye ürkek ürkek iki yanıma bakınarak hızla galeriye koşardım. İşte o zaman yüzüm bahçeye dönük olarak yatağıma yatar, sivrisineklerle yarasalardan olabildiğince korunarak bahçeye bakar, gecenin seslerini dinler, aşkı ve mutluluğu hayal ederdim.

O zaman benim için her şey başka bir anlam kazanırdı: Bir yandan gür yapraklı dallarıyla mehtaplı gökyüzünde parlayan, diğer yandan koyu gölgeleriyle çalıları ve yolu kapkara kaplayan yaşlı akağaçların görüntüsü, göletin ses gibi yükselen yumuşak, huzur verici pırıltısı, galerinin önündeki çiçekliğe zarif gölgelerini düşüren çiçeklerin üzerindeki çiy tanesinin ay ışığındaki pırıltısı, göletin ötesinde öten bıldırcının sesi, anayolda yürüyen bir insanın sesi, iki yaşlı akağacın birbirine sürtünmesiyle çıkan duyulur duyulmaz, hafif gıcırtı, battaniyenin altında kulağımın tepesinde uçan sivrisineğin vızıltısı, daldaki bir elmanın kuru yaprakların üzerine düşüşü, bazen terasın merdivenlerine kadar gelen ve yeşilimsi sırtları ay ışığında gizemli bir şekilde parlayan kurbağaların zıplamaları... Bunların hepsi benim için tuhaf bir anlam, çok büyük bir güzellik ve bir tür sona ermemiş mutluluk anlamı kazanırdı. Ve işte *o* uzun siyah saç örgüsü, dik göğsü, çıplak kolları, şehvetli kucaklamalarıyla, her zaman hüzünlü ve güzel haliyle beliriyordu. Beni seviyordu, ben de sevgisinin bir anı için tüm hayatımı feda ediyordum. Ama ay gökyüzünde daha da yükseliyor, parıltısı artıyor, göletin ses gibi büyüyen yumuşak ışıltısı daha da parlaklaşıyor, gölgeler gitgide koyulaşıyor, ışık gitgide saydamlaşıyor ve ben bütün bunlara bakar, kulak verirken bir şey bana çıplak kolları ve ateşli kucaklamalarıyla *onun* henüz mutlulukların tümü olmaktan, ona duyduğum aşkın ise nimetlerin tümü olmaktan uzak olduğunu söylüyordu; yükseklerdeki dolu-

naya baktıkça gerçek güzellik ve gerçek nimet bana daha yukarılarda, daha saf bir halde, bütün güzelliklerin, bütün nimetlerin kaynağı olan Ona daha yakın gibi görünüyordu ve gözlerimde tam tatmin olmamış, ama heyecan verici sevinç gözyaşları beliriyordu.

Yalnızdım, gizemlerle dolu görkemli doğa, soluk mavi gökyüzünün belirsiz yüksek bir yerinde çekici parlak bir daire halinde nedense kalakalmış, ama bir yandan da gökyüzünün her yerinde olan, sanki uçsuz bucaksız boşluğun her yerini kendisiyle dolduran ay ve ben, insanlara özgü bütün sığ, zavallı tutkularla küçülmüş, ama aşkın uçsuz bucaksız gücüne sahip zavallı bir solucan olan ben... Bana öyle geliyordu ki, bu anlarda sanki doğa, ay ve ben, hepimiz bir ve aynıydık.

XXXIII. Bölüm
Komşular

Gelişimizin ilk günü babamın, komşularımız Yepifanovları iyi insanlar diye adlandırması beni çok şaşırtmıştı, arabasına binip onlara gitmesi ise daha da çok şaşırtmıştı. Yepifanovlarla aramızda eskiden beri bir arazi davası vardı. Bu dava yüzünden babamın sinirlendiğini, Yepifanovlara verip veriştirdiğini, anladığım kadarıyla onlardan korunmak için birtakım adamlar tuttuğunu, Yakov'un da onlardan düşmanımız ve *karanlık insanlar* diye söz ettiğini kim bilir kaç kez duymuştum; ayrıca mamanın, evinde, hatta kendisinin yanında bu insanlardan söz edilmemesini rica ettiğini anımsıyorum.

Bu bilgilerle çocukluğumda Yepifanovların, yalnızca babamı değil, ellerine geçirirlerse oğlunu da kesmeye ya da boğmaya niyetli *düşmanlarımız,* tam anlamıyla *karanlık insanlar* olduklarına dair öyle kesin ve açık bir düşünce oluşturmuştum ki, annemin öldüğü yıl Avdotya Vasilyevna Yepifanova'yı, yani annemle ilgilenen la belle Flamande'ı görünce, onun bu karanlık insanlar ailesinden olduğuna zor inanabilmiş, yine de bu aile hakkındaki kötü düşüncelerimden vazgeçmemiştim. Bu yaz onlarla sık sık görüştüğümüz halde ailenin tümüne karşı tuhaf bir şekilde önyargılı

olmaya devam ediyordum. Bu Yepifanovlar gerçekte nasıl insanlardı? Yepifanov ailesi, hâlâ genç ve neşeli bir dul olan elli yaşında bir anne, onun güzel kızı Avdotya Vasilyevna ve oğlu, son derece ciddi bir karaktere sahip, bekâr, kekeme emekli teğmen Pyotr Vasilyeviç'ten oluşuyordu.

Anna Dmitriyevna Yepifanova, kocasının ölümünden önce yirmi yıl kadar ondan ayrı yaşamıştı. Zaman zaman akrabalarının olduğu Petersburg'da, ama daha çok bize üç verst uzaklıktaki kendisine ait Mıtişçi Köyü'nde otururdu. Çevrede onun yaşam tarzıyla ilgili öyle korkunç şeyler anlatılırdı ki, Messalina[29] onun yanında masum bir çocuk kalırdı. Annem de bu yüzden olacak, evinde Yepifanova'nın adının anılmasını bile istemezdi; ama tüm dedikodular arasında en kötü niyetli dedikodu türü olan çiftlik komşularının yaptıkları dedikoduların onda birine bile inanılmaz dersek ironi yapmış olmayız. Ancak Anna Dmitriyevna'yı tanıdığım sırada evinde Mityuşa adında, toprak köleleri arasından seçilmiş, saçları her zaman lüle lüle kıvrılıp pomatlanmış, Çerkez tarzı ceket giyen, yemek sırasında hep Anna Dmitriyevna'nın sandalyesinin arkasında dikilen bir sekreteri olmasına ve Anna Dmitriyevna'nın onun yanında konuklarını sık sık Fransızca olarak sekreterinin güzel gözlerini ve dudaklarını seyretmeye davet etmesine karşın, ortada dedikoduları sürdürmeyi gerektirecek bir şey yoktu. Aslında galiba bundan on yıl kadar önce Anna Dmitriyevna, kendisine büyük saygı gösteren oğlu Petruşa'yı askerlikten ayırıp yanına getirttikten sonra yaşam tarzını tümden değiştirmişti. Anna Dmitriyevna'nın çiftliği büyük değildi, topu topu yüz küsur toprak kölesi vardı, sürdüğü eğlenceli yaşamın giderleriyse çok fazlaydı, öyle ki, bundan on yıl kadar önce üst üste rehine konan çiftliğin rehin bedeli zamanında ödeneme-

29 Valeria Messalina, Roma İmparatoru Claudius'un üçüncü karısı ve imparatoriçe. Claudius'un kendisine düşkünlüğünden yararlanıp sevmediği insanları idam ettirdiği ve sürgüne gönderttiği söylenir. (ç.n.)

miş ve kaçınılmaz olarak haraç mezat satılması gerekmişti. Bu olağanüstü koşullarda vesayet, çiftliğin haczi, mahkeme heyetinin gelişi ve buna benzer tatsız durumların, faizlerin ödenmemesinden çok işin başında bir kadının olmasından kaynaklandığını düşünen Anna Dmitriyevna alaya, oğluna bir mektup yazdı ve böyle bir durumda bulunan annesini kurtarmaya gelmesini istedi. Pyotr Vasilyeviç askerlikte işleri yakın bir zamanda ekmeğini eline almayı umut edecek kadar iyi gittiği halde her şeyi bıraktı, istifasını verdi ve annesini yaşlılığında rahat ettirmeyi birinci görev sayan saygılı bir oğul olarak (annesine yazdığı mektuplarda da bunu son derece içten bir dille belirtiyordu) köye geldi.

Pyotr Vasilyeviç, yüzünün çirkinliğine, hantallığına ve kekemeliğine karşın aşırı derecede katı kuralları ve olağanüstü pratik zekâsı olan biriydi. Küçük borçlarla, ticari işlemlerle, ricalarla, vaatlerle bir şekilde çiftliği elinde tuttu. Pyotr Vasilyeviç toprak ağası olduktan sonra babasının sandık odasında duran belden kırmalı paltosunu çıkartıp sırtına geçirdi, arabaları ve atları yok etti, Mitişçi'den konukların ayağını kesti, kuyu kazdırıp yapay göller oluşturdu, sürülen toprakları artırdı, köylünün elindeki toprağı azalttı, koruyu kendi olanaklarıyla kestirip idare edecek bir fiyata sattı ve işleri yoluna koydu. Pyotr Vasilyeviç, kendisine bir söz vermişti: Bütün borçlarını ödeyene dek babasının paltosundan ve kendi diktirdiği yelken bezi pardösüden başka bir giysi giymeyecek, köylü atlarının çektiği arabadan başka bir arabaya binmeyecekti. Sözünü de tuttu. Bu katı yaşam biçimini annesine karşı görev olarak kabul ettiği dalkavukça saygının izin verdiği ölçüde tüm aileye yaymaya çabalıyordu. Konuk odasında annesinin karşısında kekeleyerek yerlere kadar eğiliyor, onun bütün isteklerini yerine getiriyor, Anna Dmitriyevna'nın buyruklarını yerine getirmeyen adamları azarlıyor, çalışma odasında ve yazıhanede ise kendisi emir vermeden yemek için ördek alındığı, ya da Anna

Dmitriyevna'nın buyruğuyla komşu kadının sağlık durumunu öğrenmek için adam gönderildiği, köylü kızlar sebze bahçesinde yabani ot yolmak yerine ormana ahududu toplamaya yollandığı için kızıp söyleniyordu.

Dört yıl kadar sonra bütün borçlar ödenmiş ve Moskova'ya giden Pyotr Vasilyiç, oradan yepyeni bir elbise ve arabayla geri dönmüştü. İşlerin bu parlak durumuna karşın, yakınları ve yabancılar karşısında kaşlarını çatarak övündüğü katı huylarından vazgeçmemişti ve kekeleye kekeleye "Beni gerçekten görmek isteyen, gocuğum sırtımdayken görünce sevinecek ya da benim lahana çorbamı da, lapamı da yiyecek," diyordu. "Ben de bunları yiyorum," diye ekliyordu. Her sözünde ve her hareketinde kendisini annesi için feda etmiş ve çiftliği rehinden kurtarmış olmanın bilincine dayanan bir gurur ve buna benzer bir şey yapmadıkları için başkalarına karşı bir küçümseme vardı.

Anne ve kızı birbirlerinden tamamen farklı karakterlere sahiptiler ve pek çok konuda aralarında farklılıklar vardı. Anne, toplum içinde en hoş, her zaman aynı içten neşeyle dolu kadınlardan biriydi. Güzel, eğlenceli her şey onu gerçekten mutlu ederdi. Hatta yalnızca çok iyi ruhlu yaşlı insanlarda görülen bir özellik olan eğlenen gençleri görüp keyif alma yeteneği de en üst düzeydeydi. Kızı Avdotya Vasilyevna, tam tersine ciddi bir karaktere sahipti ya da daha ziyade genellikle evlenmemiş güzel kızlarda bulunan, ortada hiçbir neden yokken tepeden bakma, umursamaz bir dalgınlık huyu vardı. Neşeli olmak istediğinde neşesi de garipti, ya kendi kendisiyle, ya konuştuğu kişiyle, ya da istemediği herkesle alay ederdi. "*Evet, kendimi müthiş güzel buluyorum, tabii ki herkes bana âşık olur*," gibi sözler söylediğinde genellikle şaşırır, ne demek istediğini kendi kendime sorardım. Anna Dmitriyevna her zaman gayretli bir kadındı: Evin ve bahçenin düzenine, çiçeklere, kanaryalara ve güzel eşyalara düşkünlüğü vardı. Odaları ve bahçesi büyük ve zengin de-

ğildi, ama hepsi de öyle düzenli ve temizdi, hepsi güzel bir vals ya da polkada ifade bulan o hafif neşenin ortak niteliğini öyle bir taşıyordu ki, konuklar tarafından sık sık övgü olarak kullanılan *cici* sözcüğü Anna Dmitriyevna'nın bahçesine ve odalarına son derece uygun düşerdi. Ufak tefekliği, zayıflığı, yüzünün canlı rengi, minicik güzel elleri, her zaman neşeli hali ve her zaman yüzüne yakışan giyimiyle Anna Dmitriyevna'nın kendisi de cici bir kadındı. Yalnızca küçük ellerinin biraz fazlaca kabarıp dışarı fırlamış koyu eflatun damarları bu genel karakteri bozuyordu. Avdotya Vasilyevna tam tersine, hemen hemen hiçbir zaman hiçbir şey yapmaz, biblolarla ya da çiçeklerle uğraşmayı sevmez, hatta kendisiyle çok az ilgilenir ve konuklar geldiğinde hep giyinmeye odasına koşardı. Ama giyinmiş olarak geri geldiğinde bütün çok güzel yüzler için ortak olan soğuk ve tekdüze bir anlam taşıyan gözleri ve gülümseyişi dışında olağanüstü güzel olurdu. Kusursuz güzellikteki yüzü ve düzgün endamı sanki durmadan "Buyurun, istediğiniz kadar bakabilirsiniz bana," der gibiydi.

Ancak annenin canlı karakterine ve kızının umursamaz, dalgın dış görünüşüne karşın bir şey size, birincisinin hiçbir zaman, ne eskiden, ne de şimdi güzel ve eğlenceli olanlar dışında hiçbir şeyi sevmediğini, Avdotya Vasilyevna'nın ise bir kez sevdi mi tüm hayatını sevdiğine feda edecek insanlardan biri olduğunu söylerdi.

XXXIV. Bölüm
Babamın Evliliği

İkinci evliliğini Avdotya Vasilyevna Yepifanova'yla yaptığı sırada babam kırk sekiz yaşındaydı.

Babamın, kızlarla birlikte tek başına köye geldiğinde, çok büyük bir para kazandıktan sonra kumar oynamayı bırakan kumarbazlar gibi içi kıpır kıpır, mutlu ve girişken bir ruh hali içinde bulunduğunu tahmin ediyorum. Elinde henüz kullanmadığı, kumarda harcamak istemezse yaşamda başarı kazanmak için kullanabileceği daha pek çok şans kaldığını hissediyordu. Üstelik mevsim ilkbahardı, beklenmedik bir anda çok parası olmuştu, yapayalnızdı ve canı sıkılıyordu. Yakov'la işleri konuşurken Yepifanovlarla olan ezeli davayı ve çoktandır görmediği güzel Avdotya Vasilyevna'yı anımsayıp, zannederim Yakov'a şöyle demişti: "Baksana Yakov Harlampıç, bu davayla uğraşıp duracağımıza şu lanet olası toprağı onlara bırakalım diyorum ha? Sen ne dersin?"

Böyle bir soru karşısında Yakov'un parmaklarının arkasında nasıl olumsuz bir şekilde fırıl fırıl döndüğünü ve "Siz bilirsiniz ama *yine de* biz haklıyız Pyotr Aleksandroviç," dediğini tahmin edebiliyorum.

Ama babam faytonu hazırlamalarını emretmiş, son moda zeytin rengi beli kırmalı paltosunu giymiş, kalan saç-

larını taramış, mendiline koku sıkmış ve bir beyefendi gibi davrandığı inancının, ama asıl güzel bir kadını görme umudunun verdiği en neşeli ruh haliyle komşulara gitmiştir.

Ben sadece babamın bu ilk ziyaretinde o sırada tarlada olan Pyotr Vasilyeviç'le karşılaşmadığını ve hanımlarla iki saat kadar yalnız kaldığını biliyorum. Onun nasıl iltifatlar yağdırdığını, yumuşak çizmesini yere hafif hafif vurarak, mırıldanır gibi konuşarak ve gözlerini baygınlaştırarak onları nasıl büyülediğini tahmin ediyorum. Neşeli yaşlı kadının o anda babamı nasıl sevdiğini ve güzel, soğuk kızının nasıl neşelendiğini de tahmin ediyorum.

Bir hizmetçi kız soluk soluğa gelip de Pyotr Vasilyeviç'e yaşlı İrtenyev'in geldiğini haber verdiğinde onun öfkeyle "Ne, niye gelmiş?" dediğini ve bu yüzden olabildiğince sessiz eve döndüğünü, belki odasına gidip mahsus en pis paltosunu sırtına geçirdiğini ve aşçıya hanımlar buyursalar bile yemeğe ek hiçbir şey yapılmayacağını söylemek için haber yolladığını tahmin ediyorum.

Sonraları babamı sık sık Yepifanovlarla birlikte gördüğüm için bu ilk buluşmayı gözümde canlandırabiliyorum. Tahmin ediyorum, babam bu davayı barışçıl bir şekilde sonlandırmayı önermiş olsa da Pyotr Vasilyeviç suratını asmış ve kendisi askerlik geleceğini annesi için feda ettiği, babamsa böyle bir şey yapmadığı için sinirlenmiştir ve babam onun surat astığını fark etmemiş gibi şen şakrak davranmış, onunla şaka yapmayı çok seven biri gibi konuşmuş, Pyotr Vasilyeviç zaman zaman gücenmiş, zaman zaman da istemediği halde kendini bu duruma kaptırmaktan alıkoyamamıştır. Babam her şeyi şakaya alma huyuyla Pyotr Vasilyeviç'i nedense albay diye adlandırmış ve Yepifanov benim yanımda da kaç kez yaptığı gibi, her zamankinden daha kötü kekeleyerek ve sinirden kıpkırmızı kesilerek a-a-albay değil, te-teğmen olduğunu söylemesine karşın babam beş dakika sonra ona yine albay demiştir.

Lyuboçka biz köye gelmeden önce Yepifanovlarla her gün görüştüklerini ve bu görüşmelerin son derece eğlenceli geçtiğini anlatıyordu. Babam her şeyi kendine özgü, şaka eder gibi, bununla birlikte basit ve zarif bir şekilde yapma yeteneğiyle bazen Yepifanovların da katıldığı bir av, bazen bir balık avı, bazen de havai fişek gösterisi düzenliyormuş. Lyuboçka öfkelenen, kekeleyen ve her şeye sinirlenen şu çekilmez Pyotr Vasilyeviç olmasa çok daha eğlenceli olacağını söylüyordu.

Biz geldikten sonra Yepifanovlar sadece iki kez bize uğradı, biz de bir kez hep birlikte onlara gittik. Onların ve çok sayıda konuğun olduğu, babamın da isim günü olan Aziz Pyotr gününden sonra Yepifanovlarla ilişkilerimiz nedense tümden kesildi ve sadece babam tek başına onlara gitmeye devam etti.

Babamı Duneçka'yla (annesi öyle diyordu kızına) birlikte gördüğüm kısa bir sürede fark edebildiklerim şunlardı: Babam, geldiğimiz gün beni şaşırtmış olan aynı mutlu ruh hali içindeydi hep. Öyle neşeli, genç, hayat dolu ve mutluydu ki, bu mutluluk ışıkları çevresindeki herkese yayılıyor, bu ruh hali ister istemez çevresindekilere de bulaşıyordu. Avdotya Vasilyevna odadayken yanından bir adım ayrılmıyor, hiç durmadan öyle tatlı iltifatlar ediyordu ki, onun adına ben utanıyordum; ya da hiçbir şey söylemeden Avdotya Vasilyevna'nın yüzüne bakarak tutkulu ve kendini beğenmiş bir edayla omzunu yukarı kaldırıp hafifçe öksürüyor, bazen de onunla gülümseyerek fısıltıyla konuşuyordu; ama bütün bunları en ciddi konularda bile kendisine özgü bir ifadeyle, *öylesine, şaka eder gibi* yapıyordu.

Avdotya Vasilyevna, o sıralar ansızın utandığı anlar dışında, ki benim de çok iyi bildiğim bir şey olduğu için ona bakarken acıdığım ve üzüldüğüm anlardı bu anlar, iri mavi gözlerinde neredeyse sürekli parıldayan mutluluk ifadesini babamdan kapmış ve benimsemiş gibiydi. Böyle anlarda

görünüşe göre her bakıştan, her hareketten korkuyordu, herkesin kendisine baktığını, sadece onu düşündüklerini, her şeyini çirkin bulduklarını sanıyordu. Herkese ürkek ürkek bakıyor, yüzü sürekli renkten renge giriyor ve yüksek sesle, cesurca konuşmaya başlıyor, çoğunlukla saçma sapan şeyler söylüyor, herkesle birlikte babamın da bunu duyduğunu hissederek daha da çok kızarıp bozarıyordu. Ancak babam böyle durumlarda onun saçmaladığını fark etmiyor, aynı tutkulu haliyle hafifçe öksürerek neşeli bir heyecanla ona bakıyordu. Avdotya Vasilyevna bu utanma nöbetlerini ortada bir neden yokken geçirse de, bu nöbetlerin zaman zaman babamın yanında herhangi bir genç, güzel kadından söz edildikten hemen sonra geldiğini fark etmiştim. Daha önce sözünü ettiğim utangaçlıktan sık sık o tuhaf ve sıkıntılı neşeli duruma geçişler, babamın sevdiği sözleri ve deyimleri tekrar etmesi, babamla başladığı konuşmaları başkalarıyla sürdürmesi gibi şeyler, eğer söz konusu kişi babam olmasaydı ve ben de daha büyük olsaydım, babamla Avdotya Vasilyevna'nın ilişkilerini bana açıklayabilirdi, ama ben o sıralarda, benim yanımda Pyotr Vasilyeviç'ten bir mektup alınca çok bozulduğunda ve ağustosun sonuna kadar Yepifanovlardan ayağını kestiğinde bile hiçbir şeyden kuşkulanmıyordum.

Ağustosun sonunda babam komşulara tekrar gitmeye başladı ve bizim (Volodya'yla benim) Moskova'ya hareketimizden bir gün önce bize Avdotya Vasilyevna Yepifanova'yla evleneceğini açıkladı.

XXXV. Bölüm
Bu Haberi Nasıl Karşıladık?

Bu resmî açıklamadan bır gün önce evdeki herkes durumu biliyor ve farklı fikirler yürütüyordu. Mimi bütün gün odasından çıkmadı, ağlayıp durdu. Katenka annesinin yanından ayrılmadı ve yüzünde annesinden kaptığı açık olan hakarete uğramış insan ifadesiyle sadece öğle yemeği için dışarı çıktı. Lyuboçka aksine çok neşeliydi, sofrada müthiş bir sır bildiğini, ama hiç kimseye anlatmayacağını söylüyordu.

Volodya, kız kardeşinin keyfini paylaşmaksızın:

— Sırrında müthiş bir şey yok, –dedi.– Ciddi düşünebilseydin tersine bunun çok kötü olduğunu anlardın.

Lyuboçka gözlerini dikip hayretle ona baktı ve bir süre konuşmadı.

Yemekten sonra Volodya koluma girmeye niyetlendi, ama bunun şefkat göstermek gibi anlaşılacağından çekinmiş olmalı ki, sadece dirseğime dokunup başıyla salonu işaret etti.

Yalnız olduğumuzdan emin olduktan sonra bana:

— Lyuboçka'nın hangi sırdan söz ettiğini biliyor musun? –dedi.

Volodya'yla ciddi bir şeyden konuşurken nadiren birbirimizin gözünün için bakardık. Böyle bir durumda karşılıklı

huzursuz olur ve Volodya'nın deyimiyle gözlerimiz kamaşmaya, içinde bir şeyler sıçramaya başlardı; fakat bu kez benim gözlerimde beliren şaşkınlığa karşılık "Bunda şaşılacak bir şey yok, biz kardeşiz ve önemli bir aile meselesi konusunda birbirimize danışmak zorundayız," der gibi dikkatle ve ciddi bir şekilde gözlerimin içine bakmaya devam ediyordu. Ne demek istediğini anlamıştım, şöyle devam etti:

— Babam Yepifanova'yla evleniyor! Biliyor musun?

Evet anlamında başımı salladım, çünkü bunu duymuştum.

— Bu çok iyi bir şey değil, –diye devam etti Volodya.

— Neden ki?

— Neden mi? –diye karşılık verdi sıkıntıyla.– Böyle kekeme bir dayıya, bir albaya, bütün bu hısım akrabaya sahip olmak çok hoş olurdu doğrusu. Avdotya Vasilyevna da şimdi iyi ve zararsız görünüyor, ama daha sonra ne olacağını kim bilebilir? Hadi diyelim bizim için hava hoş, ama Lyuboçka yakında sosyeteye girecek. Böyle bir belle-mère'le[30] çok hoş olmaz, doğru dürüst Fransızca bile konuşamıyor, kıza ne verebilir? Poissarde,[31] başka bir şey değil; diyelim iyi, ama yine de poissarde işte, –diye sözünü bitirdi Volodya galiba bu poissarde sıfatından pek memnun olarak.

Volodya'nın babamın yaptığı seçimi bu kadar rahat yargıladığını duymak benim için ne kadar tuhaf olsa da haklı gibi geliyordu.

— Babam neden evleniyor ki? –diye sordum.

— Karanlık bir hikâye, ne olduğunu Tanrı bilir; ben sadece Pyotr Vasilyeviç'in onu evlenmeye ikna ettiğini, zorladığını, babamın istemediğini, ama daha sonra aklına esip bir tür şövalyelik yaptığını biliyorum, yani karanlık bir hikâye. Pederi daha yeni yeni anlamaya başladım, –diye devam etti Volodya (baba değil de peder demesi çok canımı yaktı).–

30 Üvey anne. (Fr.)

31 Aşağı tabakadan kadın anlamında. (Fr.)

Harika bir adam, iyi yürekli ve akıllı, ama bu kadar düşüncesizlik, havailik... şaşırtıcı, kadınlara karşı soğukkanlı olamıyor. Sen de biliyorsun ya, onun tanımadığı, âşık olmadığı kadın yoktur. Biliyorsun işte Mimi'ye bile.

— Ne diyorsun sen?

— Şunu diyorum: Mimi genç kızken ona âşık olduğunu, şiir yazdığını, aralarında bir şeyler geçtiğini yakın zaman önce öğrendim. Mimi hâlâ acı çekiyor.

Volodya gülmeye başladı.

— Olamaz! –dedim hayretle.

Volodya yine ciddi bir ifadeyle ve ansızın Fransızca konuşmaya başlayarak:

— Ama asıl önemlisi, –diye devam etti,– böyle bir evlilik tüm hısım akrabanın nasıl da hoşuna gidecek! Çocukları da olur herhalde.

Volodya'nın sağduyusu ve önsezileri beni öyle etkilemişti ki, ne diyeceğimi bilemiyordum.

Bu sırada Lyuboçka yanımıza geldi.

— Biliyorsunuz demek? –dedi neşeli bir yüzle.

— Evet, –dedi Volodya,– yalnız hayret ettiğim bir şey var Lyuboçka, sen de kundakta bebek değilsin artık. Babamın bir sünepeyle evlenmesi seni nasıl bu kadar sevindirebiliyor?

Lyuboçka birden ciddi bir yüz ifadesi takındı ve bir an düşünceye daldı.

— Volodya! Neden sünepe diyorsun? Avdotya Vasilyevna'dan böyle söz etmeye nasıl cüret edersin? Babam onunla evlendiğine göre demek ki sünepe değil.

— Tamam, sünepe değil, ben öylesine söyledim, ama yine de...

— "Ama yine de" falan değil, –diye Volodya'nın sözünü kesti Lyuboçka sinirlenerek,– senin âşık olduğun küçükhanıma ben sünepe demiyordum; babamdan ve mükemmel bir kadından nasıl böyle söz edebilirsin? Benden büyük olsan da böyle şeyler söyleme bana! Söylememelisin.

— Ama neden düşünmeyelim ki bu konu...

— Düşünemezsiniz, –diye tekrar Volodya'nın sözünü kesti Lyuboçka,– babamız gibi bir baba hakkında böyle bir şey düşünülemez. Mimi düşünebilir, ama sen düşünemezsin ağabey.

— Yo, sen henüz hiçbir şey anlamıyorsun, –dedi Volodya küçümseyerek,– anlasana. *Duneçka* Yepifanova diye biri çıkıp senin rahmetli anneciğinin yerini alıyor, bunun neresi iyi?

Lyuboçka bir an sustu ve birden gözlerinde yaşlar belirdi.

— Kibirli olduğunu bilirdim de bu kadar kötü olduğun aklıma gelmezdi, –dedi Lyuboçka ve arkasını dönüp gitti.

Volodya yüzüne yarı ciddi yarı gülünç bir ifade verip bakışlarını donuklaştırarak:

— *Francala*, –dedi ve Lyuboçka'yla konuşmaya gönül indirecek kadar kontrolünü kaybettiği için kendini suçlar gibi ekledi:– Gel de bunlarla konuş.

Ertesi gün hava kötüydü, konuk odasına gittiğimde babam da, hanımlar da henüz çaya gelmemişti. Gece soğuk bir güz yağmuru yağmıştı, gece içini boşaltan yağmur bulutunun kalıntıları gökyüzünde dolaşıyor, artık oldukça yüksekte duran güneş, bulutun arasından bir ışık çemberi halinde donuk donuk kendini hissettiriyordu. Rüzgâr kuzeyden esiyordu, hava nemliydi. Bahçe kapısı açıktı, terasın ıslak olduğu için kararmış gibi görünen döşemesindeki gece yağmurundan kalma su birikintileri kuruyordu. Açık kapı rüzgâr yüzünden demir çengele çarpıp ses çıkarıyordu, yollar ıslak ve çamurluydu; çıplak beyaz dallarıyla yaşlı akağaçlar, çalılar ve otlar, ısırganlar, frenküzümleri, mürverler, soluk tarafları dışa dönmüş yapraklarıyla yerlerinde çırpınıp duruyorlar, köklerinden kopmak istiyorlardı; ıhlamur ağaçlı yoldan yuvarlak sarı yapraklar dönerek, birbirlerini kovalayarak uçuşuyor, ıslak yola, koyu yeşil ıslak çayırların üzerine düşüyor, ıslanıyorlardı. Zihnim babamın yapacağı evlilikle

meşguldü, konuyu Volodya'nın baktığı açıdan düşünüyordum. Kız kardeşimin, bizim, hatta babamın geleceği hiç de iyi görünmüyordu gözüme. İlgisiz, yabancı, en önemlisi de *genç* bir kadın, hiçbir hakkı yokken bir anda pek çok konuda hem de kimin yerini alıyor, anneciğimin! Canım sıkıldı, babam bana daha da suçlu göründü. Bu sırada uşakların odasında konuşan babamla Volodya'nın seslerini duydum. O anda babamı görmek istemiyordum ve kapıdan uzaklaştım; ama Lyuboçka arkamdan geldi ve babamın beni çağırdığını söyledi.

Babam konuk odasında elini piyanoya dayamış ayakta duruyordu, sabırsız, bununla birlikte ciddi bir ifadeyle benden yana bakıyordu. Yüzünde o sıralarda fark ettiğim gençlik ve mutluluk ifadesinden artık eser yoktu. Üzgündü. Volodya elinde piposuyla odada dolaşıyordu. Babamın yanına gidip selam verdim.

Başını kaldırarak kararlı ve tatsız olduğu belli, ama haklarında daha sonra hüküm verilecek şeylerden söz edilirken kullanılan o özel, hızlı ses tonuyla:

— Evet dostlarım, Avdotya Vasilyevna'yla evleneceğimi sanırım biliyorsunuz, –dedi ve kısa bir süre sustu.– Annenizin ölümünden sonra evlenmeyi hiç istemiyordum, ama...– bir an durakladı,– ama galiba kader böyleymiş. Duneçka sevimli, iyi bir kız, artık çok genç de değil; onu seveceksiniz, o sizi içtenlikle seviyor zaten, iyi bir insan. –Volodya'yla bana dönüp sözünü kesemeyelim diye hızlı hızlı ekledi,– Sizin artık gitme zamanınız geldi, bense yılbaşına dek burada kalacağım ve Moskova'ya geleceğim, –yine durakladı,– karımla ve Lyuboçka'yla birlikte. –Babamın bizden âdeta çekindiğini ve kendini suçlu hissettiğini görmek içimi yakıyordu, yanına iyice yaklaştım, ama Volodya başını önüne eğmiş, piposunu içmeye devam ederek odada dolaşıp duruyordu.

Babam kızardı, hafifçe öksürerek ellerini bana ve Volodya'ya uzattı:

— İşte böyle dostlarım, sizin ihtiyar böyle işlere kalkıştı, –dedi.

Bunu söylediğinde gözlerinde yaşlar vardı ve o sırada odanın öbür köşesinde olan Volodya'ya uzattığı elinin hafifçe titrediğini fark ettim. Bu titreyen elin görünüşünden içim yanacak kadar çok etkilendim ve aklıma, beni daha da çok üzen tuhaf bir düşünce, babamın 1812 yılında orduda hizmet ettiği ve cesur bir subay olduğu düşüncesi geldi. Damarları dışarı fırlamış iri elini tutup öptüm. Elimi kuvvetlice sıktı, birden gözyaşlarına boğularak iki eliyle Lyuboçka'nın siyah saçlı başını tutup onu gözlerinden öpmeye başladı. Volodya piposunu düşürmüş gibi yaptı ve yere eğilip yumruğuyla usulca gözlerini sildi, fark edilmemeye çalışarak odadan çıktı.

XXXVI. Bölüm
Üniversite

Düğün iki hafta sonra yapılacaktı; ancak derslerimiz başlıyordu ve Volodya'yla ben eylülün başında Moskova'ya gittik. Nehlüdovlar da köyden dönmüşlerdi. Dmitriy (ayrılırken birbirimize mektup yazma sözü vermiştik ama bir kez bile yazmadık tabii ki) hemen bana geldi ve ertesi gün ilk ders için beni üniversiteye ilk onun götürmesine karar verdik.

Pırıl pırıl güneşli bir gündü.

Amfiye girer girmez büyük pencerelerden içeri giren parlak gün ışığında kapıların önünde ve koridorlarda dalgalanan bu neşeli genç insan kalabalığının arasında kişiliğimin kaybolduğunu hissettim. Bu çok büyük topluluğun bir üyesi olduğumu bilmek çok hoş bir duyguydu. Ancak bütün bu insanlar arasında tanıdıklarımın sayısı çok azdı, onlarla da tanışıklığım, başlarıyla verdikleri selam ve "Merhaba İrtenyev!" sözleriyle sınırlıydı. Çevremdekiler el sıkışıyor, itişip kakışıp şakalaşıyorlardı; her yandan dostluk sözleri, gülümsemeler, şakalar yağıyordu. Her yerde bütün bu genç topluluğu birleştiren bir bağ hissediyordum ve bu bağın bir şekilde beni atlayıp geçmesine üzülüyordum. Ama bu sadece anlık bir izlenimdi. Bu izlenim ve onun yarattığı can sıkıntısı

yüzünden, üstelik de çok kısa bir süre içinde bu topluluğa ait olmamam çok daha iyi, benim düzgün insanlardan oluşan kendime ait bir çevrem olması gerekir diye düşündüm ve Kont B., Baron Z., Prens R., İvin ve aralarında İvin ve Kont B. gibi tanıdıkların olduğu, diğer soylu bayların oturdukları üçüncü sıraya kuruldum. Ama bu baylar da bana öyle bir bakıyorlardı ki, onların grubuna da hiç ait olmadığımı hissediyordum. Çevremde olan biteni izlemeye koyuldum. Dağınık kır saçları ve beyaz dişleri, sırtında düğmeleri açık redingotuyla Semyonov yakınımda oturuyordu, dirseğine dayanmış, kaleminin ucunu kemiriyordu. Sınavları birincilikle kazanan liseli, siyah boyunbağı yine yanağına kadar dayanmış olarak birinci sırada oturuyor, atlas yeleğine takılı saatinin gümüş anahtarıyla oynuyordu. Ne yapıp edip üniversiteye girmiş olan İkonin, çizmelerini tamamen örten, zıhlı mavi pantolonuyla üst sırada oturuyor, kahkahalar atıyor, avaz avaz bağırarak Parnas'ta olduğunu söylüyordu. Sadece soğuk değil, üstelik de sanki burada hepimiz eşitiz diye hatırlatırcasına küçümser gibi bir selam vererek beni şaşırtan İlenka önümde oturuyordu ve zayıf bacaklarını teklifsizce sıraya koymuş (bana nispet yapıyor gibi geldi) başka bir öğrenciyle konuşuyor, arada bir bana bakıyordu. Yanımda İvin'in grubu Fransızca konuşuyordu. Bu baylar bana korkunç birer aptal gibi göründü. Konuşmalarından duyduğum her sözcük, bana sadece anlamsız gelmekle kalmıyordu, aynı zamanda yanlıştı, Fransızca değildi zaten (ce n'est pas français[32] diyordum içimden), Semyonov'un, İlenka'nın ve diğerlerinin duruşları, konuşmaları ve davranışları bana soylu, düzgün ve "comme il faut" gelmiyordu.

Hiçbir gruba ait değildim, kendimi yalnız ve yakınlık kurma konusunda yeteneksiz hissederek kızdım. Önümdeki sırada oturan bir öğrenci çevresi kıpkırmızı şeytantırnaklarıyla dolu tırnaklarını kemiriyordu. Bu yaptığı bana o

32 Fransızca değil. (Fr.)

kadar iğrenç geldi ki, yerimi değiştirip ondan uzaklaştım. Anımsıyorum da, üniversitenin bu ilk günü bana çok kederli gelmişti.

Profesör içeri girdiğinde herkes şöyle bir kıpırdanıp sustu, anımsıyorum, alaycı bakışımı profesöre de yöneltmiştim ve profesörün, bence hiçbir anlamı olmayan bir giriş cümlesiyle dersine başlaması beni şaşırtmıştı. Dersin başından sonuna dek içinden tek bir sözcük çıkarılamayacak, tek bir sözcük de eklenemeyecek kadar zekice olmasını bekliyordum. Bu konuda hayal kırıklığına uğrayınca, yanımda getirdiğim güzel kaplı defterimdeki "ilk ders" başlığının altına çiçek şeklindeki bir dairede birleşen on sekiz çizgi çizdim ve profesörün (ki, benimle çok ilgilendiğine emindim), not tuttuğumu zannetmesi için elimi nadiren kâğıttan kaldırdım. Aynı derste her profesörün söyleyeceği her şeyi not almaya gerek olmadığına, hatta bunun aptalca bir şey olacağına karar verip bu kuralı sonuna dek sürdürdüm. Daha sonraki derslerde artık o kadar büyük yalnızlık hissetmiyordum, pek çok kişiyle tanışmıştım, el sıkıyor, konuşuyordum, ama arkadaşlarımla aramda yine de her nedense gerçek bir yakınlaşma olmuyordu, için için üzülüyor ve kendimi olduğumdan başka gösteriyordum. Herkesin verdiği adla söylersek aristokratlar ve İvin'in grubuyla arkadaş olamadım, çünkü bugün gibi anımsıyorum, onlarla ilişkilerimde yabani ve kaba biriydim, ancak onlar bana selam verdiklerinde ben de onlara selam veriyordum, görünüşe bakılırsa onlar da benimle arkadaşlık etmeye pek az ihtiyaç duyuyorlardı. Bu durum bambaşka bir nedenden kaynaklanıyordu. Bir arkadaşın bana yakınlık gösterdiğini hisseder hissetmez, ona hemen Prens İvan İvanoviç'in evinde yemek yediğimi ve arabam olduğunu ima ediyordum. Bunların hepsini sadece kendimi daha üstün taraf olarak göstermek için, bu yüzden arkadaşımın beni daha fazla sevmesi için söylüyordum; ama her defasında tam tersine benim Prens İvan İvanoviç'le akra-

balığımı ve arabam olduğunu öğrendiği için arkadaşım bana karşı gururlu ve soğuk davranmaya başlıyordu.

Operov adında, devlet bursuyla okuyan, alçakgönüllü, çok yetenekli ve gayretli bir delikanlı vardı. Operov tokalaşmak için parmaklarını bükmeden ve elini hiç hareket ettirmeden tahta gibi uzatırdı, şakacı arkadaşlar da ellerini ona aynı şekilde uzatırlar ve buna "tahta" sıkışması derlerdi. Hemen hemen her zaman onun yanına oturur, sık sık da konuşurdum. Operov en çok profesörler hakkında dile getirdiği özgür düşünceleriyle hoşuma giderdi. Her profesörün üstünlüklerini ve eksikliklerini gayet açık seçik saptar, hatta zaman zaman onlarla alay eder, ufacık ağzından çıkan hafif sesiyle söylediği şeyler üzerimde çok garip bir etki yapardı. Ancak buna karşın ayrımsız bütün dersleri incecik yazısıyla özene bezene not ederdi. Onunla yakınlaşmaya başlamıştık. Birlikte ders çalışmaya karar vermiştik ve hemen onun yanındaki yerime oturmak için geldiğimde artık küçük, ela, miyop gözleri hoşnutlukla bana çevriliyordu. Ama bir gün konuşurken, anneciğimin ölüm döşeğindeyken babamdan bizleri devlet okuluna vermemesi için ricada bulunduğunu söyleme gereği duydum, duraksayarak ve nedense kızardığımı hissederek devlet bursuyla okuyanların hepsinin çok bilgili olabileceklerine inanmaya başladığımı söyledim, ama benim için... onlar yine de, ce ne sont pas des gens comme il faut[33] diye ekledim. Operov bana hiçbir şey söylemedi, ama daha sonraki derslerde karşılaştığımızda ilk selam veren o olmuyor, elini tahta gibi uzatmıyor, konuşmuyordu ve ben yerime geçip oturduğumda başını, defterlerine bir parmak kalacak kadar eğip notlarına bakıyormuş gibi yapıyordu. Operov'un durup dururken soğuk davranmasına hayret ediyordum. Ama pour un jeune de bonne maison[34] olarak devlet bursuyla okuyan öğrenci Operov'a yaltaklanmayı

33 Comme il faut insanlar değiller. (Fr.)

34 İyi aileden genç bir adam. (Fr.)

yakışıksız bir davranış olarak görüyordum ve itiraf edeyim bu soğukluğu beni üzse de onu kendi haline bıraktım. Bir keresinde ondan önce gelmiştim, sevilen bir profesörün dersi vardı. Her zaman derse gelme alışkanlığı olmayan öğrencilerin bile geldiği bir ders olduğundan her yer dolmuştu, bu yüzden Operov'un yerine oturdum ve defterlerimi masanın üstüne bırakıp dışarı çıktım. Sınıfa geri döndüğümde defterlerimin arka sıraya konulduğunu, Operov'un ise kendi yerinde oturduğunu gördüm. Oturduğu yere biraz önce defterlerimi koyduğumu söyledim kendisine.

— Bilmiyorum, –dedi birden kıpkırmızı kesilip yüzüme bakmadan.

Cesaretimle onu korkutacağımı düşünerek ve kızmış gibi görünerek:

— Size biraz önce defterlerimi oraya koyduğumu söylüyorum, –dedim.– Herkes gördü, –diye ekledim öğrencilere göz atarak, ama çoğu merakla bana baktıkları halde hiçbiri bir şey söylemedi.

Sinirli bir şekilde yerinden doğrulan Operov, bir an öfkeyle yüzüme bakıp:

— Burada yerler parayla değil, kim erken gelmişse o oturur, –dedi.

— Bu da sizin görgüsüz biri olduğunuz anlamına gelir, –dedim.

Operov galiba bir şeyler mırıldandı, hatta galiba "Sen de aptal bir çocuksun," gibi bir şeylerdi, ama ben bu sözleri kesinlikle duymuyordum. Duysam da ne yararı olacaktı? Manants[35] gibi kavga mı edecektik, başka ne olacaktı? (Bu manants sözcüğünü çok severdim, bu sözcük pek çok karışık meselenin yanıtı ve çözümüydü benim için.) Belki bir şeyler daha söylerdim, ama o sırada kapı kapanmış ve profesör, sırtında lacivert frakıyla selam vererek hemen kürsüye geçmişti.

35 Köylüler. (Fr.)

Ancak Operov, sınavlardan önce defterlerine ihtiyacım olduğunda verdiği sözü unutmayarak defterlerini vermeyi ve birlikte ders çalışmayı önerdi.

XXXVII. Bölüm
Gönül İşleri

Bu kış gönül işleri beni oldukça fazla meşgul etti. Üç kez âşık oldum. Bir keresinde Freytag manejine gelen çok şişman bir kadına deli gibi âşık oldum, bu yüzden her salı ve cuma günleri, yani kadının geldiği günler onu görmek için maneje gidiyordum. Ama her defasında beni görecek diye çok korkuyordum, bu yüzden de her zaman ondan çok uzakta duruyor, geçeceği yerden hızla kaçıyordum, benden yana baktığında ise ilgisizce başımı çeviriyordum. Bu nedenle yüzüne doğru dürüst bakamamıştım bile, gerçekten güzel miydi, değil miydi hâlâ bilmem.

Bu hanımı tanıyan Dubkov, bir gün beni manejde, uşakların ve uşakların ellerinde tuttukları kürklerin arkasına saklanmış dikilirken görüp, Dmitriy'den de âşık olduğumu öğrenince beni bu amazonla tanıştırmayı önererek öyle korkuttu ki, tabanları yağlayıp manejden kaçtım. Dubkov'un kadına benden söz etmiş olabileceği düşüncesiyle de bir daha maneje adım atmaya cesaret edemedim, hatta onunla karşılaşmaktan korkarak uşakların olduğu yere kadar bile gidemedim.

Tanımadığım kadınlara, özellikle de evli kadınlara âşık olduğumda Soneçka'nın yanında duyduğumdan bin kat

daha fazla utangaçlık çöküyordu üstüme. Dünyada en korktuğum şey, âşık olduğum kadının aşkımı, hatta benim varlığımı öğrenmesiydi. Bir kadının ona beslediğim duyguları öğrenmesi halinde bu, onun için beni asla bağışlayamayacağı bir hakaret olacakmış gibi geliyordu. Bu amazon, uşakların arkasından baktığım sırada onu kaçırıp köye götürmeyi, orada onunla birlikte yaşamayı, daha neler neler hayal ettiğimi ayrıntısıyla bilseydi belki sahiden hakarete uğramış olurdu. Ama kadının beni tanısa da onunla ilgili düşüncelerimi hemen öğrenemeyeceğini, dolayısıyla onunla sadece tanışmakta utanılacak bir şey olmadığını düşünemiyordum.

Kız kardeşimin yanında gördüğümde Soneçka'ya bir kez daha âşık oldum. Ona olan ikinci aşkım çoktan geçip gitmişti, ama Lyuboçka'nın bana verdiği, Soneçka'nın el yazısıyla yazılmış, içinde Lermontov'un *Demon*'undan alınmış, karamsar aşktan söz eden pek çok satırının altı kırmızı mürekkeple çizilmiş ve sayfalarının aralarına minik çiçekler konmuş bir şiir defteri yüzünden üçüncü kez âşık oldum. Geçen yıl Volodya'nın sevdiği kızın çantasını öptüğünü anımsayınca aynısını yapmayı denedim ve gerçekten de bir akşam odamda yalnızken çiçeğe bakarak hayal kurmaya, onu dudaklarıma dokundurmaya başladığımda ağlamaklı, tatlı bir durum hissettim ve tekrar âşık oldum, ya da birkaç gün boyunca öyle sandım.

Bu kış üçüncü ve son kez Volodya'nın âşık olduğu, evimize gelip giden bir kıza sevdalandım. Şimdi anımsadığım kadarıyla bu küçükhanımın aman aman bir güzelliği, hele de benim hoşuma giden hiçbir güzelliği yoktu. Moskovalı, akıllı, bilgili, tanınmış bir hanımefendinin kızıydı, ufak tefek, zayıf, uzun kumral saçları İngiliz tarzı bukleli, yüz hatları ince bir kızdı. Herkes, kızın, annesinden daha akıllı, daha bilgili olduğunu söylüyordu; ancak ben kızın aklı ve bilgisi aklıma geldiği zaman kölece bir korku duyarak, onunla sadece bir kez, o da anlatılması güç bir heyecanla konuştuğum

için bu konuda hiçbir şey söyleyemezdim. Ama hayranlığını ifade ederken yanında birilerinin olmasından hiç utanmayan Volodya'nın sevinç taşkınlığı bana da öyle güçlü bulaşmıştı ki, bu küçükhanıma tutkulu bir şekilde âşık oldum. *İki kardeşin aynı kıza âşık olduğu* haberinden Volodya'nın hoşlanmayacağını hissederek ona aşkımdan söz etmiyordum. Bana gelince, tam tersine, bu duyguda bana en büyük zevki veren şey, bunun, aynı güzel kıza âşık olduğumuz halde Volodya'yla benim dost kalacağımız ve gerektiğinde birimizin öbürü için kendini feda edeceği tertemiz bir aşk olduğu düşüncesiydi. Bununla birlikte fedakârlık konusunda Volodya galiba benim düşüncemi tam olarak paylaşmıyordu, çünkü o kadar büyük bir tutkuyla seviyordu ki, bu genç hanımla evleneceği söylenen gerçek bir diplomata tokat atmaya ve onu düelloya davet etmeye niyetlenmişti. Bu küçükhanımla topu topu bir kez, süslü püslü laflarla bilimsel müziğin üstünlüklerinden konuşmuşluğum olduğundan, öyle büyük bir çaba gerektirmeyeceği için aşkımdan feragat etmek belki de çok hoşuma gitmişti ve ne kadar sürdürmeye çalışırsam çalışayım, aşkım ertesi hafta geçmiş, bitmişti.

XXXVIII. Bölüm
Sosyete

Üniversiteye girdiğimde ağabeyim gibi benim de gideceğimi hayal ettiğim sosyete eğlenceleri, bu kış tam anlamıyla hayal kırıklığına uğrattı beni. Volodya balolarda bol bol dans ediyordu, babam da genç karısıyla balolara gidiyordu; ya daha çok genç ya da bu tür eğlenceler için yeteneksiz gördüklerinden hiç kimse beni balo verilen evlere takdim etmiyordu. Dmitriy'le açıkyürekli olma konusunda verdiğimiz söze karşın hiç kimseye, hatta ona bile baloya gitmek istediğimi, beni unuttukları ve anlaşılan beni bir tür filozof olarak gördükleri, bu yüzden kendimi filozofluğa vurduğum için ne kadar çok acı çektiğimi ve üzüldüğümü söylemiyordum.

Ancak bu kış Prenses Kornakova'nın evinde bir gece düzenlendi. Hepimizi, bu arada beni de prenses bizzat davet etti. İlk kez bir baloya gidecektim. Gitmeden önce Volodya ne giydiğimi görmek için odama geldi. Onun bu davranışı beni çok şaşırttı. İyi giyinme isteği bana son derece utanılacak ve saklanması gereken bir şey gibi geliyordu; Volodya ise tam tersine bu isteği o kadar doğal ve gerekli görüyordu ki, benim rezil olmamdan korktuğunu aşırı bir açıkyüreklilikle dile getiriyordu. Mutlaka rugan çizmelerimi giymemi söyledi, ben güderi eldiven giymek isteyince dehşete düştü, saatimi farklı bir şekilde taktı ve Kuznetskiy Köprüsü'ndeki

berbere götürdü. Saçlarımı kıvırdılar. Volodya birkaç adım geri gidip bana uzaktan baktı.

— İşte şimdi güzel oldu, yalnız acaba şu kalkık duran perçem düzeltilemez mi? –dedi berbere.

Ancak Mr. Charles, yapış yapış bir esansı perçemlerime ne kadar sürerse sürsün şapkamı giydiğimde perçemim yine dikiliveriyor ve bu lüleli görünüşüm bana eskisinden çok daha kötü geliyordu. Tek çare derbeder görünmekti. Ancak böyle görünürsem bir şeye benzeyecektim. Volodya da galiba aynı fikirdeydi, çünkü benden perçemimi yatıştırmamı istedi, dediğini yapıp yine de güzel olmayınca bir daha bana bakmadı ve Kornakovların evine gidene kadar da yol boyunca hiç konuşmadan, üzgün üzgün oturdu.

Volodya'yla birlikte Kornakovların evine cesurca girdim; ama prenses beni dansa davet ettiğinde, bol bol dans etme düşüncesiyle geldiğim halde dans etmeyeceğimi söyledim, ürktüm ve tanımadığım insanların arasında yalnız başıma kalınca her zamanki engel olamadığım, giderek artan utangaçlığa düştüm. Bütün bir gece aynı yerde tek başıma hiç konuşmadan dikilip durdum.

Vals sırasında küçük prenseslerden biri yanıma geldi ve ailesine özgü resmî bir nezaketle neden dans etmediğimi sordu. Bu soru karşısında nasıl ürktüğümü anımsıyorum, bununla birlikte hiç istemediğim halde yüzüme kendimden çok hoşnut bir gülümseme yayılmış ve çok tumturaklı bir Fransızcayla, ara cümleler kurarak, onlarca yıl sonra bile anımsadığımda utandığım saçma sapan şeyler söylemeye başlamıştım. Beni böyle etkileyen şey, sinirlerimi ayağa kaldıran ve konuşmamın en anlaşılmaz bölümünü bastırdığını sandığım müzik olmalıydı. Yüksek sosyete hakkında, sosyeteden adamların ve kadınların bomboş, değersiz insanlar oldukları hakkında bir şeyler geveliyordum, en sonunda öyle kuyruklu bir yalan attım ki, hiçbir şekilde bitirme olanağı olmayan bir cümlenin ortasında durdum.

Soy itibarıyla hep sosyetenin içinde olan prenses bile şaşırdı ve sitemle yüzüme baktı. Gülümsüyordum. Ateşli ateşli konuştuğumu fark edip, dans etmeme ayıbını konuşarak nasıl bağışlattığımı öğrenmek isteyen Volodya, bu kritik anda Dubkov'la birlikte yanımıza geldi. Benim gülümseyen, prensesinse korku içindeki yüzünü görüp, son verdiğim o korkunç saçmalığı duyunca kıpkırmızı oldu ve başını çevirdi. Prenses ayağa kalkıp yanımdan uzaklaştı. Ben hâlâ gülümsüyordum, ama yaptığım aptallığın hemen o anda farkına vararak o derece üzülmüştüm ki, yerin dibine girmeye hazırdım. Ne olursa olsun yerimden kımıldamak ve içinde bulunduğum durumu bir şekilde değiştirmek için bir şeyler söyleme ihtiyacı duyuyordum. Dubkov'a yanaştım ve "*Onunla* çok vals yaptın mı?" diye sordum. Sözde şen şakrak, neşeliydim, ama aslında Yar'daki öğle yemeğinde "Kapa çeneni!" diye bağırdığım Dubkov'un yardım etmesi için yalvarıyordum. Dubkov beni duymamış gibi yaptı ve başka bir tarafa döndü. Volodya'nın yanına yanaştım ve sesime şakacı bir ton vermeye çalışarak, "Ne o Volodya, *eriyip bittin mi*?" dedim. Ama Volodya bana sanki "Benimle öyle ikimiz yalnızmışız gibi konuşamazsın," demek ister gibi baktı ve herhalde kendisine daha fazla yapışmamdan korkarak hiçbir şey söylemeden yanımdan uzaklaştı.

"Tanrım, kardeşim bile beni terk ediyor!" diye geçirdim içimden.

Ancak nedense çekip gidecek gücüm yoktu. Gecenin sonuna dek suratımı asıp olduğum yerde kaldım, ancak herkes gitmek üzere evin girişinde toplandığı sırada uşaklardan biri paltomu giydirirken palto şapkanın kenarına denk gelip de onu havaya kaldırınca gözyaşları arasında acı acı gülmeye başladım ve özellikle bir kişiye hitap etmeden "Comme c'est gracieux,"[36] dedim.

36 "Aman ne hoş." (Fr.)

XXXIX. Bölüm
İçki Âlemi

Dmitriy'in etkisiyle öğrencilerin *içki âlemi* denilen alışılmış zevklerine kendimi henüz kaptırmamış olsam da, bu kış bir kez bu tür bir eğlenceye katıldım ve bundan pek hoş olmayan bir sonuç çıkarttım. Şöyle oldu:

Yılın başlarında bir gün, düzgün yüzü son derece ciddi bir ifade taşıyan uzun boylu, sarışın bir delikanlı olan Baron Z., hepimizi evinde vereceği dostça suareye çağırdı. Hepimizi, yani bizim sınıfın az ya da çok comme il faut olan bütün öğrencilerini. Tabii ki aramızda ne Grap, ne Semyonov, ne Operov, ne de diğer durumu kötü olan baylar vardı. Volodya benim birinci sınıfların içki âlemine gideceğimi öğrenince küçümseyerek gülümsedi, ama ben henüz hiç bilmediğim bu vakit geçirme biçiminden alışılmışın dışında ve büyük bir keyif alacağımı umuyordum; tam kararlaştırılan saatte, yani sekizde Baron Z.'nin evindeydim.

Baron Z., bu şenlik akşamı için en gösterişli odalarını oğullarına vermiş olan anne ve babasının oturdukları küçük evin pırıl pırıl aydınlatılmış salonunda ve konuk odasında, sırtında düğmeleri açık redingotu ve beyaz yeleğiyle konuklarını kabul ediyordu. Koridorda meraklı hizmetçi kızların elbiseleri ve kafaları görünüyordu, büfe odasında da barones olduğunu sandığım bir hanımın elbisesi bir kez

görünüp kayboldu. Yirmi kadar konuk vardı, İvin'le birlikte gelen Bay Frost ve herkesle baronun akrabası ve Derpt[37] Üniversitesi'nin eski öğrencisi olarak tanıştırılan ve eğlenceyi yöneten sivil giyimli, kırmızı yanaklı, uzun boylu beyefendi dışında herkes öğrenciydi. Odaların aşırı derecede aydınlatılmış ve alışılmış mobilyalarla döşenmiş olması bu genç topluluk üzerinde ilk başta öyle soğuk bir etki yapmıştı ki, birkaç cesur adam ve çoktan yeleğinin önünü açmış, aynı anda sanki her odada, her odanın her köşesinde olabilen, pürüzsüz, hoş, sonu gelmeyen tenor sesiyle odanın her yerini dolduran Derpt Üniversitesi öğrencisi dışında herkes elinde olmadan duvar diplerinde duruyordu. Arkadaşlar çoğunlukla konuşmuyor ya da profesörler, dersler, sınavlar hakkında, genellikle ciddi ve hiç de ilginç olmayan konularda, sıradan sohbetler yapıyorlardı. Ayrımsız herkes büfenin bulunduğu odanın kapısına bakıyordu ve gizlemeye çalışsa da "Eh, hadi başlasak ya artık," diyen bir yüz ifadesine sahipti. Ben "başlama zamanının geldiğini" hissediyor ve sabırsız bir sevinçle *başlamayı* bekliyordum.

Uşakların konuklara aralarda dolaşa dolaşa sundukları çaydan sonra Derptli öğrenci Frost'a Rusça:

— Punç yapmayı bilir misin Frost? –diye sordu.

— O ja! –diye yanıtladı Frost baldırlarını titreterek.

Ama Derptli öğrenci ona yine Rusça olarak:

— O zaman bu işi sen üstlen, –dedi (ikisi Derpt Üniversitesi'nden arkadaş oldukları için birbirlerine "sen" diye hitap ediyorlardı).

Frost kaslı, eğri bacaklarıyla büyük adımlar atarak konuk odasından büfenin olduğu odaya, oradan konuk odasına gidip gelmeye başladı ve kısa süre içinde masanın üstünde kocaman bir çorba kâsesi, kâsenin üstünde de çaprazlama konulmuş üç öğrenci kılıcının yardımıyla duran on funtluk bir kelle şeker belirdi.

37 Estonya'nın Tartu kentinin 1224-1893 yıllarındaki resmî adı. (ç.n.)

Bu sırada Baron Z., arada bir çorba kâsesine göz atarak konuk odasında toplanmış olan konuklarının yanına gidiyor ve hiç değişmeyen ciddi yüz ifadesiyle herkese hemen hemen aynı şeyi söylüyor, "Hadi baylar, öğrenci usulü, dostça içelim, yoksa sınıfımızda dostluğun lafını bile edemeyeceğiz. Ceketlerinizin önünü açın ya da onun gibi tamamen çıkarın," diyordu Derptli öğrenciyi göstererek. Gerçekten de Derptli öğrenci ceketini çıkartmış, gömleğinin kollarını beyaz dirseklerine kadar sıvamış, bacaklarını iyice açmış, çorba kâsesindeki romu tutuşturuyordu.

Derptli öğrenci birden:

— Baylar! Mumları söndürün, –diye öyle yüksek sesle bağırdı ki, ancak hepimiz birden bağırsak böyle bir ses çıkardı.

Çıt çıkarmadan çorba kâsesine ve Derptli öğrencinin beyaz gömleğine bakıyor, o önemli anın geldiğini hissediyorduk.

— Löschen sie die Lichter aus Frost![38] –diye bağırdı tekrar Derptli öğrenci Almanca olarak, çok sinirlenmiş olmalıydı.

Frost ve bizler mumları söndürmeye giriştik. İçerisi karanlık oldu, sadece kılıçların üstündeki kelle şekeri tutan beyaz gömlek kolları ve eller maviye çalan alevle aydınlanıyordu. Derptli öğrencinin yüksek tenor sesi artık yalnız değildi, çünkü odanın her köşesinde konuşmalar ve gülüşmeler başlamıştı. Pek çokları ceketlerini çıkarttı (özellikle gömlekleri yepyeni ve incecik olanlar), ben de aynı şeyi yaptım ve anladım: *Başlamıştı*. Henüz eğlenceli bir şey olmadığı halde hazırlanan içkiden hepimiz birer kadeh içtikten sonra her şeyin çok güzel olacağından kesinlikle emindim.

İçki hazırdı. Derptli öğrenci, masayı leke içinde bırakarak puncu kadehlere koydu ve "Evet baylar buyurun," diye bağırdı. Her birimiz elimize ağzına kadar dolu, yapış yapış

38 Mumları söndürün Frost! (Alm.)

olmuş birer bardak aldığımızda Derptli öğrenci ve Frost, içinde sık sık *Yuhe!* ünlemi geçen Almanca bir şarkı söylemeye başladılar. Onların peşinden şarkıyı biz de yarım yamalak söylemeye, kadeh tokuşturmaya, bağırmaya, puncu övmeye, kolumuzu bir başkasının kolundan geçirerek tatlı ve sert içkiyi içmeye koyulduk. Artık bekleyecek bir şey yoktu, içki âlemi bütün hızıyla sürüyordu. Bir kadeh punç içmiştim, bir kadeh daha doldurdular, şakaklarım zonkluyordu, ateş kıpkırmızı görünüyordu, çevremdeki herkes bağırıyor, gülüyordu, ama bana hiç eğlenceli gelmediği gibi, diğerlerinin de sıkıldığından ve nedense çok eğleniyormuş gibi yapmayı gerekli gördüğünden emindim. Belki de tek rol yapmayan Derptli öğrenciydi: Yanakları giderek daha çok kızarıyordu, her yerde hazır ve nazırdı, boş kadehleri dolduruyor, her yeri zaten yapış yapış olan masaya daha çok içki döküyordu. Neden sonra ne olduğunu ve nasıl olduğunu anımsamıyorum, ama o akşam Derptli öğrenciyi ve Frost'u çok sevdiğimi, Almanca şarkıyı ezberlediğimi ve her ikisini de yapış yapış olmuş dudaklarından öptüğümü anımsıyorum; o akşam Derptli öğrenciden nefret ettiğimi ve kafasına sandalye indirmek istediğimi, ama kendimi tuttuğumu da anımsıyorum; Yar'da yemek yediğimiz gün hissettiğim kollarımın, bacaklarımın söz dinlememesi dışında anımsadığım bir şey de o akşam başımın hemen oracıkta can vermekten korkacak kadar çok ağrıması ve dönmesiydi; nedense yere oturduğumuzu, kürek çeker gibi kollarımızı salladığımızı, "Volga Ana'dan Aşağı" şarkısını söylediğimizi ve o sırada bunu yapmak ne kadar gereksiz diye düşündüğümü de anımsıyorum; yere yatarak bacaklarımızı birbirine dolayıp Çingene usulü dövüştüğümüzü, birinin boynunu büktüğümü ve karşımdaki sarhoş olmasa böyle bir şey yapamayacağımı aklımdan geçirdiğimi de anımsıyorum; akşam yemeği yiyip, başka bir şey içtiğimizi, temiz hava almak için dışarı çıktığımı ve başımın üşüdüğünü, eve giderken havanın

korkunç karanlık olduğunu, arabanın basamağının eğilip kayganlaştığını, zayıf olduğu ve paçavra gibi sallandığı için Kuzma'ya tutunamayacağımı ayırt ettiğimi de anımsıyorum; ama asıl gece boyunca hep çok eğleniyormuş, içki içmeyi çok seviyormuş, sarhoş olacağımı düşünmüyormuş gibi yaparak çok aptalca davrandığımı ve aynı şeyi yaparken diğerlerinin de çok aptalca davrandıklarını hissediyordum. Bence tıpkı benim gibi, hiç kimse hoşlanmıyordu bu durumdan, ama her birimiz bu tatsız duyguyu bir tek kendisinin hissettiğini sanarak, ortak neşeyi kaçırmamak adına eğleniyormuş gibi yapma zorunluluğu hissediyordu; söylemesi garip olacak ama ayrıca ben, sırf çorba kâsesinin içine onar rublelik üç şişe şampanya ve dörder rublelik on şişe rom boca edildiği ve bunların toplamı akşam yemeği hariç yetmiş ruble tuttuğu için eğleniyormuş gibi görünme zorunluluğu duyuyordum. Bundan o kadar emindim ki, Baron Z.'nin gecesine katılan arkadaşlarımın ertesi gün derste o gece yaptıklarını anımsamaktan bırakın utanmayı, diğer öğrencilerin de duyabilecekleri şekilde anlatmaları beni son derece şaşırtmıştı. Şahane bir içki âlemi olduğunu, Derptliler'in bu işlerde usta olduğunu, yirmi kişinin kırk şişe rom içtiğini ve çoğunun masaların altında sızıp kaldığını anlatıyorlardı. Niye sadece anlatmakla kalmayıp bir de kendileriyle ilgili yalanlar atıyorlardı, anlayamıyordum.

XL. Bölüm
Nehlüdovlarla Dostluk

Bu kış sadece bizim eve oldukça sık uğrayan Dmitriy'le değil, artık yakınlaşmaya başladığım ailesiyle de çok sık görüşüyordum.

Nehlüdovlar –anne, teyze ve kız– akşamları evde oturuyorlardı ve prenses gençlerin, kendi deyimiyle tüm akşamı kâğıt oynayıp dans ederek geçirebilecek delikanlıların, akşamları kendisini ziyarete gelmesinden hoşlanıyordu. Ancak neredeyse her akşam onlara giden biri olarak evlerinde konuklarla ender karşılaştığıma göre bu tür delikanlılar pek az olmalıydı. Bu ailenin üyelerine, onların türlü huylarına alışmıştım, aralarındaki ilişkiler konusunda açık bir düşünce edinmiştim, odalarına ve mobilyalarına alışmıştım ve konukları olmadığı zamanlar, odada Varenka'yla baş başa kaldığım anlar dışında, kendimi son derece rahat hissediyordum. Varenka bana hep pek güzel sayılmayacak bir kız olarak benim ona âşık olmamı çok istiyormuş gibi geliyordu. Ama bu utangaçlık da geçmeye başlıyordu. Öyle doğal bir görüntü veriyordu ki, ha benimle, ha ağabeyiyle, ha Lyubov Sergeyevna'yla konuşmuş onun için fark etmiyordu; ben de ona, herkesin gösterdiği hoşnutluğu göstermekte utanılacak ve tehlikeli bir şey olmayan bir insan olarak bakma

alışkanlığı kazanmıştım. Tanıştığımdan beri bana bazen çok çirkin, bazen de hiç çirkin olmayan bir kız gibi geliyordu, ama onunla ilgili olarak bir kez bile kendime, âşık mıyım, değil miyim, diye sormadım. Onunla doğrudan konuştuğum oluyordu, ama daha çok Lyubov Sergeyevna'ya ya da Dmitriy'e yönelterek dolaylı yoldan konuşuyordum onunla ve bu sonuncu yöntem özellikle hoşuma gidiyordu. Onun yanında konuşmaktan, onun söylediği şarkıyı dinlemekten ve bulunduğum odada onun da olduğunu bilmekten çok zevk alıyordum; ama Varenka'yla ilişkilerimin ileride nasıl olacağı düşüncesi ve eğer arkadaşım, kız kardeşime tutulacak olursa onun için kendimi feda etme hayallerim artık nadiren aklıma geliyordu. Böyle hayaller ve düşünceler aklıma gelecek olursa, içinde bulunduğum zamandan kendimi memnun hissederek gelecekle ilgili düşünceleri bilinçsiz bir şekilde aklımdan kovmaya çalışıyordum.

Ancak bu yakınlaşmaya karşın, gerçek duygularımı ve huylarımı tüm bu Nehlüdov topluluğundan, özellikle de Varenka'dan saklamayı kesin bir zorunluluk saymayı sürdürüyor, kendimi gerçekte olduğumdan çok farklı bir genç, hatta gerçekte olamayacağım biri gibi göstermeye çalışıyordum. Tutkulu görünmeye çalışıyordum, bir şey çok hoşuma gittiği zaman taşkınlık ediyor, ahlayıp ofluyor, tutkulu hareketler yapıyordum; bununla birlikte gördüğüm ya da bana anlatılan olağanüstü herhangi bir olaya karşı umursamaz görünmeye çalışıyordum, kutsal hiçbir şey tanımayan, kötü yürekli bir alaycı, bununla birlikte ince bir gözlemci gibi görünmeye çalışıyordum; tüm hareketlerimde mantıklı, yaşantımda doğru ve düzgün, bununla birlikte tüm maddi konulardan nefret eden biri gibi görünmeye çalışıyordum. Aslında kendimi göstermeye çalıştığım o tuhaf yaratıktan çok daha iyi biri olduğumu söylemeye cüret edebilirim; ama Nehlüdovlar beni, onlara görünmeye çalıştığım halimle de sevdiler ve şansım varmış ki, oynadığım role galiba inanma-

dılar. Beni bir tek çok büyük bir bencil, tanrıtanımaz ve alaycı biri sayan Lyubov Sergeyevna sevmiyor, sık sık benimle tartışıyor, sinirleniyor, kesik, bağlantısız cümleleriyle beni şaşırtıyordu. Ancak Dmitriy, Lyubov Sergeyevna'yla arkadaşlıktan öte tuhaf ilişkisini sürdürüyordu ve hiç kimsenin onu anlamadığını, oysa onun kendisine çok büyük iyilikleri dokunduğunu söylüyordu. Dmitriy'in Lyubov Sergeyevna'yla arkadaşlığı tüm aileyi aynı şekilde üzmeye devam ediyordu.

Bir gün Varenka, hiçbirimizin anlayamadığı bu ilişki konusunda benimle konuşurken şöyle demişti:

— Dmitriy onurludur. Son derece gururludur ve çok zeki olmasına karşın övülmeyi, hayranlık uyandırmayı, her zaman birinci olmayı çok sever, *teyzecik* ise ruhunun saflığıyla Dmitriy'e karşı admiration[39] içinde bulunuyor ve bu admiration'u ondan saklayacak kadar inceliğe sahip değil, sonuçta Dmitriy'i pohpohluyor, ama yapmacık değil, içtenlikle.

Bu düşünce aklımda yer etmişti. Daha sonra üzerinde kafa yorarken Varenka'nın çok akıllı olduğunu düşünmekten kendimi alamadım, dolayısıyla onu zihnimde yücelttim. Varenka'nın aklı ve diğer ahlaki üstünlükleriyle ilgili bu keşfimin sonucunda memnuniyetle ve biraz katı bir ılımlılıkla böyle bir yüceltme yaptım, ama bu yüceltmeyi hiçbir zaman hayranlık derecesine, en uç noktaya vardırmadım. Öyle ki, yeğeni hakkında konuşmaktan yorulmayan Sofya İvanovna, bana Varenka'nın dört yıl önce, daha çocukken köyde kimseye sormadan bütün elbiselerini ve ayakkabılarını köylü çocuklarına verdiğini, daha sonra bunları geri almak zorunda kaldıklarını anlattığında, onu henüz zihnimde yüceltmeye layık görmemiş, dahası olaylara böylesine pratiklikten uzak bir bakışa sahip olduğu için içimden onunla alay etmiştim.

Nehlüdovlarda konuklar, bu arada zaman zaman Volodya ve Dubkov olduğunda evin insanı olmanın verdiği kendi-

39 Hayranlık. (Fr.)

ni beğenmişlik ve rahatlıkla geri plana çekilir ve konuşmaz, sadece diğerlerini dinlerdim. Diğerlerinin konuştuğu her şey de bana öyle aptalca gelirdi ki, prenses gibi akıllı, mantıklı bir kadının ve prensesin hepsi de mantıklı aile üyelerinin bu aptalca şeyleri dinleyebilmelerine, onlara karşılık verebilmelerine için için hayret ederdim. Eğer bu evde tek konukken konuştuğum şeyleri başkalarının konuştuklarıyla kıyaslamak o zaman aklıma gelmiş olsaydı herhalde hiç hayret etmezdim. Bizim evdekilerin, yani Avdotya Vasilyevna, Lyuboçka ve Katenka'nın bütün kadınlar gibi olduğuna, başka kadınlardan hiç de aşağı kalmadıklarına inanmış olsaydım ve Dubkov, Katenka ve Avdotya Vasilyevna'nın akşam boyunca neşe içinde kahkahalar atarak konuştuklarını, hemen hemen her seferinde bir şey bahane eden Dubkov'un "Au banquet de la vie, infortuné convive..."[40] dizelerini ya da *Demon*'dan alıntıları duygulanarak okuduğunu ve saçma sapan bir konuda aralıksız birkaç saat nasıl keyifle konuştuklarını anımsamış olsaydım daha az hayret ederdim.

Evde konuklar olduğunda Varenka bana yalnız olduğumuz zamanlara göre daha az ilgi gösteriyordu doğal olarak. O zamanlar artık ne kitap okunuyor, ne benim dinlemeyi çok sevdiğim müzik oluyordu. Konuklarla konuşurken, benim için en önemli güzelliğini, yani sağduyulu sakinliğini ve sadeliğini yitiriyordu. Anımsıyorum, onun kardeşim Volodya'yla tiyatro ve hava durumu konusunda yaptığı konuşmalar beni garip bir şekilde şaşırtmıştı. Volodya'nın dünyada her şeyden çok bayağılıktan kaçtığını ve nefret ettiğini, Varenka'nın da hava durumu gibi konuların çok ilginçmiş gibi konuşulmasıyla her zaman alay ettiğini biliyordum; peki ikisi bir araya geldiklerinde neden sanki birbirlerinden utanarak sürekli en katlanılmaz bayağılıklardan söz ediyorlardı? Bu tür konuşmalardan sonra Varenka'ya için için kı-

40 "Yaşam şöleninde bahtsız bir konuk..." (Fr.) Fransız şair Nicolas Gilbert'in bir şiirinden. (ç.n.)

zardım, ertesi gün bir gün önceki konuklarla alay ederdim, ama Nehlüdovların aile çevresi içinde yalnız olmayı daha keyifli bulurdum.

Ne olursa olsun, Dmitriy'le annesinin konuk odasında olmayı, onunla baş başa kalmaktan daha keyifli bulmaya başlıyordum.

XLI. Bölüm
Nehlüdov'la Dostluk

Tam bu sıralarda Dmitriy'le dostluğum pamuk ipliğine bağlıydı. Herhangi bir kusurunu bulmayayım diye uzunca bir zamandır onu etraflıca incelemeye başlamıştım; ilk gençliğimizde yalnızca tutkuyla severiz, bu yüzden de yalnızca kusursuz insanları severiz. Ama tutku sisi kısa sürede yavaş yavaş azalmaya, ya da aklın parlak ışıkları sis perdesini delip geçmeye başlar ve biz tutkuyla sevdiğimiz kişiyi üstünlükleri ve kusurlarıyla gerçek görüntüsü içinde görürüz; bazı kusurlar beklenmedik bir şey olarak açık, abartılı bir şekilde gözümüze batar, yeni bir şeye karşı merak duyguları ve başka bir insanda da kusursuzluğun olabileceği umutları bizi, tutkumuzun önceki hedefine karşı sadece soğuk davranmaya değil, aynı zamanda nefret etmeye de iter ve biz hiç pişman olmaksızın onu bırakır, yeni bir kusursuzluk aramak için ilerleriz. Dmitriy'le ilişkilerimde aynı şey başıma gelmediyse bunu, yalnızca onun, eğer ihanet edersem vicdanımın rahatsız olacağı, duygusal olmaktan çok akılcı, inatçı, bilgece bağlılığına borçluyum. Üstelik tuhaf içtenlik kuralımız da bizi bağlıyordu. Ayrılırsak birimizin diğerine güvenip açtığı, kendisi için utanç verici ahlaki sırları ortada bırakmış olmaktan çok korkuyorduk. Bununla birlikte iç-

tenlik kuralımıza, uzun zamandır uyulmuyordu –ikimiz için de açıktı bu durum,– hem bu kural bizi sık sık bunaltıyor, aramızda tuhaf ilişkiler yaratıyordu.

Bu kış Dmitriy'in evine her gidişimde birlikte ders çalıştığı üniversiteden arkadaşı Bezobedov'a rastlıyordum. Bezobedov çillerle kaplı ufacık elleri, kızılımsı, tarak yüzü görmemiş saçlarıyla her zaman hırpani kılıklı, pis, cahil, hatta dersleri de iyi olmayan ufak tefek, yüzü çiçekbozuğu, zayıf bir insancıktı. Dmitriy'in onunla ilişkilerine, aynen Lyubov Sergeyevna'yla ilişkileri gibi anlam veremiyordum. Tüm arkadaşlarının arasından onu seçmişti; onunla bir arada olmasının biricik nedeni, koca üniversitede görünüş olarak Bezobedov'dan daha kötü bir öğrencinin bulunmaması olabilirdi. Ama herkesin aksine bu çocuğa dostluk göstermek, özellikle de bu yüzden Dmitriy'in hoşuna gidiyor olmalıydı. Bu öğrenciyle arasındaki tüm ilişkilerde "İşte görüyorsunuz ya, kim olursanız olun benim için fark etmiyor, onu seviyorum, o halde o iyi biri," şeklinde ifade edilebilecek mağrur bir hava hissediliyordu.

Kendini sürekli olarak zorlamak ona nasıl ağır gelmiyordu ve talihsiz Bezobedov, bu rahatsız edici duruma nasıl katlanıyordu, hayret ediyordum. Bu arkadaşlık pek hoşuma gitmiyordu.

Bir keresinde akşamı Dmitriy'le birlikte annesinin konuk odasında geçirmek, sohbet etmek ve Varenka'nın söylediği şarkıları ya da okuduğu kitabı dinlemek için evlerine gitmiştim. Ama Bezobedov yukarıdaydı; Dmitriy sert bir sesle aşağı inemeyeceğini, gördüğüm gibi konuğu olduğunu söyledi yanıt olarak.

— Hem aşağıda eğlenceli bir şey yok, –diye ekledi.– Burada oturup çene çalarız, çok daha iyi olur.

Bezobedov'la iki saate yakın oturma düşüncesi beni hiç çekmese de konuk odasına tek başıma gitmeye cesaret edemedim ve arkadaşımın tuhaflığına canım sıkılarak sal-

lanır koltuğa oturdum, hiç konuşmadan sallanmaya başladım. Aşağıda olma zevkinden beni yoksun bıraktıkları için Dmitriy'e ve Bezobedov'a çok içerlemiştim; Bezobedov'un bir an önce gitmesini bekliyor ve konuşmalarını dinlerken ona da, Dmitriy'e de kızıyordum. Uşak çay getirdiğinde çekingen konuğun kendini birinci ve ikinci bardaktan sonraki çayları reddetmek ve "Siz buyurun," demek zorunda hissetmesi yüzünden, Dmitriy neredeyse beş kez Bezobedov'dan bir bardak çay daha almasını rica etmek zorunda kaldığında "Aman ne hoş arkadaş! Hadi otur onunla!" diye düşünüyordum. Dmitriy herhalde kendini zorunlu hissederek beni de birkaç kez boş yere dâhil etmeye çalıştığı bir sohbetle konuğunu oyalıyordu. Suratımı asmış konuşmuyordum.

Koltukta tekdüze hareketlerle sallanırken içimden de Dmitriy'e "Canım sıkılıyor ne yapayım yani, kimse kuşkulanmasın diye suratımı değiştirecek halim yok," diyordum. Dostuma karşı içimde sessiz bir nefreti, biraz da zevkle gitgide daha çok körüklüyordum. "Aptal, akşamı sevimli akrabalarıyla hoş bir biçimde geçirebilirdi, ama yok, bu hayvan herifle oturuyor, şimdi zaman geçecek, konuk odasına gitmek için geç olacak," diye düşünüyor ve koltuğun kenarından arkadaşıma göz atıyordum. Eli, duruşu, boynu, özellikle de ensesi ve dizleri bana o kadar iğrenç, o kadar aşağılayıcı geliyordu ki, o anda ona büyük bir zevkle canını sıkacak bir şey, hatta canını çok sıkacak bir şey yapabilirdim.

Sonunda Bezobedov kalktı, ama Dmitriy böyle hoş bir konuğu hemen bırakamazdı; ona gece yatıya kalmasını söyledi, neyse ki Bezobedov kabul etmedi ve gitti.

Dmitriy onu uğurlayıp geldi ve kendini beğenmiş, hafif bir gülümsemeyle, ellerini ovuşturarak –herhalde yine de bildiğini okuduğu ve sonunda can sıkıntısından kurtulduğu için,– arada bir bana göz atarak odada dolaşmaya başladı. Gözüme hâlâ iğrenç görünüyordu. "Dolaşmaya ve gülümsemeye nasıl cüret ediyor?" diye düşünüyordum.

— Niçin kızıyorsun? –dedi önümde birden durarak.

Böyle durumlarda hep verilen yanıtı verdim:

— Hiç de kızmıyorum, hem bana, hem Bezobedov'a, hem de kendine karşı rol yapman canımı sıkıyor yalnızca.

— Ne saçma! Ben hiç kimsenin karşısında rol yapmıyorum.

— İçtenlik kuralımızı aklımdan çıkarmıyorum, ben sana açık açık söylüyorum, bu Bezobedov'un benim için olduğu kadar senin için de katlanılmaz biri olduğundan eminim, çünkü aptalın biri; nasıl biri olduğunu Tanrı bilir, ama sen ona çalım satmaktan hoşlanıyorsun.

— Hayır! Bir kere Bezobedov harika bir insan, sonra...

— Ben de onu diyorum işte; hatta sana Lyubov Sergeyevna'yla olan dostluğunun da aynı şeye, onun seni Tanrı gibi görmesine dayandığını söyleyeceğim.

— Ben de sana hiç de değil diyorum.

İçimde tutmaya çalıştığım kızgınlığın ateşiyle ve tüm açıkyürekliliğimle silahlarını elinden almak isteyerek:

— Ben de evet diyorum, çünkü kendimden biliyorum, –diye karşılık verdim.– Sana daha önce de söyledim, şimdi bir kez daha söylüyorum, bana güzel, hoş sözler söyleyen insanları sevdiğimi sanıyorum, ama iyice düşündüğümde onlarla aramda gerçek bir bağlılığın olmadığını görüyorum.

Dmitriy boynunun sinirli bir hareketiyle kravatını düzelterek:

— Hayır, –diye devam etti,– ben sevdiğim zaman duygularımı ne övgü, ne de sövgü değiştirebilir.

— Doğru değil, babam bana sünepe dediğinde bir zaman ondan nefret ettiğimi ve ölmesini istediğimi itiraf etmiştim sana; sen de aynı...

— Kendi adına konuş. Eğer öyleyse yazıklar olsun...

Koltuktan fırlayıp, kendimden beklemediğim bir cesaretle gözlerinin içine bakarak:

— Asıl sana yazıklar olsun, –diye bağırdım,– söylediğin hoş bir şey değil; sen de bana kardeşim hakkında sözler söylemiyor muydun, ben sana bunu anımsatmıyorum, çünkü bu şerefsizce bir şey olurdu, yoksa söylemedin mi o sözleri bana... ama ben seni nasıl anladığımı anlatacağım şimdi sana...

Ve bana söylediği iğneleyici sözlerin daha da can yakıcılarını söylemeye çalışarak, ona hiç kimseyi sevmediğini kanıtlamaya, kendimce ona sitem etmekte haklı olduğum her şeyi sayıp dökmeye koyuldum. Her şeyi söylemiş olmaktan çok hoşnuttum, ama söylediklerimin tek amacının, sayıp döktüğüm kusurlarını kabul etmesi olduğunu ve çok kızgın olduğu şu anda böyle bir amaca erişilemeyeceğini tamamen unutmuştum. Bu kusurlarını anlayıp kabul edebileceği sakin bir anında da ben bunları asla söyleyemezdim.

Dmitriy hiçbir şey söylemeden öbür odaya giderek yanımdan uzaklaştığında tartışma ağız dalaşına dönüşmek üzereydi. Konuşmaya devam ederek ardından ben de gittim, ama bana karşılık vermiyordu. Kusurlarının arasında birden parlayıvermenin de olduğunu biliyordum, işte şu anda da kendine engel olmaya çalışıyordu. Tuttuğu bütün listelere lanet okuyordum.

Hissettiğimiz her şeyi birbirimize söyleme ve birbirimiz hakkında üçüncü bir kişiye hiçbir şey söylememe kuralımız bizi nerelere getirmişti. Bazen açıkyürekli davranıyoruz diye, örneğin şimdi ona söylediklerim gibi herhangi bir tahmini, bir hayali, bir istek gibi, bir duygu gibi ileri sürerek işi en utanmazca itiraflara kadar vardırıyorduk; bu itiraflar bizi birleştiren bağı daha da germekle kalmıyor, aynı zamanda duygunun da nasırlaşmasına yol açıyor ve bizi ayırıyordu; şimdi ise onuru, en boş, en saçma bir itirafı yapmasına izin vermemişti ve biz bu tartışmanın ateşi içinde, daha önce birbirimizin eline verdiğimiz, vurduğunda korkunç can yakan silahları kullanıyorduk.

XLII. Bölüm
Üvey Anne

Babam, ancak yılbaşından sonra karısıyla birlikte Moskova'ya gelmek istediği halde sonbaharda, köpeklerle mükemmel av yapılabilecek bir zamanda, ekim ayında geldi. Babam, davası senatoda görüşüleceği için niyetini değiştirdiğini söylüyordu; ancak Mimi, Avdotya Vasilyevna'nın köyde çok sıkıldığını, sık sık Moskova'dan söz ettiğini ve hasta numarası yaptığını, babamın da onun isteğini yerine getirdiğini anlatıyordu.

— Çünkü Avdotya Vasilyevna onu hiçbir zaman sevmedi, tek yaptığı, zengin bir adamla evlenme isteğiyle kulağına durmadan aşkını vızıldamaktı, –diye ekliyordu Mimi, sanki "Değerini bilebilseydi *bazı insanlar* onun için neler yapmazdı," der gibi de dalgın dalgın iç çekiyordu.

Bazı insanlar Avdotya Vasilyevna'ya haksızlık ediyordu; onun babama olan aşkı tutkulu, sadık, fedakâr bir aşktı ve her sözünde, her bakışında, her hareketinde görülüyordu. Ancak bu aşk, taptığı kocasından ayrı kalmama isteğinin yanı sıra Madam Anet'ten olağanüstü güzel bir başlık, olağanüstü mavi devekuşu tüylü şapkalar, şimdiye dek kocasından ve hizmetçilerinden başka hiç kimseye göstermediği düzgün beyaz göğsünü ve kollarını ustalıkla açıkta bırakan,

mavi Venedik kadifesinden bir elbise istemesine zerre kadar engel olmuyordu. Katenka elbette annesinden yanaydı, bizimle üvey annemiz arasındaysa hemen, daha geldiği ilk günden itibaren tuhaf, şakalarla dolu bir ilişki kurulmuştu. Üvey annemiz daha arabadan iner inmez Volodya yüzünü ciddileştirip, gözlerini donuklaştırdıktan sonra yerlere kadar eğilip yaltaklanarak, kırılıp dökülerek onun elini tuttu ve sanki birini takdim ediyormuş gibi:

— Sevgili anneciğimizin gelişini kutlamak ve onun elini öpmek onuruna sahip oluyorum, –dedi.

Avdotya Vasilyevna yüzünde güzel, hep aynı gülümsemesiyle:

— Ah, benim sevgili oğlum! –dedi.

Ben de aynı şekilde elini öpmek için yanına yaklaşırken elimde olmaksızın Volodya'nın yüz ifadesini ve sesini taklit etmeye çalışarak:

— İkinci oğlunuzu da unutmayınız, –dedim.

Biz ve üvey annemiz, eğer karşılıklı olarak birbirimize bağlılığımızdan emin olsaydık, bu ifade, bir sevgi gösterisine saygısızlık etme anlamına gelebilirdi; eğer birbirimize karşı kötü bir konum almış olsaydık bu ifade, alay etmek ya da yapmacıklıktan nefret etmek, ya da babamın yanında gerçek ilişkilerimizi ve diğer pek çok duygu ve düşüncelerimizi saklamak istediğimiz anlamına gelebilirdi; ama Avdotya Vasilyevna'nın ruhuna çok yakışan bu ifade, o anda hemen hemen hiçbir anlam taşımıyordu ve sadece arada hiçbir ilişki olmadığını ortaya koyuyordu. Daha sonraları başka ailelerde de aile bireylerinin aralarındaki ilişkilerin iyi ilişkiler değil, bu şekilde şakayla karışık, yapmacık ilişkiler olacağını önceden sezdiklerini sıklıkla gördüm; işte Avdotya Vasilyevna'yla aramızda istemeden bu türden bir ilişki kurulmuştu. Bu ilişkinin sınırları dışına hemen hemen hiç çıkmıyorduk, Avdotya Vasilyevna'ya her zaman yapmacık bir saygı gösteriyor, Fransızca konuşuyor, karşısında yerle-

re kadar eğiliyor ve ona chère maman[41] diyorduk; o da her zaman aynı türden şakalarla, güzel, her zaman aynı olan gülümsemesiyle karşılık veriyordu. Bir tek sulu gözlü, çarpık bacaklı ve kurnazlık nedir bilmeyen Lyuboçka üvey annemizi seviyordu ve son derece safça, zaman zaman da beceriksizce çabalarla onu ailemizin tümüyle yakınlaştırmaya çalışıyordu; bu arada Avdotya Vasilyevna'nın babama olan tutkulu aşkından başka bir damlacık da olsa dünyada bağlandığı tek kişi Lyuboçka'ydı. Hatta Avdotya Vasilyevna, ona hayranlıkla birlikte beni çok şaşırtan çekingen bir saygı da gösteriyordu.

Avdotya Vasilyevna, ilk zamanlar kendisini üvey anne diye adlandırarak çocukların ve ev halkının üvey anneye kötü gözle baktıklarını ve haksızlık ettiklerini, bu yüzden durumunun zor olduğunu ima etmeyi çok severdi. Ama bu durumun tatsızlığını sezdiği halde, bundan kaçınmak amacıyla, alçakgönüllü ve çok iyi yürekli biri olduğu için kolaylıkla yapabileceği birini sevip okşamak, armağan vermek, homurdanmamak gibi şeyleri hiç yapmadı. Bırakın bunu yapmayı, aksine durumunun tatsızlığını sezerek kendisine karşı herhangi bir saldırı olmadan savunmaya geçti. Tüm ev halkının her yolu kullanarak kendisine can sıkıcı şeyler yapacağı ve inciteceği düşüncesiyle her şeyde bir kasıt görür, kendisi için en uygun davranışın susup sabretmek olduğunu sanırdı. Hiçbir şey yapmadığı için de eline geçen sevgi değil, sevgisizlik, soğukluk olurdu. Üstelik evimizde en yüksek düzeyde gelişmiş olan daha önce sözünü ettiğim kavrayış yeteneği onda o kadar azdı, alışkanlıkları evimizde kökleşmiş alışkanlıklara o kadar tersti ki, tek başına bu bile onu kötü duruma düşürüyordu. Her şeyin belli bir düzen içinde, derli toplu olduğu evimizde daha dün bu eve gelmiş gibi yaşıyordu; bazen geç, bazen erken kalkıp yatıyor, öğle yemeğine bazen geliyor, bazen gelmiyor, akşam yemeğini ba-

41 Sevgili anne. (Fr.)

zen yiyor, bazen yemiyordu. Evde konuk yoksa hemen her zaman yarı giyinik durumdaydı ve bize, hatta uşaklara bile üzerinde beyaz bir iç etek, omzuna atılmış bir şal ve çıplak kollarıyla görünmekten utanmıyordu. Bu basitlik ilk başta hoşuma gitmişti, ama daha sonra bu basitlik yüzünden ona olan son saygımı da kısa bir sürede yitirdim. Bize daha da tuhaf gelen bir şey vardı: Konukların yanında ve evde hiç konuk yokken tamamen farklı iki kadın oluyordu. Konukların yanında çok şık giyimli, aptal olmayan, akıllı da olmayan, ama neşeli, genç, sağlıklı, soğuk, güzel bir kadındı; diğeri, konuk olmadığı zamanlar, artık pek genç sayılmayacak, canı sıkılan, özensiz giyinen ve kocasını sevmekle birlikte can sıkıntısı çeken bir kadındı. Yanakları kış soğuğundan kıpkırmızı, gülümseyerek güzel olduğunu bilmekten mutlu bir halde gezmeden döndüğünde ve şapkasını çıkartıp kendisine bakmak için aynaya yaklaştığında, ya da şık, açık balo elbisesini hışırdatarak, uşakların önünden utangaç, aynı zamanda gururla arabaya doğru yürüdüğünde, ya da evimizde küçük eğlence geceleri olduğu zamanlar kapalı ipek elbisesi ve güzel boynunun çevresini saran incecik danteller içinde, her yana değişmeyen tekdüze, ama güzel gülümsemesiyle ışık saçtığında ona bakar bakar düşünürdüm: Evde olduğu akşamlar, saat on ikiden sonra babamın kulüpten dönmesini beklerken onu benim gördüğüm gibi, sırtında bir sabahlık, taranmamış saçlarla loş odalarda gölge gibi dolaşırken görseler hayranları ne derdi acaba? Bazen piyanonun yanına gider ve sıkıntıdan yüzünü buruşturarak bildiği tek valsi çalardı, bazen eline bir roman alır ve ortasından birkaç satır okur, kitabı bırakırdı, bazen insanları uyandırmamak için büfe odasına gider, salatalık ve soğuk dana eti alır, büfenin önünde bunları yerdi, bazen yorgun, bitkin ve amaçsız tekrar odadan odaya dolaşırdı. Ama bizi ondan en çok uzaklaştıran, anlamadığı konularda konuşurken sanki bize lütufta bulunuyormuş gibi bir hoşgörüyle dinlemesin-

de kendisini ele veren kavrama eksikliğiydi. İlgisini çok az çeken konularda (kendisinden ve kocasından başka hiçbir şey onu ilgilendirmezdi) konuşulduğu zaman sadece hafifçe gülümseyerek ve başını eğerek farkında olmadığı bir alışkanlığını yinelemesi suç değildi; ama sık sık tekrarlanan bu gülümseme ve başını eğmesi dayanılmaz biçimde iticiydi. Sanki kendi kendisiyle, sizinle ve tüm dünyayla alay edermiş gibi görünen neşesi de beceriksiz, hiç kimseye bulaşmayan bir neşeydi, son derece yapmacık bir hassaslığı vardı. Asıl önemlisi, her önüne gelene hiç durmadan babama olan aşkını anlatmaktan utanmamasıydı. Tüm hayatının kocasına olan aşkından ibaret olduğunu söylerken zerre kadar yalanı olmasa da, üstelik bunu bütün yaşantısıyla kanıtlasa da, bizim anlayışımıza göre, bu şekilde hiç utanıp sıkılmadan ve hiç durmadan aşkından söz etmesi tiksindirici bir şeydi; başkalarının yanında aşkından söz etmesinden onun adına utanıyorduk, hem de Fransızca konuşurken yaptığı hatalardan utandığımızdan çok daha fazla.

Kocasını dünyadaki her şeyden çok seviyordu, kocası da onu seviyordu, özellikle de karısını beğenen tek kişinin kendisi olmadığını gördüğü ilk zamanlar. Hayatının tek amacı, kocasının sevgisini kazanmaktı; ama sanki inadına yapıyormuş gibi onun hiç hoşuna gitmeyecek şeyler yapıyordu, hem de bunların hepsini aşkının gücünü ve kendini feda etmeye hazır olduğunu kanıtlamak amacıyla yapıyordu.

Giyim kuşamı seviyordu, babam da onu sosyete içinde hayranlık uyandıran güzel bir kadın olarak görmeyi seviyordu; babam için giyim kuşam tutkusundan fedakârlık ediyordu ve evde gri bir bluzla oturmaya her geçen gün daha çok alışıyordu. Özgürlük ve eşitliği aile ilişkilerinde gerekli bir koşul sayan babam, sevgili kızı Lyuboçka ile iyi yürekli genç karısı arasında samimi ve dostça bir yakınlık kurulacağını umut ediyordu; ama Avdotya Vasilyevna, kendisini feda ediyor ve *evin gerçek sahibesi* dediği Lyuboçka'ya karşı hiç

yakışık almayan, gereksiz ve babamı canını acıtacak derecede küçük düşüren bir saygı göstermeyi gerekli sayıyordu. Babam bu kış çok kumar oynuyordu, kışın sonuna doğru çok para kaybetmişti ve her zamanki gibi, kumarı aile hayatıyla karıştırmak istemediğinden kumar meselelerini evdeki herkesten saklıyordu. Avdotya Vasilyevna kendisini feda ediyor ve kimi zaman hasta, kışın sonuna doğru da hamile bir kadın olarak gri bluzuyla ve taranmamış saçlarıyla sabahın dördü veya beşi de olsa sendeleyerek dolaşıyor, kumarda kaybetmiş, aldığı sekizinci cezadan sonra utanç içinde yorgun argın kulüpten eve dönen babamı karşılamayı görev sayıyordu. Babama dalgın bir şekilde kumarda şansı olup olmadığını soruyor ve lütfeder gibi bir dikkatle, gülümseyerek ve başını sallayarak babamın kulüpte yaptıklarını anlatmasını ve bir daha onu beklememesi için yüzüncü kez yinelediği ricaları dinliyordu. Babamın her türlü durumunun bağlı olduğu kumarda kazanması ve kaybetmesiyle zerre kadar ilgilenmediği halde kulüpten döndüğünde her gece yine onu ilk karşılayan kişi oluyordu. Bununla birlikte kendini feda etme tutkusu dışında onu bu karşılamalara iten bir neden de daha yeni başlamış olan ve ona şiddetli acılar çektiren kıskançlıktı. Babamın gecenin geç vakti sevgilisinden değil de kulüpten geldiğine dünyada hiç kimse onu inandıramazdı. Babamın yüzüne bakıp onun aşk sırlarını okumaya çalışıyor, okuyacak hiçbir şey bulamayınca da çektiği acıdan zevk alıyormuş gibi derin derin iç geçiriyor, kendi mutsuz iç dünyasına dalıyordu.

Bu ve diğer ardı arkası gelmez fedakârlıklar yüzünden babamın, kumarda çok para kaybettiği ve bu yüzden de çoğu zaman keyifsiz olduğu bu kışın son aylarında karısıyla ilişkisinde, daha önceleri arada bir ortaya çıkan ve bir insanın sevdiğine yapabileceği her türlü küçük manevi tatsızlığı bilinçsizce yapma isteğiyle ifade edilebilecek *sessiz nefret*, bağlandığı insana karşı bastırılmış iğrenme duygusu artık fark edilir olmuştu.

XLIII. Bölüm
Yeni Arkadaşlar

Kış farkına varmadan geçmişti, yine karlar erimeye başlıyordu ve dinlediğim, bazılarını dinlemediğim, not tutmadığım ve hiçbirine çalışmadığım on sekiz dersten sınava girmem gerektiğini birden anımsadığımda sınav tarihleri listesi asılmıştı bile. Sınavları nasıl vereceğim gibi çok açık bir sorunun bir kez bile aklıma gelmemesi ne tuhaftı. Ama ben bütün kış boyunca büyümüş olmaktan, comme il faut olmaktan, sınavları nasıl vereceğim sorusu gözümün önüne geldiğinde, kendimi arkadaşlarımla karşılaştırmaktan ve "Onlar da verecek, oysa büyük bölümü henüz comme il faut bile değil, demek ki onlara göre benim daha fazla üstünlüğüm var ve sınavları vereceğim," diye düşünerek aldığım hazdan kaynaklanan bir sis içindeydim. Derslere yalnızca alıştığım için ve babam beni evden gönderdiği için geliyordum. Üstelik üniversitede çok tanıdığım vardı ve eğleniyordum. Sınıflardaki gürültüyü, uğultuyu, kahkahaları seviyordum, ders sırasında profesör tekdüze bir sesle konuşurken arka sırada oturarak hayal kurmayı ve arkadaşlarımı gözlemeyi seviyordum, bir arkadaşla bazen bir koşu Matern'e gidip votka içmeyi, bir şeyler atıştırmayı, bu yüzden profesörden sonra arkadaşların da bizi haşlayabileceklerini bildiğimden kapıyı gıcırdatmaktan korkarak sınıfa girmeyi seviyordum, sınıflar

kahkahalar atarak üst üste koridora yığıldığında haylazlıklara katılmayı seviyordum. Bunların hepsi çok eğlenceliydi.

Herkesin artık derslere daha düzenli gelmeye başladığı, fizik profesörünün dersini bitirdiği ve sınavlara kadar veda ettiği, öğrencilerin defter toplamaya ve gruplar halinde çalışmaya başladıkları sırada ben de ders çalışmam gerektiğini akıl ettim. Selamlaşmaya devam ettiğim, ama en soğuk ilişkiler içinde bulunduğum Operov, daha önde söylediğim gibi, bana sadece defterlerini vermeyi değil, bu defterlerden onunla ve başka öğrencilerle birlikte çalışarak sınavlara hazırlanmayı önermişti. Teşekkür ettim ve bu onuru vererek aramızdaki dargınlığı tamamen bitirme umuduyla önerisini kabul ettim, ama evim güzel olduğu için her defasında herkesin mutlaka bende toplanmasını da rica ettim.

Değişerek, bazen onda, bazen öbüründe, hangisi daha yakınsa orada çalışacakları yanıtını verdiler bana. İlk olarak Zuhin'in evinde toplandık. Bu, Trubnoy Bulvarı'ndaki büyük bir evin paravanayla ayrılmış küçücük bir odasıydı. Sözleştiğimiz ilk gün geç kaldım, ben gittiğimde okumaya başlamışlardı. Küçücük oda Zuhin'in içtiği kötünün de kötüsü tütünün dumanıyla doluydu. Masanın üstünde bir votka şişesi, bir kadeh, ekmek, tuz ve bir koyun kemiği duruyordu.

Zuhin, ayağa kalkmadan beni votka içmeye davet etti ve ceketimi çıkartmamı söyledi.

— Sanırım siz böyle bir ikrama alışkın değilsinizdir, –diye de ekledi.

Hepsinin üstünde kirli basma gömlekler ve göğüslükler vardı. Onları küçümsediğimi belli etmemeye çalışarak ceketimi çıkarttım ve *samimi bir şekilde* sedire uzandım. Zuhin arada bir düzeltmeler yaparak defterlerden okuyor, diğerleri onu durdurup soru soruyorlardı, o ise kısa, zekice ve doğru açıklamalar yapıyordu. Ben de dinlemeye başladım, öncesini bilmediğim için pek çok şeyi anlamadığımdan soru soruyordum.

— Azizim, eğer bunu bilmiyorsanız, bizi dinlemeniz mümkün değil, –dedi Zuhin.– Size defterleri vereyim, yarına kadar okursunuz bunları, yoksa şimdi size neyi açıklayabilirim ki.

Cahilliğim yüzünden utandım, bununla birlikte Zuhin'in haklı olduğunu hissederek dinlemeyi bıraktım ve bu yeni arkadaşları izlemeye koyuldum. İnsanlar için comme il faut olanlar ve comme il faut olmayanlar diye yaptığım ayrıma göre bu yeni arkadaşlar ikinci bölüme giriyorlardı, dolayısıyla bende yalnızca küçümseme değil, aynı zamanda comme il faut olmayıp beni de sanki kendileriyle eşit saymakla kalmadıkları, üstelik bir de iyi yüreklilik gösterip beni kanatları altına aldıkları için biraz da nefret uyandırıyorlardı. İçimde bu duyguyu uyandıran, onların ayakları ve tırnakları yenmiş kirli elleri, Operov'un bir elinin küçükparmağındaki uzun bırakılmış tırnak, pembe gömlekler ve göğüslükler, birbirlerine iltifat eder gibi ettikleri küfürler, bu pis oda, Zuhin'in bir parmağıyla burun deliğini kapatarak sürekli sümkürme alışkanlığı, özellikle de konuşma biçimleri, bazı sözcükleri kullanma ve vurgulama tarzlarıydı. Örneğin aptal yerine *ahmak*, sanki yerine *âdeta*, güzel yerine *harika* gibi sözcükler kullanmaları bana kitabi ve iğrenç bir ahlaksızlık gibi geliyordu. Ama bazı Rusça ve yabancı dillerdeki sözcüklerde vurguları yanlış hecelerde yapmaları bu comme il faut nefreti daha da çok uyandırıyordu bende.

Ancak o sıralar benim için dayanılmaz derecede iğrenç olan dış görünüşlerine karşılık bu insanlarda iyi bir şey olduğunu sezerek ve hepsini bir araya getiren bu neşeli arkadaşlığa imrenerek onlara ilgi duyuyor ve benim için ne kadar zor olsa da onlarla yakınlaşmak istiyordum. Uysal ve dürüst Operov'u zaten tanıyordum; şimdi de görünüşe göre bu grubun başını çeken açıkgöz, olağanüstü zeki Zuhin'den hoşlanmıştım. Zuhin topluca, cilalı gibi parlak görünen, ama son derece akıllı, yüzünün ifadesi canlı, kimseyi takmayan,

ufak tefek, sağlam yapılı, esmer bir çocuktu. Bu yüz ifadesini ona, özellikle derin kara gözlerinin üstündeki dar, çıkık alnı, fırça gibi kısa saçları ve her zaman tıraşsız gibi görünen sık siyah sakalı veriyordu. Kendisiyle hiç ilgilenmiyor gibiydi (insanlarda her zaman çok hoşuma giden bir özellikti bu), ama aklının hiçbir zaman işsiz kalmadığı belliydi. İlk kez gördüğünüzden birkaç saat sonra gözünüzde birdenbire tamamen değişen anlamlı yüzlerden birine sahipti. Zuhin'in yüzü de benim gözümde akşamın sonuna doğru bu şekli aldı. Yüzünde ansızın yeni kırışıklar belirdi, gözleri daha derine kaçtı, gülümsemesi farklılaştı ve yüzü zor tanıyabileceğim şekilde değişti.

Okumaya son verildiğinde Zuhin, diğer öğrenciler ve ben arkadaş olma isteğimizi göstermek için birer kadeh votka içtik, şişede hemen hemen hiçbir şey kalmamıştı. Zuhin, hizmetine bakan yaşlı kadını bir kez daha votka almaya göndermek için kimde yirmi beş kapik olduğunu sordu. Ben cebimdeki parayı vermek istedim, ama Zuhin beni duymamış gibi Operov'a döndü ve Operov, boncuklu cüzdanını çıkarıp istediği bozuk parayı verdi.

— Bana bak, fazla kaçırma, –dedi hiç içki içmeyen Operov.

Koyun kemiğinin iliğini emen Zuhin:

— Merak etme, –dedi, o sırada çok ilik yediği için böyle akıllı olduğunu düşündüğümü anımsıyorum ve gülümseyerek tekrarladı:– Merak etme.– Öyle bir gülümsemesi vardı ki, elinizde olmadan dikkatinizi çekiyor ve bu gülümseme için ona minnettar kalıyordunuz.– Fazla kaçırsam da zararı yok kardeş, bakalım kim kimin hakkından gelecek, o mu benim, yoksa ben mi onun. Ben hazırım kardeş, –diye alnına bir fiske vurup ekledi övünürcesine.– Semyonov sınıfta kalmasa keşke, kendini iyice eğlenceye vurmuş duyduğuma göre.

İlk sınavda dış görünüşü benden kötü olduğu için beni o kadar sevindiren ve giriş sınavını ikincilikle kazandıktan

sonra öğrenciliğinin ilk ayında derslere aksatmadan gelen Semyonov, gerçekten de daha deneme sınavından önce kendini eğlenceye vermiş, ders yılı sonuna doğru da üniversiteye hiç gelmez olmuştu.

— Nerelerde acaba? –diye sordu birisi.

— Onu ben de gözden kaybettim artık, –diye devam etti Zuhin,– en son onunla birlikte "Lizbon"u dağıtmıştık. Müthiş bir şeydi. Sonra başına bir işler gelmiş dediler... Ne kafa ama! Adamın içinde ateş var! O ne akıl! Yitip giderse yazık olur. Galiba öyle de olacak. İçindeki heyecanla üniversitede oturabilecek bir adam değil.

Biraz daha konuşup, diğerlerinin evlerine daha yakın olduğu için ileriki günlerde de yine Zuhin'in evinde toplanmaya sözleşerek dağıldık. Dışarı çıktığımızda hepsi yaya, bir tek ben arabayla gideceğim için biraz utandım ve Operov'a gideceği yere kadar götürmeyi önerdim çekinerek. Zuhin bizimle birlikte çıktı ve Operov'dan bir ruble borç alıp gece misafirliğine gitti. Yolda Operov, bana Zuhin'in kişiliği ve yaşam tarzıyla ilgili pek çok şey anlattı ve eve geldikten sonra bu yeni tanıdığım insanları düşünerek uzun süre uyuyamadım. Uyku tutmayınca bir yandan bilgileri, basitlikleri, dürüstlükleri, gençliklerindeki şiirsellik ve mertlikleriyle bende uyandırdıkları saygı, diğer yandan bana itici gelen uygunsuz dış görünüşleri arasında bocalayıp durdum. Çok istediğim halde o sırada onlarla bir araya gelmem tam anlamıyla olanaksızdı. Anlayışımız tümden farklıydı. Benim için yaşamın tüm güzelliğini ve tüm anlamını oluşturan, onların hiç anlayamayacakları çok fazla incelik vardı. Bunun tam tersi de söz konusuydu. Ama yakınlaşamamamın asıl nedeni, ceketimin yirmi rublelik kumaşı, arabam ve Hollanda keteninden gömleğimdi. Bu neden, benim için özellikle önemliydi: Bolluk içinde yaşadığımı gösteren nesnelerle elimde olmadan onları incitiyordum. Onların karşısında kendimi suçlu hissediyordum ve bazen suçluluğumu kabullenerek,

bazen de haksız yere kabullendiğim bu duruma karşı çıkarak ve kendime aşırı güvenerek hiçbir şekilde onlarla eşit, samimi ilişkilere giremiyordum. Zuhin'in kişiliğindeki kaba ve kötü yanların üstü ise, onda varlığını sezdiğim cesaretin o sıralarda bana güçlü gelen şiirselliğiyle o kadar örtülüyordu ki, üzerimde hiçbir kötü etki yapmıyordu.

İki hafta kadar hemen hemen her akşam Zuhin'e ders çalışmaya gittim. Daha önce söylediğim gibi arkadaşlardan zaten geride kaldığım için çok az çalışıyordum ve onlara yetişmek için tek başıma çalışacak güce sahip olmadığımdan, sadece okuduklarını dinliyor ve anlıyormuş gibi yapıyordum. Bana kalırsa arkadaşlar da benim rol yaptığımı tahmin ediyordu, kendi bildikleri yerleri atladıklarını ve bana hiçbir zaman soru sormadıklarını fark ediyordum.

Bu grubun günlük yaşamının içine girdikçe ve bu yaşamda pek çok şiirsellik buldukça, önceden bana ahlaksızlık gibi gelen şeyler her geçen gün daha da hoş görünüyordu. Bir tek onlarla birlikte içki âlemine gitmeme konusunda Dmitriy'e verdiğim şeref sözü bu zevklerini paylaşmaktan alıkoyuyordu beni.

Bir gün edebiyat bilgimle, özellikle de Fransız edebiyatı konusundaki bilgimle övünmek istedim ve sözü bu konuya getirdim. Şaşkınlıkla gördüm ki, yabancı dildeki başlıkları Rusça söyleseler de benden çok daha fazla okuyorlardı, İngiliz ve hatta İspanyol yazarlarını, benim o sırada hiç duymadığım Lesage'ı biliyor ve değerlendirebiliyorlardı. Edebiyat onlar için Puşkin ve Jukovski demekti (oysa onlar benim için çocukken okuduğum ve ezberlediğim sarı ciltli kitaplardı). Dumas, Sue ve Feval'i aynı ölçüde küçümsüyor, kınıyorlardı, özellikle de Zuhin, itiraf etmeliyim, edebiyat konusunda benden katbekat daha iyi, daha bilgiliydi. Müzik konusunda da onların yanında hiçbir üstünlüğe sahip değildim. Beni daha da çok şaşırtan şey, Operov'un keman çalması, bizimle birlikte ders çalışan öğrencilerden başka birinin ise

hem viyolonsel hem de piyano çalmasıydı. İkisi de üniversite orkestrasındaydılar, müzik bilgileri çok iyiydi. Kısacası Fransızca ve Almanca telaffuzum dışında övünmek istediğim her konuyu benden daha iyi biliyor ve zerre kadar da övünmüyorlardı. Sosyetedeki yerimle övünebilirdim, ama bu konuda da Volodya kadar iyi bir yerde değildim. O zaman onlara böyle tepeden bakmam da neyin nesiydi? Prens İvan İvanoviç'le tanışıklığım mı? Fransızca telaffuzum mu? Arabam mı? Hollanda keteninden gömleğim mi? Tırnaklarım mı? Bunların hepsi de saçma değil mi? Karşımda gördüğüm arkadaşlığa, iyilik dolu, gençliğe özgü neşeye karşı hissettiğim imrenme duygusunun etkisiyle zaman zaman aklıma belli belirsiz bu soru gelmeye başlıyordu. Hepsi de birbiriyle senlibenliydi. Birbirlerine seslenmelerindeki basitlik, kabalık derecesine varıyordu, ama bu kaba görünüşün altında her zaman birbirini bir nebze bile olsa incitme, gücendirme korkusu görülüyordu. Birbirlerine sevgi gösterirken kullandıkları *alçak*, *domuz* sözcükleri bana incitici geliyor ve için için alay etmem için elime fırsat veriyordu, ama bu sözler onların kalbini kırmıyor, samimi arkadaş olmalarını engellemiyordu. Ancak çok yoksul ve çok genç insanların yaptıkları gibi birbirlerine karşı dikkatli ve naziktiler. Asıl bu Zuhin karakterinde ve onun "Lizbon" serüvenlerinde bir eğlence düşkünlüğü, bir serbestlik hissediyordum. Bu içki âlemlerinin, Baron Z.'nin evinde katıldığım yanmış romlu ve şampanyalı yapmacık eğlenceden çok farklı bir şey olduğunu seziyordum.

XLIV. Bölüm
Zuhin ve Semyonov

Zuhin'in hangi sınıfa ait olduğunu bilmiyorum, ama S. Lisesi'nden mezun, herhangi bir malı mülkü olmayan, galiba soylu da olmayan biri olduğunu biliyorum. Çok daha büyük gösterdiği halde o sıralarda on sekiz yaşında falandı. Görülmedik derecede zeki, özellikle de çok çabuk kavrayan biriydi: Çok karmaşık koskoca bir konuyu hemen anlamak, bu konunun bütün ayrıntılarını ve sonuçlarını önceden kestirmek, bu sonuçların çıkarılmasını sağlayan yasaları fikir yürüterek tartışmaktan daha kolaydı onun için. Zeki olduğunu bilirdi, bununla gurur duyardı ve bu gurur yüzünden de herkese aynı ölçüde basit ve iyi davranırdı. Hayatta çok şey görmüş geçirmiş olmalıydı. Ateşli, kavrayışlı yapısı sayesinde kendisini sevgiden, dostluktan, işten, paradan kollamayı başarabiliyordu. Her ne kadar küçük ölçüde ve toplumun alt tabakalarında olsa da, gördükten, yaşadıktan sonra her şeyi kolayca, zahmetsizce elde ettiği için küçümsemediği, umursamadığı ve önemsemediği bir şey yoktu. Galiba amacına ulaştıktan sonra elde ettiği şeyi küçümsemek için yeni şeylere bu derece heyecanla sarılıyordu ve yetenekli yapısı böylece hem amacına, hem de küçümseme hakkına kavuşmuş oluyordu. Derslerle ilgili de aynı şey söz konu-

suydu: Çok çalışmasa da, not tutmasa da matematiği çok iyiydi ve profesörü çuvallattım diyerek övünmüyordu. Derste anlatılanlarda pek çok saçmalık olduğunu düşünüyordu, ama farkında olmadan yaptığı, mizacına özgü açıkgözlükle hemen profesörün nabzına göre şerbet veriyor ve bu yüzden bütün profesörler onu seviyorlardı. Yöneticilerle ilişkilerinde açıksözlüydü, ama yöneticiler ona saygı duyarlardı. Bilimi saymamak ve sevmemekle kalmaz, hatta kendisinin kolayca elde ettiği şeylerle ciddi biçimde uğraşan insanları küçümserdi. Ona göre bilim, yeteneklerinin onda birini bile karşılamıyordu; öğrencilik yaşamı tümden kendini verebileceği hiçbir şey sunmuyordu, oysa kendisinin de söylediği gibi, ateşli, hareketli yapısı canlı bir hayatı gerektiriyordu; o da kendini elindeki olanaklara uygun içki âlemlerine veriyor, kendinden geçme isteğiyle ve ateşli bir tutkuyla kendini bu içki âlemlerine kaptırıyordu. Şimdi, sınavlardan önce Operov'un tahmini gerçek olmuştu: İki haftadır ortalarda yoktu, bu yüzden son zamanlarda başka bir öğrencinin evinde ders çalışıyorduk. Ancak ilk sınav günü sararıp solmuş, bitkin düşmüş bir halde, elleri titreyerek salona girdi ve parlak bir dereceyle ikinci sınıfa geçti.

Zuhin'in elebaşı olduğu içkiciler çetesinde ders yılı başından itibaren yaklaşık sekiz kişi vardı. Başlangıçta İkonin ve Semyonov da aralarındaydı, ama bunlardan birincisi, yılın başında kendilerini kaptırdıkları bu kudurmuş eğlence hayatına dayanamayarak gruptan uzaklaştı, ikincisi ise bu kadar eğlence ona az geldiği için uzaklaştı. İlk zamanlar sınıftaki herkes onlara korkuyla bakıyor, birbirlerine onların serüvenlerini anlatıyordu.

Bu serüvenlerin başkahramanları Zuhin ve ders yılının sonunda da Semyonov'du. Son zamanlarda herkes Semyonov'a neredeyse korkuyla bakıyor, Semyonov derse geldiğinde, ki oldukça ender oluyordu bu, sınıfta bir dalgalanma meydana geliyordu.

Semyonov tam sınavlar öncesinde içki âlemlerini, Zuhin'le tanışıklığım sayesinde benim de tanık olduğum en enerjik ve en özgün biçimde bitirdi. Bakın nasıl oldu bu iş: Bir akşam Zuhin'in evinde daha yeni toplanmıştık ve Operov, kafasını defterlerin içine girecekmiş gibi iyice eğmiş, yanına şamdandaki mumdan ayrı bir de şişeye dikilmiş mum koymuş, minnacık yazısıyla yazdığı fizik notlarını incecik sesiyle okumaya başlıyordu ki, içeriye ev sahibi kadın girdi ve Zuhin'e elinde bir notla birisinin geldiğini söyledi.

Zuhin dışarı çıktı, kısa bir süre sonra başını öne eğmiş, dalgın bir yüzle, elinde gri paket kâğıdına yazılmış bir not ve onar rublelik iki banknotla geri döndü.

Başını kaldırıp, ciddi bir yüz ifadesiyle bize bakarak:

— Baylar! Olağanüstü bir olay olmuş, –dedi.

— Hayırdır, *sözleşme* karşılığı para mı aldın? –dedi Operov defterin sayfalarını çevirerek.

— Hadi okumaya devam edin, –dedi birisi.

— Hayır baylar! Ben artık okumuyorum, –diye devam etti Zuhin aynı ciddi ses tonuyla,– ben size akıl almaz bir olay olmuş diyorum! Semyonov bana bir askerle bir zamanlar borç aldığı şu yirmi rubleyi göndermiş, bir de eğer onu görmek istiyorsam kışlaya gelmemi yazmış. Bu ne demek biliyor musunuz? –diye ekledi, hepimize bir göz attı; herkes susuyordu.– Hemen onun yanına gidiyorum, –diye devam etti Zuhin,– isteyen varsa gelsin.

Herkes hemen ceketini giydi ve Semyonov'a gitmeye hazırlandı.

— Ender bulunur bir şeyi görmeye gider gibi hep birlikte gitmemiz garip olmayacak mı? –dedi Operov incecik sesiyle.

Özellikle de benim gibi, Semyonov'la hemen hemen hiç tanışıklığı olmayan biri açısından Operov'la tamamen aynı fikirdeydim, ama ortak bir arkadaşlık işine katılacağımı bilmek o kadar hoşuma gitmişti ve Semyonov'u o kadar çok görmek istiyordum ki, Operov'un bu düşüncesiyle ilgili hiçbir şey söylemedim.

— Saçma! –dedi Zuhin.– Bunda ne gariplik var ki, arkadaşımızla vedalaşmaya gidiyoruz, nerede olduğu fark etmez. Boş laf! İsteyen gelsin.

Arabalara bindik, yanımıza askeri de aldık ve yola koyulduk.

Nöbetçi çavuş, bizi kışlaya sokmak istemedi, ancak Zuhin, onu bir şekilde ikna etti ve notu getiren asker bizi birkaç idare lambasıyla çok az aydınlatılmış, karanlık sayılabilecek, iki yanında ranzaların dizili olduğu, ranzaların üzerinde kafaları tıraşlı, gri paltolu asker adaylarının oturdukları ya da yattıkları bir koğuşa götürdü. Kışlaya girdikten sonra beni en çok etkileyen, ağır bir koku ve birkaç yüz insanın horultusunun ortaya çıkardığı sesti. Kılavuzumuzun ve hepimizin önünde sert adımlarla yürüyen Zuhin'in peşi sıra ranzaların arasından geçerken her bir asker adayına ürpererek bakıyor ve dağınık, uzun, neredeyse kırlaşmış saçlarıyla, beyaz dudaklarıyla ve somurtkan parlak gözleriyle Semyonov'un belleğimde kalmış olan damarları dışarı fırlamış çarpık bedenini arıyordum. Zuhin koğuşun en ucunda, içine siyah bir yağ konmuş, yanmış fitilin is çıkararak eğilip tüttüğü son toprak kandilin yanında adımlarını hızlandırdı ve birden durdu.

Aynı diğerleri gibi kafası tıraşlı, sırtında asker çamaşırı olan ve gri paltosunu omzuna atmış, ayaklarını toplayarak ranzasına oturmuş, başka bir asker adayıyla konuşarak bir şeyler yiyen askere:

— Merhaba Semyonov, –dedi.

Tıraşlanmış kır saçlarıyla, kazındığı için mor gibi görünen alnıyla, her zamanki somurtkan ve enerjik yüz ifadesiyle o'ydu. Bakışlarımın onu gücendirmesinden korkuyordum, bu yüzden başımı çevirdim. Operov da galiba benim düşüncemi paylaşarak en geride duruyordu; ama Semyonov'un her zamanki kesik kesik konuşmasıyla Zuhin'i ve diğerlerini selamladığı andaki ses tonu bizi çok rahatlattı ve öne geçip ben elimi, Operov da tahtasını uzatmakta acele ederken

Semyonov bizden önce davranıp, sanki ona onur veriyormuşuz gibi tatsız bir duygudan bizi kurtararak esmer, iri elini uzattı. Her zamanki gibi isteksiz ve sakin konuşuyordu:

— Merhaba Zuhin. Geldiğin için teşekkür ederim. Oturun baylar. –Birlikte akşam yemeği yediği ve sohbet ettiği asker adayına döndü:– Sen biraz açılsana Kudryaşka, seninle sonra konuşuruz. Otursanıza. Ee? Seni şaşırttım değil mi Zuhin? Yaa!

Zuhin bir doktorun hastasının yattığı yatağın kenarına oturmasını andıran bir tavırla ranzaya, onun yanına otururken:

— Senin yaptığın hiçbir şey beni şaşırtmaz, –dedi,– sınavlara girsen şaşardım. Evet, anlat bakalım, nerelerdeydin, bu iş nasıl oldu?

— Nerelerde miydim? –dedi gür, güçlü sesiyle Semyonov.– Ucuz lokantalarda, meyhanelerde, genel olarak böyle yerlerde. Hadi, hepiniz oturun baylar, çok yer var burada. –Sol tarafındaki ranzada başını ellerine dayamış yatan ve tembel bir merakla bize bakan asker adayına,– Sen de ayaklarını toplasana, –diye bağırdı bir an beyaz dişlerini gösterip emreder gibi.– İçip durdum. İğrençti. Güzeldi de, –diye devam ediyordu her bir cümlesinde hareketli yüzünün ifadesini değiştirerek.– Şu tüccarla olan hikâyeyi biliyorsun: Öldü rezil herif. Beni okuldan atmak niyetindeydiler. Param vardı, hepsini yedim bitirdim. Bu kadarla kalsa, eğlenceli ve gülünç bir şekilde iyiydi. Epey borç yaptım, hem de iğrenç insanlara. Ödeyecek beş param yoktu. Hepsi bu işte.

— Bu fikir nereden aklına geldi? –dedi Zuhin.

— Şöyle oldu: Bir gün "Yaroslavl"da, bilirsin hani Stojenka'daki, tüccardan bir bayla birlikte kafayı çekiyordum. Adam parayla asker toplayanlardan biriymiş meğer. "Bin ruble ver, askere gideyim," dedim. Ve işte asker oldum.

— Ama nasıl olur, sen soylusun, –dedi Zuhin.

— Önemi yok! Kiril İvanov her şeyi halletti.

— Kim bu Kiril İvanov?

— Beni satın alan adam. (Bu sırada tuhaf, eğlenceli ve gülünç bir şekilde gözleri parladı, sanki gülümsüyordu.) Senatodan izin aldılar. Biraz daha kafayı çektim, borçlarımı ödedim ve buraya geldim. İşte hepsi bu. Beni kamçılayamazlar, beş ruble param da var... Belki de bir savaş...

Daha sonra hareketli yüzünün ifadesini sürekli değiştirerek, somurtkan gözlerinde parıltılarla tuhaf, anlaşılması zor serüvenlerini Zuhin'e anlatmaya koyuldu.

Kışlada daha fazla kalamayacağımız anlaşıldığında vedalaşmaya giriştik. Hepimize elini uzattı, elimizi kuvvetlice sıktı ve bizi uğurlamak için ayağa kalkmaksızın "Yine uğrayın baylar, söylendiğine göre bizi ancak önümüzdeki ay göndereceklermiş," dedi ve tekrar gülümser gibi yaptı. Ancak Zuhin, birkaç adım gittikten sonra geri döndü. Nasıl vedalaştıklarını görmek istiyordum, ben de durdum ve Zuhin'in cebinden para çıkarttığını, parayı Semyonov'a uzattığını ve Semyonov'un onun elini ittiğini gördüm. Sonra öpüştüklerini gördüm ve Zuhin'in tekrar ona yaklaşarak oldukça yüksek bir sesle:

— Hoşça kal reis! Herhalde ben okulu bitirmeden sen subay olursun, –dediğini duydum.

Hiçbir zaman gülmeyen Semyonov buna yanıt olarak çın çın öten, benim de çok içimi yakan bir kahkaha attı. Kışladan çıktık.

Zuhin yürüyerek eve dönerken yol boyunca konuşmadı ve parmağını burun deliklerinin kâh birine, kâh öbürüne koyarak hafif hafif sümkürüp durdu. Eve varır varmaz da hemen bizden ayrıldı ve o günden sınavlara dek içmeye devam etti.

XLV. Bölüm
Sınıfta Kalıyorum

Sonunda ilk sınav, diferansiyel ve integral sınavı gelip çattı, bense hâlâ tuhaf bir sisin içindeydim ve beni bekleyen şeyin farkında değildim. Akşamları Zuhin ve diğer arkadaşlarla buluştuktan sonra inançlarımda bir şeyleri değiştirmem gerektiği, bu inançlarda doğru ve güzel olmayan bir şeyler olduğu düşüncesi aklıma geliyordu, ama sabah, gün ışığıyla birlikte tekrar comme il faut oluyordum, bundan çok memnundum ve kendimde hiçbir değişiklik yapmak istemiyordum.

Böyle bir ruh hali içinde ilk sınava gittim.

Prenslerin, kontların ve baronların oturdukları taraftaki sıraya gidip oturmuş, onlarla Fransızca konuşmaya başlamıştım ve (söylemesi ne kadar garip olsa da) birazdan hiç bilmediğim bir konudan sorulacak sorulara yanıt vermem gerektiği hiç aklıma gelmiyordu. Sınav sırası gelenlere soğukkanlılıkla bakıyor ve hatta bazılarıyla alay etme cüretini gösteriyordum.

İlenka masadan dönerken:

— E, ne oldu Grap, korkudan ödünüz kopmuş galiba? –dedim.

Üniversiteye girdiğinden bu yana üzerindeki etkime karşı tam anlamıyla başkaldırmış olan, kendisiyle konuştuğumda hiç gülümsemeyen ve bana ters davranan İlenka:

— Bakalım siz ne yapacaksınız, –dedi.

Dile getirdiği kuşku bir an için beni korkutmuş olsa da İlenka'nın yanıtına küçümsercesine gülümsedim. Ama bu duyguyu yine bir sis perdesi sardı, dalgın ve kayıtsız davranmaya devam ettim, hatta sınavdan hemen sonra (sınav sanki benim için çok önemsiz bir şeymiş gibi) Baron Z. ile birlikte Matern'e gidip bir şeyler atıştırmaya söz verdim. İkonin'le beni çağırdıklarında üniformamın eteğini düzeltttim ve son derece soğukkanlı bir şekilde sınav masasına doğru yürüdüm.

Ancak giriş sınavında bana soru soran genç profesör yüzüme dik dik baktığında ve soruların yazılı olduğu kâğıda elimi değdirdiğimde korkunun hafif ürpertisini sırtımda hissettim. İkonin, önceki sınavlardaki gibi tüm bedeniyle yan dönerek soru kartını almış olmasına karşın çok kötü de olsa yanıt olarak bir şeyler söyledi, bense onun ilk sınavlardaki durumundaydım, hatta bir soru daha alıp bu soruya da hiç yanıt veremediğime göre ondan daha da kötüydüm. Profesör yüzüme acıyarak baktı ve sakin ama kararlı sesiyle:

— İkinci sınıfa geçemeyeceksiniz Bay İrtenyev, –dedi.– Sınavlara gelmeseniz daha iyi edersiniz. Fakülteyi temizlemek gerek. Siz de Bay İkonin, –diye ekledi.

İkonin, dilenci gibi yalvararak bir kez daha sınava girebilmek için izin verilmesini rica etti, ama profesör, ona bir yılda yapamadığı şeyi iki günde yetiştiremeyeceğini ve asla sınıfı geçemeyeceğini söyledi. İkonin bir kez daha sızlanarak, kendini küçük düşürerek yalvardı, ama profesör yine reddetti.

— Gidebilirsiniz baylar, –dedi aynı hafif, ama kararlı sesle.

Ancak o zaman masadan uzaklaşmaya karar verdim ve ses çıkarmadan orada durarak İkonin'in kendini küçük düşüren yalvarmalarına ben de katılmış gibi olduğum için utandım. Öğrencilerin yanından salonu nasıl geçtiğimi, onların sorularına ne yanıt verdiğimi, kapının önüne nasıl

çıktığımı ve eve nasıl gittiğimi anımsamıyorum. Kalbim kırılmıştı, aşağılanmıştım, gerçekten mutsuzdum.

Üç gün odadan çıkmadım, hiç kimseyi görmedim, çocukluğumdaki gibi teselliyi gözyaşlarında buldum ve doya doya ağladım. Eğer çok istersem kendimi vurabilmek için tabanca aradım. İlenka Grap'ın benimle karşılaştığında yüzüme tüküreceğini ve buna hakkı da olacağını; Operov'un benim mutsuz olmama sevineceğini ve bunu herkese anlatacağını; Yar'da beni iki paralık eden Kolpikov'un son derece haklı olduğunu; Prenses Kornakova'yla aptalca konuşmalarımın başka bir sonucu olamayacağını vs. vs. düşünüyordum. Hayatımdaki ağır ve insanın gururunu yaralayan zor anların hepsi birbiri ardına aklıma geliyordu; başıma gelen felaketin suçunu yükleyecek birilerini arıyordum; birisinin bütün bunları kasten yaptığını düşünüyordum, kendime karşı türlü türlü entrikalar uyduruyordum; profesörlere, arkadaşlarıma, Volodya'ya, Dmitriy'e, beni üniversiteye gönderdiği için babama söyleniyordum, böyle rezil bir noktaya gelmeme izin verdiği için alınyazıma söyleniyordum. Sonunda beni tanıyan herkesin gözünde kesin olarak mahvolduğumu hissederek babamdan süvari alayına girmek ya da Kafkasya'ya gitmek için izin istedim. Babam halimden memnun değildi, ama çok üzüldüğümü görerek, durum ne kadar berbat olsa da başka bir fakülteye geçersem meselenin hallolacağını söyleyip beni teselli ediyordu. Başıma gelen felakette korkunç bir şey görmeyen Volodya da başka bir fakültede hiç değilse yeni arkadaşlarımdan utanmayacağımı söylüyordu. Bizim hanımlar sınavın ne olduğunu, sınıf geçememenin ne demek olduğunu anlamıyor, anlamak istemiyor, ya da anlayamıyorlar ve sırf üzüldüğümü gördükleri için bana acıyorlardı.

Dmitriy her gün bana uğradı, hep aşırı derecede sevecen ve uysaldı; tam bu yüzden onun benden soğuduğunu düşünüyordum. Yukarı, odama gelerek ağır hastasının yatağına ilişen bir doktorun yüz ifadesiyle, hiçbir şey söylemeden

yanıma iliştiğinde içim acıyor, kendimi aşağılanmış hissediyordum. Sofya İvanovna ve Varenka, daha önce istediğim kitapları Dmitriy'le göndermişlerdi, onlara gitmemi istiyorlardı; ama tam da gösterdikleri bu ilgide bana aşağılayıcı gelen, artık iyice dibe vurmuş bir insana yapılmış mağrur bir lütuf görüyordum. İki üç gün sonra biraz yatıştım, ama köye gidene dek evden hiç çıkmadım, sürekli başıma gelen felaketi düşünerek ve ev halkından kaçmaya çalışarak odadan odaya boş boş dolaştım.

Düşünüp duruyordum, sonunda bir akşam geç vakit, aşağıda tek başıma oturmuş, Avdotya Vasilyevna'nın çaldığı valsi dinlerken birden yerimden fırladım, yukarı kata koştum, üzerinde "Yaşam Kuralları" yazılı defteri aldım, açtım, bir an bir pişmanlık ve manevi bir uyanış hissettim. Ağlamaya başladım, ama döktüğüm yaşlar artık umutsuzluk gözyaşları değildi. Düzeldiğimde yaşam kuralları defterini yeniden yazmaya karar verdim; artık hiçbir zaman kötü bir şey yapmayacağımdan, bir dakikamı bile boş geçirmeyeceğimden ve kurallarıma asla ihanet etmeyeceğimden kesinlikle emindim.

Bu manevi uyanış uzun mu sürdü, içeriği neydi ve manevi gelişmemde hangi yeni temelleri attı? Bunları gençliğin daha mutlu geçen daha sonraki yarısında anlatacağım.

Lev Nikolayeviç Tolstoy (1828-1910): Anna Karenina, Savaş ve Barış, Diriliş*'in büyük yazarı, yaşamının son otuz yılında kendini insan, aile, din, devlet, toplum, özgürlük, boyun eğme, başkaldırma, sanat ve estetik konularında kuramsal çalışmalara da verdi. Bu dönemde yazdığı roman ve öykülerinde yıllarca üzerinde düşündüğü insanlık sorunlarını edebi bir kurguyla ele aldı. Tolstoy'un yarı otobiyografik denebilecek üçlemesinin (*Çocukluk, İlkgençlik, Gençlik*) son kitabı olan* Gençlik, *ilk kez 1857 yılında* Sovremennik *dergisinde yayımlandı. Tolstoy son kitapta kahramanının üniversiteyle, farklı bir sosyal çevreyle, aşkla tanışmasını, gittikçe genişleyen ufkunu, ilk iki kitaptaki gibi son derece samimi, etkili bir dille anlatır.* Gençlik, *Tolstoy'u çağdaşlarından ayıran gözlem gücünün ve artık yazarın alâmetifarikası haline gelen sade, çarpıcı üslubunun öne çıktığı ilk eserlerden biridir.*

Ayşe Hacıhasanoğlu (1952): DTCF Rus Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Bir süre SSCB Büyükelçiliği Basın Bürosu'nda çevirmen olarak çalıştı. Edebiyat ve sosyal bilimler alanında çeviriler yaptı. Dostoyevski, Tolstoy, Gorki, Bagirov eserlerini Türkçeye kazandırdığı yazarlar arasında yer almaktadır.

9 786053 325390

KDV dahil fiyatı
14 TL